

45 = 89.

RA-538

1867

R
11977

A 538.

Piibli luggemisse,

Wastsest

Testamentist kokkosäetu,

nink

Tarto kele üllespantu,

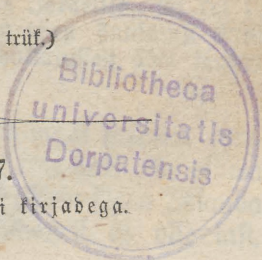
norile nink wannule opmisses nink
ärratamisses.

Wannu om pantu:

- 1) lühhikenne teda-andminne apostlide ellust ja surmast;
- 2) lühhikenne selletus Summala sönnast, nink kristlikkust kirkust ehk pühhide ossauffest;
- 3) lissaleht A., mes kiik Önnisteggija mõistokönnid juhhatap;
- 4) lissaleht B., mes kiik Önnisteggija immetekku juhhatap.

566

(Neljas pärrandetu trük.)

Tartu, 1867.

Trükkitu R. Mattieseni kirjabega.

Daß von Seiten des kobl. Evang.-Lutherischen Consistorii gegen den
Druck dieser verbesserten biblischen Geschichten neuen Testaments, nach
vorgängiger Durchsicht derselben, nichts einzuwenden ist, attestirt des-
mittelft

Assessor A. G. Willigerode.

Dorpat, St. Marien 1867, Februar 27.

N° 113.

Von der Censur gestattet.

N° 81.

Dorpat, den 10. Juli 1867.

2/26203

117

12778171

**Piibli luggemiste
tõine jaggo.**

Bibliotheca
universitatis
Dorpatensis

Wastne Testament.

I.

**Kristusse latsepõlw nink walmis-
tamisse aig.**

1.

Zakkarias, ristja Jani essa.

Wiis. Mo sõamest, o Summal.

Auw, kittus Summalale, Ne Israelite, Mi tui ka
pagganile, Ja figin figile Dm tonu õnnistust Nink
figil, figest pattust Ja henge hukkatustest Dm saatnu
lunnastust. (100, 1.)

Runninga Herodesse ajal elli Suda-maal preester nim-
mega Zakkarias; sel olli naine Elisabet. Ne olliwa
mõllemba waa Summala een, nink elliwa figen Issanda
kässun nink kohtun laitmatta. Ent neil es olle last,

sest Elisabet olli sagguta, nink mössemba olliva jo eälisse. Nink sündi, kui Zakkaria kord olli jummalaojust piddada, Jerusalemmi lina templin, nink kiik rahwa hult wäljan olli, palwust piddaman, siis näüt henda Issanda engel temmale templin, nink sais altri parrembal polel. Nink kui Zakkarias tedda näggi, sis heiti temma ärra. Ent engel üttel temma wasta: „Ärra peljako Zakkarias! Sest sinno palwe om kuultu; sinno naine Elisabet saap sulle poiga ilmale toma, nink sinna peat tedda Janis nimmetama. Nink sul saap ollema rōm nink hä meel, nink paljo sawa temma sündimissest rōmustama; sest temma saap Issanda een suur ollema. Wina nink langet joki ei sa temma mitte joma, nink temma saap paljo Issraeli latsi Issanda neide Summala pole käändma. Nink temma saap Issandale een-käüma prohwetü Elia waimun nink wäen, nink temmale rahwast walmistama.“

Nink Zakkarias üttel engli wasta: „Kost ma sedda pea tundma? Sest minna olle wanna, nink minno naine om eäliime.“ Engel koste tälle: „Minna olle Kabriel, ke Summala een saisap, nink minno om lähhätedu, sinnule sedda kulutama. Nink, nätsse sinna saat keletumas jäma tohhe päiwani, kui se saap sündima, seperrast, et sinna minno sōnnu ei olle usknu.“ — Nink rahwas oot Zakkariat, nink pand immes, et temma ni kawwa Summala kotta wibi. Ent kui temma wälja tulli, sis es woi temma neidega kõnnelda, nink temma heit neile kägea, nink jäi keletumas. Nink nemma mõistiwa ärra, et temma näggemist olli templin nānnu. Nink sündi, kui temma Summala orjusse päiwa olliva täüdetu, sis lats temma omma kōddo.

Wits: Mo sōamest, o Summal.

Dy et se ön nüüd tulles ka minno hengele, Nink Issand walmis olles, Mo wõtma armule. Mo südda laota Hend, sedda wastawõtma, Mes Issand nüüd lääp andma Mi sure armoga! (100, 2.)

2.

Maria, Önnisteggija emma.

Wiis: Nüüd ristirahwas römüsta.

Üts engel tulley Issandast, Lät Nazareti lina, Loop neitsil' sönna üllewäst, Nink ütley: Terre sinna! Sull' antas armo Summalast, Üts poig saap sinnust sündinüs, Kel nimmi pantas Jesus. (99, 2.)

Ent kumwendal kuul perran sedda lähhätedi Summalast engel Gabriel Kalilea male Nazareti lina, ütte neitsi mannu Lawida suggust, ke olli ärrakihlatu ütte mehhele, Josef nimmi, ke olli ka Lawida koast; nink felle neitsi nimmi olli Maria. Nink engel tulli sisse temma mannu, nink üttel: „Terre sinna, ke ollet armo sanu, Issand olgo sinnoga, sinna önnistedu naiste sean!“ Ent kui Maria tedda näggi, sis heiti temma ärra temma könne perrast, nink möttel: Märanes terwitaminne se olnes?“ Nink engel üttel temma wasta: „Ärra peljako, Maria! Sest sinna ollet armo löidnu Summala man. Nätse, sinna saat rasfes sama, nink poiga ilmale toma, nink sinna peat temmale ninne pandma: Jesus. Sessimane saap suur ollema, nink Kigeförgemba pojas kutsutama, nink Issand Summal saap tälle temma essa Lawida aujerge andma, nink temma saap wallitsema Sakobi suggu ülle iggawes, nink temma kunningrigil ei sa otsa ollema.“

Ent Maria üttel engli wasta: „Kuis se saap sündima, sest et minna middake mehhest ei tija?“ Engel koste: „Pühha waim saap sinno päle tullesma, nink Kigeförgemba wäggi saap sinno üllewarjoma. Seperrast peap ka se pühha, mes sinnust sünnip, Summala pojas kutsutama. Sest Summala man ei olle üttele asja wöimata. Sis üttel Maria: „Nätse, minna olle Issanda näütsik. Mulle sündko sinno sönna perra!“ Nink engel lahku temmast ärra.

Ent Maria tössi ülles, nink läts äkkitselt mäkkitse male, Juda lina, nink tulli Zakkaria kotta, nink terwit Elisabeti. Nink sündi, kui Elisabet Maria terwitamist kuuld, sis täüdeti Elisabeti pühha waimoga, nink temma hõigas sure hälega nink üttel: „Önnistedu ollet sinna naiste sean, nink önnistet' om sinno ihho suggu. Nink kost se mulle johhup, et minno Issanda emma minno mannu tullep? Nink önnis ollet sinna, et sa ollet usknu, sest se peap töttes sama, mes sulle Issandast om ütteldu.“ Nink Maria üttel: „Minno heng auwustap wäega Issandat, nink minno waim römüstap henda Summalast, minno Önnisteggijast. Sest temma om kaenu omma näütsiko maddalusse päle. Nätsse sest ajast sani sawa minno önsas kitma kit rahwa põlwe. Sest Issand om suri asju minnule tennu. Temma hallestus püssip põlwest põlweni neide man, ke tedda pelgawa. Temma teep immet omma käewarrega, nink pillap lajale neid, kes surelisse omma omman söame melen. Temma töukap mahha wäggewid järje päält, nink üllendap maddalid. Näljatsid täüdap temma häga, nink sadap rikkid tühjalt ärra. Temma mötlep omma hallestusse päle, nink kannap hoolt omma sullase Issraeli eest, nida kui temma om töwotanu meije wannabile, Abrahamile nink temma suggule iggawes.“ Nink Maria jäije Elisabeti mannu liggi kolm kuud, nink läts sis jälle koddo.

Nink Issanda engel näüt henda Josefile unnen nink üttel: „Josep, Lawida poig, ärra peljako mitte, Mariat, omma naist henne mannu wötta. Temma saap poiga ilmale toma, nink sinna peat temma nimme nimmitama Jესusses*), sest temma saap omma rahwast önsas teggema neide pattust.“ Ent kui Josef

---

*) Se nimmi Jესus tähhendap hebreä kelen sedda wõrda kui Önnisteggijat; nink se sönna Önnisteggija tähhendap ma kelen ütte meest, ke meid önsas teep.

unneft üllestwirgu, teggi temma engli kässu perra, nink wõt omma naiße Maria omma maija.

Wiis: Nätse, Jesus, minna tulle.

Minno heng taht omma ello, Omma Issandat nink welle, Jesust fitta, üllenda; Minno südda kargap rõmust, Kaitfap, henda Issa armust, Hõiskap õnnistusfega. (79, 1.)

3.

Riftja Jani sündiminne.

Wiis: Ma sõameft, o Summal.

Mes leppingun meil wandnu Me Summal armolift Om temma melen landnu, Nink täütnu sedda wist; Me saime temma käest, Mes päle omma lootnu, Nink ussun omma ootnu kiik pühha algmisseft. (100, 5.)

Ent Elisabeti aig tulli, et temma piddi ilmale toma, nink temma tõije poiga. Ent kui temma küllarahwas nink hõimlase kuliwa, et Issand tälle juurt armo olli näütnu, sis rõmustiwa nemma henda temmaga. Nink sündi, kui nemma kattesfamaal päiwal tulliwa, latsekest ümbreleikama, nink tahhiwa tedda temma effa nimme päle Zakkarias nimmetada, sis üttel temma emma: „Ei mitte, enge tedda peap Janis kutsutama.“ Nink nemma ütliwa: „Sinno hõimlaste sean ei olle jo keddake, kel järane nimmi om.“ Nink nemma pilgotiwa temma effale, kuis temma tedda tahhas nimmetada. Nink temma nõus lawwakest nink kirjut päle: „Sa an om temma nimmi.“ Nink nemma immetelliwa kiik. Ent Zakkaria su nink keel atwati seddamaid ülles, nink temma kõnnel, nink kit Summalat. Nink jesamma assi saije teda fige Zuda-ma mäggitfel maal. Nink kiik, ke sedda kuliwa, wõttiwa sedda sõamette, nink ütliwa: „Mes seft latseft sanes?“ Seft Issanda kässi olli temmaga. Nink temma effa Zakkarijat täüdeti pühha waimoga, nink temma üttel: „Kittetu olgo

Issand, Israeli Summal, sest temma om koddootsnu nink ärralunnastanu omma rahwast, nink om meile üllesfäädnu õnsusse sarwe, omma sullase Lawida koan, nida kui temma ennemuste om kõnnelnu omme pühha protetide su läbbi, et temma mõtles omma pühha leppingo päle, se wanne perra, mes temma meie essa Abrahamile olli wandnu. Nink sinna lats, peat Rige-körgemba protetis kutsutama, sest sinna saat Issanda palge een kääma, temmale teed walmistama, nink andma õnsusse tundmist temma rahwale, neide pattu andisandmissen, meije Summala söamelikko armo läbbi, minkaga meid om koddootsnu tõsse minne kõrgest; et temma paistas neile, kea pimmedusfen nink surma warjun istwa, nink jäes meije jalgu rahho te päle." — Ent latskenne kaswi, nink sai kanges waimun. Nink temma olli lanen seni päiwani, kui temma henda Israeli rahwale pididi näütma.

Wiis: Ma söamest, o Summal.

Ke pimmedusfen saiswa, Nink surma warjo al, kui wangi päle istwa, Meid om sel Issandal Müüd halle, nink ta lääp Neil römo, walgust toma, Nink wabbaust neil saatma Sest, mes neil' waiwa teep. (100, 6.)

4.

Jesuse Kristuse sündimine.

Wiis: O wirgu üles, minno waim.

O wirgu üles minno waim, Nink wotta römun wasta Se latse, kes so Issand om, Nink tahhap sinno pästa; Sel ööl ta tulli ilmale Nink alland hend' kui sullane, Et abbis meile tõttas Nink hengi ommis wõttas. (20, 1.)

Ent neil päiwil sündi, et käst Keisrist Augustussest wäljanti, et kiik rahwast Suda-maal pididi ülleskirjotedama*),

*) Särast henge kirjotamist peti tol ajal ajult, pärahafelletamisse nink masimisse perraft.

eggäüts omman linan. Sis läts ka ülles Jofep Galilea maalt Nazareti linast, Juda male, Dawida lina, mis kufutas Betlehemis, et temma henda lasses ülleskirjotada Maria, omma ärrakihlatu naisega, sest et nemma möllemba olliwa Dawida koast nink fuggust. Ent Betlehemi lina olli kigist paigust paljo rahwast henge kirjotamisses kokko tulnu. Kui nüüd Jofep Mariaga sinna saiwa, sis es löwwa nemma muijal maad kui ütten ellaja laudan. Nink sündi, kui nemma sääl olliwa, sis tulli aig, et Maria pididi ilmale toma, nink temma tõije omma eesmäst poiga, nink mäht tedda mähtmide, nink pand tedda seime sisse. Nink Betlehemi lähhükessen olliwa karjusse wälja pääl omma tahra man, ne holtfiwa öse omma karja. Nink, nätsse, Issanda engel sais neide kõrwal, nink Issanda auwustus paist neide ümbre, nink nemma pelasiwa wäga. Ent engel üttel neile: „Urge peljake! Nätsse, minna kuluta teile suurt rõmo, mes kigel rahwal saap ollema; sest teile om täämba õnnisteggija sündinu, ke om Kristus, Issand, Dawida linan. Nink se olgo teile tähhes, teije sate löidma last mähtmide mähhitu nink seime sisse pantu ollewat.“ Nink seddamaid olli engli man taiwalikko söawäe hulk, ne kittiwa Dummalat nink ütliwa: „Au olgo Dummalale kõrgen, rahho ma pääl, nink innemissist hä meel!“ Nink sündi kui engli neide mant olliwa taiwate lännu, sis ütliwa karjusse tõine tõisele: „Lätkem nüüd Betlehemi, nink kaegem sedda asja, mes sääl om sündinu, mes Issand meile om teda andnu.“ Nink nemma tulliwa rühken, nink löifiwa Mariat nink Jofepit, nink latsekest seimen maggawat. Ent kui nemma sedda olliwa nännu, sis laotiwa nemma sedda sõnna wälja, mes neile sest latsest olli ütteldu. Nink kiit, ke sedda kulliwa, pannuwa immes sedda kõnnet, mes karjusse neile olliwa üttelnu. Ent Maria pand tallele kiit neid sõnnu, nink mõttel neide päle omman söamen. Ent karjusse kaniwa jälle

omma karja mannu taggasi, Summalat kitten nink
auruusten fige eest, mes nemma olliva kuulnu nink
nännu, nida kui neide wasta olli ütteldu.

Wiis: Sää! jötte weren, Pabelin.

Üts lats om neitfist sündinu, Nink õnnes meile antu,
Ke taiwast meile kingitu, Nink seime sisse pantu. Kui
se es olles sündinu, Ilm olles ärrasunnitu, Nink lännu
pörgohauda. Oh, wötta, Issand Jesus Krist, Meid
pästa ärra kurratist, Nink pörgo eest meid hoita! (25, 1.)

5.

Jesust õnnistetas Jerusalemi templin.

Wiis: Jesus fige üllemb hä.

Tenno olgo Summalal', Kigin paigun taiwa al,
Ke täüt omma töwotust, Saat meil henge lunnastust.
Kiit, mes wannast usklikko Himmun omma dotnu jo
Mes prohwetist ütteldu Om nüüd ärratäüdetu. (8, 1. 2.)

Nink kattera päiwa perrast sai latsekenne ümbreleiga-
tus, nink tälle panti nimmi Jesus, nida kui Issanda
engel sedda Mariale olli käsknu. Ent neljakümne päi-
wa perrast tulli Maria omma latsega Jerusalemi lina
templide, et nemma tedda Issandale etteäesse, nink
sedda ohwrit toosse, mes Mosesse sädusjen olli kästu,
se om pari hütte ehk kats noort tuwifest. Nink nätsje,
üts inneminne olli Jerusalemin, sel olli nimmi Simeon;
se olli wagga nink jummalapelglik mees, nink oot Is-
raeli römo, nink pühha waim olli temma sissen. Nink
temma olli kostust sanu pühhaft waimust, et temma es
saas enne koolma, kui temma Õnnisteggijat omme sil-
miga olles nännu. Nink kui Josef nink Maria sedda
last Summala kotta töiwa, sis olli ka Simeon pühha
Waimo ajanisse läbbi templide tulnu. Nink sedda-
maid wöt temma latsekest omma hõlma, nink üttel
Summalat kitten: „Issand, nüüd lasset sinna om-
ma jullaft rahhun wallale, nida kui sa ollet

üttelnu, sest minno silma omma sinno Dnnis-
teggijat nännu, kedda sinna ollet walmistanu figele
rahwale, walgusses paistma pagganile, nink sinno Is-
raeli rahwa kittuseses." Nink Josef nink Maria pan-
niwa kedda imnes, mes sest latsest üteldi. Ent Si-
meon õnnist neid, nink üttel Maria temma emma
wasta: „Nätse, sesinnane pantas saddamiffes nink ül-
lestõffemiffes mitmale Israelin, nink tähhes, kellele
wastakõnneldas, et mitma sõamide mõtte arwalikkus
sawa. Nink sinno omma henge läbbi saap mõõk tük-
ma." Nink sääl olli ka üks läst prohwet emmand,
Hanna nimmi, liggi kattesakümmend päle nelli ajast-
aiga wanna, se es tulle eale ärra Jummalala koast,
nink orjas Jummalat paastniffe nink pallemiffega ööd
nink päiwa. Sesinnane aste ka siinna mannu selsam-
mal tunnil, nink lit Issandat, nink kõnnel temmast
figile, kea Jerusalemin ärralunnastamist odiwa.

Wiis: Krist ellap, ke mo armastap.

Immanuel, sa Jesus Krist, Sull' laulame, sa ello-
würst, kui haotäht meil paistat sa. Me kittame so
engliga. Halleluja! (10, 1.)

6.

Targa hommungo maalt.

Wiis: Müüd paistap meile kauniste.

Sa haotäht nink Issa woon, Mo kuningas nink
armo-kroon, ke ollet Issa heldust ka pagganile näütnu
tääl, Et rõmun tunnep kike meel. So armastusse
selgust; Tõtest, Täwwest, Ellul abbi, Sinno läbbi,
ke kiik sawa, ke so ussun kumardawa. (38, 1.)

Kui Jesus olli sündinu Betlehemin, Sudamaal, kun-
ninga Herodesse ajal, nätse, sis tulliwä targa*) hom-

*) Ke targa olliwä jummalapelligitto mehhe paggana suggust,
kea hommungo maal taiwa tähte joostmist tähhele panniwä. Ent sest-
sani kui prohwet Daniel Babeli maal Dnnisteggijat ettekulut, saiwe Jum-

mungo maalt Jerusalemme, nink ütliwa: „Kos om wastfest sündinu Judaliste kunningas? Sest meije olleme temma tähhe hommungo-maal nännu, nink olleme tulnu tedda kummardama.“ Ent kui kunningas Herodes sedda kuuld, sis heiti temma ärra, nink temmaga koggona Jerusalemi rahwas; nink temma koggus kolkko kiiik kõrgepreestrid nink rahwa kirjatundjid, nink juurdel neilt, kunnes Kristus pididi sündima. Ent nemma ütliwa temmale: „Betlehemiu Juda-maal, sest nida om kirjotedu läbbi prohwti Mika: Nink sinna Betlehem, Juda-maal, ei olle minkisuggutsel kombel wähhemb Judaliste würste sean, sest sinnuft peap minnule tulles wallitseja, kes minno Isräeli rahwast saap kaitsma.“ Sis kuts Herodes sallajalt tarku, nink nõus neilt holega sedda aiga, mil täht henda olli näüttnu, nink lähhat neid Betlehemme, nink üttel: „Minge nink nõudke holega se latse perra, nink kui teie tedda löwate, sis kulutage minnule, et minna ka tulles tedda kummardama.“ Ent kui nemma kunninga olliwa kuulnu, lätsiwa nemma ärra; nink nätsse, täht, mes nemma hommungo maal olliwa nännu, läts neide een, seni kui temma ökwa selle maja kottale saisma jäi, kun läts olli. Ent kui nemma te pääl Jerusalemist wäljaminnen tähte jälle näijewa, sis saiwa nemma wäga rõõmsas. Nink kui nemma Betlehemi lina saiwa, sis löisiwa nemma latsekest Maria temma emmaga, nink heidiwa põlwile mahha, nink kummardiwa tedda, nink arwasiwa ülles omma warra, nink kinksiwa tälle kulda,

---

mala sõnna raskest läbbi pagganide meel ka se haotähhe päle känetus, kes pididi tõusma, kui aig olli täüdetu, et temma lige mailma rahwale walguft annas. Seperrast oleti mitmast targust Danieli ajast sani litte Dnnisteggijat. Nink Summal arwald neile temma sündimist eßterralikko tähhe läbbi, mes nemma hommungo maal taiwan näijewa. Neid kutsutas targus — mitte ilmlikko tarkusse perrast, enge seperrast et nemma waimolikko tarkust nõusiwa, mes pühhaft waimust antas Summala sõnna läbbi figele, kes sedda ello pühhendamisjes nink henge õnsusjes pruutiwa.

tümminat nink mürrret. Nink nemma jaiwa unnen
Summalast mannišetus, et nemma henda es pea mitte
ennamb Herodesse pole kändma, nink latsiwa töist
teed jälle ommale male.

Wiis: Nüüd ristirahwas römusta.

Ne targa otswa hologna, Se läbbi nemma löidwa
Sääl seimen Jesust kedda na Ni wäga tutta söudwa;
Oh et ka meije nidade Iks ussun önsust otsisse, Sis
saassem tedda kätte. (39, 4.)

7.

Paggeminne Egiptusse male nink Petlehemilaste tapminne.

Ommal wiisl.

Bion kaibay murren, ohhun, Bion, Jesu armas
liin, Mes ta kannay omman puhhun, Mes ta hennel
saatnu siin. Oh, ta ütley: Kuis mo sis Summal häd-
dan iggawes Mahhajätnu, kurbastanu, Ja mo koh-
halt unnetanu? (331, 1.)

Ent kui targa olliwa ärralänny, nätsse, sis näüt henda
Issanda engel Josefile unnen, nink üttel: „Töisse ülles,
wötta lats nink temma emma henne mannu, nink pakke
Egiptusse-male, nink jä sinna, seni kui minna sulle ütley,
sest Herodes saap sedda last otsma, tedda ärrahukkata.“
Nink temma tössi ülles, nink wöt se latse nink temma
emma henne mannu ösel, nink taggasi ärra Egiptusse
male. — Kui nüüd Herodes arwas henda targust är-
rapettetu ollewat, sis saije temma wäga wihhatses,
nink lähhat wälja, nink last ärratappa kiik latsti Petle-
hemin, lea katteajastajalisse nink noremba olliwa se
aja perra, mes temma targust olli ärrandudnu. Sis
kuulti Petlehemin prohwetii Jeremia sömma perra: „paljo
kaibamist, ikmist nink hundamist; Rachel ik omme latsti,
nink es tahha henda mitte laske römustada.“ — Ent
kui Herodes olli ärrakoolnu, nätsse, sis näüt henda

Issanda engel Josefile unnen Egiptusse maal, nink üttel: „Dõsse ülles, nink wõtta lats nink temma emma henne mannu, nink minne Issraeli-male, sest nemma omma ärrakoolnu, kea latse ello otsewa. Nink temma tulli Issraeli-male nink elli ütten linan, mes kutsutas Nazaretis.

Wiis: Tulle ristiinnemime.

Zion sa wõit rahhul jada, Sinno Issand ellap weel; Sinno mannu tahhap jada Sulle abbis ilma pääl! Kui ta sinno karristap, Siski ta so armastap; Zion, wõtta tedda fitta! Mes sul waja murret pitta? (336, 1.)

8.

Jesusse latse põlwest.

Wiis: Wirguge om wahte hõlli.

Rige pühhämb, puhtamb Jesus! Sa puhhas lätte, kost kiik õigus Ja pühhäus keep lõpmata! Rife engli puhhas walgus, Nink taiwa laotusse selgus Om pimmedus so wasta ka. Genfojus ollet mull', Te minno pühhas tääl. Mo kiik figin, Jesus, mo hä, Oh aw-wita, Et ma saas pühhas ni kui sa! (282, 1.)

Ent lats Jesus kaswi, nink saije kanges waimun täüs tarkust; nink Summala arm olli temma man. Nink temma wannemba lätsiwa egga ajastaja ülles Jerusalemmes paasja pühhale. Nink kui temma 12 ajastaiga wanna olli, sis lätsiwa nemma ülles Jerusalemmes paasja pühha kombe perra. Nink kui nemma jälle taggasi kaniwa, sis jäije lats Jesus Jerusalemi lina, nink temma wannemba es tija sedda mitte. Ent nemma mõtliwa tedda hõimo nink tutwide feltsin ollewat. Nink kui nemma ütte päiwa teed olliwa ärrakäünü, nink tedda neide sean es löwwa, sis lätsiwa nemma jälle Jerusalemmes taggasi, nink otsewa tedda. Nink sündi 3 päiwa perrast, sis löifiwa nemma tedda Summala koan istwat, oppetajide keskel, neid kuulwat nink

neist küssitellewat. Ent kiik, ke tedda kulwiwa, pannitwa immes temma mõistust nink kostust. Nink kui temma wannemba tedda näijewa, sis heitiwa nemma ärra, nink temma emma üttel temmale: „Poig, kuis sinna meile nida ollet tennu? Nätse, sinno essa nink minna olleme sinno waiwaga otsnu.“ Nink temma üttel neile: „Mes teije minno ollete otsnu? Kas teije ei tija, et minna pea ollema se sissen, mes minno Essa perralt om?“ Nink nemma es mõista sedda sõnna, mes temma neidega kõnnel. Nink temma läts neidega alla, nink tulli Nazareti, nink olli neile sõnna-wõtlik. Nink temma emma pididi kiik neid sõnnu omman sõamen. Nink Jesus kaswi tarkussen nink ean nink armun Summala nink innemiste man.

Wiis: Wirguge om wahte hõlli.

Armsamb Jesus, armas ello, Te minno figen par-
ras sulle, Ja sinno palge saarnatses. Pühha Waim
iis täütto minno, Et paljo ussu suggu lanna, Nink
sa so rigil kõlblikkus. So perra tõmba mo, Et ma
iis sulle jä, Helde Issand! Jesus, mo hä, Las!
minno ka Sää, kun sa ollet, hengada! (282, 9.)

9.

Ristja Jani juttus nink tunnistus.

Wiis: Kes Summalat ni lassep tetta.

Dh ärra massa teo perra! Mo pattu ärra arwate!
Mo Issa wõtta nuhtlust ärra, Nink lae mo päi' hel-
deste. Dh hallesta! Dh hallesta Mo päle Issand
armoga!

Roma Keisri Tiberiusse wijendal tõistkünnel wallit-
susse ajastajal, kui Ponzius Pilatus ma wallitseja olli
Suda-maal, nink Herodes (Antipas) wallitseja olli Ka-
lilean, nink kui Hannas nink Kaiwas kõrgepreestri
ollitwa, sis sai Summala käst Janile, Zakkariasse po-
jale, lanen juttust ütelda, nink rahwast pattust käänd-

missele kutsu ristmisse läbbi. Nink Jaan tulli Jordani kottusfide, nink peije juttust nink üttel: „Käändke pattust, sest taiwarik om lähhüde tulnu.“ Ent Janil olli röiwas kameli karwast nink nakt-wö wööl, nink temma föök olli hainaritsiko nink mötsmessi. Sis läts temma mannu wälja kiik rahwas Jerusalemist nink koggonast Juda-maast, nink lassiwä henda temmast risti Jordani jöen, nink tunnistiwa ülles omme pattu. Ent kui temma näggi paljo wariseerid nink saduzeerid omma ristmissele tullewat, sis üttel temma neile: „Teije nastiko suggu, kes om teile näüttnu tullewatse wiha eest ärrapaggeda? Seperrast kandke diget pattust käändmisse suggu! Nink ärge möttelge mitte eßi henne man ütelda: Meil om Abraham eßas! Sest minna ütle teile: Et Sunmal woip neistfünatsist kiwwest Abrahamile latfi ärratada. Ent kirwes om jo pu jure külge pantu. Eggäüts pu, mes hääd wiha ei kanna, saap maha rajotus nink tulle heidetus.“ Ent kui rahwas Janist kuuld, nink möttel omman söamen, tedda Dnisteggijat ollewat, sis koste Jaan: „Minna risti teid kül weega pattust käändmissele. Ent ke minno perran tullep, se om kangemb minno, kel minna wäärt ei olle, temma känga rihma pästma. Se saap teid pühha waimo nink tullega ristma*). Sel om wisslapjo käen, nink temma saap omma rehheallust pühkma, nink nisso omma aita kogguma,

*) Se ristminne, mes Dnisteggija om säädnu nink mes ristkoggodusen nüüde weel tallitetas, om armo nink wäe polest paljo wägewamb kut Jani ristminne. Jani ristminne olli ennege ristminne weega, ent se ristminne, mes kristlikun kirikun tallitetas, om ristminne we nink waimoga. Jani ristminne olli ennege walmistamisses nink ärratamisses, Dnisteggijat pattustkäändmissen wastawötta; ent ristkoggodusse ristminne teep meid osalikkus figest, mes Kristus meile om ärraorjani, nink annap wastestsündimist. Sest Kristus ütley: „Kes ussup nink ristitas, se saap önsas,“ nink apostel Paulus tunnistap: „Mitto meid omma ristitu, ne omma Kristust henne päle tõmbnu“ i. o. ne omma figest ossa sanu, mes Kristus neile risti kanno pääl om ärraorjani.

agganat saap temma ärrakistmata tullega ärrapal-
lotama." Nink mitto muud asju manniš temma,
nink kulut sedda rahwale.

Nink se om Jani tunnistaminne, kui Judalisse
Jerusalemist lähätiwa preestrid nink lewite, et nemma
temmalt küsisiše: „Kes sa ollet?“ Nink temma tun-
nist, nink es salga mitte: „Minna ei olle mitte Kris-
tus.“ Nink nemma küsewa temmalt: „Kas sa ollet
Elias?“ Temma ütlet: „Minna ei olle.“ Sis ütliwa
nemma: „Kes sa siš ollet? et meije wõime kostust
anda neile, ke meid omma lähätanu. Mes sa effi
hennest ütlet?“ Temma ütlet: „Minna olle hõikaja
häälanen; tekke Issanda teed tassatses, mida kui
Esaiaš se prohweet om ütelnu.“ Nemma ütliwa:
„Mes sa siš ristit, kui sa ei olle Kristus, ei ka Elias?“
Saan koste: „Minna risti weega, ent se om keskete
teije sekka astnu, kedda teie ei tunne. Temma om, ke
minno perran saap tulles, ke enne miino om olnu,
kel minna ni ausa ei olle, et minna temma känga
rihma päästas.“

Wiis: Tulle ristinneminne.

Rigin paigun lanen kuuldas: Käändke ümber pat-
tatse! Sure hälega nüüd laultas: Tekke švand wal-
lale! Tekke häste tassatses Orru fengv illusas; Orru
förgembaš nüüd tekke, Allandage förgid mäkke. (102, 3.)

10.

Jesust ristitas Janist.

Ommal wiisl.

Me Issand Krist Jordani jöest, Et Issa meelt ta
täüdas, Last risti henda Jani käest, Kui ammet
käst täü' näüdas. Se tetti meile mõskmisses, Meist
mõske pattu häbbi, Nink surma upputamisses La havu
werre läbbi, Hä wässe ello tarwis. (176, 1.)

Kui Jesus olli liggi kolme kümne ajastalinne, tulli
temma Kalilea-maalt Jordani jõe weerde Jani mannu,

et temma henda temmaft lasses risti. Ent Daan pand
wasta nink üttel: „Minnul om waja sinnust sada
ristitus, nink sinna tullet minno mannu?“ Ent Jesus
üttel: „Lasse nüüd ni olla; sest nida sünnis meil
kiik õigust tänta*)“. Sis wõt Daan Jesust risti.
Nink kui Jesus weest wälja aste, näitse, sis awwas
taiwas henda ülles, nink Daan näggi Jummal Waimo
kui tuwikest henda mahha lastwat, nink Jesusse päle
tullewat; nink hääl taiwast üttel: „Se om minno
armas Poig, kellest minnul hä meel om.“

Dummal wiisil.

Meil sedda Jummal näutnu sääl Käl tähtest nink
ka telest, Kui kuulti taiwast Issa hääl, Jordanil
heldest melest, Mes hoit: Mo armas poig om se,
Mut om hä meel ta päle; Se saap teid saatma õigede,
Sest kuulge temma häle, Nink käüge temma perra.
(N° 176, 3.)

11.

Kristust kiusatas kurradist.

Wiis: Issand ärra nuhtlego.

Minno waim hend' walmista, Walwa, palle häste,
Et sa jöwwat liikmata Kurjal ajal saista! Kurrat
om kawwal waim, Otsip ushjid petta, Usku ärrawõtta.
(235, 1.)

Perran ristmist saije Jesus waimust laande widus, et
temma kurradist saas kiusatus**). Nink kui temma 40

*) Jesus last henda, õise kui ta olles pattane olnu, Jani rist-
misega pattustkändmisses risti, mitte seperrast, et täl eesti pattu olles
olnu, enge seperrast, et temma selle ristmissiga tunnust, et temma meije
pattu ommas pattus arwas, meije eest nink meije asjemel meije pattu
süda nink nuhtlust taht kanda, et temma meid ligest pattust ärralunnastas
omma sädusse täütmisses nink õigussega.

**) Et eddimänne Adam kurradist kiusatussen es olse mitte ärra-
wäärnu, sis pididi Kristus kui tõine Adam ta kurradist sama kiusatus,
et temma omma ärrawäärmisses läbbi sedda kahjo jälle parrandas, mes
eddimäise Abami jaddamisse läbbi meije innemisse suggu päle olli tulnu.

päiwa nink 40 ööd olli paastnu, sis issusfi temma wimate. Nink kiusaja aste temma mannu, nink üttel: „Kui sinna ollet Summala Poig, sis üttele, et nesiinatse kiwwi leiwäs sawa.“ Ent Jeesus koste: „Kirjotet om: (5 Mos. 8, 3) Inneminne ei ella mitte ütfinda leiwast, enge eggäüttest sönnast, mes Summala suust wälja tullep*.“ — Sis wöt tedda kurrat hennega pühha lina, nink fääd tedda Summala koa harja päle, nink üttel: „Kui sa ollet Summala Poig, sis heida henda siist mahha; sest kirjotet om: (Law. 91, 11) Et temma saap omme englid sinno perrast kästma, nink nemma sawa sinno kätte pääl kandma, et sinna omma jalga kiwwi wasta ei töufa.“ Jeesus üttel temmale: „Tälle om kirjotet: (5 Mos. 6, 16) Sinna ei pea Summalat omma Issandat mitte kiusama.“ — Tälle wöt tedda kurrat hennega üttele üllikörge mäe päle, nink näüt temmale kiik ilma kunningrike nink neide awwustust, nink üttel tälle: „Sedda kiik tahha minna julle anda, kui sinna mahhahaidat nink minno kummardat.“ Sis üttel Jeesus temma wasta: „Taggane ärra, Sadan, sest kirjotet om: (5 Mos. 6, 13) Sinna peat Summalat omma Issandat kummardama, nink tedda ütfinda orjama.“ Sis jät tedda kurrat mahha, nink näitse, engli astsiwa temma mannu, nink orjasiwa tedda.

Wiis: Sa käsjet, Jessa, pallelda.

Meid ärra jätta abbita, Kui kurrat nakkap kiusama;
Kui ilm meid pattul' kihhotap, Nink kihha weel meid
huffotap, Sis anna jõudo kõrwaste, Et ussun meije
wärame. (259, 7.)

*) Summala suust tullep kiik wälja, mes ma pääl om Iodu, sest se om kiik temma wäggewa su sönnu läbbi tettu. Sis olli Dunisteggija kostmissel se tähhendaminne. Isholik leib ei toida innemist efsi hennest, enge Summala sönnu wäggi peap meid ülles eggäüttele asja läbbi, mes Summalat sönnu wäggi peap meid ülles eggäüttele asja päiwi söme, ehl leib taiwast, minnaga Iisraelit lanen üllespeti, ehl üstfi mu asfi. Summalal om mitto teed nink nõwwo, meid awwitada nink üllespidada.

Jesusse jüngride eddimänne kutsminne.

Ommal wisl.

Henge peijoken, Issa wonaken! Minna kitta sinno heldust, Mes mo tēmbap pattu ellust, Kun ma olle maan, Jeesus, Issa woon! (146, 1.)

Perran sedda, kui Jaan näggi Jesust henne mannu tulleswat, üttel temma: „Nätse, se om Jummalala woon, ke ilma pattu kannap; sesinnane om, kellest minna olle ütelnu: Perran minno tulles mees, ke enne minno om olnu; sest temma olli enne, kui minna; nink minna tunnista, et sesinnane om Jummalala Poig.“
 Tõisel päival sais Jaan jälle nink kats temma jüngrist. Nink kui temma näggi Jesust kõndwat, sis üttel temma: „Nätse, se om Jummalala woon.“ Nink temma kats jüngrit kuliwa tedda kõnnelewat, nink lätfiwa Jeesusse perra. Ent Jeesus käänd henda ümbre, nink üttel: „Mes teie otsite?“ Ent nemma ütliwa tälle: „Rabbi, (se om ärraselletedu oppetaja) kos sa majan ollet?“ Temma üttel neile: „Tulge nink kaege.“ Nemma tulliwa nink kajewa nink jäiwa ses päiwas temma mannu. Üts neist kattedest olli Andres, Simoni Peetrusse welli. Se löis fige eesmält omma welle Simonat, nink üttel tälle: „Meije olleme Messiaast löidnu,“ se om ärraselletedu Kristus. Nink temma weije tedda Jeesusse mannu. Ent kui Jeesus temma päle kaije, sis üttel temma: „Sinna ollet Simon, Jonasse poig, sinna peat Kewas kutsutama*),“ se om ärraselletedu Peetrus.

Tõisel päival taht Jeesus jälle Kalilea male minna, nink löis Wilipit, nink üttel tälle: „Tulle minno

*) Kewas om krea kele sõnna; nink Peter est Peetrus om latti kele sõnna; mõlemba nimme tähendawa ma kelen paet. Selle nimme andmisse läbbi tähend Dniisteggi Peetruske ette, et temma ütstõrd ussu läbbi saas ni kindmas sama, kui paas.

perra!" Wilip löis Natanaelit, nink üttel tälle:
„Kellest Moses sädussen nink prohwteti omma kirjotanu,
sedda olleme löidnu, Jesust, Jofepi poiga, Nazaretist.“
Nink Natanael üttel tälle: „Kas wöip Nazaretist middake
hääd tulla?“*) Wilip üttel tälle: „Tulle nink kae.“
Jesús näggi Natanaelt henne mannu tulleswat, nink
üttel temnast: „Nätse öige Israeli mees, kelle siffen
kawwalust ei olle.“ Natanael üttel temmale: „Kost
sa minno tunnet?“ Jesús koste: „Enne kui Wilip
sinno kuts, kui sinna wiji pu al ollit, sis näije minna
sinno.“ Natanael koste: „Rabbi, sinna ollet Jum-
mala Poig, sinna ollet Israeli kuningas.“ Jesús
üttel tälle: „Et minna sulle olle üttemu: Minna
näije sinno wiji pu al, sis ussut sinna; sinna saat
surembid asju nätta sama, kui sedda. Töttelikkult,
töttelikkult minna ütle teile: Seft sani sate teie nägge-
ma taiwa wallale olleswat, nink Jummalas englid ülles-
minnewat nink allatulleswat Sinnemisse poja päle.“

Wiss: Henge peijoken.

Auwo-kuningas, Dppetusse paas! Sinno zeptritt
minna kitta, Heida sinno jalgu ette, Ja so allambas,
Auwo-kuningas. (N° 153, 5.)

II.

Kristusse oppetaminne nink immeteo.

13.

Kristusse eddimänne immeteggo Kana sajan.

Ommal wisil.

Nüüd risti-rahwas römusta, Nink pandkem üttel
melel kiik sedda tähhel römoga, Nink laulgem üttel
kelel, Mes Jummal tennu meile hääd, Ja kikkem temma
immetööd, Mes meile önsust saatnu. (158, 1.)

*) Natanael möttel sedda ütelden küil prohwteti Mika ettekuluta-
misse sömna päle, et Petlehemist ilma Önnisteggija pididi tullesma.
Wit. 5, 1.

Kolmandal päival saiwa saja Kanan Kalilea maal; nink Jesusse emma olli sääl. Ent Jesust nink temma jüngrid kutsuti ka saja. Nink kui wina pudy, sis üttel Jesusse emma temma wasta: „Neil ei olle wina.“ Jesus üttel tälle: „Mes mul sinnoga teggemist, naine? Minno tund ei olle weel tulnu*). Temma emma üt- tel fullasile: „Mes temma teile ütlep, sedda tekke.“ Ent sinna olli kuus kiwist wee-annumat pantu Juda- liste puhhastamisse perrast, nink eggäutte sisse läts kats ehk kolm indto. Jesus üttel neile: „Täütke wee-annu- mid weega.“ Nink nemma täütüwa neid were tassani. Nink temma üttel neile: „Ammutage nüüd, nink wige saja-tallitajale.“ Nink nemma weiwa. Ent kui talli- taja wet maits, mes winas olli sanu (nink temma es tija, kost se olli, ent fullase tefiwa kül, ke wet ollüwa ammutanu), sis kuts sajatallitaja põigmeest, nink üttel temmale: „Eggamees annap eesmält hääd wina, nink sis, kui nemma jo kül omma sanu, halwembat. Sinna ollet hä wina seni ajani taggasi piddanu.“ Se om eesmänne täht, mes Jesus teggi Kanan Kalilea maal, nink awwald omra awwustust. Nink temma jüngrü usküwa temma sisse.

Dummal wüsil.

Kitta nüüd Isandad, kitta, heng Jummalala nimme!
 Kel eal hõngo om, kikko, jekt temma teep imme!
 Walgusses om Temma sull', ke sinno rööm,
 Amen, auw Jummalala nimmel! :: (125, 5.)

14.

Jesus nink Nikodemus.

Dummal wüsil.

Sis kule nüüd, nink mõista häst', Mes ristmist
 kutsup Jummal, Nink mes sa peat usma sest Nink

*) Ne sõnna, mes Kristus omma emmale üttel, tunnistawa sel-
 gedu, et meil Kristusse man üttele eenloftjat nink eenpallejat waja ei olle;
 enge et temma essi tija, mil tunnil temma meije pallemist wõttap kuulda,
 nink meije häta täanda.

opma ke sa rummal. Siin wessi om, nink wees ka jääp; Ei siski paljas wessi. Ka sõnna sinna mannu saap, Nink pühha Waimo kassi, Se om sin ristja essi. (176, 2.)

Judaliste paasja pühha olli lähhün, nink Jesus läts ülles Serufalemme. Ent sääl olli inneninne wariseerde feltfist, sel olli nimmi Nikodemus, Judaliste üllemb. Se tulli ösel Jესusse mannu, nink üttel temma wasta: „Oppetaja, meije tijame, et sinna ollet Jummalast tulnu oppetajas; sest keake ei wdi neid immetähte tetta, mes sinna teet, kui Jummal temmaga ei olle.“ Jesus koste nink üttel temmale: „Töttelikkult, töttelikkult minna üttele sulle, kui keake wastsest ei sünni, sis ei wdi temma Jummal riki nätta.“ Nikodemus es sa arwo Jესusse sõnnust, nink küsse immetellen, küis se wdimalik olles, et inneninne peas töist tõrda sündima, kui ta jo wanna om? Jesus koste: „Töttelikkult, töttelikkult minna üttele sulle, kui keake ei sünni weest nink waimust*), sis ei wdi temma Jummal riki fise sada. Mes lihast om sündinu, se om lihha; nink mes waimust om sündinu, om waim. Urra pango immes, et minna sulle olle üttele: Teije peate wastsest sündima. Tuul puhhup kohhe temma tahhap; nink sinna kulet temma puhhumist, ent sinna ei tija, kost temma tulnes, ehk kohhe temma läänes. Wida om ka eggauits, ke waimust om sündinu**).

*) Neide sõnnuga tähhend Jesus wastsest sündimist ristimise saakramenti läbbi.

***) Pühha kirri nimmetap lihhas wanna innemist ehk kiil patlikko ollemist meije sissen, mes ei olle Jummalast lodu, enge pattu sadamisse läbbi meije sisse om tulnu; ent waimust nimmetas wastset innemist ehk kiil jummalikko ollemist, mis meile läbbi pühha waimo Kristusjen antas. Ihholikko sündimisse läbbi olleme kiil lihha — lihast sündinu, nink seperrast ilma laste; waimolikko sündimisse perra olleme meije waim — waimust sündinu, nink same Jummal lastis. Ihholikko sündimisse perra om wanna inneninne meije sissen wallitjeman; waimolikko sündimisse perra saap wastne inneninne meije sissen wallitjemas. Ihholikko sündimisse perra tanname Adami palget, pattu nink süda;

Nikodemus üttel: „Kuis se wõip sündida?“ Jeesus koste: „Sinna ollet oppetaja Israelin, nink ei tija sedda? Tõttelikult, tõttelikult minna üttele sulle, et meije kõnneleme, mes meije tijame, nink tunnistame, mes meije olleme nännu; nink teije ei wõtta meije tunnistust wasta. Oitse kui Moses siugu lanen om üllendanu, nida peap ka Innemisse poiga üllendetama, et kiik, ke temma sisse uskwa, hukka ei sa, enge iggawest ello sawa. Sest nida om Jummal ilma armastanu, et temma omma ainosündinu poja om andnu, et kiik, ke temma sisse uskwa, hukka ei sa, enge iggawest ello sawa.

Ommal wiisil.

Silm ütfinda wet nätta saap, Mes inneminne walap; Usk waimun wälke tunnistap, Mes Jesu werri kaldap: Et ristmissen se ello-kain Hend arwaw Jesu werrest, Sest süttis ärra meie wain, Mes tullep pattu perrast, Ja õige ello tõssep. (176, 6.)

15.

Jeesus nink Samaria=ma naine.

Wiis: Jummal ma nink taiwa loja.

Ello lätte, sinno weisi Joosko ello wäega Minno kuiwa henge sisse, Täüda mo so armoga. Te mo sõand wallale — Sugguliklus armule. (151, 2.)

Jeesus jät Juda maa mahha, nink läts jälle Kalilea male. Ent temma piddi läbbi Samaria=ma minnema. Sis tulli temma üttele Samaria=ma lina, mes kutsutas

waimolikko sündimisse perra antas meile Kristusse palget, temma pühhaust nink õigust. — Alma selle wastsestündimist ei wõi üttil inneminne õnjas sada, nink sedda wastsestündimist antas meile ilma meije tõ nink tentimisteta selgest Jummal armust läbbi ristmisse saagrament, mes pühha Waim essi tallitap ween, kui meije särast ristmist ärra ei põlle, enge sedda sõamest ussume, se päle omma ärrawallitsemist nink õnjust pöbjandame, nink se perra ellame. — Se wastsestündimisse ristmissen om jummalik sallaus, mes me kül ussun tunneme, ent omma nõrga innemisse melega ei sa ärramõista; ni kui meije tale puhumist ka tunneme nink tuleme, nink siiski ärra ei mõista, kost tuul algmist wõtnu nink kuis kaugele temma künip.

Sikar, liggi sedda külla, mes Jakob ommale pojale Josephile olli audmu. Ent sääl olli Sakobi kaiwo. Kui nüüd Jesus käügist olli wässimu, sis iste temma kaiwo päle mahha. Nink se olli lähhud kuwwendal tunnil. Sis tulli üts Samaria-ma naine kaiwust wet ammutama. Jesus üttel tälle: „Anna mulle juwwa.“ Sest temma jüngri ollitwa lina lännu, söki ostma. Sis üttel Samaria-ma naine temmale: „Kuis sinna, ke Judalinne ollet, mult juwwa küsfit, ke minna Samaria-ma naine olle?“ Sest Judaliffil es olle ütteki offa nink üttest Samaritilistega*). Jesus koste tälle: „Kui sinna tunnes sedda jummalala andet, nink kes se om, ke sulle üttelep: „Anna mulle juwwa, sinna palles tedda, nink temma annas sulle ellawat wet.“ Naine üttel tälle: „Issand, sul ei olle jo annumat, nink se kaiwo om süggaw. Kost sa sis saat ellawat wet?“ Jesus koste: „Eggauits, kes sestinnatsest weest joop, saap jälle jannonema. Ent kes sest weest joop, mes minna tälle anna, ei sa iggawel jannonema.“ Naine üttel: „Issand anna mulle särast wet, et minna ei jannone, nink et mul waja ei olle, sija wee perra tulla.“ Jesus üttel: „Minne, kutsu omma mees, nink tulle sija.“ Naine üttel: „Mul ei olle meest.“ Jesus üttel: „Sinna ollet õigede kostnu, et mul ei olle meest. Sest wiis meest om sul olmu; nink, ke sul nüüd om, se ei olle sinno mees. Sedda ollet sinna õigede üttelemu.“ Naine üttel tälle: „Issand, minna näe, et sinna prohweet ollet. Meije wannamba omma sefinnatse mäe**) pääl Jummalat kummardanu; nink teije üt-

*) Kost se wiha Juda rahwa nink Samaria rahwa waijele olli tõusnu, sedda loe perra „Wanna Testamenti Piibli luggemisse“ ramatust kolmandan trütkin lehhe polel 152, 167 nink 169, neljandan trütkin lehhe polel 169, 170, 186 nink 188; nink säitsmen trütkin lehhe polel 128, 140 nink 142.

**) Samaritilisse ollitwa hendale Jummalala totta ehhitanu Karizimi mäe päle, Sikemi ehf Sikari-liggidal, nink peijewa omma seggatu Jummalala orjust selle mäe pääl.

lete, et Jerusalemin om se paik, kun sünneis kummar-
dada." Jeesus üttel: „Naine, ussu minno, aig tullep
et teije ei sa jefinnatse mäe pääl, ei ka Jerusalemin
Eesä taiwan kummarutama. Teie (Samaritilisse) kum-
mardate, mes teije ei tunne; meije (Juda rahwas)
kummarutama sedda, mes meije tunneme; sest önsus
tullep Judalisist. Ent aig tullep, nink om jo nüüd,
et töisitse kummarutama jawa Eesä waimun nink tötten
kummarutama. Sest Eesä otsip ka säratsid, kes tedda
nida kummarutama. Summal om waim nink tem-
ma kummarutama peawa tedda waimun nink
tötten kummarutama. Naine üttel temma wasta:
„Minna tija, et Messias tullep, kedda Kristusjes kut-
sutas. Kui se saap tullema, sis saap temma meile kiik
kulutama.“ Jeesus üttel temmale: „Minna olle se, ke
sinnoga kōnnelep.“ Sis jät naine omma we-annumat
mahha, nink läts lina, nink üttel rahwale: „Tulge,
kaege innemüst, ke mulle kiik om üttelnu, mes ma olle
temmu; kas jefamma ei olle Kristus?“ Sis lätsiwa
nemma linast wälja, nink tuliwa temma mannu, nink
paljo ussiwa temma sisse, se naise sönnä perrast, kelle
temma temma söame luggu olli awwaldanu. Nink
Samaritilisse palsiwa tedda, et ta neide mannu jääs.
Nink temma jäi siina kats päiwa. Ent mitto muid
ussiwa temma sönnä perrast, nink ütliwa selle naise
wasta: „Nüüd ei ussu meie ennamb sinno kōnne per-
rast; sest meie olleme effi kuulnu nink tundnu, et jefin-
nane om töttelikkult ilma önnisteggija Kristus.

Wiis: Se aeg om töest meil pea täen.

Mes hädda woip meil sündida Kui sa meid, Issand,
södat Se kauni taiwa-leiwaga, Nink elloweega jodat;
Kui sinno waim meid rōmustap, Nink kurbe hengi kostu-
tap So pühha sönnä sissen. (168, 1.)

16.

Jesusse juttus Nazareti kolimajan.

Ümmal wiſil.

Sa ollet Jssand, ütſinda, Mo henge rööm nink melehä, Ke päſſit minno eſſi. Ma pea ſinno liſſikus, Seſt ſinno armo oppetus Om maggusamb kui meſſi. Söda, Joda, Hoſianna, Laiwamanna, Minno henge: Sinnuſt püwwa minna örne. (339, 2.)

Sis käänd Jesus jälle waimo wäen Kalilea male, nink oppet neide kolimajun, nink kitteti figiſt. Nink kui temma Nazareti lina tulli, kun temma olli kaſwa-tetus ſanu, ſis läts temma pühhal päiwal Nazareti kolimajaja, nink tälle anti prohwetit Eſaia ramat kätte. Kui temma ramato ülles arwas, löis temma ſedda paika, kun kirjotet om: „Jſſanda waim om minno pääl, ſeperrast om temna minno woidnu. Temma om minno lähhätanu, waistile armo oppuſt kulutama, ärra-röhhutuid ſöamid ſüttitama, wangituile wallalaſknuiſt nink ſöggedile näggemuiſt juttuſtama, peſſetuid wallale laſkma, nink kulutama Jſſanda waſtawötlitko ajaſtaiga.“ Nink kui temma ramato kinnipand, nink kiiſ rahwas temma päle kaije, ſis üttel temma kuuljide waſta: „Täämba om ſe kirri teije ſilmi nink kōrwu een täüdetu.“ Nink nemma innetelliwa neiſt armuiſt ſömuſt, meſ temna ſuuiſt wälja tulliwa, nink ütliwa: „Kaſ ſeiſinnane ei olle Joſepi poig?“ *) Sis üttel Jesus neile: „Kül teije ſate mulle wanna ſönnu ütlemä: „Aleiſt, arwita eſſi henda! Meſ meije olleme kuulnu Kapernaumin ſündiwat, ſedda te ka ſiin ömmal eſſa maal.““ Ent minna üttele teile, et ütteſtke prohwetit ei peta luffu temma eſſa maal. Ent tötteſt, minna

*) Nemma panuiwa immes, koſt puſeppa pojal ſäraſt armo nink tarkuſt olli ſanu, nink pahhandiwa ſeſt, et temma waijuſen nink allanduiſen käuwe, nink neide man ſäraſt immetööd es te, kui ta muijal olli tennu.

üttele teile, ehk küll mitto laskä olli Elia päiwi Israelin, kui taiwas olli kolm ajastaiga nink kuus kuud kinnifulletu, nink suur nälg olli ülle koggona Juda-ma, siski es lähhäteta Eliast kelleke mu mannu, kui ütfinda Sarepta lina lāsja mannu. Nink paljo piddali többitsid olli Israelin prohwetil Elisa ajal; nink ütste neist es sa puhhastetus, kui ennege Naeman Süria maalt.“ Nink küll, ke kolimajan olliwa, saiwa täüs wihha, kui nemma sedda kuliwa. Nink nemma tössiwa ülles, nink töuksiwa tedda linast wälja, nink tahhiwa tedda mäe kengust mahha töugata. Ent temma läts keskelt neide läbbi, jät Nazareti mahha nink elli Kapernaumin Kennezareti järwe weren. Tost ajast sani nakkas temma juttust üttema nink hõigas: „Käändke pattust, nink ussuge armo oppust, sest taiwa riik om lähhüde tulnu.“

Ominal wiisil.

Meil omma sõnna kinnita, O Isand, nink neist awwita, ke wihkawa so koggodust Nink sinno Poiga Jesust Krist. (321, 1.)

17.

Kapernaumi kunninga tener.

Wiis: Kes Jummalat ni l. t.

Kui rist om suur, sis usk om kindmamb, So wõttap Jummal kaeda, So henge põld om muido kuiwamb, Kui ikminne ei kostuta, Kui tullil kulda selletap Ni rist ka usku puhhastap. (265, 2.)

Nink Jesus tullil jälle Kana Kalilea maal, kuu temma wet olli winas tennu. Sis johtu, et Kapernaumi linnan üttele kunninga teenre*) poig rassedaste haiges jäi. Kui nüüd latse essa kuulda sai, et Jesus olli Kalilea male tulnu, sis läts temma temma mannu, nink pallel tedda, alla tulla Kapernaumi lina, nink temma poiga terwes

*) Se mees olli ütts kunninga Herodesse teenride seas.

tetta; sest temma olli koolniffe pääl. Sis üttel Jesus temma wasta: „Kui teije tähti nink inmet ei näe, sis ei ussu teije.“ Kuninga tener üttel temma wasta: „Issand, tulle alla, enne kui minno lats ärrakolep.“ Jesus üttel tälle: „Minne, sinno poig ellap.“ Nink se immeminne usk sedda sõnna, mes Jesus tälle üttel, nink läts koddo pole. Ent kui temma weel allaminne- man olli, sis tulliwä temma fullase temma wasta, nink kulutiwa tälle et temma lats ellas. Sis nõus temma neilt sedda tundi, mil temma olli parreimbäs fanu. Nink nemma ütliwa tälle: „Seila säitsme tunni ajal jät tedda pallotustõbbi mahha.“ Sis mõist essa, et se olli se tund olnu, mil Jesus tälle olli üttelnu: „Sinno poig ellap.“ Nink temma usk nink temma foggona maja.

Wis: Henge peijoten.

Sinno hara ma Kinni jätmata! Ei ma eal sinno jätta, Enge ussu hõlma wõtta, Sest et ussun ma Sinno kätte sa. (146, 10.)

18.

Petrusse rikkas kalla lomus.

Wis: O wagga Summal, ke.

Oh anna, Jesus Krist, So perra ikkes kääwa, Nink sinno õnnistust So ossausen lōida; Ei olle sinnota Joht lōida middake; Ke ellap sinnoga, Sel om fit rohkede. (286, 1.)

Ent sündi, kui rahwas Kemezareti järwe weren Jesusse mannu tükke, Summala sõnna kuulma, sis näggi temma kats laiwa järwe weren saiwat. Ent kallamehhe olliwa neist wälja astnu, nink uhtsiwa nota. Nink Jesus ast ütte laiwa, mes olli Simoni perralt, nink pallel tedda weidi werest ärra tõugata. Rahwas saiw ranna weren, nink Jesus oppet neid laiwast. Nink kui temma kõn- net lõppet, sis käst temma Simonile järwe sõuda, nink

nota lomusfele wälja heita. Ent Simon üttel: „Dpeta-
taja, meije olleme kiik ööd tööd tennu, nink ei olle
middake sanu. Ent sinno sõnna päle tahha minna
nota wälja heita.“ Nink kui nemma sedda teiwa, sis
tabbasiwa nemma sure hulga kallo, ni et neide noot
ärrakafsi. Sis heitsiwa nemma käega ommile seltsimees-
tele, ke töisen laiwan olliwa, et nemma neile appi
tullesse weddama. Nink nemma tulliwa, nink täudiwa
mõllembid laiwu, nida et nemma naksiwa wajoma.
Ent kui Simon Peter sedda näggi, sis satte temma
Jesusse ette põlwile mahha, nink üttel: „Issand, minne
ärra minnust, sest minna olle pattane inneminne!“
Sest hirm olli tulnu temma nink kike temma seltsimeeste
päle, ke sedda innet näijewa. Ent Jesus üttel Si-
mona wasta: „Ärra peljako, sest ajast sani saat sinna
innemissi püüdma.“ Nink nemma ajewa laiwu randa,
nink jättiwa kiik mahha, nink lätsiwa temma perra.

Dummal wiisil.

D Summal, olle armolik, Meil omma õnne anna,
Nink taiwa pole sada kiik Meid läbbi omma sõnna,
Et meil saas tutwas sinno nõuw, Nink kiik, mes sult
saap tettus; Nink meije Jesu õn nink auw, Ka pagga-
nist saas nättus, Et nemma umbrekäändwa. (174, 1.)

19.

12 apostlide nink 70 jüugride wallitseminne.

Wiis: Me Issand Krist Jordani jöest.

Me Issand lähhat apostlid, Käst ilmal anda teda,
Et pattu läbbi hukkan nüüd, Ke taht umbusku jada.
Ent ke siin ussup, ristitas, Se saap ka töttest taiwa;
Dm wastne inneminne taas Nink ei jä surma waiwa,
Ent ellap ikkes rõmun. (176, 4.)

Nink sündi, et Jesus ütte mäe päle lätš palwust pid-
dama, nink temma jäije terwe ööd palwust piddaman
Summala pole. Nink kui walge sai, sis hõigas temma

omme jüingrid, nink wallits neist katstöistkümmand, et nemma allati temmaga pididiwa ollema, nink temma oppust Summala rigist kuulma. Neid nimmet temma ka apostlis *), et temma neid ajult lähhät juttust üttelema. 12 apostlide nimme omma ne: 1. Simon Peetrus, kallamehhe Sona poig Kalileast, 2. Andres, Peetrusse welli, 3. Jaan, kallamehhe Zebedeusse poig, Kalileast, 4. Takkab**), Jani welli, 5. Wilip, 6. Pärtel, 7. Tomas, 8. Matteus ehk Lewi, 9. Takkab, Alweusse poig, kedda ka norembas Takkabis nink Dnisteggija welles kutsutas, 10. Judas, Takkabi poig, 11. Simon Kanast nink 12. Judas Iskariot, kedda ärraand.

Ent perran sedda sääd, Jesus weel muud säitsekümmand jüingrit***), nink lähhät neid ifs kats ja kats Juda ma linu ja küllade paifu juttust üttelema Summala rigist, nink többitsid süttitama, nink üttele neide wasta: „Põim om kül suur, ent teoleisi om weidi. Seperrast palelge põimo essandat, et temma teoleisi omma põimo sisse sadas.

Wiss: Ma jätta sinno mahha.

Dh hoija omma walgust, Mes hengi oppetap,
Nink omma sõnna selgust, Mes armust tunnistap!
Dh joda armolättest Neid ilma lanen sa; So sõnna andko tõttest Meil ello toidust ka. (322, 5.)

*) Se nimmi apostel tähhendap krekka kelen üttele, kedda wälja lähhätetas.

**) Sedda kutsutas ka wannambas Takkabis.

***) 12 apostlide nink 70 jüingride wajjel olli se wabbe, et apostli kiik omma ilmlikko ello nink koddosajajust mahha jättiwa, nink allati Jesusse man elliwa nink temmaga käiwewa; ent 70 jüingrit jäiwa omma ilmlikko ello kõrra nink saijusse mannu, nink tulliwa ennegi ajult Jesusse juttust nink oppust kuulma, nink saiwa temmast, kui waja olli, mõnnes ajas wäljalähhätetus Juda ma linu jurrust üttelema; nink käiwa sis jälle omma koddosajajust taggaši.

20.

Jesusse mäe-juttus.

Ümmal wiisil.

Tulle ristinneminne, Wotta sedda oppetušt, Mes so kallis Jesukenne Annap omma armo suust, Mes so Issand mäe pääl Kulut ommil Jüngri sääl, Kui sääl olli mahhastnu, Jüngri temma mannu astnu. (251, 1.)

Nink Jesus käwwe kük Kalilea maad läbbi. Ent kui paljo rahwast temma mannu tulli, läts temma ülles ütte mäe päle, nink temma jüngri astsiwa ka temma mannu, nink temma arwas omma suud nink üttel:

„Onsa omma ne, ke waimun waese omma; sest neide perralt om taiwariik. Onsa omma ne, ke leinawa; sest nemma peawa römustetus sama. Onsa omma hiljamelelisse; sest nemma sawa maad perrandama. Onsa omma ne, ke issonewa nink jannonewa digusse perra; sest nemma peawa sönus sama. Onsa omma ne, ke puhta söamest omma; sest nemma sawa Summalat näggema. Onsa omma rahholikko; sest neid saap Summala lassis kutsutama. Onsa omma ne, ke digusse perrast sawa perrankiusatus, sest neide perralt om taiwa riik. Onsa ollete teije, kui teid innemisse minno perrast willitellewa nink perrankiusawa, nink kõnnelewa kige sugust kurja teije wasta, kui nemma sedda wõlswa.“ —

Sis nakkas Jesus jelletama, kuis temma ei olle mitte tulnu, sädušt nink prohwetid lõppetama, enge täütma. Temma oppet, et se weel sädušt ei olle täütnu, kes sedda ennege wäljaspiddistil wiisil peap, ni kui wariferi tol hawal teggiwa, enge et säduš om waimolikk, nink nõwwap siffespiddist waimolikko täütmist. Seperrast üttel temma: „Kui teije digus ei olle mitte paljo parremb, kui kirjatundjide nink wariseeride digus; sis ei sa teije mitte taiwa riki.“ Nink se man jellet

temma neile mitmast kässust sedda wahhet, mes om wäljaspidditse nink siffespidditse sädusse täütmissse waijel. Wariseer arwap henda jo wijenda käsfoga öige ollewat, kui ta ei olle keddagi ihho polest tapnu. Ent Jesus näüt, et se jo om wijendat käsfo riknu, kes omma wellega wiha peap nink temmaga ärra ei leppi. Wariseer arwap kuwenda kässu täütnu ollewat, kui ta henda lihhalikko abbiello riknisse eest om hoitnu. Ent Jesus näüt, et se jo kuwenda kässuga wölgom, kes ennege ütte naise päle lihhalikko himmoga kaep. Jesus oppet, et temma jüngride wölgom, omma walgust laske paista innemiste een, nink omma usku tunnistada waggauksen, armo-teun nink liha ärrasalgamissen. „Kui sinno film ehk kässä sinno pahhandap, sis kissu sedda wälja, rajo sedda ärra, seft sul om paremb, et üts sinno luliikmissist hukka saap, kui et terwe ihho saas pörgute heidetus; se om: kui üts assi ehk himmo sulle kuwatusses nink pattukihotamisses om, sis lahku seft asjast ehk jätta sedda himmo perra, olgo ta sul ka ni armas kui so ihholik film ehk kässä. Ent se man finnit temma ommatfile, et nemma omma palwepiddamist, waesteandmist nink muud armotööd es teesse filmakirjas nink innemiste perrast, et nemma neift saas kittetus nink auwustetus, enge ütfinda Summala perrast, ke söand kaep, nink maddalust ja tötte meelt armastap. „Kui sa waestile ännat, sis ärra lasko kurral kael teda, mes so hä kässä jaggap,“ se om: ärra piddago effi lukku seft mes sa effi ollet andnu, muido om sul sinno palk käen. Wäljaspiddist palwepiddamist, mes ei tulle söame põhjast, pölg temma kohhalt ärra, nink ninmit särast sädusse orjust huulde lobbisemisses nink paggana töös. Temma mannits rahwast, et nemma omma söand es keüdas ütteke ilmlikko asja külge, et se neile es lääs mammonas ehk wäärjummalas. „Kun teije warra om, sääl saap ka teije jüdda ollema. Keake ei wödi kätte essandat orjata; ehk

temma saap ütte wiškama nink töist armastama, ehk saap ütte mannu jäma nink töist ärrapõlgma. Teije ei wõi Summalat orjata nink mammonat. — Nisammute keeld temma neile ka liigmurretsemist ärra, mes umbusjust tulley. „Arge murretage mitte omma ello eest, mes teije sate söma nink joma, ei ka omma ihho eest, minka teije henda sate katma. Kas ello ei olle ennamb kui söök, nink ihho ennamb kui röiwa? Kaerge linnokestete päle taiwa al; nemma ei külwa mitte, ei põima ka mitte, nemma ei koggu ka mitte aitu sisse, nink teije taiwane Essa toidap neid siski. Kas teije ei olle paljo üllemba kui nemma? Nink misperrast murretate röiwaste perrast? Pandke tähhele lillikeisi wälja pääl, kuis nemma kaswawa. Nemma ei te tööd, nemma ei kedra ka mitte. Ent minna üttele teile, et ka Salomon kigen omman arwustussen ei olle nida olnu ehhitedu kui üts neistfammust. Kui nüüd Summal haina wälja pääl, mes täamba saiap, nink hommen ahjo heidetas, nida ehhitap, kas temma sedda paljo ennamb teile es peas teggema, teije weikouffja? Seperrast otske keigeesmält Summalala riki nink temma digust, sis saap teile küik mu päle antus.“ — Sis käst Jesus armota sundmisse eest hoita, nink algat meelde, et mes mödoga meije mödame lähhembale, selle mödoga Summal meile ka jälle saap möötma ommal ajal. Temma karrikt neid, kes kül ussina omma, welle silman pinda tähhele pandma, ent omman silman palgi ei kawwatse. Temma kihut palwe piddamissele, kui ta üttel: „Pallelge, sis peate sama, otske, sis peate löidma, kopputage, sis saap teile üllesawwatus.“ Sis manmits temma ommatsid, pattu kahhitemissien ahtakest ussu- nink risti-teed kawwa, nink laja pattu-teed paggeda. „Minge sisse läbbi kitsa wärraja; sest wärraja om laggia, nink te om lai, mis hukkaminnemisse pole weap, nink neid om paljo, ke se läbbi sisse läwa. Nink wärraja om kitsas, nink te om ahtakenne, mes

ello pole lät, nink neid om weidi, ke sedda löidwa.“
 Seperrast käst temma ommatsid, henda neide eest hoita,
 kes neid eskitawa lihha te päle, se om neide walle
 prohmete eest, kel kül lamba röiwas säljan om, ent
 soe kurjus söamen, ehk töiste sönnuga, kel wäljält poolt
 om libbe keel, nink wagga näggo, ent siffest poolt tigge
 meel nink kawwal teggo. Sis näüt Jesus weel, et ei
 massa Summala een wäljaspiddine su tunnistus, kui
 nimmega teo ütte ei sünni. „Seperrast“, üttel temma,
 „peate teije neid neide suggust tundma. Ei sa mitte
 küik taiwa riki, kes minno wasta üttelewa, Is-sand, Is-
 sand, enge ke teep minno essa tahtmist, ke taiwan om.“

Löppetusses üttel Jesus se moisto kõnne: „Ke
 nüüd jeddasinnast minno kõnnet kulep, nink se perra
 teep, sedda pea minna targa mehhe saarnatses, ke om-
 ma majaja pae päle om tennu. Nink suur wiim satte,
 nink wolas wessi tulli, nink tule puhksiwa, nink tük-
 siwa sesamma maja päle, nink temma es satta mitte
 mahha; sest temma olli pae päle põhjandetu. Nink ke
 jeddasinnast minno kõnnet kulep, nink ei te mitte se
 perra, sedda peap rummala mehhe saarnatses petama,
 ke omma maja liwa päle teggi. Nink suur wiim satte,
 nink wolas wessi tulli, nink tule puhksiwa, nink tük-
 siwa sesamma maja päle. Nink temma satte mahha,
 nink temma saddaminne olli suur. Nink sündi, kui
 Jesus sedda kõnnet olli löppetanu, sis heiti rahwas
 ärra temma oppusse perrast. Sest temma oppet neid
 kui se, kel wöimus olli, nink ei mitte nida kui kirjatundja.

Wiis: Nüüd ristirahwas römusta.

Oh Summal minno awwita So mannu kindmält
 jäda. Et ussun, pühha esloga, Mo esokäüki täüda.
 Oh, tulle, Jesus, pea sa! So werre läbbi lunnasta
 Mo tigest häddast! Amen. (210, 6.)

21.

Kapernaumi söa = päliko usf.

Wiis: Ei minna tahha jätta.

So päle minna loda, Kui johhus hädda mul;
Nink abbi sinnust oda, Sa kätat waiwa kül. Ma
anna henda sull', Ma anna kiik so kätte, Mes wötta
hennel ette, Te, mes sa tunnet, null'. (211, 3.)

Ent kui Jesus omma juttust olli lõppetanu, siis läts temma mäest alla Kapernaumi lina pole. Säääl olli Romaliste pälik, sel olli fulllane, nink se olli koolmiffen. Kui nüüd pälik Jesusse tullemiffest kuulda sai, siis lähhat temma Judaliste wannambid tälle wasta, nink last tedda pallelda, et temma tules, temma fullast terwes teggema. Nink nemma passiwa Jesusst eige holega, nink ütliwa: „Temma om wäärt, et sa temmale sedda teet. Sest temma armastap meije rahwast, nink om meile sedda kolimaija ehhitanu.“ Sis läts Jesus neidoga. Ent kui temma majast ennamb kawwen es olle, siis lähhat pälik sõpru temma mannu, nink last tälle ütelda: „Issand, ärra tekko hennele waiwa, sest minna ei olle sedda wäärt, et sinna minno kattusse alla tullet. Seperrast ei olle minna effi henda ausas arwanu, sinno mannu tulla; enge üttele ennege üts sõnna, siis saap minno fullane terwes. Minna ei olle muud kui inneminne, tõise wallitsusse alla säetu. Ent kui minnake ommale allambale üttele: „Minne, siis lät temma; nink tõisele: Tulle tänna, siis tullep temma*.“ — Kui Jesus sedda kuuld, siis immetelli temma, nink üttele rahwale: „Tõttelikult, minna üttele teile: Särast usku ei olle minna Issraeli rahwa man mitte löidnu!“ Nink pälikule üttele temma: „Minne, sulle sündko nida

*) Ent päliko mõtte olliwa ne: „Kui jo minno sõnna nink kasku täüdetas, te ma muud ei olle, kui inneminne, kuis paljo ennamb ei sa sinno sõnna masma, sel surembat kui innemisje wõimust om antu.“

kui sinna ollet usknu!" Nink temma sullane sai terwes
selsammaal tunnil.

Wiis: O Jeesus anna rohkesti käest.

Hä sel, kes ussun liikmata, Nink palsep Jezu nim-
mel ka; Sest tõttelikult temmal' saap, Mes Issand
tälle töwotap. (253, 1.)

22.

Jeesus taldutap marro = tuult järwe pääl.

Wiis: Tulle ristinneminne.

Pattu laine kahhisewa, Lewa hirmo minnule. Sada,
Issand, et ne jäwa Waitis jälle peake. Omma sõnna
paistusse Lasse paista minnule, Nink mo tõtte te
pääl hoita, Sinnul' usutawas jada. (267, 4.)

Nink Jeesus aste jüngridega laiwa fisse; nink nätse
suur tuiß tõssi järwe pääl, nida et ka lainw lainist
saije kattetus. Ent temma maggas. Nink jüngri ast-
siwa temma mannu, ärratiwa tedda ülles, nink ütliwa:
„Issand, arwita meid, meije läme hukka!“ Sis üttel
temma neile: „Kuis teije ni pelglikko ollete, teije wäi-
koustja?“ nink tõssi ülles, ähwärd tuult nink järwe,
nink üttel: „Wait nink püffi!“ Nink nätse, selle sõnna
päle taldu tuul, nink kiik jäi kohhalt waiki. Ent rah-
was pand sedda immes nink üttel: „Märanes se om,
et ka tuul nink järw temmale sõnnawõtlik om!“

Wiis: Henge peiofen.

Kui ne laine tääl Tahtwa pimmet ööl Henge
laiwa finnikatta, Rühhi mulle abbis tõtta, Saisa
minno man, Hoitja pimmedan. (153, 12.)

23.

Kergesea rahwas peap ilmlikko hääd kallimbas
kui waimolikko warra.

Wiis: Kige kaplu katsi kistja.

Dissi ni kui lambakenne, Assend Jezu olla pääl;
Wannu ärra pattu õnne, Summal om so warra tääl.

Mes sa ilma warrast hõlit? Temmal paljas näggo om. Sis jo sinna õnnis ollet. Kui so warra üllewan. (316, 3.)

Nink kui Jesus tolle pole järwe saije Kergesea male, sis tulliwa tälle wasta kats innemist rojaste waimega, ne tulliwa haudu siffest wälja, nink olliwa wäga hirmsa, nida et keake es julgu sedda teed kätwa. Nink nätse, nemma tännitiwa nink ütliwa: „Mes om meil finnoga teggemist, Jesu, Summala poig? Kas sinna ollet tulnu, meid enne aiga waiwama?“ Ent sääl olli mäkke man suur hulk zikku karjan. Nink rojatse waimu tännitiwa: „Kui sinna meid wälja ajat, sis lasse meil se zea hulga sisse miinna.“ Nink Jesus ütlet: „Minge!“ Sis lätsiwa nemma zea hulga sisse. Nink nätse, terwe zea hulk ajeti ülle kõrge perwe, nink uppu wette ärra. Nink zea karjusse paggesiwa ärra lina, nink kulutiwa kiik, mes olli sündinu. Nink nätse, koggona lina rahwas tulli Jesusse mannu, nink pallel tedda, et temma neide pirist ärra lääs.

Wiis: D wagga Summal, te.

Kes ilma perra lääp, Nink peap ilma-wisi, Se nida hukka saap, Kui wimate ilm essi; Kes lihha perra kääp, Nink himmo perra teep, Jo ütstörd hädda saap Nink ilmast kahjo näep. (286, 3.)

24.

Kapernauma koli-wannamba tütrefenne nink werretöbbine naine.

Wiis: Jesus fige üllemb hä.

Olle minna wiggane, Ei sa abbi kostete; Jesus wigga parrandap, Ja mul õiges arstis saap. (149, 4.)

Nink Jesus aste laiwa, nink läts jälle Kapernaumi lina, nink kiik rahwas oot tedda. Nink nätse, üts koli-wannamb, Sairus niimi, satte Jesusse jalgu ette

mahha, nink pallel tedda, hennese kotta tulla; sest täl olli üts ainus tütrekenne, kattetöistkümmne ajastalinne, se olli henge heitmissen. Nink Jesus läts temmaga, ent paks rahwas lits temma päle. Nink neide sean olli üts naine, sel olli katstöistkümmend ajastaiga werretöbbi olnu. Nink temma olli kiik onuma hääd arste nink rohho päle ärrakullutanu, nink es olle üttele abbi sanu. Se ast takkast Jesusse mannu nink putte fallajalt temma särgi pallistust; nink seddamaid tuns temma, et temma ommast häddast olli ärrasüttinu. Nink Jesus üttel: „Kes om minno putnu?“ Ent kui nemma kiik salgsiwa, üttel Petrus: „oppetaja, rahwas litsup sinno, nink tükkip sinno päle, nink sinna ütlet: Kes om minno putnu?“ Ent Jesus üttel: „Üts om minno putnu, sest minna tunne, hennest wäkke wälja lännu ollewat.“ Ent kui naine näggi, et sedda es wödi salalata, sis tulli temma wärristen, nink heit temma ette mahha, nink tunnist fige rahwa een, misperrast temma tedda olli petnu, nink kuis temma seddamaid olli terwes sanu. Ent Jesus üttel: „Olle julge, mo tüttar, sinno usk om siinno arwitanu, minne rahhoga!“ Kui temma weel könnel, sis todi koli-wannambale sönnumid, et temma tüttar jubba olles ärrakoolnu, nink et temma Oppetajat ennamb es waiwas. Ent kui Jesus sedda kuuld, sis üttel temma essale: „Ärra peljako, ussu ennege!“ Nink kui temma koli-wannamba maija sai, nink näggi sedda mäsfamist, nink neid, ke sääl wäga iksiwa nink hundasiwa, sis üttel temma: „Mes teije mäsfate nink ikfete? Se lats ei olle mitte ärrakoolnu, enge makkap*)“. Nink nemma nariva tedda. Ent temma aije kiik rahwast wälja, nink es lasse keddake sisse, kui Peetrust nink Sakkabit

*) Tübritofenne olli küll ärrakoolnu, ent Kristusse melest olli ta öife kui maggaja; sest Kristusjel olli surma ülle särast woimust antu, te temma wäe wasta olli koolminne öife kui maggamisses arwata.

nink Jani, nink latse essa ja emma. Sis läts temma siina sisse, kohhe lats olli pantu, haard tedda kät pitte, nink hõigas: „Talita kumi,“ se om ärrasellestedu, tüdrikokenne tõsse ülles.“ Nink seddamaid tõssi tüdrikokenne ülles nink käwwe.

Wiis: Armas südda mötle sa.

Jesús om so abbimees, Ei joht ütfind' nimme perra; Kuit ta tõttest näütnu sull', Et ei unneta so ärra: Mes sis murretat ni paljo, Diftit abbi siin nink sääl? Se ke sinno arwitaja, Om sul itkes liggi tääl. (2, 3.)

25.

Läsja naise poig Naini linast.

Ommal wiisl.

Kesset ello meije päl' Surm siin itkes tütkip. Kes saap armo andma tääl? Kes meil abbis rühhip? Issand, sinna ütfinda! Oh, meil teep haiget esütus, Kellest kaswaj tarristus. Pühha Issand Summal! Pühha wäggew Summal! Pühha kallis Dnnisteggija! Sa õige Summal! Ärra lasse kadduda Meid se mörro surma al! Kõrie eleison! (351, 1.)

Nink perrast sündi, et temma üttele lina läts, mes kutsutas Nain. Ent kui temma liggi lina wärrajat tulli, sis kanneti kooljat wälja, se olli lāsja emma ainus poig. Nink suur hulk lina rahwast olli kooljat saatman. Ent kui Jesús leinajat emma näije, sis olli täl tedda halle, nink temma üttele temmale: „Ärra ikko!“ Nink temma ast mannu, nink ligut koolja kirsto, nink kandja jäiwa saisma. Sis üttele Jesús: „Noormees, minna üttele sulle, tõsse ülles!“ Nink nätsse, koolja tõssi istu, nink naksi kõnnelema. Nink Jesús and tedda temma emmale. Ent kike päle tulli hirm, nink nemma kittiwa Summalat nink ütliwa: „Suur prohwet om meije sean tõsnu, nink Summal om omma rahwast koddõ otsnu.“

Wiis: Ma sinno Issand armatse.

Ma palle, Issand, söamest, Las' omma pühha engli-
kest Mo henge taiwa landa, Nink wötta minno ihhul'
ka Maan ilma tige häddata Hääd hengust armust anda;
Nink wiimse päiwal ärrata, Et minna ja so näggema,
O Jummal, suren aususen. Sa ollet minno rõõm nink
õn, O Jeesus Krist! Oh awwita, oh awwita! Sis
tahha ma so tennada. (299, 3.)

26.

Körf wariseer nink kashitseja naine.

Ommal wiisl.

Nätse Jummal, siin ma rummal Heida henda põl-
wile, Henge rikmist, ilma ikmist To ma, Jeesus, sinnule.
Las' hend' lõida, las' hend' lõida Minnust, ke ma
pattane. (257, 1.)

Ent üts wariseer, Simon nimmi, pallel Jeesust söoma-
jas omma maija tulla. Nink, nätse, üts naine olli
linan, se olli rasset pattu tennu*). Kui se teda sai,
et Jeesus wariseri majan olli leiba wõtman, sis tõije
temma ütte klasi kallist õli, heit Jesu jallutfide mahha,
kast neid ilma weega, nink kuivat neid omme juustega,
nink and temma jallule suud, nink wõis neid õliga.
Ent kui wariseer, ke tedda olli kutsnu, sedda näggi,
sis üttel temma effi henne man: „Kui sesunnane olles
prohweet, sis tijas temma, kes nink mesfuggune naine
se om, kes tedda puttup.“ Nink Jeesus üttel: „Simon,
mul om sulle middake ütlemist.“ Ent temma üttel:
„Oppetaja, üttele.“ Jeesus koste: „Üttel rahhalainajal
olli kats wõlglast. Üts olli tälle wiis jadda tenga
wõlgo, ent tõine wiiskümmend. Ent kui neil es-olle,
minka masfa, sis kink temma sedda möllembile. Üttele
nüüd, kumb neist saap tedda ennamb armastama?“

*) Üts wanna tunnistus üttele, et selle kashitseja nink pattust
käändja naise nimmi ollewat Maria Magdalena olnu.

Ent Simon koste: „Minna arwa, et se, kelle temma ennamb om kinknu.“ Ent Jeesus üttel tälle: „Sinna ollet öigede mõistnu.“ Nink temma känd henda naise pole, nink üttel Simoni wasta: „Kas sa fedda naist näet? Minna olle sinno kotta tulnu, nink sinna ei olle mulle jalgu mõskmisses wet andnu. Ent temma om filmaweega minno jalgu hämmätanu, nink omme juustega kuiwatanu. Sinna ei olle minnule suud andnu. Ent temma ei olle jektani, kui temma sisse tulli, mahhajatnu, minno jallule suud anda. Sinna ei olle minno pääd õliga wõidnu; ent temma om ka minno jalgu kalli õliga wõidnu. Seperrast üttele minna sulle: Temmal omma palju pattu andis antu. Seperrast om temma paljo armastanu. Ent kel weidi antas, se armastap weidi.“ Nink temma üttel tälle: „Sinno pattu olgo sulle andis antu!“ Sis nakkiva ne, ke temmaga lawwa man istewa, nürriwema nink ütliwa: „Kes se om, et temma ka pattu andis annap?“ Ent Jeesus üttele naise wasta: „Sinno uff om sinno awwatanu. Minne ärra rahhoga!“

Wis: Mo Jeesus wõttap pattatsid.

Oh, kui ma Jesu sõand näes, kuis temma meije perra waidlep! Oh, et ma õigest mõista saas, kuis temma meije hädda kaiblep! Näts, kuis ta teep kül müütnikkuil, Es temma anna armo neil? Es temma pühhi filmi esst, kui Maarjal joost säält filmawessi? Ta pattu pääl es mõtle nüüd, ke wasta wõttap pattatsid! (157, 5.)

27.

Löbbine Petesda tigi man.

Ommal wisil.

Oh tulge, teije waiwatu, Nink pattu weast koormatu, kiik tänna Jesu mannu. Se tahhap kiki awwita, Nink neide hengi kostota, ke temma risti kandnu. (272, 1.)

Perran sedda olli Judaliste pühha, nink Jesus läts ülles Jerusalemme. Ent sääl olli tiit, mes kutsutas Petesdas, nink tigin olli 5 kummi, kohhe kiisugutse többitse sisse lätsiwa, kui wessi nakkas liikma. Sest üts engel tulli mahha ommal ajal tigi sisse, nink ligut wet. Kes nüüd eddimänne perran weeligutamist sisse ast, se saije terwes, mes többi tal eäl olli. Ent sääl olli inneminne, se olli 38 ajastaiga többine olnu. Kui Jesus tedda näije, maan ollewat, nink teda sai, et temma jo ni kawwa aiga olli pöddenu, sis üttel temma temmale: „Kas sa tahhat terwes sada?“ Többine üttel: „Issand mul ei olle keddate, ke minno tiki wiis, kui wet ligutetas. Sest iks astup töine een minno sisse.“ Jesus üttel: „Tösse ülles, wötta omma wodi, nink kõnni.“ Nink se inneminne sai seddamaid terwes, wöt omma wodet, nink kõnd. Sis ütliwa Judalisse temmale: „Täämba om pühhapäiw, sul ei sünni wodet kanda.“ Temma koste neile: „Ke minno terwes teggi, se üttel mulle: Wötta omma wodi, nink kõnni.“ Sis nõusiwa nemma temmalt, kes se inneminne olnes, ke sedda tälle olli üttelnu. Ent temma effi es tija, kes se olli. Perrast löis Jesus tedda Jummalakoan, nink üttel tälle: „Kae, sinna ollet terwes sanu; ärra tekko ennamb pattu, et sulle kurjemb kõrd ei johhu.“ Nink se inneminne läts, nink kulut Judalistile, Jesust sedda ollewat, ke tedda olli terwes temmu. Seperrast saiwa Judalisse Jesusse päle wihtatses, nink otsewa tedda ärratappa, et temma sedda olli pühhapäiwal temmu. Ent Jesus sellet neile, et ni kui temma taiwane essa allati ilma-wallitsemisse tööd tallitas seni päiwani, nisannute ollewat ka Jummalakoan poja wölg, omma armo-tööd eggal ajal ette wötta nink täita. Sis otsewa Judalisse tedda weel ennamb ärratappa, et temma neide melest mitte ütfinda pühhapäiwa olli riknu, enge ka Jummalat ommas essas olli üttelnu, nink henda effi Jummalakoan arwoliffes temmu.

Dmmal wiſil.

Nüüd löidwa Jesu üsjan ſiin Iſs rahho rohkeſt häddaliſſe. Ia ütley: „kaddugo teiſt piin, Nink olge mo man rahholiſſe; Seſt teije pattu tahha ma Nüüd omman werren uppota; Mo waim ſe peäp teile jäma Nink ſedda teile tunniſtama, Et minna wötta waſta nüüd Riik pattuſtkäändjid pattatſid.“ (157, 3.)

28.

Pühhapäiwa hädda nink armo-tö.

Dmmal wiſil.

Sa peat omma majaga Iſs pühhapäiwal hengama; Mo ette aſtma tennoga, Hend finnitama palwega. Kürie eleiſon. (169, 3.)

Tollſammal ajal läts Jeſus läbhi wiſja pühhal päiwal, nink temma jüngri olliwa iſſonu, nink kaſſiwa teed mödä minnen wiſja päid, nink ſöiwa neid, kätte waijel hõorden. Kui wariferi ſedda näjewa, ſis ütliwa nemma temmale: „Nätſe, ſinno jüngri tewa ſedda, meſ ei ſünni pühhal päiwal tetta.“ Ent temma üttel neile: „Kaſ teije ei olle luggenu, meſ Dawid*) teggi, kui temma nink ne, kea temmaga olliwa, iſſoſiwa? Kui temma Summala kotta läts nink ſöije neid kaemiffe leibu, meſ kellekel eſ ſünni ſüwwa, kui preeſtril ütſinda? Ehk kaſ teije ei olle luggenu ſäduſſen, et preeſtri Summala koan ka pühhal päiwal peawa tööd teggema (ohwerdamiſſe man), nink omma ſiſki ilma ſüta? Ent minna ütſe teile, et ſiin om ſe, ke ſuremb om kui Summala kotta. Ent kui teije tijäſſe, meſ ſe om: Minna tahha armatuſt, nink ei mitte ohwrit, ſis ei olleſ teije neid waggu mitte hukka pandnu.“ Ent johtu, et temma

*) Sedda luggu loe perra Wanna Teſtamenti Biibli luggemiſſe ramatuſt Dawida pärrantuiſamiſſe luggu alluſtuſen 46 päriſtin.

tõisel pühhal päival neide koolimajja läts, ning oppet. Nink nätse, sääl olli inneminne, sel olli ärrakuijonu kassi. Ent kirjatundja nink wariferi wahtsiwa temma päle, kas temma saas ka pühhal päival terwes teggema, et nemma kaibust temma päle löwwasse. Ent temma mõist neide mõttid, nink üttel innemisse wasta, kel ärrakuijonu kassi olli: „Tõsse ülles, nink astu ette!“ Sis üttel Jesus neide wasta: „Minna tahha teilt middake küffida: „Kas sünnis pühhal päival hääd ehk kurja tetta? Henge üllespiddada, ehk hukka sata?“ Ent nemma jäiwa wait. Nink temma üttel: „Kes om teije sean, kel lammast om, mes täl pühhal päival hauda sattap, et temma sedda ei sa kinni haarma nink wälja tõmbama? Kuis paljo üllemb om nüüd inneminne kui lammast? Seperrast wõip kül pühhal päival hääd tetta.“ Nink temma kaije ümbre jõri neide päle wihhaga, nink saije kurbas neide sõame sõggedusse nink tiggedusse perrast, nink üttel innemisse wasta kel ärrakuijonu kassi olli: „Küinita omma kassi wälja!“ Nink temma küinit; nink nätse, temma kassi saije jälle terwes, nida kui tõine. Ent nemma saiwa õige hullus wihha perrast, nink peijewa nõuwo, mil wiwil nemma tedda saasse ärrahukkata.

Panne tähhele! Suur Jummal om kül keelnu pühhal päival arripäiwa tööd tallitada, ni kui om kändmist ja häestamist, külwamist ja põimamist, rehhe pesmist ja tulutanist, hainateggemist ja sittaweddamiist nink muido nişuggust, ent hädda- nink armo-tööd ei olle temma mitte keelnu, enge om sedda kästnu. Ent mārast tööd tulles hädda- nink armo-töös arwata, sedda ärra küffigo ilma käest, (ilm seggap sinno, nink pannep eggauite ahnuusse tööd ka armo- nink häddatõ nimme alla) enge sedda oppi Jummalala sõnnast, pühha Waimo walgustust pallelden. Säält saat sa õiget arwo, mes tõ läbbi sa pühhapäiwa rikkut, nink mes tõ läbbi sinna sedda pühhendat.

Ommal wisil.

Nüüd om se hengamisese päiw; Sis jägo mahha
tö nink waiw, Nink kiik mes kelap eale, Et Issa mannu
tullemme. Halleluja. (171, 1.)

29.

Säitse mõistokõnnet taiwarigist.

Wis: Ma jätto sinno mahha.

Oh hoija omma oppust Meil, Issand, armoga,
Nink omma rigi lotust Sa heldest kaswata; Meil
hoija selget usku, O Issand, allale, Et sinnust ei wõt
kisku Meid henge wainlane! (322, 1.)

Berran sedda läts Jesus Kenetfareti järwe weerde,
nink paljo rahwast foggosi temma mannu, mida et temma
pidi laiwa astma, nink kiik rahwas sais ümbre zõri
ranna weren, nink temma oppet neid laiwast mõisto-
kõnnin, nink üttel:

1. „Üts külwja läts wälja külwma. Nink kui
temma külw, satte mõnni te weerde, nink sökkuti ärra,
nink linnu taiwa al söiwa sedda ärra. — Ent mõnni
satte pae päle, kun temmal es olle paljo mulda. Nink
se kaswi pea ülles. Ent kui päiw tössi, närwäti se
ärra, sest et temmal rõhkust es olle. — Ent mõnni satte
ohhakide sekka, nink ohhaka kaswiwa ülles, nink läp-
pätüwa sedda ärra. — Ent mõnni satte hä ma päle,
nink kand wilja, mõnni saawõrra, mõnni kumwefümne
wõrra, mõnni kolmekümne wõrra.“ — Nink Jesus
höigas: „Kel kõrwu om kuulda, se kuulgo!“ Ent
temma jüngri küsüwa temmalt, mes se mõistokõnne
tähhend. Ent temma üttel: „Teile om antu Summala
rigi sallausüsi teda, ent muile jäwa nemma warjotedu
mõistokõnnin, et nemma nädden ei näe, nink kuulden ei
mõista. Ent se om selle mõistokõnne selletus. Semen
om Summala sõnna. Kui keake Summala sõnna kõr-

wuga kulep, nink ei wötta sedda söamette, sis tullep kurrat, nink risup sedda sömma ärra, mes söamette sai külwetus. Se om, mes te weerde om saddanu. — Ent se, mes pae päle om saddanu, om se, te Summala sömma kulep, nink wöttap sedda pea wasta römo-ga. Ent temmal ei olle juurt henne sissen, enge saisap ürikeses ajas. Nink kui sömma perrast willitsus nink perrankiusamine tössap, sis saap temma pea pah-handetus. Ürikest aiga uskwa nemma, ent kiusatusse ajal tagganewa nemma ärra. — Ent mes ohhaki de sekka om saddanu, omma ne, te Summala sömma kuulwa, nink sesinnatse ilma murre, nink rikkusse pettus nink mu himmu nakkawa söamette, nink läppätawa sömma ärra, nink ei kanna walmist wilja. — Ent mes hä ma päle satte, omma ne, te Summala sömma kuulden sedda tallele pannewa hä kauni söamette, nink towa suggu kannatusen.“

2. „Taimariik om ütte innemisse saarnane, te hääd semend omma põlle päle külw. Ent kui rahwas maggasi, sis tulli temma wainlane, nink külw umbrohho nisso sekka, nink läts ärra. Kui nüüd orras kaswi, nink wilja kand, sis nätti ka umbrohhi. Sis lätsiwa sullase maja essanda mannu, nink ütliwa tälle: „Essand, kas sinna ei olle hääd semend omma põllo päle külwanu? Kost sis umbrohhi teggines? Ent temma üt-tel, sedda om wainlane tennu. Sullase ütliwa: Kas sinna sis tahhat, et meije läme, nink korjame sedda kokko? Temma üttel: Ei mitte, et teije ka nisso üttelisse ärra ei kitsu, kui teije umbrohho kokko korjate. Laske möllembil kassuda põimo ajani. Põimo ajal tahha minna põimjile ütelda: Koggoke eesmält umbrohhi kokko, nink keütke kupp, et sedda ärrapallo-tedas. Ent nisso koggoke minno aita.“ Nink temma jüngri astsiwa temma mannu, nink ütliwa: „Selleta meile se möistokõnne ärra.“ Ent temma üttel: „Se, te hääd semend külwap, om innemisse poig. Ent nurm

om ilm. Hä semen omma rigi latse, ent umbrohhi omma kurja latse. Wainlane, ke neid külwap, om kurrat. Põim om ilma lõppetamine. Ent põinja omma engli. Dte kui nüüd umbrohto ärrakitutas nink tullega ärrapallotedas, nida saap ka ilma lõppetamissen sündima. Innemisse poig saap omme englid lähätama, nink nemma sawa temma rigist kofko koguma kiik pahhandust, nink neid, ke üllekohhut teggewa. Nink sawa neid tulle ahjo heitma. Sääl saap ollema hundamine nink hammaste karrisemine. Eis sawa õigeda paistma kui päiw omma essa rigin.“

3. „Tairiik om ütte sinnäpi terra saarnane, mes innemine wõt, nink külw sedda omma põllo päle, mes kül wähhemb om kigist seemnist. Ent kui temma om üllekastwanu, sis om temma kigisuremb rohho seast; nink saap puus, et ka linno taiwa al tulleswa, nink tewa peffa temma osse pääl.“

4. „Tairiik om juretusse saarnane, mes üts naine wõt, nink seggas sedda kolme wakka jahho sekka, feni kui se kiik hapnes sai.“

5. „Tairiik om ütte ärrapedetu warra saarnane nurmen, mes innemine löis, nink kät sedda ärra, nink läts omman rõmun, nink mõije ärra kiik, mes temmal olli, nink oft seddasamma nurme.“

6. „Tälle om tairiik ütte kaubamehhe saarnane, ke häid perlid ots. Ent kui temma ütte kallist perlit löis, sis läts temma, nink mõije ärra kiik, mes temmal olli, nink oft seddasamma.“

7. „Tälle om tairiik ütte nota saarnane, mes merde heidetas, minnaga tigesuggust kallo kofko wetas. Ent kui temma täüs om, sis weddawa nemma sedda randa, istwa mahha, nink korjawa häid kofko annuma fisse, ent kolmatuid heitwa nemma ärra. — Nida saap ka ilma lõppetamissen sündima.“

Wiis: Se aig om töest meil pea käen.

Sest sinno arm nüüd üllewäst Jts tulley meije pole.
Sel aial nink ta iggawest Sa kannat me eest hole,
Et meije wõime ussuga So rigi-õnsust perranda, kui
sinno perris rahwas. (168, 5.)

30.

Ristja Jani surm.

Ommal wiisil.

Se sõnna om neil jätta tääl, Nink tenno ei sa neile.
Se meije man om ilma pääl, Ke abbi annap meile.
Eht wõtwa nemma meist Hääd, ello, last nink naist:
Lass' minna ärra käest! On neil ei olle sest; Meil
saap weel taiwas jäma. (335, 4.)

Tol ajal sai Herodes, üts neist neljast Judama wal-
litsejist, Jesusse wäggewast juttussest nink immeteust
kuulda, nink üttel omme sullaste wasta: „Sefinnane
om ristja Jaan. Temma om koolnuist üllestõsnu, se-
perrast wõip temma särätsid immetekku tetta.“

Sest Herodes olli Jani kinniwõtnu, nink wangi-
torni heitnu, Herodiasse, temma welle Wilipi naise
perrast. Sest Jaan olli tälle üttelnu: „Sul ei sünni
mitte omma welle naist piddada.“ Ent Herodias waht
tedda, nink taht tedda ärratappa, nink es wõi mitte;
sest Herodes peljas rahwast, nink tees, tedda waa nink
pühha meest ollewat, nink wõt temma sõnna mitmin
asjun kuulda. — Ent kui Herodes omma sündinisse
päiwal söömaiga teggi Galilea ma üllebibile, sis tulli
Herodiasse tüttar sisse, nink tants neide eep, nink se
olli Herodesse nink neide mele perrast, ke lawwa man
istewa. Nink kuningas tõwot tüdrikule wandmissega
anda, mes temma eal saas pallema. Ent temma läts
wälja, nink küsse ommalt emmalt nõuwo, mes temma
piddi pallema? Emma käst täl, hennese ristja Jani
pääd ütte liwwa pääl pallelda. Nink kuningas saije

kurbas, kui tüdruk sedda palwet teggi, ent omma wand-
misse nink neide perrast, ke lawwa man issiwa, es
tahha temma tenema palwet ärrapölge. Nink sedda-
maid lähhat kuningas tinnukat wangitorni, nink last
Jani pääd ärraraggoda. Nink temma pääd todi liiwa
pääl, nink anti tüdrukulle. Nink temma weije sedda
ommale emmale. Nink Jani jüngri tulliwa, nink wõt-
tiwa temma kehha, nink mattiwa sedda mahha.

Wiis: Ma jätto sinno mahha.

Üts perrandus om mulle Säääl kallist walmistet.
Oht minna siin kül kole, Mes sest? heng taiwa lät.
Kui ma ka pea ilma Se hädda orrun tääl, Mo Jesus
saap kül pühkma Wet filmist ärra säääl. (213, 10.)

31.

Jesus södap 5000 meest immetaolikkul wiisil.

Wiis: D wagga Summal, ke.

Oh anna Jesus Krist, So perra itkes kääwa, Nink
sinno önnistust So ossausen löida; Ei olle sinnota
Soht löida middake; Ke ellap sinnoga, Sel om kiit
rohkede. (286, 1.)

Nink kui Jesus kuulda sai, mes Janiga olli sündinu,
sis taggasi temma säält ärra laiwaga tühja paika üt-
finda, ent paljo rahwast läts linast jalksi temma perra.
Ent kui Jesus rahwa hulka näggi, sis olli täl neid
halle, sest nemma olliwa kui lamba, kel karjust ei olle.
Nink temma peije neile pikka juttust. Ent päiw naksi
jo öddangule minnema, nink temma jüngri ütliwa tälle:
„Lasse rahwal ärramiina, et nemma kulla nink allerwete
läwa, nink hennele söki ostwa, sest neil ei olle middagi
süüwa.“ Jesus üttel: „Andke teije neile süüwa.“
Nemma ütliwa: „Meil ei olle siin ennamb kui 5 leiba
nink 2 kalla; ent mes se ni mitma sean om?“ Jesus
üttel: „Laske rahwal mahha istu.“ Ent paljo haina
olli ton paigan. Sis istewa mahha lähhüd 5000

meest. Ent Jesus wõt leibu, tennas nink and neid jüngerile, ent jüngri maan-istjile, nida ka neist kallakeist. Ent kui nemma olliwa sõnus sanu, sis üttel temma omme jüngeride wasta: „Korjake kocko üllejānu rafukeisi, et middake hukka ei ja.“ Sis korjasuwa nemma kocko 12 korwi täüt rase wijest leiwast, mes sõjist olli üllejānu.

Wis: Se aig om tõest meil pea käen.

Neil sinnust lauda kattetas, Mes silmiga me nä'me,
So sõnna ruwwas kannetas, Mes sõamen me sõme.
Kui tullep ilman kiusatust, Sis saap sin hengel kostotust,
So pühha Waimo läbbi. (168, 4.)

32.

Jesus kõnnip wee pääl nink karristap Petrusje nõrka usku.

Ommal wiisl.

Kui ta om so abbimees, Ei joht ütfind' nimme perra;
Kui ta tõttest näütnu full', Et ei unneta so ärra;
Mes sis murretat nt paljo, Dtsit abbi, siin nink sääl?
Se, ke sinno awwitaja, Om sul itkes liggi tääl. (2, 3.)

Kui rahwas immetähhe näggi, mes Jesus teggi, sis ütliwa nemma: „Se om tõttelikult se prohwet, ke ilma sisse peap tulles.“ Kui nüüd Jesus mõist, et nemma tahhiwa tulla nink tedda finni-haarda, et nemma tedda kunningas teesse, sis käsk temma omme jüngerid laiwa minna, nink taggasi essi mäe päle palwust piddama. Ent laiwa olli jo kesset järwe sanu, nink waitwati lainist, sest tuul olli wasta. Nink temma näggi, et neil hädda olli sõuden. Nink tikka ajal tulli temma neide mammu, nink kõnd järwe pääl, nink taht neist möda minna. Ent kui nemma tedda näijewa järwe pääl kõndwat, mõtliwa nemma tonti ollewat, nink tännitiwa hirno perrast. Ent temma üttel neile: „Olge julge, minna olle, ärge peljake!“ Ent Petrus

üttel: „Issand, kui sinna se ollet, sis kässe minno heime mannu tulla wee pääl.“ Nink temma üttel: „Tulle!“ Nink Petrus ast laiwaft wälja, nink kõnd wee pääl, et temma Jesusse mannu tulates. Ent kui temma tanget tuult näggi, peljas temma, nink kui temma naksi waja, sis tännit temma, nink üttel: „Issand, awwita minno!“ Ent Jesus künit seddamaid omma kät wälja, haard tedda kinni, nink üttel tälle: „Sinna nõrgaus-fulinne, mis perrast mötlit sinna katsite?“ Nink kui nemma olliwa laiwa astnu, sis taldu tuul. Ent ne, fe laiwan olliwa, tulliwa, nink kunnardiwa tedda, nink ütliwa: „Sinna ollet tõttelikkult Summala poig!“

Dmmal wiisil.

Kinnita mo nõrga usku, Te mo wabbas figest tääl;
Et ma kiik wõi katsiti kistu, Mes mo telap ilman
weel. Rahwa peljus mingo wälja, Heitlik südda kad-
dogo. Mes ma risti waiwaft pelga? Pehme lihha
lõppego! (232, 5.)

33.

Kananea=ma naise kindma usk.

Wiis: Ma jätta sinno mahha.

Se põhhi, kun ma saisa, Kristusse werri om; Se
teep, et mull' wõip paista Se iggawenne rõõm. Ma
essit nink mo ello Ei kõlba kohhete, Mes Jesus andnu
mulle, Om armas tõest nink hä. (213, 3.)

Sis läts Jesus Tirusse nink Sidoni=male, nink taht
säääl rahwa eest warjul olla. Ent üts Kananea=ma
naine (paggana suggust), kelle tütrek rojane waim olli,
heit temma jalgu ette, nink tännit: „Issand, Dawida
poig, heida armo minno päle! Minno tüttar waiwa-
tas kirjast waimust kirjaste.“ Ent temma es lausu
üttefe sõnna. Sis astsiwa temma jüngri temma man-
nu, palksiwa tedda nink ütliwa: „Sada tedda ärra,
sest temma tännitap meise perra.“ Ent Jesus koste:

„Minna ei olle mitte lähhätedu, kui ennegi ärrakaddo-
nuide lammaste mannu Israeli suggust.“ Ent naine
tulli, kummard tedda, nink üttel: „Issand, awwita
minno!“ Ent temma koste: „Ei olle mitte hä, laste
leiba wõtta, nink pennele heita.“ Ent naine üttel:
„Sa, Issand; ent siski söwa pennikesse raseft, mes neide
effandide lawwa päält mahhasaddawa.“ Sis koste
Jesuf: „D naine, sinno usk om suur; julle sündko
nida, kui sinna tahhat!“ Nink temma tüttar saije ter-
wes selsammal tunnil.

Dummal wiistl.

Seft Ioda minna koggon, D Jesus, sinno päle,
So sönnä ei wõi walleta, Ma ussu sinno häle; Ke
ussup nink saap ristitus, Se löwwap taiwa perran-
dust Et temma ei sa hukka. (214, 7.)

34.

Sõkke sündinu inneminne.

Wiis: Ei minna tahha jätta.

Üts südda, mes om maddal, Taad Jummal üllen-
dap; Ent se, mes kerk ja lawwal, Käl töttest hukka
saap. Ke hä nink töisine, Nink lassap henda lata,
Se wõip ka römüs olla, Saap armo tötteste. (6, 3.)

Ent Judaliste lehtmaja pühhis läts Jesus ülles Jeru-
salemme, ning näggi sääl innemist, se olli sõkke sündinu.
Nink jingri küssewa Jesusfelt, kelle sü perrast se kar-
ristus selle innemissele olles tulnu, kas temma henda,
ehk temma wannambide pattu perrast? Ent Jesus koste,
et selle risti man ei ollewat täl, ei ka temma wan-
nambil effierralikko süda, enge et se olles tälle lähhä-
tedu, et Jummal awwustus temma man awwalikkus
saas. Sis süljas Jesus ma päle, nink teggi sülläst
mutta, nink wõis moaga sögeda filmi. Nink üttel
tälle: „Minne, mösse henda Siloa tigin.“ Nink tem-
ma läts, nink möst henda, nink tulli näggen taggasi.

Sis ütliwa temma küllamehhe, nink ne, ke tedda enne olliwa nännu sökke ollewat: „Kas se ei olle sesamma, ke siin iste nink kerjas?“ Mõnne ütliwa: „Temma om sesamma;“ tõise ütliwa: „Temma om temma näolinne.“ Ent temma effi ütlet: „Minna olle sesanima.“ Sis küssewa wariferi, kuis temma olles filmanäggemist sanu. Temma koste: „Se inneminne ke kutsutas Jesusse, teggi mutta, wõis sega minno filmi, nink käst neid Siloa tigin mõske, nink sefstani näe minna.“ Sis ütliwa mõnne wariferist, Jesusst ei wõiwat Summalast olla, et temma pühapäiwal särawast tööd ollewat ette wõtnu. Mu ütliwa: „Kuis wõip pattane inneminne nisuggust immetähte tetta?“ Nink riid tõssi neide sekka. Sis ütliwa nemma jälle sökkefündinu wasta: „Mes sinna temmast ütlet? Temma ütlet: „Temma om prohweet.“ Sis es ussu Judalisse temmast mitte, et temma olli sökke olnu, nink näggewas sanu, seni kui nemma temma wannambid hõiksiwa, nink neilt nõudsiwa, kas se neide poig olles, nink kuis temma jälle filmanäggemist olles sanu. Temma wannemba kostsiwa: „Meije tijame, et se meije poig om, nink et temma sökke om fündinu. Ent kuis temma nüüd näep, sedda ei tija meije. Temma om effi wanna kül; küssige temmalt. Temma wõip effi henne eest kosta.“ Sedda ütliwa nemma seperrast, et nemma Judaleisi pelgsiwa. Sest Judalisse olliwa nõwwo wõtnu, et sedda, ke tedda Kristusse saas üllestunnistama, pididi neide offaussest wälja tõugatama. Sis hõiksiwa nemma tõist kõwda sökkefündinut, nink ütliwa tälle: „Anna Summalale auwo. Meije tijame, et se inneminne pattane om.“ Sis koste temma: „Kas temma pattane olles, sedda ei tija minna. Ent sedda ma tija, et ma olle sökke olnu, nink näe nüüd.“ Sis ütliwa nemma jälle temma wasta: „Mes temma sulle teggi? Kuis temma sinno filmi ülles awwas?“ Temma koste neile: „Minna olle teile jo ütletnu, kas teije ei olle kuulnu? Mes

teije sedda töist kõrda tahhate kuulda? Kas teije ka tahhate temma jüngris sada? Eis wanniwä nemma tedda, nink ütliwa: „Sinna ollet temma jünger. Ent meije olleme Mosesse jüngri. Meije tijame, et Summal Mosessega om kõnnelnu. Ent kost se olnes, sedda ei tija meije.“ Temma koste: „Se om tõest immelik, et teije ei tija, kost temma om; nink temma om siski minno filmi ülles awwanu. Ent meije tijame, et Summal pattat-sid ei kule, enge sedda kulep temma, ke jummalapelig-lik om, nink temma tahtnist teep. Ilma algnüffest ei olle mitte kuultu, et keake sökkefündinu innemisse filmi om ülles awwanu. Kui temma Summalast es olles, temma es kõhtas miiddake tetta.“ Nemma kostsiwa: „Sinna ollet kohhalt pattu sündinu, nink sinna opetat meid?“ Nink nemma tõuksiwa tedda koggodussest wälja. Kui Jesus kuuld, et nemma tedda olliwä wälja tõukanu, nink tedda löis, sis üttel temma tälle: „Kas sinna ussut Summala poja sisse?“ Temma koste: „Kes se om, Issand, et ma temma sisse ussus?“ Ent Jesus üttel: „Sinna ollet tedda nännu, nink kes sinnoga kõnnelep, se om sejamma.“ Nink temma üttel: „Minna ussu, Issand,“ nink kummarid tedda. Nink Jesus üttel: „Minna olle sündusses ilma sisse tulnu, et ne, ke ei näe, näggewa, nink ke näggewa, söggedas sawa.“ Nink mõnne wariseri, ke sedda kuliwa, ütliwa: „Kas sis meije ka söggeda olleme?“ Jesus üttel: „Kui teije sökke ollesse, sis es olles teil pattu; ent nüüd ütlete teije: Meije näeme. Seperrast jääp teije pat.“

Wiis: Ma jätta sinno mahha.

Oh et es olles sündinu, Ke põllep Issa häält! Se om jo hukka pantu, Ta hulgup pimmen tääl; Sell' tullep pattust häbbi, Ke Kristust narap siin, Taad rikkup pattu tõbbi Nink odap pörgo piin. (373, 5.)

35.

Peetrusse tunnistus nink karristus.

Ommal wiisl.

Summal ollet sa, Inneminne ka; Sinna wöttit
meije lihha, Kristutada Issa wiha Omma werrega,
Summal ollet sa. (146, 3.)

Ent Jesus tulli Zesarea Wilippi lina lähhüde, nink küsse
te pääl ommilt jüngrilt: „Keddas rahwas ütlep, inne-
misse poiga ollewat? Nemma kostsiwa: „Mönne ütle-
wa, sinno ristja Jani ollewat, mönne Eliast, mönne
ütte muist prohwetest.“ Temma üttel neile: „Ent
keddas teije ütlete, minno ollewat?“ Sis koste Simon
Peetrus nink üttel: „Sinna ollet Kristus, ellawa
Summala poig.“ Sis koste Jesus: „Dumis ollet
sinna, Simon, Sona poig, sest lihha nink werri ei olle
sulle sedda mitte arowaldamu, enge minno essa, ke tai-
wan om. Ent minna üttele sulle ka: Sinna ollet Peetrus,
nink selle pae päle tahha minna omma koggodust ülles-
tetta, nink pörgo wärraja ei pea sedda mitte ärrawäärda.
Nink minna tahha sulle taiwa rigi wötmid anda. Nink
mes sinna ma pääl saat keütma, se peap ka ollema
keüdetu taiwan; nink mes sinna ma pääl saat pästma,
se saap ka ollema pästetu taiwan.“ Sest ajast naksi
Jesus ommile jüngrile omma kannatamist, koolnist nink
üllestöffemist kolutama. Sis weije Peetrus tedda kõr-
wale, nink üttel: „Anna hennese armo, Issand, se
ärä sündko sulle mitte.“ Ent Jesus käänd henda
Peetrusest ärra, nink üttel tälle: „Taggane minnust
ärä, Sadan, sinna ollet mulle pahhanduskes; sest sinna
ei mötle mitte, mes Summalast, enge mes innemissest
om.“ Sis üttel Jesus omme jüngride wasta: „Kes
minno perra tahhap tulla, se jalgago essi henda ärra,
nink wötko omma risti henne päle, nink tulgo minno
perra. Sest kes omma ello tahhap üllespidada, se
saap sedda ärrakaotama; ent kes omma ello ärrakao-

tap minno perrast, se saap sedda löidma. Sest mes se awritas innemist, kui temma kii ilma kaswus saas, nink kaotas omma henge? Eht mes tahhap inneminne anda omma henge lunnastamisses?"

Ommal wiisl.

Mo perra ütley meije Pä, Mo perra, ushja, tulge!
Henda nink ilma salgage, Mo häält nink kutsmist
kuulke: Mo risti wõtte henne pä!, Mo jälgi perra
kääge tää!, (285, 1.)

36.

Kristust selletedas mäe pääl ärra.

Ommal wiisl.

Müüd paistap meile kauniste Se haotäht ni sel-
geste, Se Jese jurekenne, Ke Dawidast om sündinu,
Nink peijus meile kingitu. O kallis Jesufenne! Helde,
selge, Armakenne! Kaunikenne, Olet sinna; Sinnust
joh ei lahku minna. (339, 1.)

Nink kutowe päiwa perrast wõt Jesus hennega Peetrust,
Sakkabit nink Jani, temma welle nink weiije neid essierralde
ütte kõrge mäe päle. Nink temma saiije neide een ärra-
selletedus; nink temma palge paist kui päiw, nink tem-
ma röiwa saiwa walges kui lummi. Nink, näitse, Mo-
ses nink Elias näütüwa henda neile, nink kõnneliwa
temmaga kannatamisse otsast, mes temma Jerusalemin
pidi täütma. Ent Peetrus üttel Jესussele: „Issand,
siin om meil hä olla. Kui sinna tahhat, sis tekkem
sija kolm korjust, üttele sulle, üttele Mosessele, üttele Eliale.“
Kui temma weel kõnnel, näitse, sis üllewarju neid selge
pilw, nink hääl pilwest üttele: „Sesimane om minno
armas poig, kellest minmul hä meel om; tedda kuulge!“
Kui jüngri sedda kuliwa, sis sattewa nemma omma
palge päle mahha, nink pelgüwa wäga. Ent Jესus
ast neide mannu, putte neid nink üttele: „Tõuske ülles,
nink ärge peljake!“ Ent kui nemma omme filmi ülles-

tötsiwa, es näe nemma keddate, kui Jesusst ütfinda. Nink kui nemma mäest alla lätsiwa, käst neid Jesus, nink üttel: „Arge üttelge kellelege sedda näggemist, seni kui innemisse poig om koolnuist illestösmu.“

Dmmal wiisl.

Kül paistap siin siffest poolt usfjide ello, Eht nem-
ma kül narus its ilmale weel, Se taiwane funningas
annap neil' illo, Mes ütfinda neile ta jaggap ma pääl,
Mes ütste ei mõista, Mes ütste ei maitsta, Om
Issand siin walgukse latfile andnu, Ja ehtet nink
aawustust päle neil' pandnu. (338, 1.)

37.

Jesus süttitap kutöbbist poisifest.

Wiis: Oh, tulge teije waiwatu.

Ust murray läbbi mürki ka, Wöip kalgi kiwwe pör-
rota, Riik loja wäe läbbi. Mes kuitwa kõrre tullesle!
Ni usf ka wärap tötteste. Suur om se ussu abbi. (333, 7.)

Ent kui nemma mäest alla lätsiwa, nink töiste jüng-
ride mannu saiwa, sis ast üts mees Jesusse mannu,
heit temma ette põlwile mahha, nink üttel: „Issand,
hallesta minno poja päle, sest temma om kutöbbine,
nink täl om keleto waim, nink kuu temma tedda eale
kinni harap, sääl kiffup temma tedda, ajap watto suust,
nink karrisep hambidega. Minna olle sinno jüngrid
pallelnu, et nemma tedda terwes teesse, ent nemma es
jõwwa sedda mitte.“ Jesus koste: „D ja umbuflif
suggu, kuis kawwa pea minna teijega kannatama?
Toge tedda minno mannu!“ Nink nemma töiwa poi-
sifeste temma mannu. Nink kui waim Jesusst näggi,
sis kist temma tedda seddamaid, nink pois satte mahha,
nink wäherd maad möda, nink aije watto suust wälja.
Nink Jesus küsse temma esfalt: „Kuis kawwa se om,
et se temmale om sanu?“ Temma koste: „Latseft sani.
Nink temma om tedda saggede tulle nink wette heitnu,

et temma tedda hukka sadas. Ent kui sinna middake tunnet, sis heida armo meije päle, nink arowita meid!" Jesus üttel tälle: „Kui sinna wõis usku: Kiik assi om wõimalik sel, kes ussup.“ Nink seddamaid tännit poisikeesse essa iknissaga: „Minna ussu, Issand, arowita minno umbusku!“ Sis ähwärd Jesus rojatse waimo, nink üttel: „Minna kässe sinno, minne temmast wälja.“ Sis kist waim poisikeesse wäga, nink läts wälja. Nink pois jäi õtse kui kolus. Ent Jesus haard tedda käest finni, teggi tedda terwes, nink and tedda jälle temma essale. Nink kui Jesus koddõ tulli, küssewa temmalt temma jüngri essierralde: „Mes perrast es jõrowa meije tedda wälja ajada?“ Jesus üttel: „Teije umbussu perrast. Tõttelikult, minna üttele teile, kui teil usku om, kui sinnäpi terra, sis ei sa teil middake wõimata ollema.“

Wiis: D wagga Summal, te.

D lasse, Issand, sa Mull õiget usku sada, Nink wõtta wäggewast ka tedda kinnitada; Et, mes ma eale Siin te nink tallita, Its õigen ussun te, Nink ussun kole ka. (225, 10.)

38.

Sallestaja Samaritiline.

Ommal wiisil.

D Summala latse, kuis armoga luggu? Kas temma om nakkanu kandma jo luggu? Kas ütteus waimun ka kindma om weel? Kas wahhelt om lahkunu welliste meel? Se Issa sääl taiwan wõip swamid tutta, Ei sünnike henda siin wellitõis kitta, Kui armo-tuld swamen selges ei tetta :. (347, 1.)

Sis tulli üts kirjaturundja Jesusse mannu, kiusas tedda, nink üttel: „Oppetaja, mes pea minna teggema, et ma iggawest ello perranda?“ Ent temma üttel tälle: „Mes om sädussen kirjotedu? Kuis sinna loet?“ Temma üttel: „Sinna peat armastama Issandat omma

Summalat kigest ommašt sōamešt, nink kigest ommašt hengešt, nink kigest ommašt jōrwušt, nink kigest ommašt melest, nink omma lähhembat kui effi henda.“ Ent temma üttel tälle: „Sinna ollet digede koftnu, te sedda, sis saat sa ellama.“ Ent temma taht effi henda digendada, nink üttel Jesusse wasta: „Kes sis om minno lähhemb?“ Sis koste Jesus nink üttel: „Üts inueminne läts Jerusalemist alla Jerikute, nink johtu rōdwlide sekka. Kui ne tedda olliva ärrariisnu nink pešnu, sis lätsiwa nemma ärra, nink jättiwa tedda poolkololu mahha. Ent üts preester läts koggemata alla seddasamma teed. Nink kui temma tedda näggi, sis läts temma möda. Selsammal kombel ka üts lewiit, kui temma siinna paika sai, sis tulli temma, nink kaije, nink läts möda. Ent üts Samaritilinne käwwe seddasamma teed, nink kui temma siinna paika sai, nink tedda näggi, sis olli täl tedda halle. Nink temma läts mannu, keüt temma hawu kinni, nink walli öli nink wina siinna sisse. Perrast töft temma tedda omma töpra päle, nink weije tedda ömaija, nink kand hoolt temma eest. Nink töisjel päiwal läts temma ärra, nink tömmas wälja kats tenari tükki*), nink and perremehhele, nink üttel tälle: „Kanna hoolt temma eest, nink mes sa weel nuideo saat kullutama, sedda tahha minna sulle taggasi tullen massa. — Mes sul niriid tutta, kes neist kolmest lähhemb olnu selle, ke rōdwlide sekka olli sadanu?“ Temma üttel: „Se, ke tälle armo näüt.“ Sis üttel Jesus tälle: „Sis minne, nink te ka nidade.“

Dmmal wišil.

Sa tahhas armo-tullega Mo sōand, Jēsand, läütada, Et minna armsas pea Jēš sinno, omma Summalat, Nink armasta ka lähhembat; Sis tunnep minno sōa, Sinno Minno armastawat, Mo sull' sawat Luuliifniffes, Taiwa rōmo offaliffes. (339, 3.)

*) Üts tenari rahha tit om ni paijo kui meije rahha hinna perra 80 tenga wastrahha.

39.

Maria nink Marta.

Dmmal wiſil.

Üts om waja! ſedda ütte Näüta, Jſſand, minnule;
Kiik mu, mes ſiin ma pääl nätta, Lät mull' koormas
ennege. Sesamma al waiwatas, ſalwetas ſüdda,
Nink ei wöi ſeſt rahho, ei hengamiſt löida. Ent ſa
ma ſe ütte, mes tarbis mull' lät, Sis ſa ma ſe üt-
tega kallimbat hääd. (292, 1.)

Perran ſedda läts Jeſus ütte allewette, ſedda kutsuti
Petanias. Ent ſääl eſſi üts naine, nimmi Marta, ſe
wöt tedda waſta omma maija. Nink temmal olli ſöſ-
ſar, nimmi Maria, ſe iſte Jeſuſſe jalluſſite nink kuul-
temma ſömma. Ent Marta waiwas henda mitmaſug-
guſſe orjamiſſe nink tallitamiffega. Nink temma aſt
Jeſuſſe mannu nink üttel: „Jſſand, kas ſinna ei holi
ſeſt, et minno ſöſſar minno laſſep ütſinda orjata?“
Ent Jeſus koſte: „Marta, Marta, ſinna murretat,
nink eſſitat henda mitmaga. Ent ütte om waja.
Maria om parrembat offa ärrawallitſemu, ſedda ei ſa
temmalt mitte ärrawöetama.“

Dmmal wiſil.

Diſi ſinna ſedda ütte, Ni kui Maria, perra ſa,
Kui ta Jeſu jalluſſide Mahha iſte, kullema, Sis
palli täl ſüdda täüs kuulmiſſe himmuſt, Mes Jeſus
ſaas ütſema Jummal armuſt; Kiik meel nink kiik
mötte ſais Jeſuſſe pääl, Nink Jeſus kink tälle kiik
üttega ſääl. (292, 3.)

40.

Moïſtokönne rikkaſt mehheſt nink wijipuuſt.

Dmmal wiſil.

Oh, hädda ſel' te Jſſa häält Si olle kuulda jõudnu,
Ent ö nink päiwa ilma päält Suurt rikkuſt perra
nõudnu! Sel põlw ſaap kurri ollema, Kui heng ſis
peap minnema Kriſtuſſeſt — pörgohauda. (377, 4.)

Ent sündi, et üts rahwa seast Jeesussele üttel: „Oppe-
taja, üttele minno wellele, et temma minnoga perrandust
jaggap.“ Ent temma üttel tälle: „Inneminne, kes om
minno kohtomõistjas ehk jaggajas teije ülle säädnu?
Kaege nink hoitte henda ahnusse eest! Eest keake ei
ella sest, et täl paljo warra om.“ Nink temma üttel
neile mõistukõnnet: „Ütte rikka mehhe põld olli häste
kaswanu. Nink temma mõttel effi henne man nida:
Mes mul tetta? Mul ei olle ennamb rumi, kohhe om-
ma wilja kokkopanda. Sis üttel temma: Ma tija,
mes ma te. Minna tahha omme aitu mahhastu,
nink surembid ehhitada. Nink siina tahha minna kok-
kotorjada kiik omma warra nink wilja; nink tahha
omma hengele ütelda: Armas heng, sul om nüüd suur
warrandus mitmas ajastajas paigale pantu. Henga
nüüd, jö, jo, nink olle rõõmsa! Ent Summal üttel
tälle: Sinna rummal, selsinnatsel ööl nõrwetas sinno
henge sinnuft ärra. Kellel sis saap ollema, mes sinna
ollet kokkopandnu? — Nida om sellega luggu, ke hen-
dale warra koggup nink ei olle rikkas Summalan“ se
om: ke hendale waimolikko warra ei korja. — Nink
temma üttel neile weel tõist mõistukõnnet: „Üts inne-
minne olli wijipuud omma aida istotanu; nink temma
tulli, nink ots wilja temma päält, nink es lõwwa mitte.
Sis üttel temma winaaidnikkule, nätsse, minna tulle
nüüd jo kolm ajastaiga järgi möda, nink otfi wilja
sesinnatsse wijipu päält, nink es lõwwa mitte. Rajo
tedda mahha. Mes ta sedda maad hukkap? Ent wi-
naaidnik üttel: Issand, jätta tedda weel ses ajastajas,
seni kui minna weel temma ümbre zaa, nink wälke
temma päle heida. Ehk temma weel nakkap wilja
kandma. Kui se sis ei sünni, sis rajo tedda kül mahha.

Wiis: Ei minna tahha jätta.

Oh kui es olles sinna Ni Jesu läbbi mo Its
armastanu, minna kül olles hukkan jo. — Mes
minna kurri pu, ke halwa suggu kandnu, Se eest sull'
olle andnu, Et saisma jättetu? (33, 3.)

41.

Möistokõnne Issanda otsja nink hallestaja armust pattustkäändja pattatse wasta.

Wits: Oh tulge, teije waiwatu.

Näts Jesus otsip armsaste Ka sinno, o mo hengefe, So püwwap armwitada. Heng, lasse henda löida ka, Ta hawu sisse palke sa, Säääl wöit sa armo sada. (203, 4.)

Ent kiik müütniko nink pattatse tulliwä Jesusse mannu, tedda kuulma. Nink wariseri nink kirjatundja nürriwiwa, nink ütliwa: „Sesinnane wöttap pattatsid wasta, nink sööp neidega.“ Ent temma üttel neide wasta sedda möistokõnnet: „Märanes se innemime teije sean om, kel sadda lammas om, nink kui temma ütte neist ärrakaotap, ke ei jätta neid üttesakümmend nink üttesa laande, nink ei lä se perra, mes kaotšin om, seni kui temma tedda löwwap? Nink kui temma tedda om löidnu, sis pannep temma tedda omma pihha päle römoga. Nink kui temma koddo pole tullep, sis kutsup temma kokko omme sõpru nink küllaleisi, nink ütlep neile: Kõmus-tage minnoga, sest minna olle löidnu omma lammas, mes kaotšin olli. Ehk märanes se naine om, kel kümme tenga om, kui temma ütte tenga ärrakaotap, ke ei läida künalst nink ei pühhi kotta, nink ei otsi ussinaste, seni kui temma sedda löwwap? Nink kui temma sedda om löidnu, sis kutsup temma omme sõpru nink küllaleisi kokko, nink ütlep: „Olge rõõmsa minnoga, sest minna olle löidnu sedda tenga, mes minna olli ärrakaotanu. Minna üttele teile, et nida saap rõõm ollema taiman üttele pattustkäändja pattatse perrast, ennamb kui üttesakümmend nink üttesa wigide perrast, kel pattustkäändmist waja ei olle.“ Nink temma üttele weel: „Üttele innemissel olli kats poiga. Nink noremb neist üttele essa wasta: „Essa anna mulle warra kätte, mes minno jaus tullep. Nink temma jaggas neile warra.

Ent mönne aja perrast foggus noremb poig fiif kofko, nink täts ärra kawwele male. Nink sääl pillas temma omma hääd ärra, wallatul lombel ellen. Ent kui temma fiif olli ärraprasuu, sis sai sääl maal kange nalg, nink täl hendal olli pudus käen. Sis läts temma, nink heit henda ütte koddanikko mannu sääl maal, nink se lähhat tedda omma nurme päle ziffu hoitma. Nink temma püüs omma fötto täüta rabbaga, mes zea söiwa. Nink keake es anna tälle. Ent kui temma henne mannu sai, sis üttel temma: Mittus päiwilist om minno essal, kel leiba wiljalt om, ent minna lä näljan hukka. Minna tahha töusta, nink omma essa mannu miinna, nink tahha temmale ütelda: Essa, minna olle pattu tennu taiwa wasta nink sinno een. Nink minna ei olle ennam wäärt, et miinno sinno pojaz kutsutas. Pea minno kui ütte ommist päiwilissist. Nink temma tössi ülles nink tulli omma essa mannu. Ent kui temma weel kawwen ärra olli, sis näggi tedda temma essa, nink temmal olli tedda halle. Nink temma joost tälle wasta, nink wöt tedda ümbre kala kiini, nink and temmale suud. Ent poig üttel tälle: Essa, minna olle pattu tennu taiwa wasta nink sinno een, nink ei olle ennam wäärt, et miinno sinno pojaz kutsutas. Ent essa üttel omme sullaste wasta. Toge tänna figeparrembat särki, nink pandke temma säлга, nink andke sörmust temma käe külge, nink kängi jalga. Nink toge nuumwassikat, nink tapke ärra, nink sögem nink olgem röömsa. Sest sefinnane minno poig olli kolu, nink om ellawas sanu, nink temma olli ärrakaddonu, nink om löitu. Nink nemma naksüwa röömsa ollema. Ent temma wannemb poig olli nurme pääl. Nink kui temma koddol lähhüde sai, kuuld temma laulmist nink tantsmist. Nink temma kuts ütte neist sullasist heine mannu, nink küsse, mes se olnes. Ent temma koste tälle: Sinno welli om taggasi tulnu, nink sinno essa om nuumwassikat ärratapiu, et temma tedda terwelt om taggasi

sanu. Ent temma saije wihhatseš, nink es tahha sisse miinna. Eis läts temma essa wälja, nink pallel tedda. Ent temma koste effale: Nätse, ni mitto ajastaiga orja minna siäno, nink ei olle eale sinno kässu ülle astnu, nink sinna ei olle mulle eale sikka andnu, et minna omme söpruga rödmsa olles. Ent kui sestinane sinno poig om tulnu, ke omma hääd portega om ärraprasnu, sis ollet sinna tälle nuumwassikat ärratapnu. Ent temma üttel temmale: Poig, sinna ollet ikkes minno man, nink kiik, mes minno perralt om, se om sinno perralt. Ent sul sündi hä meel olla, sest sestinane sinno welli olli kolu, nink om jälle eklawas sanu; temma olli kaotfin, nink om löitu.

Dmmal wišil.

Dh tōmba meid sis noppeste, Iks armule, sa kallis Jesus, Nink anna tutta selgeste, Kuis suur me wasta om so heldus. Meid pästa pattust loggona Nink omman weeren õigenda; Meid Issa latšis armsas tekko, Sa taiwa perrandust meil saatko, Et eggäüts meil üttelgo: Mo Jesus wõt ka wasta mo! (157, 11.)

42.

Rikkas mees nink waine Lazarus.

Dmmal wišil.

Rešset ello meije päl' Surm šin ikkes tükkip. Kes šaap armo andma tääl? Kes meil abbis rühhip? Ššsand sinna ütšinda! Dh, meil teep haiget eššitus, Kelešest kašwaj karristus. Pühha Ššsand Šummal! Pühha wäggew Šummal! Pühha kallis Šništeggija! Ša diše Šummal! Ärra lašše kadduda Meid se mōrro šurma al! Kūrie eleišon! (351, 1.)

Jesus üttel: „Üts rikkas mees olli, se ehhit henda purpuri nink kalli linnatše röiwaga, nink elli eggapäiwa rōmun nink torredaste. Ent üts šant olli, nimmega Lazarus, se olli maan temma usše een täüs paifid. Nink temma püüs šonus šada rašest, mes rikka mehhe lawwa päält mahha šattewa. Ent penni tulliwa, nink

laskiwa temma paisid. Ent johtu, et jant ärrakoli, nink kanneti englist Abrahami üskä. Ent rikkas mees koli ka ärra nink matteti mahha. Kui temma nüüd pörgun nink wallun olli, sis töst temma omme filmi ülles, nink näggi Abrahami kawwest nink Lazarust temma üsjän. Nink temma höigas, nink üttel: Essa Abraham, heida armo minno päle, lähhätä Lazarust, et temma omma sörme otsa wette kastas, nink jahhotas minno keelt; sest minno waiwatas sensinnatsen kirren. Ent Abraham üttel: „Poig, mötle et sinna omma hääd ollet sanu ommän ellun, ent Lazarus se wasta kurja; nink nüüd rõmustedas tedda, ent siäno waiwatas. Nink päle se om meije nink teije waijel suur wahhe kinnitedu, et ne, ke siist tahtwa teije mannu alla minna, ei wöi mitte, ei ka ne, ke sääl omma, ei sa säält sija meie mannu tulla. Ent temma üttel: Sis palle minna siäno, essa, et sinna tedda lähhätat minno essa maija. Sest minnul om weel wiis welle, et temma neile tunnistas, et nemma ka ei tulle sija wallo paika. Abraham üttel tälle: Neil om Moses nink prohmete. Kuulgo nemma neid. Ent temma üttel: Ei mitte, essa Abraham, enge kui üts koolnuist neide mannu lääs, sis saasfe nemma henda pattust kändma. Ent temma üttel tälle: Kui nemma Moses nink prohwetid ei kule, sis ei sa nemma ka uskna, kui üts koolnuist ülestösses.“

Wiis: Tulle ristinneminne.

Rõmusta, mo hengelenne, Unneta kiit murret tääl, Sinno helde Jesukenne Tulley pästma sinno weel: Temma aawustussest tdest Saat sa ossa iggawest, Engli rõmo saat sa maitzma, Woon saap essi sinno taitzma. (369, 10.)

43.

Wariseer nink müütuit.

Wiis: Ma tahha sull', Jehowa, laulda.

Sä mull' et Jesu nimmel palle, Ke sinno hääl kael mo eest tunnistap, Se läbbi om kiit amen jälle, Mes

südda so käest, Jesa, himmustap. Hä mull'; sull' olgo
kittus iggawest, Et sa mull' fingit särast önnistust.
(256, 8.)

Ent temma üttel ka mõnne wasta, ke effi henda arm-
siwa õige ollewat, nink muid ärrapõlgsiwa, sedda mõis-
tofõnnet: „Kats innemist lättsiwa ülles Summala kotta
palwust piddama. Üts olli wariseer, tõine müütnik.
Wariseer sais, nink üttel effi henne man uidade: Min-
na tenna siino, Summal, et minna ei olle ni, kui mu
rahwas, riisja, üllekohto-teggija, abbiellorikja, ehk ka
kui sefinnane müütnik. Minna paastu kats kõrd näd-
dalin, nink anna kümnest figest, mes minnul om. Nink
müütnik sais kawwest, nink es tahha omme filmike tai-
wa pole üllestõsta, enge löi omma rinna wasta, nink
üttel: Summal olle nulle pattatsele armolik! Minna
üttele teile, sefinnane, lätts õigendetu alla omma maija,
een sedda tõist. Seft kes effi henda üllendap, se saap
allandetus, nink kes effi henda allandap, se saap üllendetus.

Wiis: Ma tahha sull' Sehowa laulda.

D Jesa, minno oppetago, So waimo läbbi häste
pallemal! Las' mo its, kui so ette astu, So poiga
wija omman sõamen. Oh te mo sõand ilmast wallale,
Kif figin olgo Kristus ennege. (254, 8.)

44.

Jesus, laste armastaja.

Wiis: Tulle ristinneminne.

Dusa, kea waese waimun, Maddalussen ellawa Sum-
malale kõrgen taiwan Kigen kittust andwa ka. Ke hend
effi armaldap, Sedda Summal üllendap; Ke nüüd
Jesust melen peap, Sel ta taiwa riki annap. (250, 2.)

Selsammal ajal astsiwa jüngri Jesusse mannu, nink
ütliwa: „Kes om suremb taiwa rigin?“ Jesus kõrgas
last henne mannu, sääd sedda neide keskette, nink üttel:
„Tõttelikult, minna üttele teile, kui teije ümbre ei läna,

nink ei sa kui latse, sis ei sa teije mitte taiwariki. Kes nüüd essi henda allandap, kui sesinnane lats, se om suremb taiwarigin. Nink kes eal särast last wastawõt-
tap minno nimmel, se wõttag miinno wasta. Raege, et teije üttele neistsinnatsist wäikesist ärra ei põlle! Sest minna ütle teile, et neide engli taiwan näggewa ikkes minno essa palget, ke taiwan om. Nida ei olle ka se teije essa tahtminne, et üts neistsinnatsist wäikesist peas hukka sama."

Sis todi latsi temma mannu, et temma käksi neide päle pannes, nink neide ülle palwust peas. Ent temma jüngri törreliwa neid, ke neid kaniwa. Kui Jesus sedda näggi, sis sai temma meel haiges, nink temma üttel neide wasta: „Laske neil latsil minno mannu tulla, nink ärge keelke neid mitte, sest nisuggutside perrast om Jummal riik. Tõtelikkult minna ütle teile, kes Jummal riki wasta ei wõtta, kui lats, se ei sa siina sisse." Nink temma wõt neid hõlma, pand käksi neide päle, nink õnnist neid.

Dummal wiisil.

So omma, Jesus olleme, Nink omme perrast pal-
leme, Sa hoija ussun allati Iks omma rahwast sur-
mani! (323, 8.)

45.

Rikkas noor mees.

Wiis: Nüüd Isandat sa kitta.

Dh ärra püüdke sedda, Mo armas heng, siin ilma pääl, Mes koormat sull' wõip tetta, Nink õnnistus-
sest keelda sääl. Mes otsit siina auwo, Mes tühhi, kerge tuul! Dh pagge sedda sauwo. Ta üri perrast sull' Teep hädda, wallo, waiwa, Sa sadap huffatust. Dh otsi hennel' taiwa, Nink auwo Jummalast. (287, 1.)

Nink näitse, neide üllebide seast aste üts noor mees Jesusse mannu, nink üttel: „Hä oppetaja, mes hääd pea minna teggema, et minna iggawest ello sa?" Ent

temma üttel tälle : „Mes ütlet sinna minno hääs ? keake ei olle hä, kui ennege üts, se om Jummal ? Ent kui sinna tahhat ello sisse sada, sis pea Jummal kāske.“
 Temma üttel : „Märätsid ?“ Jeesus üttel : „Sinna ei pea mitte ärratapma ; Sinna ei pea mitte abbiello rikna ; sinna ei pea mitte warrastama ; sinna ei pea mitte kawwalat tunnistust andma, auwusta omma eśsa nink emma ; nink sinna peat omma lähhämbat armastama, kui eśsi henda.“
 Noormees üttel temma wasta : „Sedda kiik olle minna pidanu latse põlwest sani. Mes om mul weel pudus ?“ Jeesus kaije temma päle halledussega, nink üttel : „Ütte asja om sul weel pudus. Kui sinna tahhat täwweelik olla, sis minne nink mü ärra, mes sul om, nink anna sedda waestile, sis saap sul warra taiwan ollema, nink tulle, nink käu minno perra, nink wõtta omma risti henne päle.“
 Ent kui noor mees sedda sõinna kuuld, sis sai temma kurbas, nink läts ärra, sest temma olli wäga rikkas. Sis üttel Jeesus : „Kuis waiwalt sawa rikka Jummal riki ! Se om hõlpsamb, et kameel läbbi nõgla silma lät, kui et rikkas Jummal riki saap.“
 Kui jüngri sedda kulwa, sis heitiwa nemma ärra, nink ütliwa : „Kes sis weel wõdip õnjas sada ?“ Jeesus üttel : „Sunemiste man om se wõimata, ent ei mitte Jummal man ; sest Jummal wõdip kiik tetta. — Sis üttel Petrus temma wasta : „Nätse, meije olleme kiik mahhajätnu, nink sinno perra lännu. Mes meile se eest saap ?“
 Ent Jeesus üttel : „Tõttelikult, minna üttele teile, et keake ei olle, ke mahha om jätnu maija, ehk põldo, wannambid ehk wellitsid, naist, ehk latši, Jummal rigi perrast, ke sedda mitmawõrra jälle ei sa selsunnatsel ajal perrankiusamisega, nink tullewatfen ilman iggawest ello.“

Wiis : Nige kaplu katski kistja.

Jeesus peap sõprust ikkes, Olle kindma ennege. Sest, mes sadap ilma rikkus, Pāsta henda wallale. Kūl se pōdimees annap sulle, Mes sul ilman waja om.

Ärra kannan melen jälle, Mes om maine, tühhi ön.
(316, 5.)

46.

Lazarusse üllesärratamine.

Dummal wiisl.

Jesus, se mo lotus om, Nink mo önnistus om
ellun; Sedda tija: es mul rööm Peas jäma temma
jälkin, kui ka pimme surma-ö Hirno sadap minnule.
(350, 1.)

Ent üts olli többine, Lazarus Petaniaft. Sis lähhä-
tiwa temma söffara, Marta nink Maria, Jesusse mannu
nink lassiva tälle üttelda: „Issand, nätsse, kedda sinna
armastat, se om többine.“ Jesus üttel: „Se többi
ei olle tälle mitte surmas, enge Summala auvus, et
Summala poiga se läbbi auvustedas.“ Ent Jesus
armast Martat, nink temma söffart, nink Lazarust.
Kui temma nüüd olli kuulda sanu, tedda többitse olle-
wat, sis jäije temma weel kats päiwa sinna paika,
kun temma olli. Perran sedda üttel temma omme
jüngridele: „Lazarus, meije söbber maggap, ent min-
na lä tedda unneft üllesärratama.“ Sis ütliwa tem-
ma jüngri: „Issand, kui temma maggap, sis saap
temma parrembas.“ Ent Jesus kõnnel temma surmast,
ent nemma mõtliwa, tedda unnemaggamisseft kõnnele-
wat. Sis üttel Jesus neile awwalikkult: „Lazarus
om ärrakolu. Nink minna olle röömsa teije perrast,
et minna sääl es olle, et teije ussute; nink lätkem tem-
ma mannu.“ Nink kui Jesus Petaniate tulli, siis löis
temma, et temma jo nelli päiwa olli hawwan olnu.
Nink paljo Judarahwast olli Maria nink Marta mannu
tulnu, neid neide welle surma perrast römustama. Ent
kui Marta kuuld, Jesusst tulleswat, sis läts temma
temma wasta; ent Maria jäije koddö. Sis üttel Marta
Jesusse wasta: „Issand, kui sinna olles siin olnu,
minno welli es olles mitte ärrakoolnu. Ent minna

tija nüüdeke, et mes sinna eale Summalast pallet, sedda saap Summal sulle andma." Jesus üttel tälle: „Sinno welli saap üllestõusma." Marta üttel: Minna tija, et temma saap üllestõusma üllestõssemissen, wiimisel päiwal." Jesus üttel tälle: „Minna olle üllestõsseminne nink ello; kes minno sisse ussup, se saap ellama, ehk temma kül koles. Kas sinna sedda ussut?" Temma üttel: „Ja Issand, minna olle usknu, et sinna ollet Kristus, Summala poig, ke ilma sisse om tulnu." Nink kui temma sedda olli üttelnu, sis läts temma, nink kuts omma sõffart Mariat sallajalt, nink üttel: „Dppetaja om siin, nink kutsup sinno." Kui temma sedda kuuld, sis tõssi temma seddamaid ülles, nink tulli temma mannu, sest Jesus es olle weel allewette tulnu. Kui nüüd Maria sinna tulli, kun Jesus olli, nink tedda näggi, sis heit temma põlwile temma ette mahha, nink üttel: „Issand, kui sinna olles siin olnu, sis es olles minno welli ärrakoolnu." Kui nüüd Jesus tedda näggi ikwat, sis sai temma waimun ligutedus, nink üttel: „Kohhes teije tedda ollete pandnu?" Nemma ütliwa: „Issand tulle nink fae." Nink Jesus ik. Sis ütliwa Judalisse: „Kae, kuis temma tedda om armastanu." Ent mõnne neist ütliwa: „Kas jefinnane, ke sõggeda filmi ülles awwas, es olles wõinu tetta, et temma ka es olles ärrakoolnu?" Nink Jesus tulli hawwa mannu, nink käft, kiwwe hawwe päält ärrawõtta. Sis üttel Marta temmale: „Issand, temma haisep jo; sest temma om jo nelli päiwa kolu olnu." Jesus üttel tälle: „Kas minna sulle ei olle üttelnu, et kui sa ussut, sis saat sa Summala awwustust näggema?" Sis tõstfiwa nemma kiwwe hawwa päält ärra. Ent Jesus tõst omme filmi ülles, nink üttel: „Effa, minna tenna sinno, et sa minno ollet kuulnu." Nink kui temma sedda olli üttelnu, sis hõigas temma sure hälega: „Lazarus, tulle wälja!" Nink koolja tulli wälja, nink olli kässist nink

jallust koolja rättikuidega mähhitu; nink temma palge olli hee-rättikoga kinnikattetu. Sis üttel Jesus neile: „Pätkte tedda wallale, nink laske tedda minna.“ Sis uskiwa paljo Juda rahwast temma sisse. Ent mõnne neist läskiwa wariseerde mannu, nink ütliwa neile, mes Jesus olli tennu. Sis koggosiwa kõrgepreestre nink wariseri suurt kohhut kokko, nink ütliwa: „Mes meil tetta? Sefinnane inneminue teep paljo inmetähti. Kui meije tedda nida jättame, sis sawa kiik temma sisse uskma; nink Romalisse sawa tullesma, nink meije käest ärrawõtma maad nink rahwast.“ Ent üts neide seast, Kaiwas, ke sel aastal kõrgepreester olli, üttel neile: „Teije ei tija middake, ei mätle ka mitte perra, et meil parremb om, et üts inneminne kolep rahwa eest, kui et kiik rahwas hukka saap.“ Ent sedda es ütle temma mitte effi hennesest, enge sest, et temma tol aastal kõrgepreester olli, sis kulut temma, et Jesus piddi koolina rahwa eest, nink ei mitte ütfinda (Israeli) rahwa eest, enge et temma neid ärrapillatuid Summala lasti ütte koggus. Sest päiwast piddiwa nemma nõuwo, tedda ärratappa, nink anniwa käsku, et se, ke tedda kunnegge tijas ollewat, sedda neile teda annas, et nemma tedda kinniwõttasse.

Dummal wiisl.

Kui ütškõrd mul siist minna, Sis ärra taggane;
 Kui surm mo wõttap kinni, Sis lähhüne, mo pä!
 Kui lahki lääp mo jüdda, Sis saisa minno man,
 Nink löppeta kiik hädda, So surmaga, mo dn? (54, 9.)

47.

Pimme sant Jeriko linan nink Bakkus wiji-pu
 pääl sawa armo nink abbi Jesu käest.

Dummal wiisl.

Jesus ifkes arwitap; Mes so koormap, kaiba tälle.
 Kui sul ütste pudus om, Ütle lastselikkult tälle, Sul
 om säärne arwitaja, Ke so ifkes armastap. Se, ke
 effi tundnu hädda, Rõmega so arwitap. (2, 4.)

Ent Jeesus wõt henne mannu neid katstõistkülmmend nink üttel neile: „Nätse, meije läme ülles Jerusalemi, nink kiik saap täüdetama, mes prohvwete läbbi om kirjotedu Innemisse Pojast; sest tedda saap ärraantama pagganile, nink temma saap willitelledus, nink teotedus nink fülletus, nink kui nemma tedda omma pesuu, sis sawa nemma tedda ärratapma, nink kolmandal päiwal saap temma jälle üllestõusma.“ Nink nemma es mõista sest middake, nink se kõnne olli neide eest ärrapedetu, nink es mõista, mes ütledi. Nink sündi, kui Jeesus Jeriko lina lähhüde sai, et üts pimme sant, Partimeus nimmi, te weren iste nink kerjas. Kui se kuulda sai, Jeesust möda minnewat, sis hõikas temma: „Jeesus, Dawida poig, heida armo minno päle!“ Ent ne, ke een kärwewa, ähwardiwa tedda, et temma wait olles; ent temma tännit weel emamb: „Dawida poig, heida armo minno päle.“ Ent Jeesus jäi saisma, nink üttel: „Mes sa tahhat, et ma sulle pea teggema?“ Temma üttel: „Issand, et minna silmanäggemist saas.“ Nink Jeesus üttel tälle: „Näe, sinno usk om sinno awwitaau!“ Nink temma näggi seddamaid, nink läts Summalat kitten temma perra. Nink kiik rahwas, kes sedda näggi, and Summalale kittust. — Nink Jeesus läts läbbi Jeriko lina. Nink, nätse, sääl olli üts mees, Zaffeus nimmi. Se olli müütnikuide pälik nink rikkas, nink täl olli suur himmo, Jeesusse palget nätta sada, ent temma es wõi tedda rahwa hulga perrast nätta, sest temma olli effi maddalat kaswu. Seperrast joost temma ette, nink ast wiji-pu päle, et temma tedda säält näes. Kui nüüd Jeesus tohhe paika tulli, sis kaije temma ülles, nink näggi tedda, nink hõikas: „Zaffeus, astu, usfinaste mahha, sest minna pea täamba sinno maija jäma.“ Nink temma karras seddamaid pu päält mahha, nink wõt Jeesust rõmoga wasta. Nink kiik, ke sedda näijewa, nürriwiwa nink ütliwa: „Temma om

pattatse mihhe mannu fisse lännu“*). Ent Zaffens, kes omma pattu jo olli nakkanu tundma nink kahhitefema, üttel Jesussele: „Nätse, Issand, poolt offa ommast hääst anna minna waestile, nink kui minna kellekelt middake olle petnu, sis anna minna jedda neljävörra taggasi.“ Ent Jesus üttel tälle: „Täämba om selle majale õnsus johtunu, konna temmake Abrahami poig om. Sest innemisse poig om tulnu, otsma nink õnsas teggema, mes ärrakaddonu om.

Dmmal wifil.

Oh õn sel linal', õn sel maal', Kun assend saap sel tunnigal! Hä luggu eggan sõamen, Kun temma sissen ellaman! Ta om tdest dige rõmo-päiw Nink ainus õnnistusse-kaiw. Auw olgo Jummalal' Nink me häteggjal! (4, 3.)

48.

Maria armastus nink Juda wiha Jesusse wasta.

Wiis: Mo Jesus, kedda Serawimi.

Sull' jägo wastsest minno südda, So omma, Jesus, olgo ta; Sull' tenno-andes anna tedda Se armo eest, mes annit sa; Si sa kül tedda ärra põlle, Te armo teüdust wastses tääl, Nink anna omma waimo weel, Et ma jo armun kindma olle. (315, 1.)

Kuus päiwa eme paasja pühha tulli Jesus Petaniate, kun Lazarus olli, kedda temma koolnuist olli üllesärratamu. Säääl teiwa nemma tälla södmaiga pidalitöbbitse Simoni majan, nink Marta orjas. Ent Lazarus olli ka neide sean, ke temmaga lawwa man istewa. Sis wõt Maria nagla offa selget nink üllikallist nardusse ölli, murs klasi katski, kallas õli temma

*) Müütniko olliwä Roma keisre teenre, ke olliwä säetu, pärahha nink muud masmist rahwa käest tokko korjama. Se man teggiwa nemma ülleütselt mitmajuggust peitust nink kawwalust, nink toperrast põlg Judarahwas neide selfi ärra.

pä päle, wõis temma jalgu, nink kuimat neid omme juustega. Ent kodda täüdeti öli maggusast hõngust. Sest pahhandiwa mõnne, et nemma sedda ilmasjata raiskamisses arwsiwa. Nink üts temma jüngerist, Judas Iskariot, kes tedda perrast ärraand, üttel: „Misperrast es sa se öli äramüüdis kolme saa tenga eest, nink waestile antus?“ Ent sedda es üttele temma seperrast, et täl waeste perrast murret olli, enge et temma warras olli, nink temma hole nink hoitnissime al olli pung, kohhe sisse heideti, mes armastusseft jaeti. Sis üttele Jeesus: „Mes murret tete teije selle naisele? Sätke tedda rahhule; temma om tennu, mes armastus aije tedda tegema. Teil om ikkes waesid henne man, ent minno ei olle teil ikkes. Temma om etterühkuu, minno ihho wõidma, minno matnissime. Tõttelikult, minna üttele: „Kun eal sedda armooppust mailman kulutedas, jääl peap ka mälletetama, mes se naine mulle täamba om tennu.“ Ent Judas läts kõrgepreestride mannu, nink üttele: „Mes teije mulle annate? Minna tahha tedda teije kätte sata. „Kui nemma sedda kuliwa, saiwa nemma rõõmsas, nink paksiwa tälle 30 hõbbe tükki. Toft ajast fani ots temma parrast aiga, tedda neile ärraanda.

Wiis: Mo südda armastap.

Ei Isand sallike, Joht siwu kawwalusfi; Ta tijap selgede, Kiik salla kõwwerusfi; Sis jätta kawwalust, Et Jesu werrega, So südda puhtas saas, Sis om so kääk siin hä. (247, 7.)

49.

Kristus lät wimäst förda Jernsilemi lina sisse.

Wiis: Kos om mul minna kül.

Nüüd ristifoggodus Sul olgo rõmustus: So pöigmees om nüüd wäljan Nink söidap eesli säljan, Nüüd söand tälle anna, Nink laula: Hosianna! (5, 1.)

Kui nemma nüüd Jerusalemmi lähhüde, ölimäe mannu fairwa*), sis lähhät Jesus kats jüngret nink üttel neile: „Minge sinna allewette, mes teije een om, nink seddamaid sate teije sääl leidma ütte emma-eeslit kinnikeüdetu ollewat nink warša temma man, mes pääl weel ütške inneminne ei olle istnu. Pästke sedda wallale, nink toge neid mulle. Nink kui keake teile ütlep: Misperrast teije sedda tete? sis üttele: Issandale om neid waja; nink temma saap neid seddamaid lähhätama.“ Ent kiif se sündi et prohveti Sakaria sönnu saas täüdetus, ke üttele: „Üttelge Zioni tütrele, nätsse, sinno kunningas tullep sinno mannu, hiljameelik, nink söidap ütte emma-eesli, nink koormakandja emma-eesli warša säljan.“ Süngri lätsiwa, nink teiwa ni kui Jesus neid olli kästnu, nink töiwa eesli waršaga Jesusse mannu, heidiwa omme röiwid warša päle, nink istutiwa tedda temma sälga. Ent paljo rahwast laotiwa omme röiwid te weerde; ent mu rajiwa osse puije küllest nink puistiwa neid te weerde. Nink kui temma jo sinna liggi sai, kost ölimäelt alla minti, sis nakti kiif jüngride hull römusten Sunmalat sure hälega kitma kike immetegode perrast, mes nemma olliwa nännu; ent rahwas, mes een käwwe, nink mes perran tülli, tännit, nink üttele: „Hosianna**) Dawida pojale; kittetu olgo, ke tullep Issanda nimmel, Hosianna kõrgen!“

Nink mõnne wariseri ütliwa tälle: „Dppetaja, kela omme jüngrid!“ Ent temma koste neile: „Minna üttele teile, et kui nesinnatse waike jäwa, sis sawa kiwvi tännitama.“ Sis ütliwa wariseri henne waijel: „Kas teije näete, et teije middake temma wasta ei kõhta. Nätsse! kiif mailm jospet temma perra.“ Nink kui tem-

*) Se sündi pühhalpäiwal.

**) Hosianna om hebreä kele sönnu, nink tähhendap: „Issand awwita, lasse kõrda minna“, se om, anna õnnistust. Rae Law. I. 118, w. 25. — Selle luggu mäletusses pühhendetas kristittum kirikum urbe-pühhä, 8 päiwa enne liiha-wõtte.

ma lähhüde tulli, sis kaije temma lina päle, nink it tedda, nink üttel: „Kui sinna sedda tijas, sis saas sinna ka mötlema selfinnatsel ommal ajal, mes sinno rahhule tarbis olles. Ent nüüd om se sinno filmi eest ärrapedetu. Eest aig saap sinno päle tulles, et sinno wainlasse sawa sinno ümbre walli üllesheitma, nink sawa sinno figilt poolt waiwama. Nink nemma sawa sinno mathalöma, nink sinno latsti sinnoga. Nink nemma ei sa sinno sissen kiwwi kiwwi päle jätma. Eeperrast et sinna ei olle tundnu omma koddootsmisse aiga!“*).

Nink kui temma Serusalemi lina sisse tulli, sis tössi kiik liin liikwale, nink üttel: „Kes se om?“ Ent rahwas üttel: „Se om Jesus, Nazareti prohweet, Kallilea maalt.“ Nink Jesus läts Summala kotta, nink aije wälja kiki, ke Summala koan möijewa nink ostfiwa, nink wissas ümbre rahhawahhetajide laudu, nink tuwifeste müjide penke, nink üttel neile: „Kirjotet om: Minno kooda peap palwusse koas kutsutama, ent teije ollete sedda rõwli hawwas temmu.“ Nink Jesus oppet eggapäiwi Summala koan, nink söggeda ja jallutuma tulliwa temma maimu, nink temma teggi neid terwes. Ent kui kõrgepreestre nink kirjatundja näijewa neid immetekku, mes temma teggi, nink kuliwa latsti Summala koan tännitawat nink ütlewat: „Sosianna Lawida pojale“, sis saiwa nemma wihhatfes, nink ütliwa tälle: „Kas sinna kulet, mes nesinnatse ütliwa?“ Ent Jesus üttel neile: „Es teije olle eale luggenu, mes pühhan kirjan üteldas: Noorte nink immewide laste suust ollet sinna hennele kittust walmistanu?“ (Law. l. 8, 3.) Nink temma jät neid mahha, nink läts linast wälja Petaniate nink jäije öses sinna.

*) Se sönna sai täüdetus 37 aasta perrast, ehk 70 aasta perran Önnisteggia sündimist, kui Serusalemi lina Roma rahwast ärrahäetedi.

Ümmal wiijil.

So Zion puistap mahha Sull' auvus osse puist;
Se eest nüüd minna tahha Sull' laulda jõamest.
Mo süüda auvustago So ikkes tennoga, So nimmel
orjus sago Muult waiselt ofjata. (1, 2.)

50.

Ünnisteggija wannup wiiji-puud ärra.

Wiis: D Kristi, te ainus ollet.

Oh anna, et wõis jada So küllen iggawes, Nink
haljas oftas sada So nimme fittuseses. Lass' mul ifs
sedda tetta, Mes sul om armas nätta, D Issand
tule mo! (243, 4.)

Ent kui Jeesus hommungul*) omme jüngridega jälle
lina läts, sis ipsis temma. Nink temma näggi wiiji-
puud te weren, nink läts mannu, nink temma es löw-
wa temma pääl middake muud kui lehti. Nink tem-
ma üttel temma wasta: „Seistsani ärra kaswago en-
namb, eal wilja sinno pääl!“**). Nink temma jüngri
kuliwa sedda. Nink wiiji-pu kuiwi seddamaid ärra.
Nink tõisel hommungul***) näiwa jüngri möda min-
nen wiijipuud ärrakuijonu ollewat jureni. Sis üttel
Peetrus Jeesuse wasta: „Rabbi, nätsse, wiiji-pu, mes
sinna ärrawandset, om ärrakuijonu.“ Jeesus koste:
„Ussuge Summalat. Tõttelikult, minna üttele teile, kui
keake selle mäe wasta ütles: Tõsse ülles, nink heida
henda merde, nink ei mõtle katsite onnman jõamen,
enge ussup, et se saap sündima, mes temma üttelep, sis
peap temmale sama, mes temma eale üttelep. Seper-
rast üttele minna teile: Kiik, mes teije eale pallete om-
man palwen, ussuge, et teije sedda sate, sis saap se
teile sama****).“

*) Se olli eespäiwal.

***) Selle wiiji-pu luga näütap Ünnisteggija, mes neide wiimne
tõrd saap ollema, te siin ilma ussu wilja ei kanna.

****) Se olli tõispäiwal.

*****) Kiik palwet mes Jeesuse nimmel tettas, tahhap Sum-

Dinnal wiil.

Hä mull' et Jesu nimmel palle, Ke sinno hääl kael
mo eest tunnistap, Se läbbi om tiik amen jälle, Mes
südda so käest, Issa, himmustap, Hä mull', sull' olgo
fittus iggawest, Et ja mull' kingit särast dnnistust.
(256, 8.)

51.

Möistokönne Israeli rahwa ärraheitmissfest nink paggana rahwa ärrawallitsemiffest.

Wiis: Oh, tulge teije waiwatu.

Oh tulge hulgan, pattatse, Riik teije, te jäallutse,
Ke koormatu nink waise: Eest Jesu südda wallal' neil,
Kes omma kahjo tundwa tääl; Sis tulge häddalisse!
(203, 1.)

Ent Jesus läts Jummal kotta nink oppet. Nink kõr-
gepreestri ja rahwa wannamba tulliwä tedda kiusama.
Sis üttel Jesus möistokönne läbbi: „Mes teije arwate?
Üttel innemiffel olli kats poiga, nink temma läts eddi-
mätse mannu, nink üttel: „Poig, minne nink te tääm-
ba tööd minno wina-mäen: Ent temma koste, nink
üttel: Minna ei tahha minna! Ent perrast kahhitis
temma sedda, nink läts. Nink essa läts tõise poja
mannu, nink üttel nijammute. Ent se koste: Minna
lä, Issand, nink es lä mitte. Kumb neist om essa taht-
mist tennu?“ Nemma ütliwa tälle: „Eesmänne.“

mal kuulda nink täüta. Jan. Ev. 16, 23. Ent kes Jesusse nimmel
pallep, se ei tohhi pallelda ommal nimmel, eht omma innemisse wäe
nink õigusse pälen loten; enge peap omma palwet Jummal ette kandma
õigen nink ellawan ussun Jesusse Kristusse sisse. Ta peap omma palwet
põhjandama ütfinda Kristusse ärraorjaniisse, töwotusse nink kässu päle,
kui ellaw kuulitminne temma ihho kullen. Sis om säraste usklikko henge
palleminne õise kui Kristusse palleminne effi, mes Eesja ei wõi keelba.
Kes sedda wiil pallep, sel ei olle ennamb omma tahtmist, enge temma
tahtminne sünnip Kristusse tahtmissega ütte, täl om ussu läbbi särane
offaus nink üttaus Kristussega, õtse kui osjal winapuga, nink ihhul päga.
Ent särane palwe tegginne wöip ka Dnnisteggija töwotusse perra,
mätki merde heita, se om, temma wöip särast asja tetta, mes näüis ülle
innemisse wäe nink jöwwo ollewat.

Jesus üttel neide wasta: „Döttelikkult, minna ütle teile: Müütnikko nink pordo sawa ennembide Summala riki, kui teije. Eest Jaan tulli teije mannu õigusse te pääl, nink teije es ussu tedda mitte. Ent müütniko nink pordo usssiwa tedda. Ent teije, ehk teije kiik ollete nännu, (mes sel ajal om sündinu) es kána perrastife pattust, et teije tedda ollesse usku. — Nink Jesus üttel neile weel mõistukõnne läbbi: „Zaiwariik om ütte kunninga saarnane, ke ommale pojole saju teggi. Nink temma lähhät wälja omme fullasid kutsutuid saja kutsma; nink nemma es tahha mitte tulla. Tälle lähhät temma tõisi fullasid wälja, nink üttel: „Üttelge kutsutawile: Mätse, minna olle omma södmaja walmistanu, minno härja nink sööt-tõpra omma tappetu, nink kiik om walmis. Tulge saja! Ent nemma es holi sest, nink lätsiwa wälja, ütš omma nurme, tõine omma kauba mannu. Ent tõise wõttiwa temma fullasid finni, willitelliwa nink tappsiwa neid ärra. Kui kunningas tedda kuuld, saije temma wihhatses, nink lähhät wälja omma söawäe, nink hukkas neid rõõwliid ärra, nink läüt neide lina pallama. Eis üttel temma ommile fullasile: Saja om kül walmistedu, ent kutsutu es olle sedda wäärt. Seperrast minge wälja ma teije päle, nink kutske saja, kedda teije löwwate. Nink fullase lätsiwa wälja teije päle, nink koggosiwa kocko kiik, kedda nemma löisiwa, häid nink kurje; nink lawwa saiwa kiik täüs wõrid*)! Eis lätš kunningas sisse, wõrid kaema, nink näggi sääl innemist, sel es olle saja rõiwast jäljan. Nink temma üttel temma wasta: Eõbber, kuis sinna ollet sija sisse tulnu, nink sul ei olle saja rõiwast? Ent temma jäi kui keletumas. Eis üttel kunningas ommile fullasile: Keütke temma kassi

*) Saja-sõdemaig tähendap Summala rigi ossajamišt. Ne, kedda eesmält saja kutsuti, omma Israeli rahwas. Fullase omma apostli. Eba wäe, mes lina ärrahätawa, omma Romalisse, ke Jerusalemi lina ärrahätawa. Ne, kedda perrast ma teijest kutsuti, omma paggana rahwas.

nink jalgu finni, nink heitte tedda pimmedusse sisse, mes wäljan om. Sääl saap ollema hundaminne nink hammasste kärriseminne. Sest paljo omma kutsutu, ent weidi ärrakorjatu*).

Wiis: Nüüd ristirahwas römusta.

Ta kiblap henda digussen Nink ussun soga ärra;
Ta kaep ikkes digussen Nink armun sinno perra. Ta
om so wasta tohhalt hä, Ja kingip digust sinnule,
Mes ni kui särk so kattap. (342, 3.)

52.

**Jesus taplep wariseerdega, nink awwaldap neide
waaspannemist nink tiggedust.**

Wiis: D wagga Summal, fe.

Dy ärra üttelgo, Et usklik ollet sinna, Kui ello
parrembas Ei tahha sul siin minna. Mes nimmi
awwitap? Päält nätta risti usk, Ent fiffest kawwal
meel, Mes kurjussest om täüs. (248, 14.)

Sis lätšiwä wariseri nink peijewa nõuwo, mil wišil
nemma tedda finnitabbasse kōnnen. Nink nemma läh-
hätiwä temma mannu omme jüngrid Herodianridega,
nink ütliwa: „Oppetaja, meije tijame, et sinna ollet
tōttelik, nink oppetat Summala teed wigeđe, nink sinna
ei holi üttesteke, sest sinna ei pea innemiste surussest
luffu. Seperrast ütle meile, mes sinna arwat? Kas
šunnis Keisrile pärahha anda, wai mitte? Ent kui
Jesus neide kawwalust mõist, üttel temma: „Teije
pilkja, mes teije minno kiusate? Näütke mulle šäetu

*) Hommungo maal om se wiis, et neile, tedda tunninga sööm-
ajale kutsutas, tunninglikko šärgi antas, minnaga nemma tunninga ette
peawa tulles. Šärrast šarki sai ka selle üttele kutsutu sullasele palutus,
ent temma olli tedda ärrapölgnu, nink omma santi röiwast parrembas
arwanu. Šaja röiwast sen mõistokōnnen tähhendap Kristusse werre-diguse
šarki (Šaj. 16, 10) mes Summal selgest armust neile, fe usiwa, kingip.

rahha." Nink nemma anniva tälle ütte tenga. Nink temma üttel neide wasta: „Kelles se palge nink se päälfirri om, mes rahha päle om üllespantu?" Nemma ütliwa tälle: „Keisri." Sis üttel temma neide wasta: „Sis andke Keisrile, mes Keisri perralt, nink Jummalale, mes Jummalala perralt om." Kui nemma sedda kuliwa, panniva nemma immes temma kostust*), nink jäiwa waike nink lätfiwa ärra. Sis üttel Jeesus rahwale nink ommile jüngrile: „Mosesse järje pääl istwa kirjatundja nink wariseri. Kiik müüd, mes nemma teid käskiwa piddada, sedda piddage nink tekke. Ent neide tö perra ärge tekke mitte. Eest nemma üt- lewa kül, ent nemma ei te mitte. Eest nemma pandwa rassedat nink ränga koormat innemiste pihha päle; ent omma sõrmega ei tahha nemma sedda essi ligutada. Ent nemma teggewa kiik omma tekko, et neid innemissist peap nättama. Ent hädda teile kirjatundjile nink wariserile, teije pilkja, ke taiwarigi innemiste eest kinni-

*) Jeesusse wainlasse, Wariseri nink Sadduzeri nink Herodianri, kel muido hendide wajjel its wiha nink wain olli, olliva ütte lepnu, Jeesust ärrabukkata ütte kawwala küssimisega. Ent neide kawwalus olli se. Kui Jeesus neide küssimisse päle olles kostnu: „Et sünni keisrile pärahha massa," sis ollesse nemma temma päle kui rahwa mäsaja päle taibust tõstnu Herodesse nink Romaliste man. Ent kui Jeesus jälle olles kostnu: „Kül sünnis Keisrile pärahha massa," sis olles Juida rahwas, kel se mas paggana tunningale jälle nink meelt wasta olli, tedda nakkanu ärrapõlgma nink wihtama. Kristusse kostminne teggi kiik neide kawwalust tühjas, nink and neile oppust henge õnjesse päleke. Se masjo rahha, mes pääl keisri palge olli nätta, nink mes neide man joost seffani, kui nemma Roma Keisri wallitusse alla olliva sanu, tunnisti arwallikkult, et Jummal omma ärrawallitsetu rahwast neide pattu perrast, pagganide wõimusse alla olli ärraandnu. Kui Juida rahwas its olles Jummalale andnu, mes Jummalala perralt olli, se om omma sõand, mes Jummalala palget kand, sis es olles neil waja olnu, Keisrile anda sedda rahha, mes Keisri palget kand. Ent kui nemma nüüd jälle Jummalala rahwa priust nink wabbanst tahhiva sada, sis es olles se neil middake masnu, kui na Keisrile ollesse wastapandnu nink keelnu tälle andmast mes tälle fündi anda; sest se olli neile jo Jummalast essi, nubilusdes päle pantu neide pattu perrast. Kristus oppetap neid, et nemma Jummalala rahwa wabbanst nüüd ennege se läbbi wõis kätte sada, kui na Jummalale jälle annasse, mes Jummalala perralt om.

sullete. Egft teije ei tulle effi sisse, ei lasse ka neid sisse tulla, ke tahtwa sisse minna. Hädda teile, ke wee nink ma läbbi käüte, et üts teije uffuliffes saas. Nink kui temma om wötnu teije usku, sis tete tedda pörgo latjes kattewörra kurjembas, kui teije effi ollete. Hädda teile kirjatundjile nink wariserile, teie pilkja, ke kümneft massate müntift, tillift ja köömnest*), nink jättate mahha rassembat sädussen, koshhut, armastust nink usku. Ütte sünnis tetta, nink töist ei sünni jätta. Teie sökke saatja, ke kihholast läbbikurnate, nink kameli ärranelate. Hädda teile kirjatundjile nink wariserile, ke karrikid nink liudu wäljalt poolt puhhastate, ent siffest polest omma nemma täüs riismist nink liigföki. Sökke wariseer, puhhasta esmäält karrika nink liuwa siffestpiddi, et ka wäljane pool puhtas sago. Hädda teile kirjatundjile nink wariserile, teije pilkja, ke ollete lubjatu haude saarnatse, mes wäljast kül illosaste paistwa, ent siffest omma nemma täüs koolja luid nink küksuggust rojust. Nida ka teije, wäljast ollete kül waa nätta rahwa een, ent siffest ollete täüs kawwalust nink kurjust. Teije siuwa nink nastiko suggu, kuis teije sate pörgo hawwa fundusse eest ärrapaggenema? — Jerusalem, Jerusalem, ke sa ärratappat prohwetid, nink heidat kiwega kolus neid, ke sinno mannu omma lähhätedu, kuis saggede olle minna tahtnu sinno latfi kofko foggoda nida kui kanna omme poige siwu alla foggup, ent teije ei olle mitte tahtnu. Nätsel! teije maja peap teile perratus jättetama. — Nink perran sedda iste Jesus Summala firsto kottal mahha, nink kaije, kuis rahwas rahha firsto sisse heit. Nink paljo rikka heidiwa paljo sisse.

*) Mosesse sädusse perra piddi Judarahwas ligest wiljast nink sagist kümneft masma preestride nink lewitide üllespidamiffes. Wariseri peijewa sedda säduft ni fangeste, et nemma ka figewähembast aija rohust — kümneft masjwa, nink arwsiwa sega Summala mant surembat öigust hennele teniwat, kui nu rahwas, kes wähembast sagist kümneft es masja.

Nink üts waine läst tulli, nink heit kats robbi kirsto
sisse, se om üts teng. Nink temma hõigas omme jüng
rid henne mannu, nink üttel neide wasta: „Tõttelikkult
minna ütle teile, seinnane läst om eunamb kirsto sisse
heitnu, kui kiik mu, se sisse omma heitnu. Gest kiik
mu omma sisse heitnu ommast liisna warrandusfest,
ent temma om ommast waesusfest kiik omma tagga warra,
mes temmal olli, sisse heitnu.“

Wiis: D wagga Jummal, se.

D Jummal, anna mull' Sis arwo nink ka jõudo,
Et ma wõis kindmaste Iks ussu perra nõuda, Et tõ
nink nimmi mul Iks kolko sünniwa, Sis om mul
dige usk, nink läbbi õnsas sa. (248, 15.)

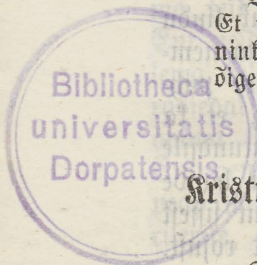
53.

Kristusje ettefulutaminne ommast tullemissest.

Ommal wiisil.

Se aig om tõest meil pea käen, Et Jummal-Boig
saap jõudma, Nink tõtma sure auwo wäen Siin rah-
walt arwo nõudma. Sis naar saap kallis ollema kui
kiik lät hukka tullega, Ni kui meil firri üttelep. (377, 1.)

Nink Jesus läts wälja Jummalala koast, nink temma
jüngri astsiwa temma mannu, tälle Jummalala koa ho-
nid näütma. Nink üts temma jüngrist üttele tälle:
„Oppetaja, näitse märäse kiwwi, nink märane ülles-
teggeminne se om!“ Jesus koste neile: „Tõttelikkult
minna ütle teile, se aig tullep, mil siija ei jätteta kiwwi
kiwwi päle, mes mahha ei kiffuta.“ Nink kui temma
õlimäe pääl iste Jummalala koa wasta, sis küsewa
temmalt Peetrus nink Jakkab, nink Jaan nink Andres
essieralde: „Ütle meile, konnas se kiik saap sündima,
nink mes saap ollema sinno tullemisse nink ilma lõp-
petamisse täht?“ Ent Jesus üttele; „Kui teije sate
kuulma sõast nink mäsamissest, sis ärge heitige; sest
se peap enne sündima, ent ots ei olle weel käen. Rahwas

saap tõusma rahwa wasta, nink kunningriik kunningriigi
 wasta, nink sure mawärrisemisse sawa ollema mitman pai-
 gan, nink nälg nink Dummala wits, nink hirm nink sure
 tähhe taiwast sawa sündima. Se om waiwa algminne.
 Ent enne sedda sawa neuuma omme käsfi teije külge
 heitma, nink teid perrankiusama, nink ärraandma kofto
 kotta, nink wangitorni sisse, nink sawa teid pesma nink
 teid weddama kunningide nink mawallitsejide ette minno
 nimme perrast, tunnistuskes effi henne wasta, nink sawa
 teid ärratapma. Nink sis sawa henda paljo pahhan-
 dama, nink sawa tõine tõist ärraandma nink wihtama.
 Ent welli saap welle surmale ärraandma, nink effa
 last; nink latse sawa tõusma wannembide wasta, nink
 neid surmale awwitama. Nink teije sate kigest rahwast
 sama wihtatus minno nimme perrast. Nink sest, et
 üllekohhus saap wõimust wõtma, sis saap mitma ar-
 mastus külmas minnema. Ent hoitke omme hengi
 kannatuffen. Sest kes otsani kannatap, se saap õnfas
 sama. Nink armo oppus Dummala rigist saap kulute-
 dus sama koggona mailman, tunnistuskes kigele rahwale.
 Nink sis saap ots tullesma. Ent kui teije sate näggema
 Jerusalemis s'awäest ümbre piritu ollewat, sis paggego
 mäkke päle, kes Juda maal om. Kes tarre pääl om,
 se ärra astko mahha middake wõtma ommast majast,
 nink kes nurme pääl om, ärra tulgo mitte taggasi,
 omme rõiwid wõtma. Sest ne omma sundusse päiwa,
 et täüdetus saas kiik, mes om kirjotedu. Ent hädda
 rasfejallutufile nink immetajile neilsammul päiwil. Ent
 pallelge, et teije paggeminne ei johhu talwe ajal. Sest
 sis saap ni suur willitus ollema, kui weel ei olle olnu
 ilma algmiffest seni ajani, ei sa ka perran sedda ollema.
 Nink kui nesiinatse päiwa es saasse lühhendetus, sis
 es saas ütfit inneminne üllespetus. Ent ärrawallituide
 perrast sawa nesiinatse päiwa lühhendetus. Kui teile
 sis keake saap ütlesma: Nätse, siin om Kristus, ehk
 temma om sääl, sis ärge uske mitte. Sest kawwala

Kristusse nink karmwala prohwetü sawa tõusma nink furi tähti nink immetekku teggema, nida et kui wõimalik olles ka ärrawallitsetu saasse ärraesitõedus. Nätse, minna olle teile sedda ette ärraütelnü: Seperrast kui nemma teile sawa ütlemä: Nätse, temma om lanen, sis ärge minge mitte wälja; nink kui nemma ütlemä: Nätse temma om kambren, sis ärge uske. Sest õtse kui wälk tõssep hommungust, nink paistap ammat õddanguni, nida saap ka ollema Innemisse poia tulleminne. Ent kun eale raibe om, siinna kogguwa kotta*)

Nink tähhe sawa ollema päiwan, kuun nink tähhin. Päiw saap pimmes minnema, ku ei sa omma paistust andma, nink taiwa tähhe sawa mahhasaddama, nink ma pääl saap rahwal oht ollema suren peljun, nink merri ja wee-woo sawa mürrisema, nink innemisse sawa ärranälgüma peljo nink neide asju ootuisse perrast, mes ma päle sawa tullemä, sest taiwa wäe sawa heljuma. Nink Innemisse poja täht saap nättama taiwan, nink sis sawa hundama kiik suggu ma pääl, nink sawa näggema Innemisse poiga tullemat taiwa pilwin, sure wäe nink aawustussega. Nink temma saap lähätama omme englid sure passona hõlliga, nink nemma sawa kolkokogguma temma ärrawallituid neljast tulest üttest taiwa otsast tõiseni. Ent kui se nakkap sündima, sis kaege ülles, nink tõstke omma pääd ülles, sest et teije ärralunnastaminne lähhünes. Kaege wiiji puud nink kiik puud; kui nemma jo tärtwa, nink teije sedda näete, sis tunnete neist, et suwmi lähhükessen om. Nida ka teije, kui teije näete sedda sündiwat, sis teedke, et Summala riik lähhiin om. Tõttelikult minna üttele teile

*) Se raibe tähhendap Judarahwast, ent illeüütselt eggäütte muud rahwast, kes ommast usjust luttu ei pea henge õnjuses. Ne kotta tähhendawa Roma rahwa sõawälke, kelle lippe otsan kullaise kotta koiu ollüwa jäetu, ent illeüütselt tähhendawa kotta eggäütte rasset Summala nuhtlust, mes neide päle illeap, kes sõand Summala sõnna wasta kallestawa.

et sefinnane suggu ei sa hukka sama seni kui kiik sünnip*). Ent päiwa nink tundi, mil se saap sündima, ei tija teake, ei ka engli taiwan, ei ka Boig**), enge ütšinda Eſſa. Ent õtse kui Noa päwil olli, nida saap ka ollema Innemisse poja tullemiffega. Seft õtse kui nemma olliwa neil päwil enne wee upputuſt, nemma ſõiwa, nemma jõiwa, nemma koſſiſiwa, nink laſſiwa henda koſſida ammat toni päiwani, kui Noa kirſto ſiſſe läts. Nink nemma es panne ſedda tähhele, ſeni kui wee upputuſ tulli, nink wõt neid kiik ärra, nida saap ka ollema Innemisse poja tulleminne. Sis ſawa kats nurme pääl ollema, ütte wõetas waſta, nink tõiſt jätetas mahha. Kats ſawa kiwwil jahwatama, ütte wõetas waſta nink tõiſt jättetas mahha. Seperrast hoitke henda, et teije ſõame ei ſa koormatus lija ſõgi nink lija jogi nink pätoiduſſe murrega, nink et ſe päiw äkſiſelt teije päle es tulles. Seft tenma saap tullemma kui keelkabel kike päle, ke ma pääl ellawa. Sis walwke nüüd, nink pallege eggal ajal, et teije auſas ſaasie, ſe kige eeft ärra paggema, mes saap tullemma, nink ſaiſma Innemisse poja een. Ent mes minna teile ütſe, ſedda ütſe minna figele: "Walwke!"

*) Dnniſteggija ſõnna käuwa ütſeliffi Jeruſalemi ärrahäwitamiſſe nink ilma lõppetamiſſe aja päle; ſeft Jeruſalemi ärrahäwitamiſſe om pühha kirja perra ütš eentähendaminne ilma lõppetamiſſeſt. Kui Dnniſteggija ſiſ ütſe, et ſefinnane suggu ei ſa hukka sama ſeni kui kiik sünnip, ſiſ om ſel ſõnal kateſugguſt tähendamiffi. Kui kaetas Jeruſalemi ärrahäwitamiſſe aja päle, ſiſ ütſewa ne ſõnna, et neiſt innemiſſiſt, kes Dnniſteggija ajal elliwa, ſawa paljo Jeruſalemi lina ärrahäwitamiſt nätta ſama; kui jälle kaetas ilma lõppetuſſe aja päle, ſiſ om neil ſõnnul ſe tähendaminne, et Iſraeli rahwa ſuggu ei ſa ma päält enne ärralõpma kui ilma lõppetuſſe ajal.

**) Boig eſſi es tija omman allandamiſſe põlwen ma pääl neiſt aſjuſt, mes ſaas tullemma, mitte ennamb, kui ſedda mes Eſſa talle and teda omma Waimo arwaldamiſſe läbbi; ſeft temma es pruſi omma jummalikko teedmiſt nink ollemiſt ma pääl henne kaſwus, enge alland eſſi henda meije hääs, orjas meid ſullafe palgen, nink ſai õtſe kui tõine inneminne, nink olli ſõnnawõtliſt ſurmani, ni kui ſedda kige ennamb nättas Keiſemani aijan nink Kolgata mäe pääl. Wilip. 2, 6—8.

Wiis: Ma jätta sinno mahha.

Põigmees saap ommi saja kül kutsma ussinast;
D armas Jummal hoija Meid pattun maggamast!
Oh et meil ikkes pallas Se õli lühter tääl, Nink
tes siin seni maggas, Nüüd ülleswirgus weel! (375, 1.)

54.

Kolm mõistukõnnet wiimsest lohtust.

Ommal wiisil.

„Wirguge!“ — om wahte hõlft, Mes tornist kääp
nüüd lina ülle, — „Jerusalem, oh wirgu sa, Kesk-õ
tund om tulnu päle!“ Nink hõitwa wahhimeeste häle:
„Oh targa neitsi, touse ka, Nink wõtke lühtrid nüüd,
Se põigmees odap teid! Hallelujah! Nüüd rühhige,
Et ollete Ka walmi peijo sajale!“ (380, 1.)

Sis saap taiwariik kümne neitsi saarnane ollema, ke
omme õli-lühtrid wõttiwa, nink, lätsiwa wälja põigmehe.
wasta. Ent wiis neide seast olliwa targa, nink wiis
olliw rummale. Rummal wõttiwa omme õli-lühtrid,
ent nemma es wõtta mitte õli hennega. Ent targa
wõttiwa õli omme annumide sisse, omme õli-lühtridega.
Kui nüüd põigmees wibi, saiwa nemma kiik ummitjes,
nink uinosiwa maggama. Ent kesk õse kuulti hõlli:
Nätsse, põigmees tullep, minge wälja temma wasta.
Sis tõssiwa kiik nesamma neitsi ülles, nink ehitiwa
omme õli-lühtrid. Rummal ütliwa tarfu wasta:
Andke meile ka omma õlist, sest meie õli künle kis-
tusse ärra. Ent targa kostiwa nink ütliwa: Ei mitte,
et meil nink teil ei pu; ent minge müjide mannu,
nink ostke hennele essi. Ent kui nemma ostma lätsiwa,
tulli põigmees. Nink kea walmi olliwa, ne lätsiwa
temmaga saja, nink us panti kinni Wimate tulliwa ka
ne tõise neitsi, nink ütliwa: Issand, Issand, arwa
meile ülles! Ent temma üttel: Tõttelikult, minna
üttele teile, minna ei tunne teid mitte*). — Seperrast

*) Lühter ilma õlita om paljas ristiennemise nimmi nink wäl-
ja-spiddine ussupiddamine; õli om se arm, mes p. Waim meile sõnnast

walwke, sest teije ei tija mitte päiwa ei ka tundi, konnas Innemisse poig tullep.

Ötse kui üts inneminne, ke ärraläts, hõigas omme sullasid, nink jaggas neide kätte omma hääd; nink and tõisele wiis punda, tõisele kats, tõisele ütte, eggäüttele temma jõuwo perra, nink läts sis pea ärra. Sis läts se, ke wiis punda olli sanu, nink kaubel neidega, nink saije tõist wiis punda kaswo. Selsammal kombel ka se, ke kats punda olli sanu, saije ka tõist kats kaswo. Ent se, ke ütte punda olli sanu, läts nink mat sedda mahha, nink kät ärra omma effanda rahha. Ent pikka aja perrast tulli neide sullaste effand koddo, nink peije arwo neidega. Sis tulli ette to, ke 5 punda olli sanu, nink tõije tõist 5 punda, nink üttel: Effand, sinna ollet mulle 5 punda andnu; nätsse, minna olle neid päle tõist 5 punda kaswo sanu. Sis üttel temma effand tälle: Se om hä, sinna hä nink ussutaw sullane. Sinna ollet weiti pääl ussutaw olnu, minna tahha sinna paljo ülle panda. Minne omma effanda rõmo sisse. Seddasamma wiisi üttel temma ka se sullasse wasta, kes 2 punda olli sanu, nink sega 2 tõist punda olli kaswo sanu. Wiimselt tulli ka to ette, ke ütte punda olli sanu, nink üttel: Effand, minna tefi, et sinna ollet kalg mees, sinna põimat, kohhe sinna ei olle külwnu, sinna koggut kokko, kohhe sinna middake ei olle pillanu. Seperrast pelgsi minna, lätsi nink peedsi ärra sinna punda ma sisse. Nätsse, siin om sinna omma. Ent tenuma effand koste, nink üttel: Sinna kurri nink laist sullane, kui sinna tesit, et minna põima, kohhe minna ei olle külwanu, nink kokkofoggo, kohhe minna ei olle pillanu, sis piddit sinna minno rahha wahhetajile wälja andma; nink kui minna olles tulnu, sis olles minna omma punda kaswuga jälle kätte sanu.

nink saakramentest annap; pallaj lühier ehk künal om ust; müja omma Kristusse sullase; saja om iggawenne õnjes.

Seperast wõtte pund temma käest arra nink andke selle, kel 10 punda om. Sest eggalüttel, kel om, peap päle pantama, nink temmal saap wiljalt ollema. Ent kel ei olle, selle käest wõetas ka sedda arra, mes täl om*)! Nink kõlbmata sullast heitke wälja pimmedusse sisse, mes wäljan om. Sää! saap ollema hundaminne nink hammaste karriseminne**).

Ent kui Innemisse poig saap tullesma omman awwustusen, nink kiit pühha engli temmaga, sis saap temma istma omna awwustusse järje pääl. Nink kiit rahwas saap temma ette kokko koggutama, nink temma saap neid tõine tõifest ärralahhutama, nida kui karjus lahhutap lambid fikko seast. Nink temma saap lambid ommale häle pole, nink fikku kurrale kaele säädma. Sis saap kunningas ütlesma neile, kea temma hääl kael omna: Tulge tänna, teije minno essa õnnistedu, perrandage sedda riki, mes teile om walmistedu ilma algmisseft. Sest minna olle issonu olnu, nink teije ollete miäno sõotnu. Minna olle jannonu olnu, nink teije ollete miäno jootnu. Minna olle wõras olnu, nink teije ollete miäno wastawõtnu. Minna olle allaste olnu, nink teije ollete miäno katnu. Minna olle tõbbine olnu, nink teije ollete tulnu miäno kaema. Minna olle wangiu olnu, nink teije ollete minno mannu tulnu. Sis sawa tälle õigeda kostma: Issand, kummas meije

*) Kel Jummal rigin ussutawust om, sel antas its waimo andid päleke; kes ilmuusutaw nink laist om, ussu wilja kandmast, se kautap sedda weibike arra, mes tälle waimo andist antu olli.

**) Selle mõistofõnne jellesus om se: Jummal jaggap inhemistile omme waimolikko andid, tarfust nink mõistust mitmasuggutse mõdoga, omma immetaolikko armonõuwo perra. Ent kui Jummal siin om andnu, sis ta ka sääl nõwvap tuis keate temma andid om pruuknu Jummal aawus, lähhämba kaswus nink henda õnsuses, se om se kaupleminne eht kaswo tominne. Ent Jummal ei te se man kellekele liga, temma ei nõwwa inhemisseft ennamb taggast, kui temma tälle om andnu; ennege laiflemist nink hõleust ei falli Jummal. Eggäüts peap ussutaw ollema selle suremba eht wähhemba andega, mes tälle anti, se om Jummal tahtminne nink nõudminne.

olleme sinno söötnu? Ehf jannonu, nink olleme sinno jootnu? Kunnas meije olleme sinno nännu wõra ollewat, nink olleme sinno wastawõtnu? Ehf allaste, nink olleme sinno katuu? Kunnas olleme sinno nännu többitse ehf wangin ollewat, nink olleme sinno mannu tulnu? Nink kunningas saap kostma, nink neile ütlemä: Tõttelikkult, minna üttele teile, mes teije eale ollete tennu üttele neide minno wähhembide welliste seast, sedda ollete minnule tennu. Sis saap temma ka ütlemä neile, ka kurräl kael omma: Taake ärra minnust, teije ärrawannutu, iggawetse tulle sisse, mes walmistedu om kurratile nink temma englile. Seft minna olle issonu olnu, nink teije ei olle minno söötnu. Minna olle jannonu olnu, nink teije ei olle minno jootnu. Minna olle wõras olnu, nink teije ei olle minno wastawõtnu. Minna olle allaste olnu, nink teije ei olle minno katuu. Minna olle többine nink wangin olnu, nink teije ei olle tulnu minno kaema. Sis sawa nemma temmale ka kostma: Issand, kunnas meije olleme sinno nännu issonu ehf jannonu, ehf wõra, ehf allaste, ehf többitse, ehf wangin ollewat, nink ei olle sinno orjanu? Sis saap temma neile kostma: Tõttelikkult, minna üttele teile: Mes teije ei olle tennu üttele neide fige wähhembide seast, sedda ei olle teie ka minnule tennu! Nink nemma sawa iggawetse wallo sisse minnema, ent õigeda iggawetse ello sisse."

Wiis: Se aeg om tõest meil pea käen.

Ma palle, Issand, walmista Mo omma mele perra
Et ma wõis õigest prulida. Se armo-aja warra. Ni
waimo latse pallewa, Ke sinno wiha pelgawa, Kui
sunnitap neid walguš. (393, 6.)

III.

Kristusse kannatamine, surm, ülles- tõffeminne nink taiwaminne.

55.

Jesus peap jüngridega paasjasöömaja.

Wiis: Oh tõffem omma häle.

Mo Jesus, kallimb ello, Sa õige paasja woon, Ke massit meije wõlla Säääl pu pääl üttenfoon. So arm nink helde meel Teep sinno ohwris meil; Üts ande ollet sa, Mes meid wõip kostota. (156,1)

Nink kõrgepreestre ja kirjatundja, nink rahwa wan- namba tulliwa kokko kõrgepreestre maija, kedda kutsuti Kaiwas nink peijewa nõuwo, Jesust kawwaluffega kin- niwõtta nink ärratappa. Ent nemma ütliwa: „Ei mitte pühhi ajal, et ei tõffe mäsaminne rahwa sean.“ Ent maggusa leiwa päwal, nil paasja wona piddi tappetama*) käss Jesus Peetrust nink Dani, paasjat walmistada. Ent nemma küssewa: Kunes sa tahhat, et meije walmistame? Temma üttel neile: „Minge lina: Nink nätsse, kui teije sinna sisse tullete, sis saap üts inneminne teile wasta tulles; se kannap ütte wee- frusi. Minge temma perra siina maija, kohhe temma sisse lät, nink üttelege maja-essandale: Oppetaja üttelep sulle: Minno aig om lähhün, minna tahha sinno man paasjat piddada. Kos om se hone, kui minna omme jüngridega wõi paasja-wona süwwa? Nink temna saap teile näütma suurt ehitedu tarre. Säääl walmis- tage.“ Ent jüngri lätsiwa nink lösiwa kiik nida, kui temma neile olli ütteleu, nink walmistiwa paasja-wona. — Öddangul tulli Jesus kattetõiskünnega, iste mah-

*) Se olli neljapäwal.

ha, nink üttel: Minna olle himmoga himmustanu sedda paasja-wona teijega süwwa, enne kui minna kannata. Sest minna ütle teile, et minna ei sa ennamb sest söma, seni kui sedda täüdetas Jummalala rigin.“ Nink temma wõt karrika, temmas nink üttel: „Wötke sedda nink jaggake henne sekka! Sest minna ütle teile, et minna ei sa ennamb winapu wiljast joma seni päiwani, kui minna sedda wastfest sa joma teijega minno Essa rigin.“ Ent päle paasja söömaiga tössi neide sean riid, kes neide seast piddi surembas petama. Ent temma üttel neile: „Pagganide kunninga wallitsewa neide ülle, nink neide wäggewid kutsutas armolikkus Issandis. Ent teije man ei pea sedda. ollema, enge suremb teije seast olgo kui noremb, nink üllemb kui orri. Sest kes om suremb? Ke lawwa man istup, ehk ke orjap? Kas ei olle se, ke lawwa man istup? Ent minna olle teije sean kui se, ke orjap.“

Wiis: Müüd Jummalale auwustust.

Mäts, Issand heidap sullases, Teep minno essand, Kuis temma peas söamest Weel sama heldembas? ∴: (14, 7.)

56.

Jesus mössep jüngride jalgu nink säep pühha öddango söömaja.

Wiis: Kui pat teep waiwa mulle.

Sis Issand essi mösknu Ka jalgu jüngride, Nink armo näüta käftnu Iss wine wifele. Sest tähhest peaputtama, Et temma öige jünger Si olle armota. (51, 6.)

Ent kui Jesus tuus, et Essa kiik temma kätte olli andnu, nink et temma tund olli tulnu, sest ilmaß Essa mannu minna, ötse kui temma ommatsid siin ilman olli armastanu, nida armast temma neid otsani. Nink perran paasja söömaiga tössi temma söömajast ülles,

heit omme rōivid mahha, wōt pōlle, nink kent sedda hennese ümbre. Perrast walli temma wet pekki sisse, nink naksi jüngride jalgu möskma, nink pōllega kuiwatama. Sis tulli temma Simonii Peetrusse mannu, ent Peetrus üttel temmale: „Issand, kas Sinna minno jalgu mösset?“ Jesus koste: Mes minna te, sedda ei tija sinna nüüd mitte, ent sinna saat sedda perrast teda sama.“ Peetrus üttel: „Iggawel ei pea Sinna minno jalgu möskma.“ Jesus koste: „Kui minna siüno ei sa möskma, sis ei olle sul offa minnoga. Simon Peetrus üttel: „Issand, ei mitte ütfinda minno jalgu, enge ka käsfi nink pääd.“ Jesus üttel tälle: „Ke möstu om, sel. ei olle ennamb waja, kui jalgu möske, enge temma om kōhhalt puhhas*). Nink teije ollete puhhta, ent ei mitte kiit.“ Sis üttel temma neile: „Kas teije tijate, mes ma teile olle tennu? Teije kutfute minno oppetajas nink Issandas, nink teil sünnis nida ütelda, sest minna olle se ka. Kui nüüd minna teije Issand nink oppetaja teije jalgu olle mösknu, sis peate teije ka tõine tõise jalgu möskma. Minna olle teile eenfojo andnu, et teije ka nida tete, kui minna teile olle tennu!**)“ — Nink päle sedda tähhend Jesus omma ärraandjat nink üttel: „Töttelekkult, töttelekkult, minna üttele teile: Üts teije seast saap minno ärraandma.“ Nink jüngri saiwa kurbas, nink ütliwa tälle, üts tõise perran: „Kas minna se olle?“ Jesus

*) Jüda-maal olli wiis, eggal hommungul terwet ihho möske, nink enne södmatiga saiwa jalla weel ütstörd puhtas möstus tolmust, mes päiwa ajal jalgu külge olli nakkamu. Sedda wäljaspidist möskmist tähhend Dnisteggija waimolikkul wist ristmisse möskmissest. Ristmisse möskmissen saap inneminne kōhhalt möstus figist pattust. Ent et innemissel om käumist sen rojatfen ilman, sis nakkap ilma tolm ehk pat iks jälle temma külge. Seperrast om täl päle ebbimäst möskmist ristmissen iks jälle waja, et Dnisteggija temma jalgu wōttap möske eggapäwatfen pattuandisandmissen, nink pattal käumissen.

**) Selletus: Nida kui minna teid kui sullane olle orjanu, teije jalgu möskten, nida peate teije sest eenfojo wōtma, et teije ka tõine tõist orjate wellekkun allandussen nink armastusfen.

koste: „Üts neist kattetõistkümnest, ke minnoga liwwa sisse kastap, saap minno ärraandma. Innemisse poig lät küil ärra, nida kui temmast om kirjotedu, siski hädda selle innemissele, kelle läbbi Innemisse poiga ärraantas. Sel innemissel olles parremb, et temma es olles eal sündinu.“ Sis koste Judas, ke tedda ärraand, nink üttel: „Kas minna se olle, oppetaja?“ Jesus üttel: „Sinna ütlet.“ — Nink kui nemma olliwa sönu, sis wõt Jesus leitwa, tennas, murs sedda, nink and neile, nink üttel: Wõtke, söge, se om minno ihho, mes teije eest antas. Sedda tekke minno mäalletusjes.“ Selsammal kombel wõt temma ka karrika peran öddango söömaiga, tennas, nink and neile nink üttel: „Wõtke nink joge kiik se sissest. Sesinnane karrik om wastne lepping minno werren, mes teije nink paljude eest ärrawalletas pattuandisandmisses. Sedda tekke ni saggede, kui teije sedda jote, minno mäalletusjes.“

Ent kui nemma kittusse laulu olliwa laulnu, sis sai Jesus murrelikkus waimun nink üttel jälle: „Tõtelikkult, tõtelikkult, üts teije seast saap minno ärraandma.“ Sis kaijewa jüngri tõine tõise päle, nink es tija mitte, kellest temma kõnnel. Ent üts temma jüngerist, kedda Jesus armast, iste lawwa man temma rinna nõal. Selle pilgut Simon Peter, et temma Jesuselt pididi nõudma, kes se olnes, kelt temma üttel. Nink se jünger üttel (maddala hälega) Isfanda wasta: „Isfand, kes se om? Jesus üttel tälle, sedda se ollewat, kelle temma pallakest saas liwwa sisse kastma nink andma. Nink Jesus kast pallakest sisse, nink and sedda Sudale Isfariotile. Nink selle pallakesse perra läts Satanas temma sisse. Sis üttel Jesus temmale: „Mes sa teet, sedda te pea.“ Kui temma nüüd pallakesse olli wõtnu, sis läts temma seddamaid wälja. Nink se olli õse. Kui temma nüüd olli wälja lännu, sis üttel Jesus: „Nüüd om Innemisse poig ärraselletedu,

nink Jummal om ärraselledu temma siffen. Latsekesse, minna olle weel weidi aiga teije man. Wastfet käsku anna minna teile, et teije tõine tõist armastate, nida kui minna teid olle armastanu. Sest sawa kiik tundra, et teije minno jüngri ollete, kui teil armastus tõine tõise wajjel om." Eis üttel Simon Peetrus temmale: "Issand, kohhes sinna läät?" Jesus üttel tälle: "Kohhe minna lä, sinna ei wõi sinna nüüd minno perra tulla, ent perrast saat sa minno perra tullesma." Peter üttel: "Issand, milles minna nüüd ei wõi sinno perra tulla? Minna tahha omma ello sinno eest jätta." Jesus koste tälle: "Sinna tahhat omma ello minno eest jätta? Simon, Simon, nätse, Satanas om teid püüdnü söglada kui nisso. Ent minna olle sinno eest pallelnu, et sinno usk ärra es löppes. Nink kui sinna henda ütseörd ollet ümbrekäändnu, sis kinnita omme wellitsid."

Dmmal wistl.

Sull' Jummal, olgo kittus, auw nink tenno, Ke sa roga ollet fennu Meil ommast ihhust, werrest ka ni heldest'; Meil se tulgo dnnes selgest! Kürie eleison! Omma ihho läbbi, Issand Krist, Mes sa meile annat armolist, Nink omma werrega Wdit meid häddan arwita. Kürie eleison! (187, 1.)

57.

Jesusse wiimse lahkumisse söuna jüngrile.

Wiis: Kuis suur om Issand sinna heldus.

So armo siffen minna olle; Kes temmast taht mo lahhuta? Ei nõrkussest mull' wigga tulle; Sa tahhat moga kannata; Mes ennamb tunne omma nõrkust, Oh sedda ennamb näüdat sa Mull' armo, mes mo figest wõrgust Nink häddast jõwwap tõmmata. (222, 5.)

Nink Jesus üttel ommile jüngrile: "Teije südda ärra heitigo mitte. Kui teije Jummalala sisse ussute, sis ussute ka minno sisse. Minno essa majan om paljo honid.

Kui se nida es olles, sis ütles minna teile : Minna lä teile affend walmistama. Nink kui minna lä nink walmista teile affend, sis tulle minna jälle, nink tahha teid henne mannu wõtta, et teije ka ollete, kun minna olle. Nink minna tahha Effa pallelda, nink temma saap teile tõist römustajat andma, et temma iggawes teije mannu jääs, sedda tõttewaimo, kedda ilm ei wõi wastawõtta, sest temma ei näe tedda, ei tunne tedda ka mitte. Minna ei tahha teid perratus jätta ; minna tulle teije mannu. Rahho jätta minna teile ; omma rahho anna minna teile. Minna ei anna teile mitte nida, kui ilm annap. Teije südda ärra sago kurbas, nink ärra peljako mitte. — Minna olle tõisine winapu, nink minno effa om winaaidnik. Eggäutte osfa minno kullen, mes wilja ei kanna, sedda wõttap temma ärra ; nink eggäutte, mes wilja kannap, sedda puhhastap temma, et se ennamb wilja kannas. Säge minno sisse, nink minna teije sisse. Etse kui os ei wõi esihenne-sest wilja kanda, kui temma winapu külge ei jä, nida ka teije, kui teije minno sisse ei jä. Minna olle winapu, teije winapu osfa. Kes minno sisse jääp, nink minna temma sisse, se kannap paljo sukku ; sest minnota ei wõi teije middake tetta. Kes minno sisse ei jä, sedda heidetas wälja, kui os, nink kuiwap ärra ; nink neid foggotas kofko nink heidetas tulle, nink palledas ärra. — Etse kui effa minno om armastanu, nida olle minna ka teid armastanu. Säge minno armo sisse. Kui teije minno kasku peate, sis jäte minno armo sisse. Teije ollete minno sõbra, kui teije tete, mes minna teid kasse. — Teije ei olle mitte minno ärrawallitsenu, enge minna olle teid ärrawallitsenu, nink olle teid säädnu, et teije läte, nink sukku kannate, nink et teije suggu jääs, et mes teije eale effast sate pallema minno nimmel, temma teile annas. Sedda kasse minna teid, et teije tõine tõist armastate. — Kui ilm teid wihtap, sis teedke, et temma minno enne teid

om wihtanu. Kui teije ilmast ollesse, sis armastas ka ilm omma. Ent et teije ilmast ei olle, enge et minna teid ilmast olle ärrawallitsenu, seperrast wihtap teid ilm. Ent aig tullep, et se, ke teid ärratappap, jaap mötlemä, henda Summalale melehääd teggemat. Nink sedda sawa nemma teile seperrast teggema, et nemma ei olle minno essa, ei ka miäno tundnu. Ent sedda ei olle minna algmissest teile mitte üttelnu, sest minna olli teije man. Ent nüüd lä minna selle manni, ke minno om lähätanu, nink keake teije seast ei küssi mult: Rohhes sinna läät? Enge et minna teile sedda olle üttelnu, sis om kurbus teije söand täütü. Ent minna üttele teile töttet, se lät teile hääs, et minna ärralä; sest kui minna ei lä, sis ei tulle rõmustaja mitte teije manni. Ent kui minna lä, sis tahha minna tedda teije manni lähätada. Mul om teile weel paljo ütlemist, ent teije ei kõhta sedda nüüd mitte kanda. Ent kui temma jaap tullemä, se tötte-waim, se jaap teid fige tötte sisse juhhatama. Temma jaap miäno ärraselletama, sest minno ommast jaap temma wõtma nink teile kulutama. Sedda olle minna teile üttelnu, et teil minno sissen rahho olles. Ilman om teil willetsust, ent olge julge, minna olle ilma ärrawäärdu.

Dmmal wisil.

Dmma rahhoga Heldest jahhuta Dmmatsid, ke sinno tundwa, Sinnust risti-nimme kandwa, Kellel armas sa Dmma rahhoga. (146, 8.)

58.

Jesusse Kannataminne Ketsemani aijan.

Wiis: Sääl jötte weren, Pabelin.

Üts wonakenne kandma lät Riik ilma süüd nink pattu, Ta läap nink massap kurja tödd, Mes pattast om tettu, Ta käüp, kui haige, wiggane, Nink anay henda surmale, Riik rõmo jättap mahha; Ei

pelga naarmist, teotust, Si havu, surma = mõrroust, Nink ütlet: ni ma tahha. (63, 1.)

Kui Jesus nida olli pallelnu, sis läts temma jüngri-
dega wälja omma kombe perra, ülle Kidroni jõe, öli-
mäe mannu. Sis ütlet Jesus jüngridele: „Selsinnat-
sel ööl sate teije henda kiik minnust pahhandama; sest
kirjotet om: Minna sa karjust löma, nink karja-lamba
sawa ärrapillatus.“ (Zak. v. 13, 7.) Ent Peetrus
koste: „Eht nemma ka kiik henda sinnust pahhandasse,
siski ei tahha minna henda eale pahhandada.“ Jesus
ütlet tälle: „Töttelikkult, minna ütse sulle: Täamba
selsinnatsel ööl, enne kui kikkas katskõrd kirrep, saat
sinna minno kolmkõrd ärrasalgama.“ Ent temma üt-
tel weel pälele: „Kui minna ka sinnoga peas ärra-
koolma, sis ei tahha minna sinno mitte ärrasallata.“
Nida ütliwa ka tõise jüngri. Sis tulli Jesus neidega
ütte mõisa mannu, sedda kutsuti Ketsemane, sääl olli
aid, sinna läts temma sisse, nink temma jüngri. Ent
Judas, ke tedda ärraand, tees ka sedda paika, sest Je-
sus tulli sinna saggede kofko omme jüngridega. Sis
ütlet Jesus ommile jüngri: „Istke sija mahha, seni
kui minna sinna lä, nink palwust pea. Pallelge, et
teije kiufatusse sisse ei satta.“ Nink temma wõt hen-
nega Peetrust, Sakkabit nink Dani, nink nakfi murre-
likkus jama, wärrisema nink wabbisema. Nink temma
ütlet neile: „Minno heng om wäga murrelik ammak
surmani, jäge sija, nink walwke minnoga.“ Nink tem-
ma taggasi neist ärra lähhüd kiwwilassengo maad, nink
sätte põlwile mahha omma palge päle, nink pallel, et
kui se wõis olla, se tund temmast mõda lääas, nink
ütlet: „Abba, Essa, sinna wõit kiik tetta, wõtta se kar-
rik minnust ärra. Ent siski ärra sündko mitte,
mes minna tahha, enge mes sinna tahhat!“ Nink
temma tulli omme jüngride mannu, nink löis neid
maggawat, nink ütlet Peetrussele: „Simon, kas sinna
maggat? Kas sinna ei kõhta ütte tundi minnoga wal-

wada? Walwke nink pallelge, et teije kiusatusse
sisse ei johhu! Waim om kül ussin, ent lihha
om nõrk." — Tõistkõrda läts temma jälle sinna, pal-
lel nink üttel: „Minno Essa, kui se karrik ei wõi tõist
wisi minnuft möda minna, kui et ma tedda jo, sis
sündko sinno tahtminne!“ Nink temma tulli, nink
löis neid jälle maggawat, sest neide filma olliwa ras-
feda, nink nemma es tija, mes nemma tälle kostsiwa.
Nink temma jät neid, nink läts jälle, nink pallel kol-
mat kõrda, nink üttel neidsammu sõnnu: Essa, kui
sinna tahhat, sis wõtta se karrik minnuft ärra; siski
ärra sündko minno enge sinno tahtminne!“ Ent
üts engel taiwast näüt henda temmale, nink kiinit tedda.
Nink kui temma surma häddan olli, sis pallel temma
kangembaste. Ent temma higgi olli kui werre pissawa,
ne jattewa ma päle. Nink temma tõssi ülles palwus-
sest, nink tulli omme jüngride mannu nink löis neid
maggawat murre perrast. Nink temma üttel neide
wasta: „Maake nüüd weel nink hengake! — Mes
teije maggate? Kül saap jo! Tõusge nink pallelge, et
teije kiusatusse sisse ei johhu! Nätse tund om käen, et
innemisse poiga antas ärra pattatside kätte. Tõuske
ülles, lättem ärra! Nätse, minno ärraandja om lähhün.“

Dmmal wifil.

Arm, ke sinna murren olit Oli mäe pääl surmani,
Arm, ke werre-higgi wallit, Kui so pattust waiwati!
Essa wihha, medda minna Olla ärrateninu, Kistutit
hääle meel sinna Dmma mõrro surmaga. (40, 2.)

59.

Jesust antas Judasse läbbi ärra.

Dmmal wifil.

Armas Jesus armastaja! Kallis Snnisteggija! Ar-
must wõttid kannatada Mo eest wallo arwota: Ni
kui wona sinna lasit Henda mo eest ohwrida, Ilma
pattu sinna masit Dmma kalli werrega. (40, 1.)

Nink seddamaid, kui Jesus weel nida kõnnel, näitse, sis tulli Judas, üts neist kattetõistkümneft. Se olli hennega wõtnu hulka nink sullasid kõrgepreestrist nink wariferist nink kirjatundjist nink wannambist, nink kawe we neide een, nink tulli sinna tõwaküünle, lampe, möku nink nuijega. Kui nüüd Jesus tees kiik, mes Temma päle piddi tullema, sis läts Temma wälja, nink üttel neide wasta: „Keddas teije ofsite?“ Nemma kostsiwa Temmale: „Jesust Nazaretist.“ Jesus üttel: „Minna olle se.“ Ent Judas, ke Tedda ärraand, sais ka neide sean. Kui nüüd Jesus neile üttel: „Minna olle se,“ sis taggasiwa nemma, nink sattuwa mahha. Sis küsse Temma neilt jälle: „Keddas teije ofsite?“ Nemma ütliwa: „Jesust Nazaretist.“ Jesus koste: „Minna olle teile üttelnu, henda se ollewat. Kui teije nüüd Minno ofsite, sis laske neil minna.“ Nink Judas olli neile tähhe andnu, nink üttelnu: „Kelle minna suud anna, se om sesamma, haardke Tedda finni, nink weddage Tedda kõrwaste!“ Nink seddamaid lähhüni Judas Jesusse mannu, Temmale suud andma, nink üttel: „Terre, oppetaja!“ nink and Temmale suud. Ent Jesus üttel temma wasta: „Sõbber, milles sinna siin ollet? Judas, kas sinna su-andnissiga Innemisse poiga ärraannat?“ Sis astsiwa nemma mannu, heidiwa kae Jesusse külge, nink wõttiwa Tedda finni. Mõnne Temma jüngrist küssewa kül, kas peasse nemma mõgaga sekka löma. Nink Peter tõmmas omma mõka wälja, nink raggi kõrgepreestri sullasel hääd kõrwaste ärra. Ent Jesus keeld sedda, nink üttel Peetrusele: „Pista omma mõök tuppe, sest kiik, kes mõka wõttiwa, sawa mõga läbbi hulka. Ehk kas sinna mõtlet, et Minna es wõis parhella omma essa pallelda, et temma Mulle lähhätas ennamb, kui katstõistkümneft legioni englit? Ent kuis saas muudo kirri täüdetus? Kas minna ei pea se karrika joma, mes essa Mulle om andnu? Se peap nida sündima.“ Nink Temma putte

fullase kõrwa, nink teggi sedda terwes. Ent sel tunnil üttel Jesus hulga wasta: „Teije ollete kui rööwli wasta wälja tulnu, mõku nink nuijega, Minno kinni wõtma. Minna olle jo iggapäiw teije man istnu, nink oppetanu Summala koan, nink teije ei olle Minno kinni wõtnu. Ent se om teije tund nink pimmedusse wõimus.“ Sis jättiwa Tedda kiik jüngri mahha, nink lätsiwa pakko. Nink üts poisimees läts Temma perra, sel olli linnane rōiwas säljan palja ihho pääl, nink fullase hariwa tedda kinni. Ent temma jät linnatse rōiwa neide kätte, nink paggesi allaste ärra. Ent hulk nink Judaliste fullase wõttiwa Jesust nink keüdiwa Tedda kinni.

Dmmal wiñil.

Kristus Snnisteggija Pididi ilma süta Ssel rööwli tombege Henda lastma keüta, Widi meije pattu eest Kurja kōhto fisse; Nariwa kui rööwliit tōest Tedda Judalijje. (44, 1.)

60.

Jesus kõrgepreestre Kaiwasse eeu, nink Peetrusse ärrasalgamine.

Dmmal wiñil.

Sinna ollet teotetu, Balge päle süületu, Sõimatu nink narus petu, Wangitu nink keüdetu, Et sa päästas minno pattust, Kurratist nink temma kaplust Minna tenna sõamest Tuhhat, tuhhat kõrd se eest. (42, 2.)

Ent ne, ke Jesust olliwa kinni wõtnu, weijewa Tedda eesmält Hannasse mannu, se olli kõrgepreestri Kaiwasse äi. Nink Hannas lähhat Tedda jälle kinnikeüdetu kõrgepreestri Kaiwasse mannu, kōhhe kiik kõrgepreestri nink kirjatundja nink wannamba olliwa kōkko tulnu. Nink kõrgepreester küsse Jesusfelt Temma jüngride perrast, nink Temma oppusse perrast. Jesus koste tälle: „Minna olle awwalikkult kõnnelnu jelle mailmale.

Minna olle ifs oppetanu koggodusfen nink Jummalala koan, kohhe küif Judalisse kofko tulleswa, nink sallajan ei olle minna middage kõnnelnu. Mes ja mult küiffit? Küiffi neilt, ke omma kuulnu, mes Minna neile olle üttelnu. Nätse ne teedwa, mes Minna olle üttelnu.“ Ent kui Temma sedda üttel, sis and ütš fullasist, ke sääl man saisiwa, Jeesussele kãmblet, nink üttel: „Kas Sinna nida kõrgepreestrile kostat?“ Jeesus koste tãlle: „Kui Minna olle kurjaste kõnnelnu, sis tunnista sedda kurjas; ent kui Minna õigede olle kõnnelnu, mes ja Mulle lõõt?“ Ent kõrgepreestri nink wannamba otsewa wõlstunnistust Jeesusse wasta, et nemma tedda surma sadasse, nink es lõwwa üttele süda. Ent wimate astsiwa ette kats wõlstunnistajat, nink ütliwa: „Temma om üttelnu: Minna wõi nink tahha *) se Jummalala templi, mes kãttega om tettu, mahhakisku, nink kolmel päiwal tõift üllestetta, mes ei olle kãttega tettu.“ Nink nidade es sünni neide tunnistasse üttele. Nink kõrgepreester tõssi ülles neide keskete, nink üttel Jeesussele: „Kas Sinna middake ei kosta se päle, mes nesiinatse Sinno wasta tunnistawa?“ Ent Jeesus jãije wait' nink es kosta middake. Sis küisse kõrgepreester Temmalt jãlle: „Minna wannuta Sinno ellawa Jummalala man, et Sinna meile ütlet, kas Sinna ollet Kristus, kõrgeskittetu Jummalala poig?“ Jeesus üttel tãlle: „Sinna ütlet sedda, Minna olle. Siski üttele minna teile: Sest ajast sate teije nãggema Innemisse poiga istwat Jummalala wãe hãäl kãel, nink tulleswat taiwa pilwin.“ Sis küiff kõrgepreester omme rõiwid katski, nink üttel: „Temma om Jummalat teotanu. Mes meil ennamb tunnistajid waja om? Nãtse, parhella ollete Temma

*) Se tunnistus oli wõls-tunnistus, sest Jeesus oli ennege üttelnu Jan. Ev. 2, 19: Kõssuge teije se templi mahha, nink kolmel päiwal tahha minna sedda jãlle üllestetta; nink päleke es kõnnele Jeesus tol korral kiwitemplist, mes Jerusalemi linan olli, enge ommaist ihho templist, mes Judarahwas saas mahhakistma. Ent se sünni, kui nemma tedda risti postwa.

Summala teotust kuulnu. Mes teil tutta? "Ent nemma kii mõistiva tedda hukka, nink ütliwa: „Temma om surmaga wõlgo.“ Sis jülgsiwa nemma Temma palgete. Ent ne mehhe, ke Jესust kinnipejewa, nägotiwa Tedda, nink anniwa Tälle kämblid. Ent mõnne kattiva Temma filmi kinni, lõiwa ruffikoga Temma palget, effieralikkult sullase, nink ütliwa: „Mõista meile ärra, Kristus, kes se om, ke Sulle lõije?“ Nink weel mitmal muul wiisil teotiwa nemma Tedda.

Ent Simon Peter kämwe kawwest Jესusse perra, nink se tõine jünger (Jaan), kõrgepreestri majani. Ent sesamma jünger olli kõrgepreestril tutwa, nink läts Jესussega kõrgepreestri maija. Ent Peter sais wäljan usse een. Sis läts se tõine jünger, ke kõrgepreestrega tutwa olli, wälja, nink kõnel usse-hoitjaga, nink weiße Peetrust sisse. Ent sullase nink orja saisiwa, nink oliwa hütse-tuld temmu kesset usaida (et külm olli) nink peestliwa. Ent Peetrus sais ka neide sean, nink peestli, et temma otsa näes. Ent kõrgepreestri näütsik, ke Peetrust howi sisse olli lastnu, näggi tedda walge man istwat nink henda peestlewat, nink kaije õkwa temma päle, nink üttel: „Kas sinna ei olle ka sesinnatse innemisse jüngerist? — Sinna iks ollit selle Jესussega Nazaretist Kalilea maast! — Ja, sesamma olli ka Temmaga!“ Ent Peetrus fallas Tedda kike een ärra, nink üttel: „Naine, minna ei olle mitte; minna ei tunne Tedda, ei tija ka, mes sinna ütlet.“ Nink temma pagges säält ärra usaija pole, nink kikkas kirg. — Ent kui temma howi wärraja pole olli minneman, näggi tedda üts tõine näütsik, nink üttel neile, ke sääl olliwa: „Sesinnane olli ka selle Jესussega Nazaretist!“ Nink kõrgepreestri näütsik, ke tedda howi sisse olli lastnu, kaije jälle temma päle, nink üttel neile, ke sääl saisiwa: „Sesinnane om ikkes üts neide seast.“ Nink üri-kesse aja perrast näggi tedda üts tõine mees, nink üttel: „Sinna ollet ka neide seast!“ Ent Simon Peetrus olli

jälle hütse-tulle mannu taggasi tulnu, nink peestli. Sis ütliwa nemma temma wasta: „Kas sinna ei olle ka Temma jüngride seast?“ Nink temma fallas jälle, nink wand päleke: Minna ei olle, minna ei tunne sedda innemist.“ — Nink üri perrast, lähhüd tunni aiga wahhet, kinnit sedda üts tõine mees, nink üttel: „Tõeste, sefinnane olli ka Temmaga, sest temma om Kalileamees.“ Nink tõise astsiwa ka mannu, nink ütliwa: „Tõest, ka sinna ollet neide seast, sest sinno keel tunnistap sinno ülles*). Sis üttel üts kõrgepreestri sullasist, se sullase hõimlane, kelle kõrwa Peetrus olli ärraraijonu: „Kas minna sinno es näe Temmaga aijan?“ Sis nakkfi temma wäga needma nink henda ärrawandma: „Minna ei tunne sedda innemist, kellest teije ütlete.“ Nink seddamaid, kui temma weel kõnnel, kirg kikkas tõist puhku. Nink Issand käänd henda ümbre, nink kaije Peetrusse päle. Sis tulli Peetrusse meelde Jesusse sõnna, kui Temma temmale olli üttelnu: „Enne kui kikkas katzkõrd kirrep, saat sinna Minno kolmkõrd ärrasalgama.“ Nink Peetrus läts wälja, kat omma palget kiini, nink ik halledaste.

Wiis: Müüd hengwa innemisse.

Ka waeße Peetri südda Tuus kül mes pattu hädda
 Itš saddanuul siin om; Ent temma sai ka teda, Mes
 arm so sissen löida, Nink et sa pattatside rõdm. (159, 6.)

61.

Jesus Judaliste sure kohto een, nink Judasse ots.

Dmmal wiisl.

Sinna lätsit hädda fisse, Kannatit hä melega,
 Matstis mörro surma essi, Minno pattu kannit sa;
 Et mul' kiik saas andis antus, Sai kiik waiw so päle
 pantus. Minna tenna sõamest Tubhat, tubhat kõrd
 se eest. (42, 6.)

*) Kalilea rahwal olli tõiste Judaliste een essterralik telemurre, kost neid pea ärratutti.

Ent kui hommung olli sanu, sis tulliwä kofko kõrgepreestri nink kirjatuudja nink wahwa wannamba, nink koggona suur-kohhus, nink peijewa nõuwo Jeesusse wastä, et nemma Tedda surma jadasse, nink weiwä Tedda omma sure-kohhto ette, nink ütliwa: „Kas Sinna ollet Kristus? Ütle meile.“ Temma koste: „Kui minna teile ütle, sis ei ussu teije. Ent kui minna teilt küssi, sis ei kosta teije Mulle, ei lasse Minno ka wallale. Seftfani saap Innemisse poig ollema istman Summala wäe hää polol.“ Ent nemma ütliwa küs: „Kas Sinna sis ollet Summala poig?“ Temma üttel neide wastä: „Teije ütlete sedda, Minna olle.“ Ent nemma ütliwa: „Mes meil muud tunnistust waja om? Meije olleme sedda effi kuulnu Temma suust.“ Nink nemma keüdiwa Jeesust kinni, nink weiwä Tedda Romaliste kohtomaija, nink anniwä Tedda ärrä mawallitseja Pontiusse Pilatusse kätte.

Kui Judas, ke Tedda olli ärraandnu, näggi, et Temma saije surmale sunnitus, sis kahhits temma sedda, nink tõije jälle neid kolmkümmend hõbbetükki kõrgepreestride nink wannambide kätte, nink üttel: „Minna olle pattu temmu, et ma wagga werd olle ärraandnu.“ Ent nemma ütliwa: „Mes meije seft holime? Sedda kae siina effi!“ Nink temma heit neid hõbbetükke Summala kotta mahha, läts ärra omma paika, nink poos effi henda ülles. Nink temma kehha om ülle kala mahhasaddanu, nink keskest katski lahkenu nink küs temma siffekond om wäljapuistetu. — Ent kõrgepreestri wõtliwa hõbbetükke, nink ütliwa: „Neid ei sünni Summala kirsto heita, seft se om werre-hind.“ Ent nemma peijewa nõuwo, nink ostliwa se eest potseppa nurme, wõrile matnissime paigas. Seperrast nimmitedas se nurm werrepõllus täamba päiwani. (Sakar. 11, 12—14.)

Wiis: Jeesand ärra nuhtlego.

Walwa, et se petja Waim Unnen so ei löwiva!
Kül täl pea wõimust om, Sinno mahhalüwä; Sum-

malast Jätetas Lubba fedda salwa, Ke siin its ei walwa. (235, 4.)

62.

Jesus Romaliste kohto een.

Wiis: Kes Jummalat ni lassey tetta.

Sel kunningal' ke ello jätnu Ka omma rahwa ello eest, Nink meile armust abbis tötnu, Jks olgo kittus söamest, Ta om meid päästnu surma käest Nink ello saatnu werre wäest. (186, 1.)

Kui nüüd Judalisse Jesust ma-wallitseja Pontiusse Pilatusse ette olliwa winu, sis es lä nemma effi mitte kohtomaija et nemma es saasse pürretedus (paggana majan), enge et nemma paasjat sööse. Sis läts Pilatus wälja neide mannu, nink üttel: „Mes teije selle innemisse päle kaibate?“ Nemma kostsiwa: „Kui sesinnane es olles kurjateggija, meije es olles Tedda sülle mitte ärrandnu.“ Sis üttel Pilatus neile: „Wötke teije Tedda, nink sundke Tedda omma sädusse perra.“ Nemma ütliwa: „Meil ei olle lubba keddate ärratappa.“ Nink kõrgepreestri nink wannamba naksiwa Temma päle kaibama, nink ütliwa: „Tedda olleme löidnu, rahwast ärrakäändwat nink keelwat keisrile pärahha andmast, nink ütlewat, Henda Kristusse, ütte kunninga ollewat.“ Sis läts Pilatus jälle kohto maija, hõikas Jesust, nink üttel Tälle: „Kas Sinna ollet Judaliste kunningas?“ Jesus sais temma een, nink koste tälle: „Kas sinna fedda effi hennesest ütlet, ehk kas sülle mu Minnust omma ütletnu?“ Pilatus koste: „Kas minna olle Judaline? Sinno rahwas nink kõrgepreestri omma Sinno minnule ärrandnu. Mes Sa ollet temnu?“ Jesus koste: „Minno kunningriik ei olle mitte sest ilma st. Olles Minno kunningriik sest ilma st, kül mo sullase taplesse, et Minna es saas Judalistile äraantus.“ Pilatus üttel: „Sis ollet Sinna siski kunningas?“

— Jeesus koste: Sinna ütlet fedda, Minna olle kunningas. Minna olle seperrast sündinu nink ilma fisse tulnu, et Minna töttele tunnistust annas. „Kes töttest om, se kulep Minno häält.“ Pilatus ütlet tälle: „Mes om tötte?“ Nink kui temma fedda olli ütletnu, sis läts temma jälle wälja Judaliste mannu, nink ütlet neile: „Minna ei löwwa üttele süda Temma pääl.“ Nink kui temma päle kaibate kõrgepreestrist nink wannambist, sis es kosta Temma middake. Nink Pilatus küsse Temmalt jälle: „Kas Sinna middake ei kosta? Nätse, mes suurt asja nemma Sinno wasta tunnistawa, kas Sinna ei kule?“ Nink temma es kosta tälle enamb üttele sömma, nida et ka mawalitseja fedda wäga immes pand. Ent nemma aijewa päle, nink ütliwa: „Temma pannep rahwast mäsfama, oppeten koggona Juda-maad möda, nink om allustanu Kalilea-maalt seni mani.“ Kui Pilatus teda sai, et Temma Herodesse wallitusse alt olli*), sis lähhat temma Tedda Herodesse mannu, ke ka neil päiwil Jerusalemin olli. Ent kui Herodes Jeesust näggi, sis sai temma wäga rõõmsas, sest temma olles Tedda hä melega jo ammore nännu, seperrast et ta olli paljo Temmast kuulnu, nink temma loot üttele immetähhe Temmast nätta sada. Nink temma küsse temmalt mönd asja, ent Jeesus es kosta tälle middake. Ent kõrgepreestri nink kirjatundja kaibsiwa kangeste Temma päle. Nink Herodes teot nink nägut Tedda omme sõameestega, nink pand walget rõiwast Temma sälga, nink lähhat Tedda jälle Pilatusse mannu. Tol päiwal saiwa Pilatus nink Herodes tõine tõifega sõbras, sest enne olli neide waijel wihha olnu.

Wis: Kes Summalat ni lassep tetta.

Kell' ma küll omma sõand anna Kui sell' kes omma and mo eest? So ette, Jeesus, minna kanna Müüd

*) Kalilea-ma olli tol hawal Herodesse wallitusse al. Sel olli wäärnimmi Antipas, nink om temma sesamma, kes last ristja Sani tappa.

omma henge, wõtta hääs, Et ma so risti lippo al
Iks sull' jääs ommal kunningal'. (186, 3.)

63.

Jesust mõistetas hukka.

Ommal wiisil

Kiik, mes sa Issand, kandnu, Om minno koorma
wiis, Ma olle sedda pandnu So päle, Jesus Krist!
Siin saisa minna waine, Ke nuhtlust teninu, Ent
olle armolinne, Sa ollet päästnu mo. (54, 4.)

Ent pühha ajal olli mawallitsejal wiis, rahwale ütt-
wangi wallale laske, kedda nemma tahtsiwa. Ent teme
mal olli sis üts effierrane wang, üts rõwel, ke innemist
määsamissen olli ärratapnu. Sel rõwõlil olli nimmi
Parrabas. Nink rahwas tännit, nink naffi pallema,
et temma neile tees, nida kui temma pühhis iks olli
tennu. Sis üttel Pilatus neile: „Teil om wiis, et
minna teile ütte wallale lasse paasja-pühhas. Kumba
teije tahhate, et minna teile wallale lasse? Parrabast,
ehk Jesust, Judaliste kunningat, ke kutsutas Kristusjes?“
Sest temma tees kül, et kõrgepreestri Tedda kaddeusfest
olliva ärraandnu. — Nink kui Pilatus kohto-järje pääl
iste, sis lähhat temma naine temma mannu, nink lass
tälle ütelda: „Sul ärra olgo middake teggemist se-
fünnatse õigega. Minna olle täamba umnen paljo Temma
perrast kannatanu.“ — Ent kõrgepreestri nink wannamba
sihhotiwa rahwast, et nemma piddiwa Parrabast wal-
lale pallema, nink Jesust ärrahukkama. Sis küsse
mawallitseja neilt: „Kumba teije tahhate neist katteft,
et minna teile pea wallale lastma?“ Sis tännit kiik
hukk nink üttel: „Hukka Tedda ärra, nink lasse meile
Parrabast wallale.“ Sis üttel Pilatus: „Mes pea
minna sis teggema Jesussega, ke kutsutas Kristusjes?“
Nemma tännitiwa wasta: „Po Tedda risti, po Tedda
risti!“ Ent temma üttel kolmat puhku neile: „Mes

Temma sis kurja temmu? Minna ei löwwa üttefe surma-süda Temma pääl. Seperrast tahha minna Tedda karristada nink wallale laske." Ent nemma aijewa päle sure tännitamissoga, et Tedda pididi risti lödama. Nink neide nink kõrgepreestride hölli wõt wöimust.

Kui nüüd Pilatus näggi, et temma middake es wöi parrandada, enge et kärre weel surembas sai, sis wõt temma wet, nink wöif omme käsfi rahwa een, nink üttel: „Minna olle ilmsüta jesinnatse bigeda werrest. Kül teije sate näggema!“ Sis koste küik rahwas: Temma werri tulgo meije nink meije laste päle!“ Ent Pilatus möttel rahwa mele perrast tetta, nink wöifst kohhut, et neide palwe perra pididi sündima, nink last Parrabast wallale, ent Jesust and temma neide kätte, et Temma saas piitškuga lahutus, nink risti külge podus. Sis weiwa marwallitseja sōamehhe Jesust kohto-maija, nink naksiwa Tedda pesma. Nink kui nemma Tedda olliwa pesnu, sis panniwa nemma purpuri mäntlit Temma ümbre, palmitsiwa orjawitsa kroni, nink panniwa sedda Temma pähhä, nink anniwa pillirogo Temma kätte, nink heidiwa Temma ette põwile mahha, nink willitelliwa Tedda, nink naksiwa Tedda terwitama, nink ütliwa: „Terre Judaliste kuningas!“ Nink sülgsiwa Temma päle, nink wöttiwa pilliroo, nink löiwa sega Tälle pähhä, nink anniwa Tälle kämbliid. Sis läts Pilatus jälle wälja, nink üttel neile: „Nätse, minna wea Tedda teile wälja, et teije tunnete, et minna üttefe süda Temma pääl ei löwwa.“ Nida tulli Jesus wälja, nink kand orjawitsa kroni nink purpuri mäntlit. Nink Pilatus üttel neide wasta: „Nätse, märane inneminne!“ Kui nüüd kõrgepreestri nink sullase Tedda näijewa, sis tännitiwa nemma, nink ütliwa: „Po risti, po risti!“ Pilatus üttel neile: „Wöfke teije Tedda, ning poge Tedda risti; sest minna ei löwwa Temma pääl süda.“ Judalisse kostsiwa tälle: „Meil om sädus, nink meije sädusfe

perra peap Temma koolma, sest Temma om essi henda Jummalala pojast tennu." Kui Pilatus sedda sõnna kuuld, sis peljas temma weel ennamb, nink läts jälle kofto-maija, nink üttel Jeesussele: „Koft sa ollet?“ Ent Jeesus es anna tälle kostust. Sis üttel Pilatus Temmale: „Kas sinna ei kõnnele minnoga? Kas sinna ei tija, et mul wõimus om Siinno risti puwwa, nink wõimus om Siinno wallale laske? Jeesus koste: „ful es olles üttele wõimust Minno ülle, kui se sulle üllewast es olles antu. Seperrast om sel, ke Miinno sunnule om ärraandnu, suremb pat.“ Sest ajast ots Pilatus weel ennamb Tedda wallale laske. Ent Judalisse tännitiwa: „Kui sinna Sedda wallale lasset, sis ei olle sinna keisri sõbber mitte! sest kes henda essi kunningas teep, se om keisri wasta“. Kui nüüd Pilatus sedda sõnna kuuld, sis weije temma Jeesust wälja, nink iste kofto-järje päle, nink üttel Judaliste wasta: „Nätse, teije kunningas!“ Ent nemma tännitiwa: „Wi ärra, wi ärra, po Tedda risti.“ Pilatus üttel neile: „Kas minna teije kunningat pea risti löma?“ Kõrgepreestri kostsiwa: „Meil ei olle kunningat, kui ennege keiser.“ Sis and temma Jeesust neide kätte, risti päle puwwa.

Dummal wisil.

Oh immelikko heldust! Kui mõtle sõamest, Et Issand essi nuhtlust Kand sullaside eest: Se diige Jummal iggawest And henda surma sisse Mo hukka-pantu eest. (46, 2.)

64.

Jeesus puwwas Kolgata mäe pääl risti külge.

Dummal wisil.

D pä, täüs werd nink joni, Täüs wallo, teestust!
D pä, ke naru-froni Kand orjawitfa puust! D pä,
mes muido illus, Täüs auwo, ehtet ka So petas tap-
jift hullus, Ent minna terwita. (54, 1.)

Kui nüüd sõamehhe Jesust olliva nägotanu, sis wõt-
tiwa nemma purpuri mäntli Temma sällast ärra, nink
panniwa Tälle Temma omme röiwid sälga, nink weitwa
Tedda wälja, et nemma Tedda risti päle poosse.
Nink Temma kand Omma risti pakko. Nink
nemma weddiwa Tedda sinna paika, mes kutsutas
hebreakelel Kolgata, se om ärrafelletedu: pälae affe.
Nink kui nemma wälja lätsiwa, lösiwa nemma möda-
minnejat innemist Kūrenist, ke nurmest koddo tulli, sel
olli nimmi Simon. Sedda sundsiwa nemma wäggi,
nink panniwa risti temma päle, et temma sedda Jesusse
perra kannas. Ent suur hull rahwast nink naissi läts
Jesusse perra. Ne kaibsiwa nink iksiwa Tedda. Ent
Jesus käänd henda ümbre neide pole, nink üttel:
Jerusalemi tütre, ärge ikke mitte Minno, enge ikke effi
henda nink omme latfi. Sest näkse, ne päiwa tulleswa,
et nemma sawa üttema: Dnsa omma suggutuma, nink
ne ihho, mes ei olle ilmale kandnu, nink ne rinna,
mes ei olle immetanu. Sis sawa nemma nakkama
üttema mäkke wasta: saddate meije päle, nink mäe-
kenke wasta: katke meid! Sest kui se torele*) pule
tettas, mes kuiwale tahhap sada? Ent kats kurjateg-
gijat widi ka Temmaga wälja ärrahukkata. Nink kui
nemma saiwa Kolgata mäe päle, sis anniwa nemma
Tälle mürr-wina juwwa, ättifa nink sappiga seggatu.
Ent kui Temma sedda maitis, sis es tahha Temma
sedda mitte juwwa**). Säääl löiwa nemma Tedda
risti külge, nink Temmaga kats rööwlit, ütte temma

*) Selletus: Kui pühha nink wagga Dnisteggija, ke olli öffe
kui haljendaw ellopu, särast rasset nuhtlust pidid kandma, mes sis meist
pattatfist tahhap sada, kui meije ussun ümbre ei kána, ke me olleme tem-
ma wasta öffe kui ärrakuiõnu öffa.

**) Särast fanget joki anti tol ajal nelle, kedda risti päle podi,
et neide pä hullus lääs, nink neil sedda wiisi ihho wallo nink surma piin-
saas wähhendetus. Kristus es wötta sedda mitte wasta, sest temma taht
terwe melega fiil surma mõrrodust nink pina meije eesi, nink meije hääs
maitfa nink kanda.

håle, tõist kurrale pole, ent Jესust keskete. Sis sai firri tåndetus, mes ütlep: (Jes. r. 53, 12.) „Temma om kirjateggijide seffa arwatu.“

Dmmal wiisl.

Risti külle poop mo armas: Kes wdip minno seelda nüüd, Et ma tedda uffun haras? Temma land jo minno süüd. Temma surm tõi minnule Digust, rahho, esloke. Risti külle poop mo armas Tedda wõtta uffun ommas. (56, 2.)

65.

Jesusse 7 sõnna risti pääl nink temma surm.

Dmmal wiisl.

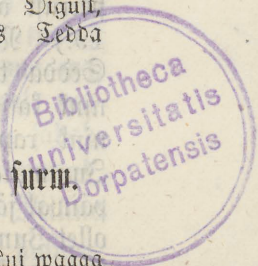
O süta Jესukenne, Ke risti päle pantu, Kui wagga wonakenne, Nink meije pattu kandnu! Kui sa es olles toolnu, Sln olles hukkan olnu. Geida armo meije päle, o Jესus! Anna meile omma rahho, o Jესus! (55.)

Nink se olli kolmanda*) tunni ajal, kui nemma Tedda risti külge lõiwa. Ent Jესus üttel:

„Jessa! anna neile andis, sest nemma ei tija mitte, mes nemma teggewa.“

Nink Pilatus kirjut pääl-kirja, Temma süda, mes temmale süüs anti; nink pand sedda risti latwa temma pä ülle. Ent se olli kirjotedu: „Jesus Nazaretist Judaliste kuningas.“ Sedda kirja luggefiwa paljo Judalisist, sest se paik olli lina lähhün, kun Jესust risti podi. Nink se olli kirjotedu hebreas, frekasinink laddina kelel. Sis ütliwa kõrgpreestri Pilatusse wasta: „Arra kirjota mitte Judaliste kuningas; enge, et sesinnane üttel: „Minna olle Judaliste kuningas.“ Pilatus üttel: „Mes ma olle kirjotanu, sedda olle ma kirjotanu.“ — Ent sõamehhe wõttiwa Temma rõiuid, nink teggiwa nelli ossa, eggäüttele sõamehhele ütte ossa,

*) Se om meije päiwa arwo perra kello 9 aigo enne keskpäiwa.

nink jaggasiwa neid henne waijel. Ent Temma särk olli umblemata, üllewast läbbi nink läbbi foetu. Sis ütliwa nemma: „Arge lõikagem sedda mitte katski, enge heitem seperrast liisko, kelle perralt se peap ollema.“ Et kirri saas täüdetus, mes ütlep: Nemma omma Minno röiwid henda waijel jagganu, nink Minno särgi perrast omma nemma liisko heitnu.“ (Law. l. r. 22, 19.) Nink nemma istsewa nink hoitsiwa Tedda sääl. Sedda teggiwa nüüd sõamehhe. Nink rahwas sais, nink kaije. Ent no, kea mõdalätsiwa, teotiva Tedda, nink rappotiva pääd, nink ütliwa: „Sui, ke sinna Summala kotta mahha kiffut, nink teet sedda kolmel päiwal jälle ülles, awwita nüüd essi Henda! Kui Sinna ollet Summala poig, sis astu risti päält mahha!“ Sel-sammal kombel willitelliwa Tedda ka kõrgepreestri henda waijel, kirjatundjide nink wannembide nink rahwaga, nink ütliwa: „Muid om Temma awwitatu, Henda ei wõi Temma awwitada. Temma om Summala päle lootnu, se pätko Tedda nüüd, kui Temma temma mele perrast om. Kui Temma om Kristus, Summala är-ravallitsetu, sis astko Temma nüüd risti päält mahha, et meije näeme nink ussume.“ Ent sõamehhe nägo-tiwa Tedda ka, weiwa Tälle ättiket, nink ütliwa: „Kui sinna ollet Judaliste kuningas, sis awwita Henda nüüd.“ Nink ka üts neist üllespodu kurjateggijist teot Tedda, nink üttel: „Kui sinna ollet Kristus, sis aw-wita Henda nink meid.“ Ent tõine koste, noom tedda, nink üttel: „Nink sinna ei pelga Summalat, kunna sa sensamman hukkatussen ollet? Nink meije olleme kül õigusse perrast, sest meije same, mes meije tö wäärt om. Ent sesinnane ei olle üttele kurja tennu.“ Nink temma üttel Jესusse wasta: „Issand, mõtle minno päle kui sinna omman kuningrigin tullet!“ Nink Je-sus üttel tälle: „Tõttelikult, Minna üttele sulle, täamba saat sinna Minnoga paradisiin ollema!“ Ent Jესusse risti man sais Temma emma, nink Tem-

ma emma sõffar, Maria, Kleowa naine, nink Maria Madalena. Kui nüüd Jeesus Omma emma näggi, nink sedda jüngerit sääl man saiwat, kedda Temma armast, sis üttel Temma Omma emma wasta: „Naine, näitse! sinno poig!“ Perrast üttel Temma jüngerile: „Näitse! sinno emma! Nink sestammast tunnist wõt tedda se jünger henne mannu. Nink kuwendast tunnist üttestani tunnini*) saije pinmedus ülle koggona ma. Nink päiw läts pinmedas. Nink üttestamal tunnil tännit Jeesus sure hälega: „Eli, Eli lama sabah-tani?“ se om ärraselledu: „Minno Summal, Minno Summal, nink perrast ollet sinna Minno mahhajatnu?“ Ent mõnne, ke sääl man saiwat, ütliwa, kui nemma sedda kuliwa: „Temma hõifap Eliast.“ — Perran sedda, kui Jeesus tees, et kiik jo olli täüdetu, et kirri pididi täüdetus sama, sis üttel Temma: „Minna jannone!“ Nink sinä olli annum pantu täüs äffiket. Nink seddamaid joost üts neide seast, wõt pessu, nink täüt sedda ättikega, pand sedda isopi roo otsa, nink peije sedda Temma su ette, nink joot Tedda nink üttel: „Ot, las kaija, kas Elias tul-
lep, Tedda mahhawõtma.“ — Kui nüüd Jeesus ättiket olli wõtnu, sis üttel Temma: „Nüüd om täüdetu!“ Nink Temma tännit jälle sure hälega nink üttel: „Issa sinno kätte anna Minna Omma waimo!“ Nink kui Temma sedda olli üttelnu, sis nõrgut Temma pääd, nink heit henge ärra. Nink, näitse, eenpodaw tek, (lige pühhamba paiga een) Summala koan, kaffes kattetst katski**) üllembast otsast allambani. Nink ma wärrisi,

*) Se om meije päiwa arwanisje perra: kello 12nest seni kui kello 3menti.

**) Se läbbi et eenpodaw tek Kristusje surmatunnil katski kaffes, tunnist Summal aiwalikkult, et se wahhe-sain, mes W a n n a Testamenti ajal Iisraeli rahwa nink lige mu rahwa waijel olli kinnitetu (säduusse nink templi-orjusje läbbi) — Wastse Testamenti ajal Kristusje surma läbbi pididi iggawetfes ajas mahhatissutus sama, nink et nüüd ligel rah-

nink pae lahksüwa koost ärra, nink hawwa awmasüwa henda ülles, nink paljo pühhide ihho tössüwa ülles, kea olliwa magganu, nink läsiwa ommist haudust wälja perran Jeesuse üllestöffenist, nink tullüwa pühha lina, nink näütsüwa henda mitmüle. Ent söpälik, ke Jeesuse kottal sais, nink no, ke temma man olliwa, nink Jeesust hoitsüwa, kui nemma näijewa jedda ma-wärrisemist nink mes sääl sündi nink et Lemma nida tänniten henge heit, sis heitiwa nemma wäga ärra, nink ütliwa: „Töttelikult, jesinnane inneminne om wagga nink Summala poig oluu.“ Nink kiik rahwas, kes sääl olli jedda kaeman, kui nemma näggiwa, mes sündi, sis löiwa nemma omma rinna wästa, nink käniwa taggasi.

Wis: Nüüd kolu kehha mattame.

So heng, o Jeesus tekko mo Nüüd puhtas, minna palle so: So Waimoga mo ühhenda, So hawuga mo parranda. (60, 1.)

66.

Jeesuse mahhamatminne.

Wis: Nüüd kolu kehha mattame.

Me tenname so, Jeesus Krist, Et sinna kolit meije eest, Nink massit meije pattu süüd, Et pattust wallal same nüüd. (48, 1.)

Et nüüd Judaliste suur pühha-päiw *) läwwe een olli, nink nemma es tahha, et ne kehha pühhis risti päle jäässe, sis palsüwa nemma Pilatust, et neide luid pididi murtama, nink neid mahhawöetama. Sis tullüwa sö-

wal nink hengil, kel himmo om, wigen ussun ossa sada Kristusse ärralunnastamisse armust ja offaussest, usse peawa wallale ollema säratse mannuminnekile. Nink jest mannuminneist om Kristus meid ristmisse sakramenti läbbi offalikkus tennu, minkaga temma meile kiik kätte annay, mes temma meile omma surmaga om ärraorjanu.

*) Se allust jo reditsel öddangul kello 6 aigo. — Jeesus sai risti külge nagglatus kello 9 aigo enne kespäiwa, nink heit henge ärra kello 3 aigo päle kespäiwa.

mehhe, nink murdsiwa eesmätsse nink tõise rööwli sere-
 luid. Ent kui nemma Jესusse mannu tulliwa, nink
 näiwa, Tedda jo ärrakolu ollewat, sis es murra nem-
 ma Temma sere-luid mitte, enge üts neist sšamehhist
 awwas oaga Temma külge, nink seddamaid tulli werri
 nink wessi wälja. Sis saije pühha kirri täüdetus, mes
 ütlep: „Teije ei pea temma luid murdma“ (2. Mos.
 v. 12, 46.). Nink tõine pühha kirja tunnistus ütlep:
 „Nemna sawa näggema, kelle sisse nemma omma pist-
 nu“ (Zak. 12, 10). — Ent öddango pole tulli Joesep
 Arimatiaast, Jerusalemi linast, üts rikkas nink awwas
 radiessand, hä nink wagga mees. Se oot effi ka Sum-
 mala rigi tullemist, nink olli Jესusse jünger olnu, ent
 fallajalt, Judaliste peljo perrast. Seperrast es olle
 temma ka neidega ütten nõwwun olnu, ei ka neide
 tööd kitnu. Se fai nüüd julgust, awwalikkult Pilatusse
 mannu minna, nink temmalt lubba pallelda, et temma
 Jესusse kehha wõis mahhawõtta. Ent Pilatus imme-
 telli, et Temma jo olli ärrakoolnu, nink kui temma
 sedda sša-pälikust olli läbbi nõudnu, sis käst temma
 Jესusse kehha Joespile anda. Sis läts temma nink
 oft kallist linnast rōiwast, nink wõt Jესusse kehha risti
 päält mahha. Sis tulli ka Nikodemus, ke enne ösel
 Jესusse mannu olli tulnu, nink tõije seggatu mürr
 nink aloe liggi sadda nakla, nink nemma wõisiwa Je-
 susse kehha kalli rohtega, nink mähtsiwa sedda kalli
 puhta linnatse rōiwaste sisse, nida kui Judaliste mat-
 missse wiis om. — Ent ton paigan, kun Jესust risti
 päle podi, olli aid, nink aija sissen wastne haud, mes
 Joesep pae sisse olli lastnu raggoda, nink kohhe weel
 keddate es olle mattetu. Siinna panniwa nemma Je-
 sust Judaliste walmistamisse päiwa perrast, nink weri-
 tiwa suurt kiwwi hawwa usse ette, nink lätsiwa ärra.
 Ent naise, kea Kalilea-maalt Temma perra olliwa tulnu,
 istsewa hawwa wasta, nink kajewa hauda, kohhe Tem-
 ma ihho panti. Sis lätsiwa nemma taggasi, nink wal-

mistiva kallist rohtu nink salvi. Ent hengamisse päiwal olliva nemma waiklikko, sädusse perra. — Pühapäiwal *) tulliva kõrgepreestri nink wariseri Pilatusse mannu kokko, nink ütliwa: „Meil om meelde tulnu, et sesinnane petja üttel, kui Temma weel elli: Minna tahha kolme päiwa perrast üllestõusta. Seperrast kässe hauda hoita kolmanda päiwani, et Temma jüngri õsel ei tulle, nink Tedda ärra ei warrasta, nink ütlewa rahwale: Temma om koolhuist üllestõsnu; nink saap wiimne pettus kurjembas kui eddimänne.“ Pilatus üttel neile: „Teil om hoitjid, minge, nink hoitke, nida kui teije tijate.“ Nink nemma lätsiwa, nink hoitsiwa hauda hoitjidega, nink panniwa kirowi pitsatiga kinni.

Wiis: O Jeesus, Summal innemin.

Sa ollet, Jeesand, Jeesus Krist, Müüd hawwan wõtnu hengamist. Laff' meid so sissen hengada Nink so man ittes ellada. (58, 1.)

67.

Kristusse üllestõffeminne.

Ommal wiisil.

Krist olli meije pattu eest Käl surma wangis sanu, Om siski tõsnu surma wäest Nink meile ello tonu. Sest om waja rõmoga Meil' Summalat iks tennada, Nink laulda: Halleluja! Halleluja! (69, 1.)

Eddimätsel naddali päiwal **) kui päiw tõssi, süнди suur ma-wärriseminne, sest Jeesanda engel tulli taiwast mahha, ast mannu, nink werit kirowe hawwa usse eest ärra, nink ist siinna päle. Nink temma palge olli kui wälk, nink temma rõiwas walge kui lummi. Ent hawwa-hoitja wärrisiwa peljo perrast, nink saiwa õtskui ollesse nemma kolu. Ent selle päiwa hommungul ülli

*) Se om meije poolpäiwal.

**) Se om meije pühhal päiwal.

warra, kui weel pimme olli, lätšiwä Maria Madalena
nink Maria Sakkabi, nink Salome Jesusse hawwa
mannu, et neuuma temma kehha wõijasse, nink nemma
ütliwa te pääl tõine tõist wasta: „Kes meile se kiwwi
hawwa usse eest ärraweritap?“ Sest temma olli wäga
suur. Nink nemma kairjewa süna, nink näiwa, et kiwwi
olli hawwa päält ärraweritedu. Sis jät Maria Ma-
dalena tõisi naiši süna mahha, nink joost taggasi,
sedda Peetrussele nink tõisele jüngrele, kedda Jesus
armast, teda andma, nink üttel neile: „Nemma om-
ma Issandat hawwast ärrawõtnu, nink meije ei tija
mitte, kohhe nemma tedda omma pandnu.“ — Ent
tõise naise, ke hawwa mannu olliwa jänu, lätšiwä haw-
wa sisse, nink es löwä Issanda kehha mitte. Nink
kui nemma seperrast kätte kalo pääl olliwa, nätsse, sis
saišiwä kats meest neide kõrwal wallusin rõiwin. Ne
ütliwa neide wasta: „Arge peljake mitte: Teije otsite
ristipodu Jesust. Mes teije otsite ellawat kool-
nuide man? Tedda ei olle šin, enge temma om ül-
lestõsnu!“ Nink nemma lätšiwä rühken hawwast ärra,
peljo nink šure rõmoga, nink josiwa, sedda temma
jüngreile kulutama. — Ent Peetrus nink Jaan lätšiwä
Maria Madalena tedaandmisse päle hawwa mannu.
Ent mõllemba josiwa üttelissi, nink Jaan joost nobbe-
dambaste kui Peetrus, nink sai eune hawwa mannu.
Nink kui temma sisse kummard, sis näggi temma, et
koolja-linna maan olliwa; ent šiski es lä temma sisse.
Sis tulli Simon Peetrus temma perra, nink lätš haw-
wa sisse, nink näggi koolja-linnu maan ollewat. Ent
heerät, mes temma pä pääl olli olmu, es olle mitte
linnu man maan, enge eššierwalde ütte paika kockomäh-
hitu. Sis lätš ka Jaan sisse, ning näggi sedda, nink
nš. Sest nemma es mõista weel tol hawal kirja
šõna, et temma koolnuist pididi üllešõusma. Sis lät-
šiwä jüngri jälle kocko. Ent mõnne hawwa-hoitjide
šeast tulliwä lina, nink kulutiwa kõrgepreestrile kii,

mes hawwa man olli sündinu. Nink nemma tulliwä
koffo wannambidega, nink peijewa nõwwo, nink ami-
wa swameestile rahha, nink ütliwa neile: „Üttelge, et
temma jüngri tulliwä öse, nink warrastiwä tedda ärra,
kui meije maggafime. Nink kui mawallitseja sedda
peas teda sama, sis tahhame meije tedda melitada, nink
hoolt kanda, et teije peate isnuhtlemata jäma.“ Nink
nemma wõttiwä rahha, nink teggiwa nida kui neid
oppeti. Nink sesamma kõnne om wäljalaggonu Juda
rahwa sekka täämba päiwani.

Wits: Nüüd ristrahwas römusta.

Se lüw om ärrawäranu, Ke tulli Juda suggust,
Se woon ke olli tapperu, Om meile saatnu õnust?
Siit wõimus sanu temmale, Nink narus saiwa wain-
lase. Meil om nüüd rahho ello. (70, 5.)

68.

**Ülestõsnu õnnisteggija näütap henda figeesmält
murrelikko naisile nink Peetrusjele.**

õmmal wiisil.

Tulge waise, ∴ tulge pattatse, Mehhe naise, ∴ ke
weel leinate. Heitke mahha hennesest Murret nink kiil
turbastust. Dtske armo ∴ omma hengele. (77, 3.)

Ent Maria Madalena *) olli tõistkõrda **) hawwa
mannu wäljalämmu, nink sais hawwa een nink ik. Sis
kummad temma hawwa sisse, nink näggi sääl paigan,
kun Jesusse kehha olli henganu, kats englit walgin
rõiwu istwat, tõist pähhitsen, tõist jallutsin. Ke ütli-
wa temma wasta: „Naine, mes sa ikket?“ Temma
üttel neile: „Nemma omma minno Isandad ärrawõt-

*) Se om se Maria, kellest Jesus 7 korda waimo olli wäljaajamu.

**) Berran sedda, kui temma tõisi naise hawwa mannu olli jätmu,
nink taggasi joostnu, Peetrusjele nink Sanile teda andma, et Jesusse kehha
hawwan es õlle.

nu, nink minna ei tija, kohhe nemma tedda omma pandnu." Nink kui temma sedda olli üttelnu, sis käänd temma henda taggasi, nink näggi Jesust faiswat, nink temma es tija mitte, et se Jesus olli. Sis üttel Jesus tälle: "Naine, mes sa ikket? keddas sa otfit?" Temma möttel aidnikko ollewat, nink üttel tälle: "Esfand, kui sinna tedda ollet ärrakandnu, sis üttele mulle, kohhes sa tedda ollet pandnu, sis tahha minna tedda ärratutuwwa." Jesus üttel temmale: "Maria!" Sis käänd temma henda ümbre, nink üttel temmale: "Rabuni!" se om: Oppetaja. Jesus üttel tälle: "Ärraputko minno, sest minna ei olle weel ülleslämmu omma essa mannu. Ent minne mo welliste mannu, nink üttele neile: Minna lä ülles omma essa mannu, nink teije essa mannu, nink omma Summala mannu, nink teije Summala mannu."

Ent kui töise naise, ke hawwa mannu olliwa jänu, kui Maria Madalena neist ärraläts, säält ärrarühksiwa, jüngriile kulutama, mes ne kats engli hawwa manneile olliwa üttelnu, näts, sis tulli Jesus te pääl neile wasta, nink üttel: "Terre!" Nink nemma affiwa temma mannu, nink kumardiwa tedda. Sis üttel Jesus neide wasta: "Arge peljake! Minge nink kulutage sedda minno wellitfile, et nemma läwa Kalilea-male, nink sääl sawa nemma minno näggema." Nink nemma kulutiwa sedda kiik üttetöistkümele, nink töisile jüngriile. Ent neide kõnne olli neide melest ötskui tühhi jut, nink nemma es ussu neid mitte. — Ent perran sedda om Jesus henda weel selsammal päiwal ka Peetrussele näütmi. (1. Kor. 15, 5).

Dummal wiisil.

Se om mul rõmus kaija Mo südda kargap tdest;
 Ei olle mul nüüd waja Täüs olla peljussest. Ei sa
 nüüd kelteke Siin wõetus mo hä, Mes mulle Jesus
 Krist Saat omma wõimussest. (72, 4.)

69.

Ülestõsmu Õnnisteggija käüp kätte kurblikko
jüngridega Emmausje allewette.

Õmmal wiisl.

Krist ellap, ke mo armastap, Mo südda, mes so
kurbastap? Kui kiit ilm koles ärra mul, Nink mul
om Kristus, sis om kül. Halleluja! (67, 1.)

Selsammal päiwal olliwa kats neist minneman ütte
allewette, sel olli nimmi Emmaus *). Nink nemma
kõnneliwa henda wajjel figist neist asjust, mes neil
päiwiil olli sündinu. Nink johtu, kui nemma nida kõn-
neliwa, nink tõine tõiselt küsitelliwa, sis tulli ka Jeesus
neide mannu, nink käwwe neidega. Ent neide filmi
peti, et nemma tedda es tunne. Nink temma üttel
neile: „Mes kõnne ne omma, mes teije käwwen tõine
tõisega peate, nink ollete ni murrelikko?“ Sis koste
üts neist, Kleowas nimmi: „Kas sinna ütfinda wõras
ollet Jerusalem, nink ei tija, mes se sissen neil päi-
wiil om sündinu?“ Nink temma üttel neile: „Mes
sis?“ Ent nemma ütliwa: „Sedda Jeesust Nazaretist,
ke olli prohwet, wäkkew töönnink sõnnan, Jummal
nink fige rahwa een, kuis meije kõrgepreestri nink ül-
lemba tedda surma hukatusje sisse omma ärraanduu,
nink omma tedda risti päle ponu. Ent meije lodime,
et temma pididi Israeli rahwast ärralunnastama. Nink
päle se fige om täamba jo kolmas päiw, kui se om
sündinu. Ent mõnne meije naisist omma meid ka hei-
ditanu, ke ülli warra hawwa man omma oluu. Nink
kui nemma temma kehha es lõwwa, sis tulliwa nemma,
nink ütliwa henda englide näütmist nannu ollewat, ke
tedda ütlewa ellawat. Nink mõnne meije seast lätsiwa
hawwa mannu, nink lõsiwa nida kui naese ütliwa,
ent tedda henda es näe nemma.“ Sis üttel temma

*) Emmaus olli Jerusalemist 60 waggo maad, ehk meije arwo
perra 10 wersta.

neide wasta: „Oh teije rummala, nink rasseda söamest, et teije ei ussu kiik, mes prohwetit omma üttelnu! Kas Kristus es pea nisuggust kannatama, nink omma auwustusse sisse minnema?“ Nink temma nakkas Mosesest nink kigist prohwetidest, nink sellet neile ärra koggonast pühhast kirjast sedda, mes temmast olli kirjotedu. Nink nemma saiwa se allewe lähhüde, kohhe nemma lätfiwa. Nink temma pand henda kawwembale minnejas. Nink nemma wäjewa tedda nink ütliwa: „Sä meije mannu, sest öddang jöwwap, nink päiw kaldus otfa minnema.“ Nink temma läts sisse neide mannu jäma. Nink sündi, kui temma neidega lawwa maniste, sis wõt temma leiwa, tennas nink murs, nink and neile. Sis awwati neide silma ülles, nink nemma tufiwa tedda ärra. Nink temma kätte neist ärra. Nink nemma ütliwa tõine tõisele: „Kas meije südda meije sissen es palla, kui temma meijega kõmmel te pääl, nink kui temma meile kirja ärrasellet?“ Nink nemma tõssiwa selsammal tunnil ülles, nink kaniwa jälle taggasi Jerusalemme, nink löifiwa apostlid nink neid, ke neide man olliwa, koon ollewat, nink ütlewat, „Issand om tõttekult ülestõsnu, nink henda Simonile näütü.“ Nink nemma juttustiwa, mes neile te pääl olli sündinu, nink kuis nemma tedda leiwa-murdmissen olliwa ärratüdmü.

Dummal wiisl.

Oh Issand, Jesus meile jä, Et öddang sai jo ilmale! So pühha sönnä walgustus, Meil sago itkes hoijetus. (323, 1.)

70.

Kristus näütap henda ülestõssemisese päiwa öddangul 10 apostlile nink säep karjusse ammetit.

Wiis: Näse, Summal, siin ma rummal.

Kui ma palle, oh sis tulle, Ütle: „rahho finnoga!“ Willitussen, õnnetussen, Kinnita mo armoga! Lass' hend löida, lass' hend löida, Kallis Önnisteggija! (295, 2.)

Ent jellesamma päiwa öddangul, kui apostli koon olliwa, nink usse olliwa neil kinnipantu Sudaliste peljo perrast, nink kui nemma lawwa man istewa, nink ne 2 jüngrit neile kõnneliwa, kuis ülestõõnu Snnisteggia henda neile olli näüttnu, sis sais Jesus essi neide kesken, nink üttel neile: „Rahho olgo teijega!“ Ent nemma heitiwa ärra, nink pelgäiwa, nink mõtliwa, henda waimo näggewat. Nink temma üttel neile: „Kuis teije ni heitinu ollete? Kaege minno käsfi nink jalgu, et minna olle essi. Putke minno nink kaege, sest waimul ei olle mitte lihha nink luid, nida kui teije näete mul ollewat.“ Nink kui temma sedda olli üttelnu, sis näüt temma neile käsfi nink jalgu nink külle. Sis saiwa jüngrit rõõmsas, et nemma Issandat näijewa. Ent kui nemma rõmo perrast es ussu, nink immetelliwa, sis üttel temma neile: „Kas teil sin middagi süüwa om?“ Nink nemma panniwa tälle ette tükki kütsetut kalla, nink sullatamata met. Nink temma wõt, nink sõije neide een. Nink temma tõrrel neid neide umbussu nink sõame kallestusse perrast, et nemma neid es olles usku, ke tedda olliwa nännu ülestõõnu ollewat. Sis üttel temma jälle neide wasta: „Rahho olgo teijega! Dste kui Essa minno om lähätanu, nida lähäta minna teid ka.“ Sis puhk temma neide päle nink üttel: „Wõtke pühha waimo; kelle teije pattu andis annate, neile omma nemma andis antu, nink kelle teije pattu kinnitate, neile omma nemma kinnitedu.“

Wis: D wagga Jummal, ke.

Mes kallis rahho saap Sis minno sõand täütma,
 Kui sinna heldeste Saat armo-tuld sääl läütma! Kui
 olle sinno käen, Mes wõip mull' pududa? So ossa-
 usse seen Ma tõest kiit kätte sa. (286, 6.)

**Kristus karristap Tomast umbussu perrast nink
säep Peetrust jälle ammeti päle.**

Dmmal wisil.

Sinno hara ma kinni jätmata; Si ma eal sinno
jätta Enge ussu = hõlma wõtta, Sest et ussun ma
Sinno kätte saa. (146, 10.)

Ent Tomas üts neist kattetõistkümnest, ke kutsutas kat-
sikeses, es olle mitte neide sean sel õddangul, kui Je-
sus henda tõisile jüngerile näüt. Sis ütliwa tõise jüngri
tälle perrast: „Meije olleme Issandat nämmu.“ Ent
temma üttel neile: „Kui minna ei näe temma kätte
sissen nagla tähti, nink ei panne omma sõrme nagla
tähte sisse, ei ka panne omma kät temma külle sisse,
sis ei tahha minna usku.“ Nink kattessa päiwa per-
rast olliwa temma jüngri jälle koon; nink Tomas nei-
dega. Sis tulli Jesus, kui usse olliwa kinni pantu,
nink sais lesken neide sean, nink üttel: „Rahho olgo
teijega!“ Perrast üttel temma Tomale: „Künita tänna
omma sõrme, nink kae minno käsfi; nink künita tänna
omma kät, nink panne minno külle sisse, nink ärra olle
umbusflit, enge olle usflit!“ Sis koste Tomas nink
üttel: „Minno Issand nink minno Summal!“
Jesus üttel tälle: „Sest et ja minno ollet nämmu, To-
mas, sis ollet sinna usknu. Dnsa omma ne, ke ei
näe, nink siski uskwa!“ Perran jedda näüt henda
Jesus jälle ommile jüngerile Liberia järwe man. Ent
jääll olliwa ütten koon Simon Peetrus nink Tomas,
Natanael, Jaan nink Sakkab nink kats tõist jüngret.
Sis üttel Simon Peetrus neile: „Minna lä kalso-
püüdma.“ Nemma ütliwa tälle: „Meije läme ka sin-
noga,“ nink nemma astsiwa jeddamaid laiwa, nink to-
sammal ööl es sa nemma middake. Ent kui jo walge
sai, sis sais Jesus ranman, ent jüngri es tija mitte, et
se Jesus olli. Sis üttel Jesus neide wasta: „Latse,

kas teil middake süüwa om?" Nemma kostsiwa tälle: "Ei olle." Sis üttel temma neile: "Heitke nota wälja häle pole laiwa, sis sate löidma." Sis heitsiwa nemma, nink es jöüwa ennamb nota wäljaweddada hulga kallu perrast. Sis üttel se jünger, kedda Jesus armast, Peetrussele: "Se om Issand." Ent kui Simon Peetrus kuuld, Issandat ollewat, sis wöt temma hammet henne ümbre, (sest temma olli allaste) nink heit henda järwe. Ent töise jüngri tullsiwa laiwaga, (sest nemma es olle kawwen maalt) nink weddiwa kalla nota. Kui nemma nüüd male astsiwa, sis näiwa nemma hütse tuld maan, nink kallu päle pantu ollewat nink leiba. Sis üttel Jesus neile: "Doge neist kallust, mes teije nüüd ollete püüdnu." Sis läts Simon Peetrus, nink weddi nota male, täüs sadda wiiskümmend kolm suurt kalla. Nink ehk neid küil ni paljo olli, fiski es katte noot ärra. Sis üttel Jesus neile: "Tulge, söge löunat." Nink keake neist es julgu temmalt küssida: "Kes sa ollet?" Sest nemma tsiwa, tedda Issandat ollewat. Sis tulli Jesus, nink wöt leiba, nink and neile, nida ka kalla. — Kui nemma nüüd ollsiwa sönu, sis üttel Jesus Peetrussele: "Simon, Jona poig, kas sa miinno armastat ennamb kui ne?" Temma üttel Jesussele: "Ja, Issand, sinna tijat, ei minna sinno armasta." Sis üttel Jesus tälle: "Kaitsa minno wonakeisi!" Sis üttel Jesus töist löüda temmale: "Simon, Jona poig, kas sa miinno armastat?" Temma üttel tälle: "Ja, Issand, sinna tijat, et minna sinno armasta." Sis üttel Jesus temmale: "Kaitsa minno lambid!" Sis üttel temma kolmat puhku tälle: "Simon, Jona poig, kas sa miinno armastat?" Sis sai Peetrus kurbas, nink üttel tälle: "Issand, sinna tijat küil, sinna tijat, et minna sinno armasta." Sis üttel Jesus temmale: "Kaitsa minno lambid! Tötelikkult, töttelikkult, minna üttele sulle, kui sinna noremb ollit, sis pannit sinna effi omma wö wöle, nink lätsit,

kohhe sa tahtsit; ent kui sa wannas läät, sis saat sa omne käsfi wäljakunitama, nink tõine saap wõ so ümbre pandma, nink sinno weddama, kohhe sinna ei tahha". *) Ent sedda üttel temma tähhenden, märatse surmaga temma saas Jummalat awwustama. Nink kui temma sedda olli üttelnu, sis üttel Jesus tälle: „Tulle minno perra!“

Wiis: Jesus minno ello-lätte.

Jesus helde henge karjus! Te mo omma lambas ka, Jä mull' ello-eal warjus, Sinno Arm om otsata. Sa jo annit henda effi Lammaste eest surma sisse, Minno eest ka folit sa; Te, et ma so armasta. (148, 1.)

72.

**Kristus finnitap tõist kõrda juttusse ammetit,
nink säep ristmisse saakramenti.**

Dmmal wifil.

D Jesus, anna rohkest käest, Meil omma waimo üllewäst, Ke tõttehe meid juhhatap, Nink Issa tundma oppetap. (173, 1.)

Ent Jesusse ütstõistkümmed jüngrit lätfiwa Kalilea male ütte mäe päle, kohhe temma neid olli kutsnu, nink sääl om temma nättu ennamb kui 500 wellist üttelissi. Nink kui nemma tedda näijewa, kumwardiwa nemma tedda. Ent Jesus aste neide mannu, nink üttel: „Minuule om antu kiik melewald taiwan nink ma pääl. Seperrast minge kige ilma sisse, nink kulutage armo-oppust kigelerahwale, nink tekke jüngris kiik pagganid, neid risten, Issa, Poja nink Pühha Waimo nimmel**), nink oppe-

*) Peetrust podi Roma linan risti külge, kui temma es tahha omma usku ärrasallata.

**) Redda kolmaino Jummalat nimmel ristitas, sel om ossaufst Issa, Poja nink Pühha waimoga, nink särane saap, kui ta muido omma ristimisest ussup, kigist waimolikkust andist ossa, mes kolmainus Jummal

tage neid piddama kiik, mes minna teile olle kääsknu. Kes ussup nink ristitas, se saap õnfas: ent kes ei ussu, se saap ärra sunnitus. Nink, nätsje minna olle teije man eggapäiw, ammak ilma otfani." Sis sellet temma neile, mes temmast om kirjotedu Mosesse sädussen, nink prohwetin nink Lawida laulun, nink üttel: „Nida om kirjotedu, nink nida piddi Kristus kannatama, nink üllestõusma koolnuist kolmandal päiwal, nink lassma kolutada ommal nimmel pattustkäändmist nink pattuandisandmist lige rahwa sean, nink allustada Jerusalemist. Ent teije ollete sest tunnistaja.“ — Nida om temma henda ommile jüngrile perran omma üllestõffemist ellawalt näütnu mitmasuguste tähtega, nink nätti neide sean 40 päiwa nink kõnnel neidega Summala rigist nink awwas neide mõistust, et nemma pühha kirja nässiwa mõistna.

Wiis: Kiik kallis henge õnnistus.

Ma tenna so, o Jeesus Krist, Et ollet ristmist sädnu, Nink meile õige armolift Se sissen õnust saatnu; Se om, et ussun itjame, Et sinno läbbi olleme Nüüd sinno Isäa latje. (177, 5.)

73.

Kristusse taiwaminne.

Wiis: Nüüd olgo itkes iggawes.

So taiwaminne misse pääl, O Kristus, minna loda, Nink perraminnekit ma tääl Jks õigen ussun oda; Sa ollet taiwan meije pä, Nink tõmbat sinna, tun me hä, Ka omme lullikmissi. (85, 1.)

ommile latfile ristikogodussen neide henge õnuses kätte annap. Ristmissen same meije weest nink wainust wastseitsunnitus. Õtse kui meije ihholikko sündimisse läbbi Adami pattust nink hukatussest olleme ossalikkus sanu, nida same wainolikko wastseitsündimisse läbbi, ristmissi sakramentiu Kristusse werredigussest ossalikkus. Ristminne om ristimnemisse ainus ärawallitseminne nink wastawõiminne, mink läbbi temma ilma latsest om Summala latse ärawallitsetu nink wastawõetu. Ristimneminne ei tunne muud ärawallitsemist, ossant nink wastawõmist, kui

Ent kui Jesus omme jüngrid wimast kõrda Jerusalemi lina olli kokkofoggonu, käst temma neil mitte Jerusalemist ärramiina, enge essa töwotust ota, seni kui neid saas ehhitetama wäega kõrgest. „Sest Jaan“, üttel temma, „om kül weega ristnu, ent teid peap pühha Waimoga ristitama, ei mitte kawwa perran neid päiwi.“ Ejs küssewa ne temmalt, kea olliwa kokkotulnu: „Issand, kas sinna sel ajal jälle saat üllesjädma Israeli kuningriiki?“ Ent temma üttel neile: „Teil ei sünni mitte teda aiga ehk tundi, mes Issa ommale melewalale om tallele pandnu; enge teije sate Pühha Waimo wäfte sama, mes teije päle saap tullesma, nink sate ollesma minno tunnistaja Jerusalemis, nink koggonu Juda- nink Samaria-maal, nink ma ofsani.“ Nink temma weije neid wälja Petaniate, nink töst ülles omme käsfi, nink önnist neid. Nink sündi, kui temma neid önnist, lahku temma neist ärra nink wöeti neide nädden ülles, nink läts ülles taiwate, nink pilw wöt tedda neide filmi eest ärra, nink temma om istnu Summala häle käele. Nink kui nemma taiwate kajewa, kui temma neist lahku, nätsje, sis saisiwa kats meest neide man walgin röiwin, ke ütliwa: „Kalilea-ma mehhe, mes teije saisate nink kaete taiwate?“ Sefinnane Jesus, ke teist taiwate om ülleswöetu, saap selsammal kombel jälle tullesma, kui teije tedda ollete nännu taiwate minnewat.“ Nink nemma kumardiwa tedda, nink käniwa taggasi Jerusalemme sure römoga sest mäest, mes kutsutas öli-mäes, mes om Jerusalemi lina lähhün. Nink kui nemma Jerusalemi lina taggasi käniwa, sis tulliwa nemma ifs üttel mehel kokko, nink olliwa kindma palwust piddaman. Neidega olliwa ka

sedda, mes täl ristifoggodussen ristimisse läbbi om samu. Ent ehk kül ristimissen wastne inneminne meije sisse om lobu, siski om sel wastjel innemissel üllespiddamist, kinnitamist nink kaswamist waja, nink se sünnip Summala sõnna nink altari sakramenti läbbi, kui neid öigen ussun wastawöetas. Muudo kolep wastne inneminne meije sissen ärra, nink meije jäme ristimisse armust nink önsusfest ilma.

naise, ke Jeesust armastiwa, nink Maria, Jeesusse emma,
nink Jeesusse welle. Nink nemma olliwa allati Sum-
mala koan, kittiwa nink tennasiwa Summalat.

Wis: Kristi ellap, ke mo armastap.
So, Issand Jeesus, tenname, Et lätsit ülles tai-
wate. Sa wäggew würst, Immanuel, Meid kinnita
ihs ussun tääl. Halleluja. (84, 1.)

IV.

**Pühha ristifoggodusse üllestege-
minne nink kaswaminne.**

74.

**Pühha waimo wäljakaldaminne eddimätsel suwviste
pühhal ehk kristlikko firko üllestegegeminne.**

Wis: Müüd paistap meile kanniste.
D pühha Waim, nüüd tulle meil, Nink wötta
söand hennesel, Oh, tulle, walgustaja! Sa taima-
walgus, paista häst, Nink anna rõmo üllewäst, Et
kurbus löppes ärra. Anna Tänna Dmma helduist, Dmma
walgust Meije kätte, Sest me tulleme so ette. (92, 1.)

Päle Kristusse taitwaminnemist, ent enne suwviste püh-
ha, ast Peter jüngride sekka, (ent neid olli lähhüd 120
foon) nink üttel: „Mehhe, wellitse, kirri piddi tände-
tama, mes pühha waim om enne üttelnu Dawida su
läbbi, Judasest, kes meije sekka olli arwatu, nink
meijega üttest ammetist offalikkus olli sanu. Sest laulo
ramatun om temmast kirjotedu (Law. I. 109, 8): „Tem-
ma piiskopi ammet sago töisele. Eis peap nüüd üts
neist mehhist, ke meije man omma olnu kiik se aig,
mil Issand Jeesus meije sean om sisse- nink wälja-
käinu, temma üllestõffemisse tunnistajas meijega sama.“
Nink nemma säädsiwa kats meest ette, Joespit nink

Maddist, peijewa palwust, nink heidiwa liisko neide kätte perrast*), nink liiff satte Maddisse päle, nink nemma arwiwa tedda üttetõistkümne apostlide sekka. Kui nüüd suwviste pühapäiw täüdeti, jis olliwa küt jüngri üttemelelikkult ütten koon. Nink mürriseminne sündi äkkitselt taiwast, õtse kui kange tuul olles puhkuu, nink täüt koggona maija, kun nemma olliwa istman. Nink neide päije päle nätti õtse kui tullitse nink ärrajaetu kelekesse mahhatulleswat nink neide päle jäwat. Nink neid täüdeti küt pühast Waimust, nink naksüwa kõnnelema tõiste keeldega, nida kui Waim neile and kõnnelda. Ent Jerusalemin olliwa Judalisse ellaman, jummalapelglikko mehhe, figest rahwast, mes taiwa al om. Kui nüüd se hääl sündi, jis tuli rahwa hulk kokko, nink jähmäti ärra; sest eggäüts kuuld neid ommal keel kõnnelewat. Nink nemma heitiwa küt ärra, nink ütliwa tõine tõist wasta: „Nätsel! kas nesinnatse küt, kea kõnnelewa, ei olle Kalilealisse? Kuis meije jis kuleme eggäüts neid kõnnelewat ommal keel, kelle

*) Apostlide liisheitimissest panne tähhele: Gesmält. Apostli heidiwa liisko enne suwviste pühha, kui neil weel es olle pühast Waimust selget tundmist sanu, mil wiijil ristitogodusse asju tallitada. Tõiselt. Perran pühha waimo wäljaladami ei olle nemma liisko eal ennamb pruufnu, selle ei Jummal Wastse Testamenti ajal liisheitimisele ei olle käsku, ei ka tõwotust mannu pandnu. Kolmandalt. Apostli es heida mitte seperrast liisko, et nemma se läbbi ollesse tahtnu teda jada, kas neil tattel mehil armo olnes, eht kumb neist olles kõlbanu ristitogodusse offauste wastawõita, sest ne 2 meest olliwa jo enne, kui neide ille liisko heideti, Jესuse jüngride offauste (Apost. tegg. r. 1, 21 n. 22.) wastawõetu, nink se läbbi armo sanu; enge nemma pälwiwa Jummalat omma tõhawatzen inemijse nõrkusien, et temma lijo läbbi neile teda annas, kumba neist mõllembijst piddi Jüda assemel apostli ammeti päle säetama. — Sest om tatta, et ne süren esitusien omma, ke arwawa, et Jummal andwat lijo läbbi teda, kel ollewat armo sanu, eht kedda sünnis omma offauste mannu wastawõita. Nink ne, kes meije ajal selle nõw woga weel neide perrast liisko heitiwa, kedda Issand jo ristimisse sakra menti läbbi omma pühha ristitogodusse offauste om wastawõitnu, — näütwa omma tõga ülles, et neil pühha kirja tundmist ei olle, nink säratse ei te omma liisõtamijsega muud, kui et na rummalat rahwast seg gawa nink petwa. Sest Omisteggija ei üttele mitte: „kelle päle liisko heidetas, kedda sünnis wastawõita, eht se saap õnsas,“ enge temma üttele: „kes ussup nink ristitas, se saap õnsas.“

fissen meije olleme sündinu? Parte nink Mede nink Elamite, nink kea ellame Mesopotamia, Suda nink Kap-padootsia, Ponto nink Asia maal, Brügia nink Pam-wilia, Egipti nink Libia-ma piril, mes om Kürene kot-tal, nink wõra Romalisse, Sudalisse nink Suda ussu-wõtja, Kreetre nink Urabe; meije kuleme neid meije ommal kelel Summala suri tekko kõnnelewat.“ Nink nemma heitiwa kiik ärra, nink olliwa katte kalo pääl, nink ütliwa tõine tõisi wasta: „Mes sest tahtnes sada?“ Ent mu nariwa nink ütliwa: „Nemna omma täüs maggusat wina.“ Sis ast Peter ette üttetõistkümnega, nink üttel: „Suda mehhe, nink kiik, kea ellate Jerusa-lemiin, nesiinatse ei olle mitte joobnu, nida kui teije arwate, sest nüüd om kolmas päiwa tund*); enge se om se, mes prohwet Doel om ette kulutanu, kui ta ütlep: „Nink wimatsil päiwil saap sündima, üt-lep Summal, minna tahha ommast waimust wäl-jakallata fige lihha päle. Israeli mehhe, kuulke neidsinnatsid sõnu: Jesust Nazaretist, sedda meest, kedda Summal teije sean om arwalikkus tennu wäe nink immeteo ja tähtega, mes Summal temma läbbi teije kesken teggi, seddasamma ollete teije wõttu üllekohtut-side käest, nink nakluga kumilõnu ja ärratapnu. Sedda Jesust om Summal ülesärratanu, kui ta tedda surma wallust om päästnu, sest olleme meije kiik tunnistaja. Et temma nüüd Summala hä käe läbbi om üllendetu, nink pühha waimo towtotust effast sanu, sis om temma sedda wäljakallanu, mes teije nüüd näete nink kulete. Seperrast olgo nüüd koggona Israeli suggule teda, et Summal tedda Issandas nink Kristuses om tennu, seddasamma Jesust, kedda teije ollete risti ponu.“ Ent kui nemma sedda kuliwa, sis nakfi se neide sõamette, nink nemma ütliwa Peetrusse nink tõiste apostlide wasta: „Mihhe, arma welle, mes peame teggema?“

*) Se om meije arwo perra hommungul tella 9 aigo.

Peetrus üttel: „Käändle ümbre, nink eggauits teije seast lasko henda risti Jesusse Kristusse nimmel pattu andisandmisses; nink sis sate teije pühha Waimo andet sama.“ Ke nüüd hää meel temma sõnna wastawõttiva, neid ristiti. Nink tol päiwal suggedgi koggodussele päle liggi 3000 henge. Ent nemma jäiwa kindmält apostlide oppusse nink ossusse ja leiwa murdmisse nink palwusse päle. Ent eggauitte henge päle tulli pelg, nink paljo immet nink tähti sündi apostlide läbbi. Ent kiik, ke ussiwa, olliwa ütten koon, mõijewa ärra omma hääd nink warra, nink jaggasiwa sedda eggauittele sedda mõda, kui kellekele waja olli. Nink nemma olliwa eggapäiw üttemelelikult koon Summala koon, nink murdsiwa leiba koddasid mõda, nink wõttiva söki ütten rõõmsa nink õige sõamega, Summalat fitten, nink neil olli armo õige rahwa man. Ent Issand pand eggapäiwi ennamb koggodussele päle, kea õnsas saiwa.

Ommal wiisil.

D pühha walgus awwita, Et meije wõime oppida
Kiik tundma õiget Summalat, Mi kui sa kirjan aw-
waldat. Meil olgo Jesus ütfinda Me õige ainus
oppeja, Et temma siisse ussume, Kiik wõrast oppust
jättame. Halleluja! Halleluja! (91, 2.)

75.

Peetrus teep jalloto innemist terwes.

Ommal wiisil.

Nüüd risti-rahwas rõnusta Nink pandkem üttel
meel Kiik sedda tähhel rõmoga Nink laulgem üttel
kelel, Mes Summal tennu meile hääd, Ja fittem
temma immetööd, Mes meile õnsust saatnu. (158, 1.)

Ent Peetrus nink Saan lätsiwa üttelisse ülles Sum-
mala kotta, palwust piddama. Nink üts mees, ke
emma ihhust sani jalloto olli, kanneti eggapäiw
siina Summala koa usse ette, mes „illusas“ kutsuti,

andid pallega neilt, kes Jummalat kotta lätšiwa. Kui temma Peetrust nink Jani näggi, Jummalat kotta minnewat, sis pallel temma neilt andet sada. Ent Peetrus üttel: „Höbbedat nink kulda mul ei olle, ent mes mul om, fedda anna mimma sulle: Desusse Kristusse nimmel Nazaretist tõsse ülles nink kõnni!“ Nink temma haard tedda hääst käest kinni, nink sääd tedda ülles. Nink seddamaid saiwa temma jalla nink talla tuggewas; temma karras ülles, nink lätš neidega Jummalat kotta nink kit Jummalat. Nink kiik rahwas näggi tedda kõndwat, nink saiwa täüs hirmo nink heiditamist se perrast, mes temmale olli sündinu. Ent kui Peetrus fedda näije, sis koste temma rahwale: „Israeli mehhe, mes teije fedda immes paunete, ehk mes teije meije päle faete, õtsekui olles meije omma jöwwo ehk waggaußsega tedda kääima tennu? Abrahami nink Isaki nink Jakobi Jummal, meije wannambide Jummal om ärrafelletanu omma last Desust, fedda teije ollete ärrandnu, nink tedda ärrasalganu Pilatusse een, kui temma kohhut mõist, tedda wallale laske. Ent teije ollete fedda pühha nink õigedat ärrasalganu, nink rööwlit wallale pallelnu; ent ello saatjat ollete ärratapnu, fedda Jummal om koolnuist üllesärratanu; sest olleme meije tunnistaja. Nink ussu läbbi temma ninne sisse om Temma jellesinnatsele terwust andnu teije kife filmi een. Nink nüüd tija mimma kül, wellitse, et teije fedda teedmata ollete tennu, nida kui ka teije päliko. Eis kahhitsege nüüd, nink käändke ümbre, et teije pattu saas ärrakistutedus.“ Ent kui nemma rahwa wasta kõnne-liwa, sis astiwa preestri nink Jummalat kotta pämees, nink sadduzeri neide mannu, nink heidiwa kät neide külge, nink panniwa neid wangi, sest neil olli pahha meel, et nemma rahwast oppetiwa, nink Desusse üllestõffemist koolnuist kulutiwa. Ent paljo neist, ke fedda sõnna olliwa kuulnu, uskniwa, nink meeste arm, kes usklikkus saiwa, olli liggi 5000.

Ent töisel hommungul tulliwa neide päliko nink wannamba nink kirjatundja kofko Jerusalemme, nink küssewa neilt: „Märätsest wäest ehk kelle nimmel ollete teije sedda tennu?“ Sis üttel Peetrus täüs pühha Waimo, neide wasta: „Rahwa päliko nink Israeli wannamba, kui meid täamba sunnitas se häteo perrast, mes selle többitsle mehhele om tettu, sis olgo teile nink figele rahwale teda, et sesinnane jalloto siin teije een terve saigap Jesusse Kristusse nimmel Nazaretist, kedda teije ollete risti ponu nink kedda Summal om koolnuißt ülesärratanu. Nink üttele mu sissen ei olle õnsust; sest üttele muud nimme ei olle ka taiwa al innemistile antu, kelle läbbi meije peame õnsas sama.“ Ent nemma kaiwa Peetrusse nink Sani julgusse päle, nink panniwa sedda immes, sest nemma tefiwa neid opmata mehhi ollewat. Ent kui nemma sedda innemist, kes terwes olli sanu, näiwa neide sean saiswat, sis es wõi nemma middake neide wasta ütelda. Nink nemma es kässe neid sugguke ennam kõnnelda, ei ka oppetada Jesusse nimmel. Ent Peetrus nink Saan kostsiwa: „Mõistke essi, kas se õige om Summala een, teid ennamb kuulda kui Summalat! Sest meije ei wõi sedda kõnnelemata jätta, mes meije olleme nammu nink kuulnu.“ Nink nemma ähwärdiwa neid, nink lasfiwa neid wallale. Ent nemma tulliwa ommatside mannu, nink kui ne tuliwa, mes olli sündinu, sis palfiwa nemma kiik üttemelelikkult: „Issand, sinna ollet se Summal, ke taiwast nink maad om tennu! Tõttelikkult, nemma omma henda üttele koggonu sinno pühha poja Jesusse päle, Herodes nink Ponzius Pilatus pagganide nink Israeli rahwaga, sedda teggema, mes sinno kassi nink nõu om enne ärramõttelnu, et se pididi sündima. Nink nüüd, Issand, kae neide ähwärdamisse päle, nink anna ommile sullasile fige julgussega, sinno sõnna tunnistada.“ Nink kui nemma olliwa palwuißt piddanu, sis liku se paik, kun nemma koon olliwa, nink

nemna saiwa kiik täüs pühha waimo, nink kõnneliwa
Summala sõnna rõmo nink julgussega.

Ommal wiisil.

Ei olle jõud meil ommast käest, Se kaup pea ärra.
Kül se mees taplep meije eest, Ke meid ei jätta perra.
Kui küsist: kes se om? Jesus Krist, meije rõdin, Me
Issand Zebao. Ei olle tõist Summalat. Kiik wõi-
mus jääp kül tälle. (335, 2.)

76.

Ananias nink Sawira eht umbrohhi niisso sean.

Ommal wiisil.

Ilmota, :: Zion, wälte ilmota, Sest et welle arm
om pallaw! Peijo tekku arwalda, Ke so sissen, mõrsja,
ellaw; Zion, läbbi kitsa wärraja, Ilmota :: (332, 6.)

Ent usklifful foggodusel olli üts südda nink üts
meel; nink keake es pea omma warrandust hennele
ütsfinda, enge mes kellekel olli, sedda arwati kike hääs
nink ommandusses. Nink apostli anniwa sure wäega
tunnistust Issanda Jesusse üllestõffemissest. Nink mitto
neid olli, kel nurme nink maja olliwa, ne mõiwa neid
ärra, nink tõijewa ärramüdu asju hinda, nink panniwa
sedda, apostlide jallutside; nink eggäüttele jaeti seperra,
kui kellelegi maja olli. Ent Barnabas, üts lewiit, ke
perri olli Riiprist, mõije omma põldo ärra, nink tõije
rahha, nink pand sedda apostlide jallutside. — Ent üts
mees, ninmega Ananias, sel olli naine Sawira,
se mõije ka omma hääd ärra; nink fallas naise teden,
ütte offa hinnast ärra, nink tõist offa tõije temma
apostlide mannu nink pand sedda kui terwet hinda neide
jallutside. Ent Peetrus üttel: „Ananias, milles Sa-
tanas sinno sõand om täütüu, pühha Waimule wõlli,
nink ütte offa nurme hinnast ärrafallata? Kas sa es
olles sedda wõinu hennele piddada, kui se sinno käen
olli? Nink kui sa sedda ollit ärramünu, sis olli sul

ka weel melewald, ommaga tetta, mes sa tahhit. Kuis ollet sa sedda tööd omma söamette wõtnu? Sinna ei olle mitte innemistile, enge Summalale wõlsnu." Ent kui Ananias neid sõnnu kuuld, sis satte temma mahha, nink heit henge ärra. Nink suur pelg tulli kike päle, ke sedda kuliwa. Ent nore mehhe kanniwa tedda wälja, nink mattiwa tedda mahha. Ent liggi kolme tunni aja perrast sündi, et ka temma naine sisse tulli, nink es tija mitte, mes olli sündinu. Ent Peetrus üttel tälle: „Ütle mulle, kas teije ollete omma põllo selle hinna eest ärramünu? Temma üttel: Jah, selle hinna eest.“ Sis üttel Peetrus temma wasta: „Kuis ollete teije nida ütte lepnu, Issanda waimo kiusata? Mätse, neide jalla, ke sinno meest omma mahha matnu, omma usse een, nink sawa siäno ka wälja kandma.“ Sis satte temma seddamaid temma jalgu ette mahha, nink heit henge ärra. Nink nore mehhe kanniwa tedda wälja, nink mattiwa tedda temma mehhe mannu mahha. Nink suur pelg tulli koggona koggodusse nink kike päle, ke sedda kuliwa.

Dmmal wisil.

Se usk om mul, et töisi kül, Mes kirri ütley meile: Kiik hukka lääp, so sõnna jääp, Mi täamba kui ka eila. Eht põllewa kiik kawwala Nink kange kala sedda, Its siski jääp nink kõrda lääp, Mes tunnistap so sõnna. (329, 6.)

77.

Apostlide perrankiusaminne tötte tunnistusse perrast.

Dmmal wisil.

Meid kurjas hulgas sõimawa Nink püüdwa meije werre, Nink henda pühhas arwawa, Kui olles siäno perre. So nimmi, Summal, mes om hä. Neil peap katma kurja tö. Oh wirgu ütstörd ülles! (324, 4.)

Ent apostlide kae läbbi sündi paljo tähti nink immet rahwa sean. Nink rahwas peije neist paljo luffu, nink ikkes tekki ennamb päle neid, ke Issanda sisse

uffiwa, suur hult mehhi nink naiisi. Ent kõrgepreester tössi ülles nink kiik, ke temmaga olliva, (se olli Sadu-zeride selts) saiwa täüs wiha, nink heidiwa apofklid wangi torni. Ent Issanda engel arwas öse wangi torni usse, weije neid wälja, nink üttel neile: „Minge, nink kõnnelge Jummalala koan kiik neid ello sõnnu.“ Sis lätsiwa nemma warra hommungul Jummalala kotta, nink oppetiwa. Ent kõrgepreester kuts suurt kohhut kofko, nink lähhät wangitorni, neid toma. Ent kõrgepreestri fullase tulliva taggasi, nink ütliwa: „Wangi torni löifime kül kõwwaste kiini ollewat, nink wahti wäljan usse een saiswat, ent sääl siffen es löwwa meije feddake.“ Ent kui nemma sest kõnneft weel inmetel- liwa, sis tulli üts, nink üttel: „Nätse, ne mehhe, fedda teije ollete wangi pandnu, omma Jummalala koan, nink oppetawa rahwast. Sis läts pälik fullastega siina, nink töije neid ärra, ent mitte wäe kaupa, sest nemma pelgfiwa rahwast, et nemma es saasse kiwwega heidetus. Nink kui nemma neid töiwa, küsse kõrge- preester neilt: „Kas meije ei olle teid kangeste ärra- keelnu, sel nimmel oppetada?“ Ent Peetrus üttel: „Jummalat jünnis ennamb kuulda, kui inne- misfi. Meije wannambide Jummal om Jefust ülles- ärratanu, fedda teije ollete ärratapiu, nink pu päle ponu. Sedda om Jummal üllembas saatjas nink Snnisteggijas üllendanu, et ta pididi Issraeli rahwale pattust käändmist nink pattuandisandmist andma. Nink sest figest olleme meije tunnistaja.“ Ent kui nemma fedda kuliwa, sis läts se neide sõamist läbbi, nink pei- jewa nõwwo, neid ärratappa. Sis tössi suren kohtim ülles üts wariseer, Kamaliel nimmi, üts kirjatuandja, felt kiik rahwas paljo luttu pididi; se käst apofklid weidi wälja wiija, nink üttel: „Issraele mehhe, kaege ette, mes teije neide meestega tahhate tetta. Kui se nõu ehk teggo innemissist om, kül se sis tühjas lät; ent kui se Jummalast om, sis ei wõdi teije sed-

da tühjas tetta, et teid ei löita Summala wasta taplawat." Nink nemma wõttiwa temma nõwwo; hõitfiwa apostlid sisse, pessfiwa neid, nink keliwa neid Jefusse nimmel kõnelda, nink lasfiwa neid wallale. Sis lätfiwa apostli rõmoga jurest kohtust ärra, et nemma olliwa ausas petu, Jefusse nimme perrast teotust nink tikko kannatama. Nink nemma es jätta mitte mahha, eggapäiw Summala koan nink kottun oppetada, nink Jefust Kristust rõmfaste kulutada.

Wiis: Tulle ristinneminne.

Ilman om sul ikkes kanda Naro, happe, teotust, Ilm sul tahhap surma anda, Panney päle willitsust. Mes sa pelget, Jezu liin? Sinno abbimees om siin, Zion, so saap kinnitama Summal, nink so arwitama. (336, 4.)

78.

Teppan, eddimänne werretunnistaja.

Wiis: Kuis ma so wastawõtta.

Oh hoija omma lina, Mes armust ehbitit, Nink werre läbbi sinna Siin hendal walmistit. Kül lina wasta saiswa Siin sinno wainlasse; Sa, paas nink müür, oh kaitsa Iks lina heldeste! (322, 3.)

Ent neil päiwil, kui paljo jüngrid risti koggodussele päle suggesi, wallitfiwa apostli 7 meest neide andide holekandmisses, mes waistile pididi jaetama. Neide sean olli ka Teppan, üts mees täüs usku nink pühha waimo; nink apostli peijewa neide eest palwust, nink pamiwa käsfi neide päle. Summala sõnna kaswi, nink jüngride arw lätis wäga sures Jerusalemin, ni et ka suur hull preestrid õige ussu sõnna kuulda wõt. Ent Teppan, täüs usku nink wäkke teggi suurt immet nink tähte rahwa sean. Sis tõssfiwa mõnne Sudalisse, nink waidlesfiwa Teppaniga. Nink nemma es wõi mitte wasta saista jelle tarkussele nink waimule, minkaga temma kõnnel. Sis tallitiwa nemma mõnda mehhi,

ke ütliwa: „Meije olleme tedda kuulnu teotusse sõnnu kõnelewat Mosesse nink Summala wasta.“ Nink nemma kihhotiwa rahwast nink wannambid, nink kirjatundjid, nink hariwa tedda kinni, nink weiwa tedda sure kohto ette, nink säädsiwa ette 2 kawalat tunnistajat, ne ütliwa: „Sesunnane mees ei jätta perra, teotusse sõnnu kõnnelda sesunnatse pühha paiga nink fädusse wasta; sest meije olleme kuulnu tedda ütlewat, et Jēsus Nazaretist saap sedda paika ärrahäetama, nink neid kombid mudutama, mes Moses meile om andnu.“ Nink kiik, ke suren kohtun istewa, kaiwa temma päle, nink näiwa temma palget õtse kui engli palget ollewat. Sis küsse kõrgpreester: „Kas se nida om?“ Ent temma üttel: „Mehhe, welle nink wannamba, kuulke“ — nink sellet neile paljo sõnnuga Summala suri tekku, mes temma Israeli sean olli tennu, nink pand neile ette rahwa kalledust, nink üttel: „Teije kangekalalisse nink ümbrelõikamata sõamist nink kõrwust! Teije pannete ikkes pühha waimo wasta; kui teije wannamba, nida teijekel! „Keddas prohwetē seast ei olle teije wannamba perrankiisjanu, nink neid ärratapnu, ke omma kulutanu selle Sige da tullemist, kelle ärraandjas nink tapjas teije nüüd ollete sanu!“ Ent kui nemma sedda kuliwa, sis läts se neide sõamist läbbi, nink kāristiwa hambid temma päle. Ent kui temma täns pühha waimo olli, sis kaije temma ülles taiwa pole, nink näggi Summala arwustust, nink Jesust Summala hääl kael saiswat, nink üttel: „Nätse, minna näe taiwast wallale ollewat nink innemisse poiga Summala hääl kael saiswat.“ Sis tännitiwa nemma sure hälega, peijewa, omme kõrwu kinni, kargsiwa kiik üttel meel temma päle tõuksiwa tedda linast wälja, nink heidiwa kiwwe temma päle. Nink tunnistusse mehhe panniwa omme rõiwid ütte nore mehhe jallutsite, sel olli nimmi Saulus. Nink kui nemma Teppanit kiwwega heidiwa, sis hõigas temma: „Issand Jēsus, wõtta minno

waimo wasta!" Sis satte temma põlwile mahha, nink tännit sure hälega: „Issand, ärra arwako neile mitte sedda pattu!" Nink kui temma sedda olli üttelnu, sis uino temma. Ent Saulusel olli hä meel temma surmast. Ent mõnne jummalapelliglikko mehhe korristiwa Teppanit, nink teiwa suurt leinokaibust temma perrast.

Ommal wiisl.

Kiik kurja nõuwo häeta, Mes meije wasta petas ka, Et häppe sawa wainlasse, Ke kiusawa meid kurjaste. — Sis peab tundma neide meel Et meije Jummal ellap weel, Ke omma rahwast awwitap, Nink foggodust siin kinnitap. (321, 4. 5.)

79.

N ö i d S i m o n.

Ommal wiisl.

Meil omma sõnna hoija sa, Et meid se ilma suggu Gi petta; Issand, anna ka, Et tunness' neide luggu; Tdest, kurri hull om ikkes sääl, Kun walle-prohwetid its weel. Sijn ilman sures petas. (325, 6.)

Nink tol ajal tõssi suur perrankiusaminne ristikoggodusse wasta, mes Jerusalemin olli. Nink kiik lusiikmisfi pillati ärra Juida nink Samaria male, ütfinda apostli jäiwa Jerusalemmen. Ent Saulus häwit ristikoggodust, nink läts majast maija, tõije wälja mehhe nink naifi, nink and neid ärra wangi. Sis lätsiwa ne kedda lajale pillati ümbrekaut, nink laotiwa armooppetusse sõnnu wälja. Ent Wilip, üts neist 7 waiste andide jagga-jiist, tulli alla Samaria ma linna, nink üttel neile juttust Kristussest. Nink rahwas pand üttel meel tähhele Wilipi juttust nink temma immetähti, nink suur rõõm tõssi tonfamman linan. Ent sääl olli üts mees, Simon nimmi, se olli neide linan nõidmist pruuknu, nink sega Samaria ma rahwast essitanu, nink üttelnu henda sure mehhe ollewat. Temmast peti kui targast suurt

luffu, ni häste norest kui wannast rahwast, et temma neid kawwa aiga omma nõidmissega olli petnu. Ent kui Wilip neile selget armooppetust Summala rigist nink Kristusse nimmest kulut, sis naksima nemma uskma, nink lassima henda risti. Sis usk ka Simon, nink kui temma olli ristitu, sis jäije temma allati Wilipi mannu. Nink kui temma näggi tähti nink furi wäggewid tekko sündiwat, sis jähmäti temma ärra. Ent kui apostli Serusalemin kuliwa, et Samaria ma Summala sõnna olli wastawõtnu, sis lähhätüwa nemma Peetrust nink Dani neide mannu. Ne peijewa neide eest palwust, et nemma pühha waimo andid saasse. Sis pannüwa nemma käsfi neide päle, nink nemma saiwa pühha waimo. Ent kui Simon näggi, et apostlide kae pälepännemisse läbbi pühha waimo anti, sis ängas temma neile rahha, nink üttel: „Andke mulle ka sedda wõimust, et se, kelle päle minna kät panne, pühha waimo saas.“ Ent Peetrus üttel temma wasta: „Sinno rahha kaddogo sinnoga üttelisse, et sa mõtlet, Summala andet rahha läbbi kätte sawat. Sul ei olle offa, ei ka perrandust sestinnatsest sõnnast, sest sinno südda ei olle mitte õige Summala een. Seperrast kána umbre sestinnatsest ommast kurjusest, nink palle Summalat andis, sest minna näe sünd mörrun sappin nink üllekõhto sõlmen kinni ollewat.“ Sis koste Simon: „Paljelge teije Issandat minno eest, et sest middake minno päle ei tulle, mes teije ollete üttelnu.“ Ent kui apostli Issanda sõnna olliwa tunnistanu, sis kaniwa nemma jälle taggasi Serusalemme, nink kulutiwa armo oppust mitman Samaria ma allewin.

Summal wiisl.

Kuis kawwa omma mõistmata, Ne särast teed sin käüwa? Nink minno rahwast waiwawa, Nink rahjust henda toitwa? Ei loda nemma Issa pär, Ei palle tedda häddan tääl; Hend essi tahwa pästa. (328, 4.)

Morama kunninglikko teenret ristitas.

Summal wisil.

D Summal, olle armolit, Meil omma dñne anna,
Nink taiwa pole sada kiik Meid läbbi omma sōnna,
Et meil' saas tutwas sinno nduw, Nink kiik, mes sult
saap tettus? Nink meije Jesu dn nink auw ka pag-
ganist saas nättus; Et nemma umbrekāandwa. (174, 1.)

Ent Issanda engel üttel Wilipi wasta: „Wōtta kätte,
nink minne lōuna pole sedda teed, mes Jerusalemist
alla lät kaatsa pole.“ Nink temma wōt kätte, nink
läts. Nink nātse, üts Morama mees, Mora-rahwa
kunninga-emmanda Kundaze üllemb tener, se olli
tulnu Jerusalemmē, Summalat kunnardama, nink
olli säält taggasi tulleman, nink iste omman tōllan,
nink luggi prohwetī Esaiast. Ent Waim üttel Wilipile:
„Minne nink astu tōlla mannu!“ Sis jooff Wilip
sīnna mannu, nink kuuld tedda prohweite Esai rama-
tut huggewat, nink üttel: Kas sa ka mōdistat, mes sa
loet?“ Ent temma üttel: Kuis minna wōi mōista,
kui mulle keake ei selleta?“ Nink temma pallel Wi-
lipit tōlda astu, nink henne kōrwale istu. Ent se kirja
tūk, mes temma luggi, olli se: „Temma om kui lam-
mas widu tappa, nink kui woon waik om omma pūg-
gaja een, nida ei olle temma omma suud ülles awwanu
(Esai 53, 7. 8.). Nink kunninga tener üttel Wilipile:
„Minna palle sīnno, kellest ütlep prohweet sedda, kas
essi hendast, wai mōnneft tōisest?“ Sis awwas Wilip
omma suud, nink nakkas tostsammast kirja tūkkist tälle
armooppust Jesusseft kulutama. Ent kui nemma teed
mōda lātšwa, saiwa nemma ütte wee mannu, nink
kunninga tener üttel: „Nātse, sīn om wet, mes mulle
ristmiist kelap?“ Wilip üttel: „Kui sīnna kigest sōamest
ussut, sīs wōip se sündida.“ Temma üttel: „Minna
ussu, et Jesus Kristus om Summala poig.“ Nink Wi-

lip käsk tõlda finnippiddada, nink nemma astsiwa mõl-
lemba mahha wette, nink temma rist tedda. Ent kui
nemma weest wäljaastsiwa, sis haard Issanda Waim
Wilipit ärva, nink tedda löiti Matjotin; nink läbbimin-
nen kulut temma armo oppust figile linule, seni kui
temma Jesariahe sai. Ent kunninga tener läts omma
teed rõmoga.

Wiis: Riik kallis henge õnnistus.

Sest loda minna koggona, O Jesus sinno päle,
So sõnna ei wõi walleta, Ma ussu sinno häle; Ke
ussup nink saap ristitus, Se lõwwap taiwa perran-
dust, Et temma ei sa hukka. (214, 7.)

81.

Paulust künetas ümbre nink wallitsetas Kristus=
sest apostlis.

Ümmal wiisil.

Oh tõmba meid sis noppeste Ihs armule, sa kallis
Jesus, Nink anna tutta selgeste, Kuus suur me wasta
om so heldus. Meid päästa pattust koggona Nink om-
man werren õigenda; Meid Issa latjis armsast teffo,
Ja taiwa perrandust meil' saatto, Et eggäüts meist
üttele: Mo Jesus wõt ka wasta mo. (157, 11).

Ent Saulus*) lõõts weel ikkes ähwärdamisse nink tap-
missenga Issanda jüngride wasta, nink läts kõrgepreestri
mannu, nink pallel temmalt kirju Tamasko lina
koggodusfile, et temma neid, kedda temma eal ussu
te pääl lõwwas ollewat, finnikäidetu Jerusalemmes weas.
Ent kui temma minneman olli, nink Tamasko lina

*) Saulus, kel päle ümbrekändmisi nimmi Paulus (se om
weikenne) sai, olli perri weikekse Asia maalt Tarjusse linast. Temma
wanemba olliwa Judalisse Benjamini suguarrust, nink neil olli jo wan-
nast Roma lina koddaniko õigus. Nemma lähhätiwa noren ean omma
poja wariseri Kamalieli koki, et temma jääll Summala sõnna oppis nink
kirjatundjas saas. Isholikko illespiddamisses olli täl telbi teggija ammet
äraoppitu. (2 Kor. 11, 22; Apostl. teg. r. 16, 37; 18, 3; 22, 3.)

lähhüde sai, sis sündi, et äkkitselt walgus taiwast temma ümbre paist. Nink temma satte ma päle mahha, nink kuuld häält hennele ütlemat: „Saul, Saul mes sinna miino perrankiusat?“ Ent temma üttel: „Issand, kes sinna ollet?“ Issand üttel: „Minna olle Jesus, kedda sinna perrankiusat*); sul saap rasfe ollema, astla wasta jalgu pillada**).“ Sis üttel Saulus wärisemisse nink ärrajähmatamissiega: „Issand, mes sinna tahhat, et minna pea teggema?“ Issand üttel tälle: „Tõffe ülles, nink minne lina, sääl saap sulle üteldama, mes sinna peat teggema.“ Ent ne mehhe, ke temmaga te pääl olliwa, saisiwa, nink olliwa ärraheitinu, kuliwa kül sedda häält, ent es näe keddake. Ent Saulus tõssi maast ülles, nink kui temma omme filmi awwas, sis es näe temma middake. Nink nemma wõttiwa tedda kät pitte, nink weijewa tedda Tamasko lina. Nink kolmel päiwal es wõi temma filmist nätta, nink olli kiik se aig sõmata nink jomata. Ent Tamaskun olli üts jünger, Ananias nimmi; sellele üttel Issand näggemissen: „Ananias! wõtta kätte ja minne tohe ulitsehe, mes „Diges ulitfes“ kutsutas, nink küssi Juda majan ütte innemisse perra, kel nimmi om Saulus, Tarfusse linast; sest nätsse, temma peap palwust, nink temma om näggemissen nännu ütte meest, Ananias nimmi, sisse tullawat, nink kät temma päle pannawat, et temma jälle näes.“ Ent Ananias koste: „Issand

*) Kiik apostli olliwa Kristust effi ihho filmi nink kõrwuga nännu nink kuulnu, Temmast effi apostli ammetile ärrawallitsetu nink kutsutu, nink olliwa kiik temma ülestõffemisse tunnistaja olnu. Et nüüd Paulus Kristusse tõttelikkus apostlis nink Temma ülestõffemisse tunnistajas saas, ni kui muke apostli, sis näüt henda Kristus ta tälle ihholikkul wiisl Tamasko te pääl, nink kuts ja wallits tedda effi ommas apostlis ärra Juda affemel.

**) Hullu nink wastapannejid ellajid aeti wannal ajal astla ehk terrawa raudwitsaga, mes neile kondsa pist nink wallu teggi, kui nemma jalgu pillastiwa. Sis tähhendawa Kristusse sõnna Saulusse wasta: Sul saap rasfe ollema ehk sinna saat effi hendale wallu teggema, kui sinna Minno wasta tahhat tappelda.

minna olle mitmišt kuulnu sest mehhest, kuis paljo kurja temma sinno pühhile om temnu Serufalemin; nink temmal om sin wõimus kõrgepreestrift, kinnikeäta kiki, ke sinno nimne appiheikawa.“ Ent Issand üttel tälle: „Minne, sest sesinnane om mul ärrawal-litsetu annum, minno nimne pagganide nink kün-ningide, nink Issraeli laste ette kanda. Sest minna tahha tälle näüdata, kuis paljo temma minno nimme perrast peap kannatama.“ Sis läts Ananias ärra, nink sai sinna maija, nink pand käsfi temma päle, nink üttel: „Saul, welli, Issand om minno lähätanu, et sinna jälle näes, nink pühha Waimoga saas täüdetus.“ Nink seddamaid puddesi temma filmi päält mahha ötse kui somusse, nink temma näggi seddamaid jälle, nink tössi ülles, nink tedda ristiti. Nink kui temma olli leiba wõtnu, sis sai temma kindmas. Nink temma üttel seddamaid neide kirkun juttust Kristussest, et sesamma om Summala Poig. Ent kiik, ke sedda kuliwa, heitiwa ärra, nink ütliwa: „Kas se ei olle sesamma, ke Serufalemin perrankiusas kiik, ke sedda nimme appi hõiksiwa, nink ke seperrast om sija tulnu, et temma neid kinnikeüdetu ärra weas kõrgepreestrige mannu?“ Ent Saulus saije ilkes wäggewambas, nink wäard Summala sõnaga ärra Sudaleisi, ke Tamaskun elliwa, nink näüt pühhast kirjast ülles, et sesinnane om Kristus. Nink wõinne päiwa perrast peijewa Sudalisse nõwwo, tedda ärratappa, nink wahtsiwa ööd nink päiwa lina wärraten, tedda kinni wõtta. Ent Saulusel sai neide nõu teda, nink jüngri wõttiwa tedda öse, nink lassiwa tedda kowiga mürist mahha. Kui müüd Paulus Serufalemme sai, sis püüs temma jüngride seltsi heita, ent nemma pelgsiwa tedda. Ent Barnabas wõt tedda, nink weije tedda apostlide mannu, nink juttust neile, mil wiisil temma Tamasko te pääl Issandat olli nännu, nink et Issand temmaga olli kõnnelnu, nink kuis temma Tamaskun julgede armooppetust olli kulutanu Se-

fusse nimmel. Nink temma olli neidega fisse- nink wälja-käüman Jerusalemin, nink kulut ilma peljota armooppust Kristussest. Nink temma kõnnel nink küsisti ka Arefalistega, ent nemma püsiwa tedda ärratappa. Kui niüd wellitse*) sedda kuliwa, sis sadiwa nemma tedda Besariahe, nink lähhätiwa tedda säält Larsusse lina.

Dmmal wisil.

Sa anna wastset jõudo mulle, Et ma so armo stese jä, Et toles pattul, ellas sulle, Ei ma sis sinust ärralä. Sa essi kinnita mo usku, Et sinno päle loda ma, Ei wõi sis kurrat ärratistku Mo sinust, kui sa minnoga. (278, 8.)

82.

Korneelt woetas ristmisse läbbi ristifoggodusse offauste wasta.

Dmmal wisil.

Üts tühhi os ma olli Sa teggit haljas, hääs, Ma kolu ilmal tulli, Sa teggit ellawas. Surm koli ristmissen, Nink Jesu werre läbbi Ma sinno käest sa abbi Siin omman nõrtussen. (88, 3.)

Sis olli niüd foggodusil rahho ülle foggona Juda nink Kalilea nink Samaria ma, nink nemma suggesiwa, nink käwwewa Issanda peljun, ja saiwa pühha waimo rõmustanissaga täüdetus. — Ent Besaria linan olli üts Romaliste wäe pälik, se olli wagga nink jummalapelglik lige omma perrega, nink and paljo waisteandid rahwale, ja pallei allati Jummalat. Se näggi näggemissen lähhüd üttesamal**) päiwa tunnil, Jummalat

*) Wellitsis kutsutas foggonnan Wastten Testamentin ristifoggodusse lullitmissil, se ristmisse sakramenti läbbi omma wastawõetu ristifoggodusse offauste, nink omma õnjust õigen ellawan ussun põhjandawa Jummalat sõnna nink sakramenti päle; — muud welliste offaust nink muid wellitsid ei tunne pühha kirri mitte.

**) Se om meie päiwa arwo perra kello 3 aigo päle kespäiwa.

englit henne mannu sisse tulleswat, nink tälle ütleswat:
 „Korneel! Sinno palwe nink waesteandminne om
 üllestulnu Jummal aette üttes mälletusses. Sis läh-
 häta nüüd mehhi Doppe lina, nink lasse kutsu Simonit,
 kedda wäärnimmelt kutsutas Peetrusses. Sesamma om
 ellaman ütte nahhapesja Simoni man, kel maja om
 järwe weeren. Se saap sulle üttelema, mes sinna peat
 teggema.“ Ent kui engel ärraläts, sis kuts Korneel
 kats ommaast perrest, nink ütte jummalapelliglikko södda-
 meest, nink kui temma neile kiik olli juttustanu, sis läh-
 hät temma neid Doppehe. Ent töisel päiwal, kui nemma
 lina lähhüde saiwa, läts Peetrus ülles tare päle, pal-
 must piddama kurwendal*) tunnil. Ent temma olli
 ıffone, nink taht süüwa. Nink kui nemma tälle söki
 walmistawa, sis jäi temma oimussele, nink näggi tai-
 wast wallal olleswat, nink ütte annumat henne mannu
 mahhatulleswat, ötse kui suurt linnast röiwast, neljast
 nukkest kinnikeüdetu, nink ma päle mahha lastawat.
 Se sissen olli kiiksuggutsid rojatsid ellajid, mes Juda-
 rahwal ei olle lubba Mosesse sädusse perra süüwa.
 Nink üts hääl üttel temma wasta: „Töffe ülles,
 Peetrus, tappa nink sö.“ Ent Peetrus üttel: „Ei
 mitte, Isfand, sest minna ei olle eäle sönu, mes ärra-
 keeltu ehk rojane om.“ Nink hääl üttel töist puhku:
 „Mes Jummal om puhhastanu, sedda ärra arwako
 sinna ärrakeeltu olleswat.“ Nink se süüdi kolm körd;
 nink annum wöeti jälle ülles taiwate**). „Ent kui

*) Se om kello 12 ehk kespäiwa aigo.

***) Kui Kristusse linnastamisse tö olli ma pääl ärratüüdetu, sis
 sai ta wahhe sain Israeli nink Paggana rahwa wajjel mahha kiffotus.
 Säduş teggi wahhet rojatse nink puhka ellajide wajjel, nink keel Israe-
 lile, rojatsid ellajid sömast. Se keelminne pididi Israeli rahwale ıks al-
 lati sedda wahhet meelde algatama, mes Wanna Testamenti ajal Jum-
 mala tahmisse perra neide nink fige mu rahwa wajjel pididi ollema.
 Sedda wahhet löppeteti Wasse Testamenti ajal Kristusse käiwelıkko oh-
 werdamişse läbbi rısti kanno pääl. Nink sedda tahmıst arwaldeti Pee-
 trussele sestinatse näggemisse läbbi. — Suur linnane röiwast nelja nuf-

Peetrus henne man kätte kalo pääl olli, mes kül se naggeminne piddi tähhendama, nätsse sis saisiwa ne mehhe, ke Kornelist olliwa lähhätedu, wärraja een, nink küssewa nahhapesja Simoni maija, nink nõusiwa, kas sääl majan olles üts Simon, kedda wäärnimmet kututas Peetrusfes. Ent kui Peetrus weel se naggemispe päle möttel, sis üttel Waim tälle: „Nätsse, kolm meest otsiwa siinno, tösse ülles, astu mahha, nink minne neidega, nink ärra mötle mitte katfite, sest Minna olle neid lähhätanu.“ Nink Peetrus ast mahha neide meeste mannu, nink üttel: „Nätsse, minna olle se, kedda teije ofsite; mes affi se om, mesperrast teije siin ollete? Nink nemma ütliwa, henda Kornelist engli kassu päle temma mannu lähhätedu ollewat, et temma wöttas tulla Korneli maija, tälle õnsusse sõnnu kulutama. Sis kuts Peetrus neid sisse, nink wõt neid õmaija. Ent töisel päiwal läts Peetrus neidega minnema, nink mõnne neist wellitfist, ke Toppest olliwa, lätsiwa temmaga. Nink töisel päiwal saiwa nemma perrale Zefarea lina. Ent Korneel oot neid, nink olli kokko kutsnu onime suggulassfi nink lähhembid sõpru. Ent kui Peetrus sisse tulli, sis läts Korneel temmale wasta, heit temma jalgu ette mahha, nink kummarid tedda. Ent Peetrus töst tedda ülles, nink üttel: „Tössse ülles! Minna olle effi ka inneminne!“ Nink Peetrus üttel neide wasta, ke olliwa Korneli maija kokko tulnu: „Teije tijate, et Juda mehhel ei sünni wõra ussu mehhe maija tulla. Ent mulle om Summal näütnu, et minna üttele innemist ei pea halwas ehk rojatses piddama. Seperrast olle minna ka wastapannemata tulnu, kui minno kutsuti. Sis küssi minna nüüd, milles teije minno ollete kutsnu?“ Sis juttust Korneel tälle engli naggemist,

---

tega tähhendap Kristusse armoriti ehk ristifoggodust, kelle ossauste ka pagganid, kedda seni Judarahwast rojatsis arwati, piddi hommungo nink õddango, lõuna nink põhja pooli wastawõtama.

mes ta olli nännu, nink temma käskmist, Peetrusse perra lähätada, nink üttel Peetrussele: „Sinna ollet häste temmi, et sa ollet tulnu. Nüüd olleme meije fiin kiik ütten koon Jummal aen, kiik kuulma, mes sulle Jummalast om kästu.“ Ent Peetrus awwas omma suud, nink üttel: „Nüüd tunne minna töest, et Jummal ei kae mitte märatsest suggust inneminne om, enge kigesuggutse rahwa sean om se temmal wasta-wötklik*), ke tedda pelgap nink õigust teep.“ Perran sedda kulus temma neile juttussen Kristust, ristipodu nink üllestõsnu Dnisteggijat, kellest kiik Wanna Testamenti prohwetii omma tunnistanu, et temma ninime läbbi peawa pattuandisandmist sama kiik, ke temma sisse uskiwa. Kui Peetrus neid sõnnu weel kõnnel, sis satte pühha Waim kife päle, kes sedda kuliwa. Nink usklikko Jüda rahwa suggust, ke Peetrussega olliwa tulnu, jämmätiwa ärra, et ka pagganide päle pühha Waimo ande kallati. Sis koste Peetrus: „Kas wõip keake wet keelda, et neid es peas ristitama, ke pühha Waimo omma sanu, uida kui meijete?**)“ Nink temma käsk

*) Se ei tähhenda mitte, et eggäits, kes omma ussutundmisse perra, olgo täl ussupõhhi ta walle nink seggatu, Jummalat pelgap nink kummarap, jo se läbbi Jummal armule om wastawõetu eht sedda armo olles sanu, ni kui rummal rahwas meije ajal saggede sedda sõnna künap; enge ne sõnna tähhendawa, et eggäits, kes Jummalat, olgo ta nõrgan nink pudulissen ussutundmisen tõemelega pelgap nink kummarap, om Jummalale wastawötklik, se om, särast sünnis Jummal armule Kristusse rigin wastawõtta, nink särane saap ka Jummal armusi ossa, kui ta tõemelega, ni kui Korneel Peetrussest ristitoggodusse armo ossip. Korneel olli kige omma kummardamisse nink pallemissega, enne kui tedda ristitoggodussele wastawõeti, üts pimme paggana mees nink ilma armota, sest et temma ussupõhhi walle nink seggatu olli, nink temma sai sis weel armo, kui ta Peetrusse juttusse nink ristimisse sakramenti läbbi õiget usku nink pühha Waimo olli sanu. — Peetrus nink kiik mu apostli arwiswa, enne kui neile sedda pühha Waimo läbbi awwaldeiti, et paggana peaste, enne kui neid ristitoggodussele kõlbasse wastawõtma, Jüda rahwa usku nink sädust wõtma nink piddama. Ent Peetrussele awwaldeiti selle näggemisse läbbi, mes ta olli nännu, et ristitoggodusse arm antas kigitle, kes sedda tõemelega otswa nink wastawõtwa, ni kui Korneel, olgo et nemma enne Jüda eht Paggana rahwa suggust olliwa.

**) Miserrast neid sis weel ristiti, kumma nemma jo enne ristimist olliwa pühha Waimo andet sanu? Pühha Waimo ande samisse

neide risti Jeesusse nimmel. Ent apostli nink wellitse, ke Sudamaal olliwa, saiwa kuulda, et ka paggana Summala sõnna olliwa wastawõtnu. Nink kui Peetrus ülles tulli Jerusaleumne, sis riidliwa ne temmaga, kea ümbreleifamissest*) olliwa, et temma pagganide mannu olli sisse kãnnu, nink neidega sõnu. Ent Peetrus naksi neile kõrda mõda omma nink Korneli nãggemist juttustama, nink kuis pühha Waimo ande ka pagganide päle olli jaddanu. Kui nemma sedda kuliwa, sis jäiwa nemma wait, nink kittiwa Summalat nink ütliwa: „Sis om Summal ka pagganile andnu pattustkãandmist ellus.“

Wiis: Nüüd ristirahwas rõnusta.

O Jeesus, ke sa pagganid Ni wõttit walgustada,
So sõnna wõis kiik sõamid ka nüüd weel ligutada,
Et sinno riik its kaswas tääl, Nink et kiik rahwas
ilma pääl So ommatsis wõis sada. (39, 6.)

83.

Ristitõggodusse perrankiusaminne kunninga Herodesse Agrippa al nink Peetrusse immetaolik pãffeminne wangi koast.

Summal wisit.

Ne wainlasse ni mäsawa, Kui tahhasse meid neel-
da; Meid tappa nemma otsiwa, Kui Summal es
wõis keelda. Kui merre laine ajawa, Ni nemma meid
ka waiwawa. Eest hallestago Summal. (324, 3.)

Ent tol aial wõt kunningas Herodes kãtte, mõnnele
tõggodussest kurja tetta. Nink temma tap ärra Sak-
fabit, Dani welle, mõgaga. Nink kui temma nãggi

Yãbbi anti neile ennege wassse keeldega kõnnelda, ent ristimisse yãbbi saiwa nemma wasssesündimist, Summala laste õigust, armo nink õnjust kãtte.

*) Wsklikuis ümbreleifamisest kutsuti neid ristitõggodusse lunnikmisse, ke enne ristiusu wõtmist Israeli suggust, nink seperrast Mo-
sesse jãdusse perra ümbreleigatu olliwa.

sedda Sudaliste mele perrast ollewat, sis wõt temma perran sedda ka Peetrust kinni. Ent se olli paasja pühha aigo; seperrast pand temma tedda pühhi ajas wangi torni, nink and tedda nelja söameeste kätte hoita, nink olli täl mötte, tedda päle pühhi ärratappa. Ent koggodussest peti jätmatta palwust temma eest Summala pole. Nink kui Herodes tedda taht rahwa ette tulwa, sis maggas Peetrus sel ööl kätte söameeste waijel, kätte abhilidega kinnikeüdetu nink hoitja hoitfiwa usse een wangi torni. Nink nätsse, Issanda engel sais sääl, nink walgus paist kotta, nink temma ärrat Peetrust ülles, nink üttel: „Tõsse ussinast!“ Sis sat-tewa abhila temma kätte päält mahha. Nink engel üttel tälle: „Keüda wõ wõle, nink kängi jalgu, panne särti sälga, nink tulle minno perra!“ Peetrus teggi temma kässu perra, nink es tija mitte, et se tõssi olli, mes engli läbbi sündi, enge temma möttel henda näggemist näggewat. Ent kui nemma eesmätssest nink tõisest wah-hist olliwä läbbilänu, sis saiwa nemma raudwärraja ette, mes lina weap, se awiwas henda essi hennesest, nink nemma lätsiwa wälja nink käwwewa ütte ulist eddesi; nink engel lahku temmast ärra. Kui Peetrus nüüd jälle henne mannu sai, üttel temma: „Nüüd tija minna tõttest, et Issand omma englit om lähhä-tanu, nink minno om ärrapästnu Herodesse käest.“ Nink temma tulli Maria, Markusse emma maija, kohhe paljo uskjid olli kokko tulnu, nink palwust peijewa. Kui temma nüüd wärraja usse päle kopput, sis tulli üts näütsik, Rode nimmi, wälja kullema; nink kui temma Peetrusse häält tuus, sis es wõtta temma wärrajat wallale römo perrast, enge joost sisse, nink kulut Peetrust wärraja eeri saiswat. Nemma ütliwa tälle: „Sinna somnit.“ Ent temma kinnit omma ütlemist. Nemma ütliwa: „Se om temma engel.“ Ent Peetrus jäije kopputama. Ent kui nemma wallale wõttiwa nink tedda nättän ärraheitüwa, sis juttust temma

neile, kuis Issand tedda wangi tornist olli wäljawinu. Nink temma lahku neist, nink läts töiste paika. Ent kui Herodes töisel hommungul tedda ots, nink es löw-
wa, sis last temma wangihoitjid karristada.

Nink Herodes läts ärra Juda maalt Besariatte, nink wivi süna. Ent üttel päiwal pand Herodes kun-
ninglikko ehtet sälga, nink iste kohto järje päle, nink
könnel rahwa wasta. Ent rahwas tännit: „Se om
Jummala hääl, nink ei mitte innemisse hääl!“ Nink
seddamaid löi tedda Issanda engel seperrast, et temma
Jummalale awwo es anna, nink tedda södi ärra mao-
keisist, nink heit henge. Ent Jummala süna kaswi,
nink suggesi.

Wis: Nätse, Jesus, minna tulle.

Paljo wainlast tükwa päle, Tahtwa meid siin hut-
kata, Wöimust nemma kül ei sa, Jesus warap, töst-
kem häle, Tänniten, kui wöimust om: „Jehowa nink
Kideon.“ (279, 4.)

84.

Paulus kulutap armooppust mitman paigan.

Dmmal wisil.

So riik, se tulgo meil' so käest, Nüüd siin nink sääl
ka iggawest; Nink tulle omma waimoga Ka meije
sisse ellama; Te pörgo wälke rammetus, Et kaswas
sinno koggodus. (259, 3.)

Ent Antiokia koggodusen olliwa ka mönne prohwe-
te nink oppetaja. Kui nemma nüüd Issandat orjasiwa,
sis üttel pühha Waim: „Lahhutage mulle Parnabast
nink Paulust ärra selle töle, mes tarwis minna neid
olle kutsnu. Sis peiwa nemma palwust, nink kui nem-
ma käsfi neide päle olliwa pandnu, lassiwä nemma
neid ärra. Ent nemma lätsiwä laiwaga Küprusse
saarde, Parnaba effamale, nink kulutiwa armooppust.
Säält lätsiwä nemma ütte Pisidia ma lina, kel ka
nimmi Antiokia olli. Ent Paulus üttel pühhal päiwal

Judalistile neide kolimajan juttust, nink kõnnel Israeli ärrawallitsenimest wannu Testamenti ajal, nink Kristusfest, Dawida pojast, fedda Sudalisse Jerusalemir oliwa tapnu, ent fedda Summal koolnuist olli üllesäratanu, nink pattatside õnnisteggijas säädnu. Kui nüüd Sudalisse kolimajast ärralätsiwa, sis pälsiwa paggana, et Paulus nink Barnabas neile ka armooppust kullutasse. Ent tõisel pühhal päiwal tulli pea koggona lina rahwas kokko Summala sõnna kuulma. Ent kui Sudalisse fedda rahwast näiwa, sis saiwa nemma täüs wiwha nink kaddeust, nink kõnneliwa se wasta, mes Paulus üttel, nink teotiwa. Ent Paulus nink Barnabas ütliwa: „Teile pididi eesmält Summala sõnna ütelda; ent tunna teije fedda ärrapõllete, näitse, sis kånane henda pagganide pole.“ Ent kui paggana fedda kuliwa, saiwa nemma röömsas, kittiwa Issanda sõnna, nink mitto saiwa usklikkus. Nink Issanda sõnna laggosi wälja selle koggona ma läbbi. Ent Sudalisse tõstiwa perrankiusamist Paulusse nink Barnaba wasta, nink tõkfiwa neid ommist pirst wälja. Ent nemma puistiwa tolmo omme jalgu päält neide päle, nink tulliwa Skonia lina.

Wits: Kiit kallis henge õnnistus.

Nüüd toge kittust Issandal' Kiit paggana nink rahwas, Nink andke awo Summalal', Ke armust om ni rikkas, Et temma teid om wallinu, Teil omma armo jagganu Siin omma Poja läbbi. (37, 1.)

85.

Paulusfel antas pagganist jummalikko awo nink Sudalissist kurjateggija nihtlust.

Ommal wiisl.

Taggane, .: Zion ilma taggane, Kui ta awo ängab sulle, Temma hä om tühhine, Temma arm so jalwaw jälle, Zion ängatas sull' luit nink hä, Taggane! .: (332, 3.)

Skonian sündi, et neide juttusse läbbi suur hulk Juda-
nink Paggana-rahwast usklikkus saije. Ent umbusklikko
Judalisse teggiwa pagganide meelt wihtatses neide wasta,
nink kui mäsšamine tössi, sis paggesiwa nemma Gistra
nink Tiberia linu, nink ümbrekautse male, nink kuluti-
wa sääl armooppust. Ent Gistra linan olli üts mees,
se olli jalloto emma ihhust sani, nink kumbd Paulust
kõnnelewat. Nink kui Paulus temma päle kaije, nink
näggi, et täl usku olli, sis üttel temma sure hälega:
„Tõsse püsti omme jalgu päle!“ Nink temma karras
ülles, nink kõnd. Ent kui paggana rahwas näggi, mes
Paulus olli tennu, sis ütliwa nemma: „Summala om-
ma innemiste sarnatses sanu, nink meije mannu mahha
tulnu.“ Nink nemma anniwa Parnabale nink Pau-
lussele omma Summalide nimme. Ent neide pap tõije
härge nink wannikuid, nink taht apostlide awwustamis-
ses rahwaga ohwritseda. Ent kui Parnabas nink Pau-
lus jedda kuliwa, sis kiskiwa nemma omme rüwid
katski, nink karrasiwa tänniten rahwa sekka, nink ütli-
wa: „Mehhe, milles teije jedda tete? Meije olleme
ka nõrga innemisse, nišammute kui teijeke, nink kuluta-
me teile armooppust, et teije henda kånasse neist tüh-
jist asjust, ellawa Summala pole, ke om tennu taiwast
nink maad nink merd, nink kük, mes neide sissen om.“
Kui nemma jedda olliwa üttelnu, sis olli neil waim,
rahwast keelda, et nemma neile ohwrit es toosse. Ent
süna tulliwa Judalisse Antiokiasst nink Skoniasst, nink
kihhotiwa rahwast, Paulust kiwwega löma, nink wed-
dasiwa tedda linast wälja, nink mõtliwa tedda ärrakolu
ollewat. Ent kui jüngri tedda ümbrepiirewa, sis tössi
temma ülles, nink läts lina taggasi nink üttel, et meije
paljo willitsusse läbbi peame Summala riki minnema.
Ent kui nemma eggale koggodussele olliwa wannam-
bid säädnu, nink palwust piddanu, sis jättiwa nemma
neid Issanda hoolde. Nink säält lätsiwa nemma lai-
waga jälle Antiofia lina, Süria maal, taggasi nink

Kulutiwa neile, mes suri asju Summal neidega olli tennu, nink et temma pagganile ðususse uft olli ülesawwanu.

Dmmal wisil.

So ande, Issand, ütfinda Dm kiit, mes ma wöi nimmita, Nink mes siin om mo riffus. Et minna sulle fittusses, Nink lähhämbale orjusses Siin ella, anna iffes! Oh, kela turja oppetust, Nink kurratile kawwalust; Mo häddan minno römusta, Et ma hääl meel kannata! O Jeesus Krist, Mo ainus ðn! Mo ainus ðn! Jä minno mannu toolmisse! (299, 2.)

86.

Lidia nink Wilippi lina wangihoitja sawa usklikkus.

Dmmal wisil.

Mo terwe südda röömsas lät, Et ma ka olle kirjotet' Se wona ello-ramatun, Säääl ärrawallituide man. Ma taggane kiit pattu pürretust, Et muß' saas Jesu mdrsjä offaust. (372, 10.)

Nink mõnne aja perrast wallits Paulus Silast nink Lukast, nink läts jälle ärra, armo oppust kulutama, nink wellitse jättiwa tedda Summala armo hoolde. Bistra linan löis temma ütte noort meest, Timoteus nimmi, se olli latsest sani holega oppetedu ussun ommast emmast Eunikest, nink täl olli hä tunnistus wellitfist. Sedda wöt Paulus hennega. Kui nemma nüüd saiwa Troa lina, sis näggi Paulus öfel näggemist. Üts Makedonia-ma mees sais, nink pallel tedda: „Tulle alla Makedonia male, nink awwita meid!“ Sis lätsiwa nemma Makedonia male, nink saiwa Wilippi lina, mes om Makedonia ma pä-liin. Nink pühhal päiwal lätsiwa nemma Sudaliste kolimaija, nink kõneliwa neide naistega, ke siina kofotulliwa. Nink üts jummalapelglik naine, Lidia nimmi, üts purpuri wärwi müja olli ka kuuljide sean. Selle sõand awwas Issand, et temma tähhele pand, mes Paulus üttel. Nink

temma last henda omma maja rahwaga risti, nink pallel apostlid figest söamest, omma maija tulla nink sinna jäda. Ent kui nemma palwussele lätsiwa, sis sündi, et üts näütsik neile wasta tulli, sel olli lausuja waim, se saat ommile effandile paljo kasso lausmissoga. Sefamma tulli iks apostlide perra nink tännit: „Nesinatse innemisse omma figelörgemba Summala sullase, ke teile önsusse teed kulutawa.“ Nink sedda teggi temma mitto päiwi järgi möda. Ent Paulusse meel sai sest haiges, temma käänd henda ümbre, nink üttel selle waimo wasto: „Minna kässe sinno Jესusse Kristusse nimmel, temma sissest wälja minna. Nink temma läts tolsammal tunnil wälja. Ent kui temma effanda näijewa, et neide sagi lotus ärralöppi, sis aijewa nemma rahwast apostlide wasta mäsfama, nink lina päliko lassüwa Paulusse nink Silasse röiwid säljast mahha kisku, nink neid witsuga lahku. Nink kui nemma neile paljo löke olliwa andnu, sis heidiwa nemma neid wangitorni, nink kässüwa wangi hoitjat neid köwwaste hoita. Kui sel järane kange käst sai, sis heit temma neid sissenpidditse wangitorni, nink pand neide jalgu pakko. Ent sest ööd pididi Paulus nink Silas palwust, nink kittüwa Summalat, nink töise wangi kuliwa neid. Ent äktsifelt sündi suur mawärriseminne, nida et ka wangitorni allutse heljosiwa. Nink seddamaid awwati kiik wangikoa usse ülles, nink like wange kabla pässiwa wallale. Ent kui wangihoitja ülleswirgu, nink näggi wangitorni usse wallale ollewat, sis tömmas temma möka wälja, nink taht effi hennele otsa tetta, sest temma arwas wange ärrapaggenü ollewat. Ent Paulus tännit sure hälega: „Urta tekko hennele middake kurja, sest meije olleme kiik siin.“ Ent wangihoitja küsse tuld, nink karras sisse, naksi wärrisema, nink heit Paulusse nink Silasse ette mahha, weije neid wälja, nink üttel: „Effanda, mes ma pea teggema, et ma önsas saas?“ Nemma ütliwa: „Ussu Jēssanda Jესusse Kristusse

sisse, sis saad sinna nink sinno maja õnfas.“
 Nink nemma kõneliwa tälle Issanda sõnna, nink fi-
 gile, ke temma majan olliwa. Nink temma wõt neid
 sel õ tunnil henne mannu, mõst neide hawu ärra, nink
 last henda nink kii ommatfid seddamaid risti. Nink
 temma weije neid omma maija, pand roga lawwa päle,
 nink olli wäga rõõmsa, et temma fige omma perrega
 olli usklikkus sanu. Ent kui walge kätte sai, sis läh-
 hätiwa päliko lina sullasid sinna, nink lasiwa tälle
 ütelda: „Lasse neid innemissi wallale.“ Ent Paulus
 üttel: Nemma omma meid arowalikkult ilmaõhtomõist-
 mata pesnu, ke me Roma *) mehhe olleme, nink taht-
 wa meid nüüd sallajalt wäljatõukada. Ei mitte nida;
 enge tulgo nemma effi, nink saatto meid wälja.“ Kui
 päliko sedda kuliwa, sis tulliwa nemma effi, weiwa neid
 wälja, nink palsiwa neid, linast ärraminna. Sis tul-
 liwa nemma wangitornist wälja, nink latsiwa Lidia
 mannu, nink kui nemma sääl wellitsid olliwa nannu
 nink ussun kimitanu, latsiwa nemma ärra.

Wiis: Kes Jummalat ni lassep tetta.

Nüüd olle minna põhja löidnu, Mes päl ma lo-
 tust põhjanda; Se om mo Jesus, ke om tulnu Säält
 Issast sure armoga. Se põhhi ikkes kindmäs jääp,
 Kui ma nink taiwas hukka läap. (223, 1.)

87.

Paulus Ateni nink Korinti luan.

Wiis: Tulle ristiinneminne.

Lasse omma armo>walgust, D mo Õnnisteggija!
 Meelt mul walgustada selgest, Ole sa mo õppeja.
 Uja minno sõamest. Pimmedust nink hämmrust, Et
 ma wisse so een jäija Nink so armo=palget taitja.
 (267, 1.)

*) Kes tol ajal Roma meest pes, se olli Roma rahwa säduse
 perra surmaga wõlgo. Nemma olliwa Paulust arowalikkult kui kirjateg-
 gijat pesnu, nink tabhiwa tedda perrast sallajan õise kui warrast laste

Wilippi linast lätšiwä nemma Tessalonika lina, nink Paulus üttel Judaliste kolimajan kolm pühapäiwa järgi möda juttust. Mõnne neist usfiwa, ent umbusklikko Judalisse tõstiwa mäsšamist apostlide wasta. Sis lähhätiwa wellitse Paulust nink Silast läbbi ö Peroe lina. Sääl wõttiwa nemma apostlide juttust hääl mel wasta, nink juurdliwa eggapäiwa pühhan kirjan, kas se nida olles kui Paulus üttel, nink paljo usfiwa. Ent kui Judalisse Tessalonikan teda saiwa, et Paulus ka Peroe linan Summala sömna kulut, sis tulliwä nemma ka sömna, nink aijewa rahwast mäsšama. Ent wellitse sadiwa Paulust ärra Ateni lina. Kui nüüd Paulus näggi, sedda lina täüs wäärjummala orjust ollewat, sis wiwhasi temma waim temma sissen ärra, nink temma kõnnel Judaliste kolimajan, nink ka turro pääl eggapäiw neidega, ke temma mannu johtsiwa. Ent mõnne mailma targa riidliwa temmaga, nink ütliwa: „Mes sis se lobbiseja tahhap ütelda?“ Tõise ütliwa: „Ta rääs wastfid Summalid kulutawad; sest Paulus olli Jesust nink ülestõffemist kulutanu. Nink nemma weitwa tedda omma kohtopaika, nink ütliwa: „Kas meije es wõis teda sada, mes wastne oppus se olnes, mes sömna oppetat?“ Sest kigil Ateni lina rahwal es olle suremb himmo, kui wastfid asju kõnnelda, nink kuulda. Ent Paulus sais kesset kohto paika, nink üttel: „Ateni mehhe, minna näe teid kigepitte Summalide orjussest paljo luffu piddawat. Sest minna olle teije linast läbbiminnen, nink teije Summala tenistusse wisi kaeden, ka ütte altrid löidnu, mes päle olli kirjotedu: Tundmata Summalale. Redda teije nüüd teedmata orjate, sedda kuluta minna teile. Nink Paulus kõnnel neile Summalast, ke taiwast nink maad om tennu,

ärrapaggeda. Sedda es wõi Paulus wastawõtta, müüdo olles temma rahwa silmin kõiweras jänu, nink se olles temma armo oppuše tõle kahjus lännu; seperrast nõwwap temma arwalikko tunnistust, et täl sen asjan minksjuggust süda es olle.

kedda ei wõi ka innemiste kättega orjata, õtse kui olles Temmal middake waja, enge kes effi figile loodasjule ello nink hõngo annap; sest Temma sissen ellame, ligume nink olleme kui meije nüüd Summala suggust olleme, nida kui jo mõnne pagganide seast omma tunnistanu, sis peame meije Summalat tötten nink waimun kum-mardama. Kõl ollewat Summal säratse rummalusse aja nink tõga seni kannatanu, ent nüüd lassep Temma figile innemistile figin paigun kulutada, et nemma pat-tust kånasse nink Kristusse sisse ussusse, kedda Temma om üllesärratanu koolnuist nink mailma kohtomõistjas säädnu. Ent kui nemma koolnuide üllestõffemisest ku-liwa, sis nariva mõnne, ent tõise ütliwa: „Meije tah-hame siino selle asja perrast tõist kõrda kuulda.“ Nink nida läts Paulus neide keskest wälja. Ent mõn-ne mehhe hoitsiwa temma pole, nink usksiwa, kelle sean ka olli üts kohto essand, Dionisius nimmi. Perran sedda läts Paulus Ateni linast ärra, nink tulli Korinti lina, nink löis sääl ütte Juda meest, Alkila nimmi, omma naisega. Neide mannu läts temma, nink, et neil üttesuggune ammet olli, sis jäije temma neide mannu ellama, ent nemma olliwa omman ammetin telditeggija. Nink Paulus ajeti waimust, Judalistile tunnistama, et Jesus om ilma õnnisteggija. Ent kui nemma wasta panniwa nink teotiwa, sis puist temma omme rõiwid, nink üttel: „Teije werri olgo teije pä pääl; minna olle puhhas (teije süüst), nink lä sestfani pagganide mannu.“ Nink paljo Korintilisfi, ke sedda kuliwa, usksiwa, nink lassiwa henda risti. Ent Issand üttel õtse näggemisse läbbi Paulusse wasta: „Ärra peljako, enge kõnnele, nink ärra olgo wait: sest minna olle sinnoga, nink mul om paljo rahwast sensinnatsen linan. Sis iste temma sääl ajastaja nink kuus kuud, nink oppet neide sean Summala sõnna. Perran sedda jät temma wellitsid Summalaga, nink läts laiwaga Antiokia lina Sürria maal.

Ümmal wiisl.

So tartus minno juhhatago, So walgus paistko
mulle tääl, So arm mo sõamette jägo, Et ma so armo
te-raa pääl Iks ussun otsani wõis kārwa, Nink ussu-
tawä armoga, Ma iks so tahtmist tallita, Nink sinno
sõnnast abbi nõwä. (221, 4.)

88.

Paulus Eweso linan.

Wiis: Mes murret südda kannap.

Sest et so sõnna polest ka weel suur pimmedus,
Nink kurratide kolist, Saap kawwal oppetus; Sis Je-
sus, jä me mannu Iks omma sõnnaga, Nink sakramen-
tist anna, Meil wätke lõpmata. (410, 6.)

Kui Paulus mõnnes ajas Süria male olli wibinu,
nink jüngrid kinnitanu, sis läts temma Eweso lina,
armo oppust kulutama. Nink se sündi liggi katte
ajastaja perrast, et kiik, ke Asia maal elliwä, Issanda
Jesussse sõnna kuliwä, Judalisse nink Kreekalisse*). Nink
Summal teggi wäggewid ja immelikkuid tekko Paulussse
kæe läbbi, nink Issanda sõnna kaswi wäggewalt, nink
sai wõinust. Ent tol ajal tõssi suur mäsfaminne armo
oppussse perrast. Sest üts kuldsep Eweso linan, Temetrius
nimmi, teggi Diana templi hõbbe-kojosid, nink saiwä
kuldseppa sest suurt kaswu. Neid koggus temma kofko
nink algat neide meelde, kuis neil seni mani sest tõöst
olles kaswu sanu, nink kuis Paulus kigin paigun paljo
rahwast ärra essitas se läbbi, et temma neide Summala
orjust tühjas innemisse töös laidas. Ent sest sawat se
kahjo, et rahwas neide tööd ärrapõlles, nink et neide
pühha Diana koddä tühjas jääs. Kui nemma sedda
kuliwä, sis saiwä nemma täüs wihha, nink tännitiwä:
„Suur om Eweesride Diana!“ Nink kiik liin nakkas

*) Kreekalissis nimmeteti tol ajal kiik rahwast, mes es olle Juda
rahwa suggust.

mäsšama. Nink nemma josiwa kiik kottotullemisse paika, ja hariwa Paulusse seltsimehhi kinni. Ent kui Paulus taht rahwa sekka miina, sis es lasse jüngri tedda mitte. Nink tõise tännitiwa sedda, tõise tõist, sest koggodus olli ärra esitedu, nink suremb ossa es tija mitte, misperrast nemma olliva kocko tulnu; nink hõiksiwa kiik üttel hälel liggi kats tundi: „Suur om Eweesride Tiana!“ Ent kui lina-kirjotaja waiwast rahwast olli waigistanu, sis üttel temma: „Eweso mihhe, kes ei tija, et Eweso rahwa liin, se sure Summala Tiana nink temma taiwast mahhafaddanu kojo auwustaja om? Ent mes eest teije mäsšamist tõstate? Kui kellekel om kaibamist, sis kaiwago temma kohto man, ent ärra tekko tülli.“ Nink kui temma sedda olli üttemu, sis last temma rahwal ärraminna. Päle tülli taldotamist hõigas Paulus jüngriid henne mannu, jät neid Summalaga, nink läts ärra Makedonia male, ja säält Korinti lina. Siina jäi temma kolm kuud, nink läts sis laiwaga weikse Asia male, sest tal olli mõtte suwviste pühhas Jerusalemmes sada. Ent Miletussest lähhat temma Ewesohhe, nink kuts koggodusse wannambid henne mannu. Ent kui ne temma mannu tulliwä, sis üttel temma neile: „Teije tijate eesmätssest päiwast sani, kui minna Asia male tullu, kuis minna teid eggal ajal olle orjanu, nink teile middake ei olle ärrapeetnu õnsusse teest, mes minna teile es olles kulutanu nink teid oppetanu awalikkult nink maiju möda. Nink nüüd, nätsse, minna waimun keüdetu, lä Jerusalemmes, nink ei tija mitte, mes mull sääl saap johtuma, kui ennege sedda, et pühha waim eggan linan tunnistas nink ütlet, et kabla nink willetsus miino ootwa. Ent minna ei holi sest, ei pea ka omma ello essi mitte kallis, et minna rõmoga lõppetäs omma ellokäügi nink sedda ammetit, mes minna Issandast Jesussest olle sanu, armoppust tunnistada. Nink nüüd, nätsse, minna tija, et teije kiik ei sa ennamb minno palget näggema. Sis

kaege nüüd essi henda nink kiik sedda karja, kelle päle pühha waim teid om säädnu piiskopis, Issanda koggo-
dust kaitsma, mes temma omma werre läbbi hennele
om saatnu. Sest minna tija, et perran minno ärra-
minnemist kistja soe teije sekka sawa tulles, ke karjale
armo ei anna. Seperrast walwke, nink möttelge se
päle, et minna kolm ajastaiga, ööd nink päiwa, ei olle
mahajätnu, filmawega eggäutte manmitseda. Nink
nüüd, wellitse, anna minna teid Summala nink temma
armo sõnna hoolde, kes wäggew om, teid üllesehhitada,
nink teile perrandust anda kike sean, ke omma pühhen-
detu." Nink kui temma sedda olli üttelnu, sis heit
temma põlwile mahha, nink pididi palwust neide kikege.
Nink suur ikminne tulli kigile, nink nemma wöttiwa
Paulust ümbre kala kinni, nink anniwa tälle suud.
Kige ennamb teggi neile se sõnna haiget, mes temma
üttsel, et nemma es saasse temma palget ennamb näg-
gema. Nink nemma sadiwa tedda laiwa.

Wiis: Tulle ristinneminne.

Kui siin ma pääl filmawessi Sinno perris=offas
jääp, Nink so palleminne essi Saggest wigamisses lääp,
Kui ka taplet werreni, Jä iks kindmas otsani! Zion,
Jesu päle loda, Temmast sinna abbi oda! (336, 3.)

89.

Paulust wöetas Jerusalemi linan kinni.

Ommal wiisil.

Kannata, .: Zion, julgest kannata, Naarmist, häppe,
risti, waiwa, Surmani jä liikmata, Kae ello front
auro; Zion, kui siug sinno panney ka, Kannata! .:
(322, 2.)

Kui Paulus Jerusalemme sai, läts temma Sakkabi
mannu, kohhe kiik wannamba kottotulliwa. Nink kui
temma neid olli terwitauu, sis juttust temma kiik kõrra
perra, mes Summal pagganide sean temma ammeti

lääbi olli tennu. Nink nemma fittiwa Issanda armo. Ent kui Judalisse Asia maalt tedda tõisel päiwal templin näiwa, sis heidiwa nemma kät temma külge, nink tännitiwa: „Israeli mehhe, tulge appi! Se om se mees, ke kiik innemissi esfitap sesinnatse rahwa, nink sädusse nink templi orjusse wasta. Nink päleke om temma ilmalatši Summala kotta winu, nink sedda pühha paika ärrateotanu.“ Nink koggona liin liko, nink joost kofko. Nink nemma wõttiwa Paulust kinni, nink weddiwa tedda Summala koast wälja, nink templi usse panti seddamaid kinni. Ent kui nemma tedda püsiwa ärratappa, sis tulli üllemb wäe pälik söameestega joosten neide mannu, nink käst Paulust kätte ahhilidega kinni keüta, nink küsse, kes ta olles, nink mes ta olli tennu. Ent rahwa seast tännitiwa tõise sedda, tõise tõist. Ent kui temma kärä perrast diget põhja teda es sa, sis käst temma tedda leri wija. Nink rahwa päletüknisse perrast piddiwa söamehhe Paulust kandma, sest nemma josiwa perra, nink tännitiwa: „Sukka tedda ärra!“ Ent Paulus pallel wäe pälikust lubba, rahwale kõnelda. Nink kui temma tälle olli lubba andnu, sis ast Paulus treppi päle, heit käega rahwale, nink nakkas neile juttustama, kuis suurt lukku temma sädusse digussest olli pidданu, nink ristirahwast kigin paigun perrankiusanu, ent kuis Issand henda tälle olli näitnu Tamasko lina tee pääl, nink tedda kutsnu, armo oppust pagganile kulutama. Ent nemma kuliwa tedda se sõmani, nink tännitiwa: „Sukka järast ärra ma päält, sest tal ei sünni mitte ellada!“ Sis käst üllemb wäe pälik tedda ärra wija, nink pesmissiega temmalt nõuda, mis sü perrast nemma nida temma päle tännitiwa. Ent kui nemma tedda rihmuga olliwa finnikütnu, sis üttel Paulus: „Kas teil lubba om ütte Roma-meest ilma kohtomõistmata witsuga pesa?“ Sis lätsiwa seddamaid ne temma mant ärra, ke tedda piddiwa pesma, nink üllemb wäe pälik peljas, et temma Roma-meest

olli lastnu kinnikeüta. Ent töisel päival taht temma õigede teda sada, misperrast Judalisse temma päle oliwa kaibanu, nink käst kõrgepreestrid nink neide suurt kohhut kokko tulla, nink sääd Paulust neide ette. Ent temma kaije sure kohto päle, nink üttel: „Mehhe, welitse, minna olle hä söame tunnistussega Summala een käämu sefumatse päiwani.“ Sis käst kõrgepreester Ananias tälle su päle lüüwa. Ent kui Paulus henda eest koste, tössi kange tännitamine. Nink kui kärä sures läts, sis peljas üllemba wäe pälik, et nemma Paulust katski kistsusse, nink and söameestile käsku, tedda neide seast ärrakisku nink wangi wija. Ent ösel fais Isfand temma man nink üttel: „Olle julge Paulus; sest ötse kui sinna minnust ollet tunnistanu Jerusalem, nida peat sinna ka Roma linan tunnistama.“ Ent kui walge sai, sis teijewa 40 Judalist kindmat leppingut nink töwotust, et nemma es tahha enne süüwa nink juüwa, kui nemma ollesse sanu Paulust ärratappa; nink anniwä sedda kõrgepreestridede teda ja ütliwa: „Pallolge teije üllembat wäe pälikut, et temma tedda teije ette toop, ötse kui tahhasse teije temma asja parembide kuulda; ent meije olleme walmi, tedda ärratappa, enne kui temma teije ette saap.“ Ent Paulusse sõffara poig kuuld sedda nõüwo, nink kulut sedda Paulusele, nink se and sedda jälle üllembale wäe pälikule teda. Sis lähhät wäe pälik Paulust 200 säameestega läbbi ööd Zesaria lina mawallitseja Welitse mannu, nink and kirja ütten, mes Paulusse asja sellet.

Dummal wiisil.

Dumman hõlman ma so kanna, Ni kui weikest lastest; Armo rinda ma sull' anna, Suur ma olle heldussest. Ütske hädda, willetsus, Sadan, ei ka kiusatus Ei wõi minno sinnust käända. Kannata nink tröösti henda. (331, 6.)

Paulus wangi põlwen Zefaria linan.

Ümmal wiisl.

Es olles Summal meijega, (Ni ütley usflik suggu),
Es olles Summal meijega, Sis huffan olles luggu.
Sest meid om wäike foggodus, Nink same tigist põlle-
tus, Ke tükwa meije päle. (317, 1.)

Kui ma-wallitseja Weliks kirja olli luggemu, sis üttel temma Paulusse wasta: „Minna tahha sinno kuulda, kui sinno pälekaibaja ka sija sawa,“ — nink käst tedda Herodesse kohto majan hoita. Ent wiije päiwa perrast tulli kõrgepreester Ananias Zefariate, nink temmaga ütten Judaliste wannamba nink kõnnetõstja Tertullus. Nink Tertullus nakkas sis eesmält libbeda sõnnuga mawallitsejat kitma, ent perran sedda kirja kõnnet tõstma Paulusse päle, et temma ajawat rahwast mäsama, nink temma ollewat üllemb esfitaja Nazareenride walle-ussust, ke ka ollewat püüdnü Summala kotta teotada. Ent kui Paulus wastakoste, et temma se te ehk oppusse perra, mes nemma wõras- ehk walle-ussus ütlesse, omma wannambide Summalat nida olles orjanu, et temma kiik wõttas usku, mes Summala sõnnan om kirjotedu, nink et temma se man iks püwwas puhhast sõame teedmist hoita Summala nink innemiste wasta, sis üttel Weliks Judalistile: „Kui üllemb wäe pälik Gifias sija alla tulley, sis tahha minna teije asja perakullelda.“ Nink temma käst pälikut, Paulust hoita, et temma jaas hengata, ei ka leddate temma ommatfist keelda, tedda orjamast ehk temma mannu tullemast. — Ent mõnne päiwa perrast tulli Weliks, Trusilla omma naisega, se olli Juda suggust, nink kuts Paulust henne ette, nink kuuld tedda kõnnelewat ussust Kristusse sisse. Ent kui temma kõnnet õigussest nink puhhussest nink tullematsest kohtust, sis heiti Weliks ärra, nink koste: „Minne nüüd ses kõrras ärra: kui mulle

parrembat aiga saap, kül ma sinno sis kutsu." Ent temma loot ka Paulusselt rahha sada, et temma tedda wallale lasses. Ent kui kats ajastaiga täüs sai, sis tulli Porcius Westus Welitse affemele. — Ent kui nüüd Westus ma-wallitsust allust, sis last temma Paulussel kohto ette tulla. Sis tõstiwa Judalisse, ke Jerusalemist olliva allatuluu, mitto rassedat kaibust Paulusse wasta, mes nemma es wõi töttes tetta. Ent Westus taht Juda rahwale melehääd tetta, nink üttel Paulussle: „Kas sinna tahhat ülesminna Jerusaleme, nink sääl minnust laske kohhut henne päle mõista?" Ent Paulus üttel: „Minna saisa Keisri kohto al, sääl peap mo päle kohhut mõistetama. Minna ei olle sest middake temmu, mes nesignatse minno päle kaibawa, sis ei wõi minno keake neide kätte anda. Minna nõwwa keisri kohhut." Westus üttel: „Keisri kohhut ollet sa nõudnu, Keisri mannu peat sa sama." — Ent mõnne päiwa perrast tulli kuningas Agrippas II. omma naisega Sesariate, Westust terwitama. Nink kui Westus kuningale Paulusse asja olli juttustanu, sis üttel Agrippas: „Minna tahhas effike seddainnemist kuulda." Temma üttel: „Hommen peat sa tedda kuulma." Tõisfel päiwal tulli Agrippas nink temma naine sure uhkussega kohto maija, nink Paulust todi ette. Ent Agrippas üttel tälle: „Sul om lubba, henne eest kõnelda." Sis koste Paulus henne eest, nink nakkas ommast ennitsest ello kõrrast, kuis temma sädust olli kangede piddanu, nink risti rahwast perrankiusanu, nink kõnnel ommast ümbrekäändmisse luggust Tamasko lina te pääl, nink kuis Isfand tedda olli ärrawallitsemu, pagganile armo oppust kulutama, nink sellet, et Kristus piddi kannafama nink koolnuist illestõusma. Sis üttel Westus sure hälega: „Paulus, sinna sonnit." Ent temma üttel: „Kallis Westus, minna ei sonni mitte, enge kõnnele tõisitsid nink mõistlikkuid sõnnu. Sest kuningas tijap sedda kül, kellel minna ka julgeste

fõnnele; sest minna ei arwa middake neist asjust tälle teedmata ollewat, sest et se ei olle mulgan sündinu. „Das sinna ussut prohewete, kunningas Agrippas? Minna tija, et sinna ussut.“ Agrippas üttel? Ei pudu paljo, sa melitat minno, et minna ristiinnemiffes sa.“ Ent Paulus üttel: Minna sõwwas kül Summalast, pudugo weidi ehk paljo, et ei ütfinda sinna, enge ka kiik, ke minno täamba kuulwa, säratses saasse, kui minna olle, ent ilma neide kapluta.“ Sis tõssi kunningas nink tenma naine, ja ma-wallitseja ülles, nink ütliwa hennie kesken: „Se inneminne ei olle middake tennu, mes surma ehk kaplu wäärt om, nink tedda olles wõinu wallale laske, kui tenma es olles Keisri kohhut nõudnu.

Wiis: Tulle ristiinneminne.

• Meije kunningas sa ollet, Sinno om me heng ja meel; Taplusfen sa appi tullet Meile, sa Immanuel Dmna rahwast tunnet sa, Wõttat neid ka finnita, Et ka jõudo saas me tässi, Ussu-taplussen ei wässfi. (330, 2.)

91.

Paulust wetas ärra Roma lina.

Wiis: Henge peijoten.

Kui ne laine tääl Lahtwa pimmel wõl Henge laiwa finnitatta, Rühhi mulle abbis idtia, Saija minno man, Hwitja pimmedan. (153, 12.)

Ent kui se nõu olli petu, Paulust laiwaga Italia male fata, sis anti tedda nink mõnd muud wangi ütte päliko kätte, Julius nimmi. Se olli lahke Paulusse wasta. Nink nemma lätsiwa laiwaga merre päle, nink saiwa Areta saarde. Kui nüüd jo paljo aiga olli mõda lännu, nink ilm jo pahhas nakkas minnema (et talw olli tulleman), sis manmits Paulus, talwes sinna saarde jada. Ent pälik uff enammb laiwa-wallitsejat, kui sedda, mes Paulus üttel, nink suremb hull kit nõwwo, säält ärra-

minna. Ent ei mitte kawwa perran sedda, sis tössi kange tuul, nink haard laiwa, et na henda piddiwa tulest lastma ajada. Nink kui nemma pelgsiwa, henda liwa päle johtwat, sis lasssiwa nemma purje mahha, nink ajeti neid nida eddesi. Ent kui mitmal päiwal päiwa, ei ka tähte es nätta, nink suur marro tuul ütte puhku puhkse, sis löppi neil wimane lotus, ello jäda. Nink Paulus ast neide keskete, nink üttel: „D mehhe, teil olles sündinu, minno sömma wötta, nink ei mitte Kretast ärratulla, sis ollesje meije sest waiwast nink kahjust ilma jänu. Ent nüüd mannitse minna teid, julge olla, sest ütste heng ei sa meie seast hukka, kui ennege laiw. Sest sel ööl sais Summala engel minno man, nink üttel: „Irra peljako, Paulus, sinno peap Keisri ette säetama; nink näse, Summal om sulle neid kiik kinku, ke sinmoga laiwa pääl omma. Seperrast olge julge, mehhe, sest minna ussu Summalat, et se nida saap ollema, kui mulle om üteldu. Ent meije peame ütte sare päle ajama.“ Ent kui walge nakfi sama, sis manmits Paulus kiki, leiba wötta, nink üttel: „Täämba om neljastöiskümnes päiw, et teije sömata ollete. Seperrast mannitse minna teid, ello üllespidamiffes leiba wötta, sest kellekel teije seast ei sa juuskarw pä päält mahhasaddama.“ Nink kui temma sedda olli üttelnu, sis wöt temma leiwa, tennaas Summalat kike een, murs sedda, nink nakfi söma. Sis saiwa nemma julges, nink wöttiwa ka leiba. Ent kui walge sai, sis es tunne nemma sedda maad mitte, nink nemma aijewa laiwa ütte paika, kun eddimänne ots kinni jäi, ent taggumest otša murti kangist lainist katski. Ent söamehhil olli nõuw, wange ärratappa, et keake neist wälja ojoden ärra es pagges. Ent pälik, ke taht Paulust ello jätta, keeld ärra sedda nõwwo, nink käst neid, ke mõstiwa ojoda, eesmält wälja karrata, nink male minna, ent perrast kiik muid, mõnd laudu pääl, mõnd laiwa tükke pääl. Nink nida sündi, et kiik ter-

welt male saiwa. Sää! sai neil teda, et se saar Melites kutsuti. Ent sare rahwas näüt henda lahkel wiisil neide wasta, sest nemma teiwa tuld, nink wõttiwa neid kiik wasta wihma nink külma perrast, mes nemma olliwä wälja kannatanu. Ent kui Paulus hulka hakko kocko riib, nink tulle heit, sis tulli nastik lõhnast wälja, nink nakkas temma käe külge. Ent kui sare rahwas näggi sedda ellajat temma käe küllel rippuwat, sis ütliwa nemma tõine tõist wasta: „Se inneminne om tõest rõwel, kedda Summala wiha es lasse ellada, ehk temma kül merrest om päänu.“ Ent temma rapput ellaja tulle, nink tälle es sa üttele wiika. Ent nemma odiwa tedda üllespaisuwat ehk äkkitselt kolu mahha saddawat. Ent kui nemma kawwa odiwa, nink es näe, tälle üttele wiika sündiwat, sis ütliwa nemma tedda Summala ollewat. Ent sesamma paiga lähükessen olli üts mõisa sare üllembal, sel olli nimmi Publius, se wõt neid omma maja nink pididi neid kolm päiwa sõbralikkult. Ent Publiuse essa pösssi pallawat- ja kotto-tõppe. Sis läts Paulus temma mannu, nink kui temma olli palkwust pidanu, sis pand temma käe temma päle, nink teggi tedda terwes. Kui se olli sündinu, tulliwä ka tõise tõbbitse temma mannu, nink saiwa terwes. Ent kolme ku perrast lätliwa nemma laiwaga ärra, nink saiwa Roma lina. Nink Paulusel anti lubba, üttele sõamehhega, ke tedda hoit, siina miina nink jäda, kohhe temma taht. Ent Paulus jäije kats terwet ajastaiga omma üritu maija, nink wõt wasta kiki, kes temma mannu tulliwä, nink temma üttele jutust Summala rigist, nink oppet Isfandast Jesussest Kristussest lige julgussega ilma keelmata.

Ommal wiisil.

Otsani, :: Zion, ussu otsani! Ärra jägo lõiges mitte! Ussu palk saap peake. Ülles! mes om tattan, jätta! Zion, ussu ammat surmani, Otsani! :: (332, 7.)

Lühhikenne teda-andminne apostlide ellust ja surmast.

Niik mes ristiinnemisse õnsusses tarwis lät, om meile Summala sõnnan, se om, Wanna nink Wastse Testamenti ramatuin, selgede nink täwwekkult pühhaft Waimust prohwete nink apostlide läbbi üllespantu. Mes siin weel apostlide ellust ja surmast juttustedas, sedda ei olle Summala sõnnast, enge wannust innemiste kirjust wõetu*), ke apostlide ajal nink päle neide aigu elluwa; nink ehk sedda ka meije ajal weel ärratamisses nink oppusses wõip tarwitada, kumma sestke ärratuttas, kuis Summala sõnna towotusse omma tõttes sanu, siiski ei olle se nimmelt õnsusses tarwis, ei tohhi sedda ka Summala sõnna arwolisses piddada, sest et se om paljas innemisse sõnna, mes ei olle pühhaft waimust siise antu ni kui pühha kirri, mes ristiinnemisse ainus õnsusse põhhi nink lätte om.

Neide wannu kirju perra, ollewat apostel Paulus Roma linan risti-ussu tunnistamisse perrast mögaga tappetus sanu, — 64^{damaal} aastal päle Kristusse sündimist, kui Keiser Nero Roma riki wallits. Selsammal aastal ütteldas ka apostelt Peetrust Roma linan ussu perrast risti-surma kannatanu ollewat, ni kui Snnistegija tälle sedda olli ette kulutanu**). — Noremb Saklab, Alweusse poig, jäije allati Serusalemi lina, eddimäst risti loggodust kaitsema nink wallitsema. Omma ussutawa ammeti piddamisse nink puhata ja laitmata ello pärrast kutsuti tedda wäärnimmega „õigedas.“

*) Neide wannu innemiste kirju sean lõitas mõnda, mes pühha kirja põhja pääl saiswa, nink temma oppusjega ütte kääwa. Neide lugemissest wõip ka ristiinnemine ni kui Wanna Testamenti apokriwa ramatuist kaswu sada. Ent lõitas ka tõisi innemiste kirju kelle oppus nink tunnistus pühha kirja wasto om. Ne omma seggatu kirja nink walleusse ramato. Nink kes neist luttu peap, se om essi-melest seggatu nink walle-ussulinne.

***) Rae 69. pätiikki otfa pole.

Ent Judaliste förgepreester wihhas tedda temma ristiusu perrast, last tedda kinniwötta nink paasja pühha aiga templi harja päle wija, nink käst tedda, rahwa een Kristust nink omma usku ärrawandu. Ent konna temma sedda es te, enge ommast ristiusust ütte wägewat tunnistust and, saije temma templi harja päält mahha wissatus, nink kiwwega heidetus. Henge heitniffen pallel temma weel omme wainlaste perrast: „Issand Summal nink Issa, minna palle neide eest, sest nemma ei tija, mes nemma teggewa.“ Temmast om se Wastse Testamenti ramat kirjotedu, mes Sakkabi ramatus kutsutas.

Jerusalemi lina ärrahäetamist, mes kässiramatum om üllespantu, sai weel apostel Saan nätta, kes perran Paulusse surma wäikesse Asia-ma ristikogodusse eest hoolt kand, nink ennambeste Eweso linan ellaman olli. Temma sai säält risti-ussu tunnistusse perrast ütte tühja sare päle wangi widus, kun temma omma awwaldamisse ramatut wöt kirjotada. Perran sedda lasti tedda jälle wallale, nink temma kulut armooppust Eweso linan weel 30 ajastaiga surmani. Kigist apostlidest om temma ütfinda, ke es kole üllekohto surma.

Ütten linan Eweso liggidal sai Saan ütte nore mehhega tutwas, kes temma oppust nink juttust hä melega wastawöt. Saan armast tedda kui essa omma poiga, nink and säält ärraminnen noort meest kogodusse piiskopi hoolde. Piiskop wöt tedda omma maija, nink kand figepitte temma henge eest hoolt, seni kui ta tedda pühha ristniffe läbbi Jesusse kogodusse luliikmises wastawöt. Ent päle ristnist sai noor mees kurje sõpru seltsi, ke tedda fige kurja töle kihhosiwa. Nink kui lina rahwas tedda nink temma seltsilissi ennamb henne sean es tahha fallida, sis paggesiwa nemma säält ütte laande, nink naksiwa rööwli kombel ellama. Konna nüüd noor mees neide seast kurja tö päle fige julgemb olli, sis wallitsiwa seltsimehhe tedda ommas päli-

fus. Mõnne aja perrast johtu, et Jaan jälle sedda foggodust läts kaema, nink temma nõus piiskopist omma poiga. „Temma om kolu,“ ütles piiskop filma-weega. „Sis wi minno temma hawwa mannu,“ üttel apostel. „Oh et ma sedda jõwwas,“ puhkas piiskop; „temma ellap kül ihho polest, ent waimo polest om temma kolu.“ Kui Jaan sedda kurblikko luggu piiskopist kuulda sai, sis rühk temma, pallawast armastussest ajetu, sinna minnema, kun se hirmus rõõwlide selts olli, last henda neist kinniwõtta nink üttel: „Wige minno omma päliko mannu!“ Kui niüd pälik Jani näggi tulleswat, nakkas temma temma eest ärrapaggema. Ent Jaan joost tälle perra, nink hõigas: „Minno poig, misperrast sa omma essa eest pagget, ke wanna nink jõwwetu om. Ärra peljako, weel om mul lotust sinno perrast. Ussu ennege Kristusse sisse, temma om minno sinno mannu lähhätanu.“ Sis jäi noor mees wärristen saisma, nink nakkas hallelikkult ikma. Ent Jaan wõt tedda ümbre kala kinni, weije tedda foggodusse mannu taggasi, nink es jä enne rahhule, kui temma pattu teed mahhajätten figest sõamest Issanda pole taggasi käänd. Sedda teggi armastus, mes õigest ussust tullep. Nink selle armastussele kihhotada nink mannitseda olli Jani figekallimb ja armsamb tö nink juttus. Seperrast last temma henda wannausse põlwen ni saggede kui foggodus kofko tulli, temma sekka kanda, nink kui ihho nõrkus tedda keeld juttust ütlemast, sis es üttele temma muud kui neid sõnnu: „Latskessse, armastage tõine tõist“ *).

---

*) Muide apostlide ellust nink surmast ei olle meil särempar teda. Neide armooppusse rõõst üttelebas weel, et apostel Pärtel ollewat armooppust kulutanu India-maal, Peetrus Babiloni linan, Andres Skitia-maal, Tomas Parti- nink Persia-maal, Judas, Sakabi welli, Arabia-maal, Matteus Mora-maal, kunninga emmanda kandaze majan

Lühhikenne selletus, Summala sõnnast, nink kristlikkust kirkust.

E s m ä l t.

Summala sõnnast.

Kristusse apostli kaswatiwa, pühast Waimust walgusetetu, Summala riki se läbbi, et nemma Snnisteggija kassu perra, armo oppust kulutiwa figele rahwale, nink neid, kes neide juttust wastawõttiwa, ristmisse sakramenti läbbi ristikogodusse offauste wastawõttiwa. Nemma tunnistiwa, kuis kiik Wanna Testamenti töwotusse Wastse Testamenti ajal Tesusjen Kristusjen olliwa täüdetus sanu, nink oppetiwa, kuis kiik, kes õigen ainun ussun Kristusse sisse uskiwa, Summala armust ristikogodusjen Summala sõnna nink sakramenti läbbi õnsas sawa. Ent sedda õiget ainust usku es oppeta nemma mitte ütfinda su sõnnaga, juttust üttelden, enge nemma panniwa pühast Waimust walgustedu nink ajetu, sedda armooppust ka perrantullewa aja päle selle ramato sisse ülles, mes Wastses Testamentis kufutas nink mes meil seni päiwani weel käen om. Nink se olli ainult tarwis, sest et jo apostlide ellopäiwil, nink weel ennamb perran neide surma, seggaja tõssiwa, ke omma innemisse oppusse nink innemisse-säädmistega õiget ristiussu oppetust tahhiwa ärraseggada. Ne walle oppetaja nink seggaja, ke henda iks allati waimust nink effierralikkust arwaldamissest kittiwa, es arwa õnsusjes kül ollewat sest, mes apostli Wastsen Testamentin olliwa oppetamu; — nemma tahhiwa omman uhkusjen ärrawallituile omma innemisse-oppusse nink säädmistega weel süggawambat armo-tundmist anda nink kindmambat õnsusse teed juhhatada. Wõnni neist, ke weel effi apostlid olliwa nämmu nink kuulnu, püsiwa päleke omma walle oppust sega kinnitada nink rahwale hääs fitta,

et nemma ütliwa, omma oppust apostlide su kõnnest
essi kuulnu ollewat. Subba apostli näggiwa sedda pet-
tust nink seggamiße luggu ette ärra, nink seperrast
mannitfiwa nemma ommin kirjun ni kangeste, et meije
henda hoijasse fige wõra oppusse eest, mes neide op-
pussega pühhan kirjan ütte ei kää, olgo ka, et üts en-
gel taiwast sedda peas kulutama. Kiiß mes ussu polest
meije henge õnsusses tarwis om teda, omma apostli
selgeste nink täwweste iggawetses ajas pühha kirja
üllespandnu. Meil om nüüd Wanna nink Wastse Tes-
tamenti ramatuin üts kindma, selge nink jummalik
õnsusse põhhi nink juhataja, mes perra kiiß wõrast
nink walle oppust wõip kaloda nink ärratutta. Nink
wõip eggaußs, kel ennege tõemelelik tahtminne om, püh-
hast kirjast, nink essierralikult Wastsest Testamentist
sedda tõttet, mes õnsusses tarwis lät, ärramõista.

Kes sis meije aigo ütlep, et tõttet ei wõiwat siski
pühhast kirjast ärratutta, sest et pühha kirja sõnna ei
ollewat selge, nink et temma sõnnul ollewat mitmasug-
gune mõistus, mes mitmal wißil wõiwat selletada, —
sefuggune ütteleja ei kawwatse essi, et temma omma rum-
mala ütlemissega Jummalala pühha Waimo seggajas
nink süüdlasßes teep; sest kui pühha kirja sõnna es
olles essi hennest selge, sis es olles se jo kelleke mu
kui pühha Waimo süüd, kes neid sõnnu ei olle selgem-
bide prohwetele nink apostlidele awwaldanu nink sisse
andnu. Seperrast üttelewa sis jälle tõise, pühha kirri
essi ollewat kül selge, ent siski ei sawat innemisse täw-
welikko tõttet pühhast kirjast ma pääl ärratutta, sest et
innemisse meel om pattu läbbi rikfutu, ni et temma
ommete tõttest selget arwo ei sa. Sel ütlemißel om
kül tarkusse näggo, ent üttelejide suun ei olle seke muud
kui selge rummalus nink kawwalus. Nink tullep se
päle kosta. Kui Kristus pühha Waimo läbbi meile
omma sõnna om andnu, sis om temma arwo-ndu,
meid omma sõnna läbbi walgustada nink fige tõtte sisse

juhhatada. Kui nüüd ka ne innemisse, ke temma sõn-
nast omma henge õnsuses tõttet tahhas ärratutta, sest
sõnnast ommeteke selget arwo es saas, sis tettas jo
Kristusse armonõwwo tühjas, nink tedda effi päleke
wõlsjas, ke om towotanu, pattatsid innemissi omman
sõnman pühha Waimo läbbi fige tõtte sisse juhhatada,
nink siski ei juhata. Seperrast peame pühha kirja
perra tunnistama: Sunnala sõnna om **sel** innemissel
selge, kes tahhap temnast tõttet nätta nink tutta; kes
sedda ei tahha, sel jääp temma üts selletamata nink
säitsme pitsatiga kiinipantu ramat. Paistko päiw tai-
wa lautussen ni selgede kui taht, kui sa melega filmi
finni peat, egga sa sis päiwa walgust ei wõi nätta.
Sis om tutta, et juren esitussen omma kiif, kes ütle-
wa, pühhast kirjast ei wõiwat inneminne selget arwo
sada, sest et täl mitmasuggust selletust ollewat. Temma
selletus ei olle kunnake mitmasuggune, enge om iks
üttesuggune, kui kirja kirja perra, se om kui neid
pühha kirja tükke, mes rassemba omma ärramõista,
tõiste selgema tükke läbbi ärraselletedas nink se man
ennege ikkes apostli Paulusse kässu (Rom. 12, 6) perra
tettas: et kirjaselletaminne sündko ussuga ütte — se
om ussu pä-oppussega, et inneminne ei sa õiges omma
teggode nink ärratenimisse läbbi, enge Sunnala armust
Kristussen ütfinda ussu läbbi selletedas, nink inneminne
allandussen omma mõistust nink tundmist pühha kirja
sõnnu alla painutap. (Kae 2 Kor. 10, 5.)

Ent se om neide meelt wasta, ke pühha kirja
kõrwal weel walgust otswa, nink luffu pidawa om-
mast sõame tundmissest, nink kitwa päleke, se tundminne
ollewat neile pühhast Waimust sõamette antu ehk aw-
waldetu, olgo ka et neide sõame tundminne selge pühha
kirja sõnnuga kokko ei sünni. Se wasta ei wõi meije
muud ütelda kui sedda. Kui pühha Waim ütte inne-
missele midda arwaldas, mes pühha kirjaga ütte ei
kää, sis es olles temma ennamb üts pühha Waim,

enge üts seggaja nink kurri waim. Seperrast oppeta-
wa ka meije Lutteri öige ussu tunnistusse ramato ni-
dade: „Meije peame se mannu jäma, et Summal ei
tahha tõist wiisi meije mannu tulla (ehk henda awwal-
dada) kui omma sõnna nink sakramenti läbbi, nink kük,
mes muido waimo samissest kittetas, se om kurradist.“
Pühha Waim awwald kül prohwetele nink apostlidadele
wastsid asju nink oppussi, mes enne ütteleke innemissele
teda es olle, ent meile ei awwalda temma henda tõist
wiisi kui se sõnna läbbi, mes ta meile neide walgustedu
meeste läbbi om andnu *). Nink se eest sünnis meil
Summalat figest sõamest tennada, sest muido es olles
meil ennamb ütteleke kindmat ussu-põhja, kui eggäüts
omma sõame tundnisse nink waimo awwaldamissega
wastset oppust wõis ette tuwwa. Kost sis ennamb
töttet ärratutta, kui Summala sõnna kõrwal weel pet-
likko innemisse sõand tettas tundnisse lättes nink põh-
jas! Sis olles jo ristiinnemisse usk nisauma petlik nink
muidutaw, kui se lätte, kost temma wälja tulles, se om
innemisse sõame tundnissest. Ent mes ütlep pühha
Kirri innemisse sõamest, kui ta ei saisa ütsinda Sum-
mala sõnna kindma põhja pääl? Prohwet Terennias
ütlep 17 pät. 9 w.: „Südda om kawwalamb petma,
kui minkisuggune mu assi, nink temma om kohhalt hukkan.“

Sis wõime rõmoga tunnistada, meil om pühhan
Kirjan selget töttet, mes eggäüts, kel öiget tahtmist
nink nõudmist om, wõip ärratutta; meil om Ewange-
liumi Lutteri kirkun selget ussupõhja, mes ei saisa pet-
likko sõame tundnisse, enge ütsinda Summala kindma
sõnna pääl, pühhast Waimust sisse antu, nink prohwe-
test ja apostlidadest üllespantu meije henge õnsusfes.

---

*) Sesamma waim, mes wannal ajal prohwetide nink apostlide
läbbi om kõnnelnu, kõnnelep nüüdke weel meijega awwaldetu, Summala
sõnna läbbi, kanna Summala waimo ei wõi Summala sõnnast lahhu-
tada — ne omma üks ütten koon — sest Summala sõnna ei olle essi hen-
nest wäeta, enge om waim nink ello (San. Ew. 6, 63).

T ö i s e l t.

Kristlikkuft kirkuft ehk pühhide offausseft.

Kristlik kirrik om se waimolik maja, kellele Kristus omma surma nink üllestösemissega iggawest põhja om pandnu. Ne 3000 henge, mes Pühha Waimo wäljakaldamisse läbbi eddimätsel Suwwiste pühhal saiwa üttes koggodusse kokko kootus, olliwa eddimätsse waimolikko kirwi, kellest wastse Testamenti Zioni templit ehhitedi. Tulliste kelekeste näul tulli Pühha Waim nättawal wiisil apostlide päije päle mahha, nink and kuuljile Summala sõnna juttusse läbbi usku sõamette, mes sakramente ande läbbi kimitedi. Seft Summala sõnna nink sakramente omma ne armo-riista, mes Dnisteggija jo omnil ellopäiwil omma armo-rigi kaswatamisses nink üllespiddamisses olli säädnu, nink kelle läbbi temma ma pääl omma pühha Waimo andet ristikogodusse luliikmistile jaggap ilma otsani. Sedda olli jo eddimätsel Suwwiste pühhal Serufalemi templinätta, seft pühha Waim es tulle tolke ajal neile kolme tuhhandile töist wiisi, kui Summala sõnna kuulmisse nink sakramenti ande läbbi. Peetrusse juttust kuulden, naksiwa kuulja õnõusse teed apostlidest nõudma; nink Peetrus koste neile töiste apostlide nimmel, et nemma ümbrefänasse, nink lasjese henda risti, sis saasse nemma pühha Waimo andet sama. Ke nüüd temma juttust sõamette wöttiwa, nink usksiwa, ne saiwa ristmisse sakramenti läbbi ristikogodusse ossauste wastawõetus, mes seftjani Kristusse ihhus nink mõrsjas om sanu, ni kui Temma selle koggodusse pä nink peigmees om, ke omma ihho pühha Waimo läbbi kaswatap ja üllespeap, omma mõrsjat ikkes ehhitap õigen ainun ussun, nink tedda walmistap ma pääl, jeni kui Temma jälle tullep wiimsel päiwal, omma täiwes tettu mõrsjat wona sajale wõtma taiwa Serufalemin. Ent ka se pühha Waimo kaswatamine, üllespiddamine, ehhita-

minne nink walmistaminne ei sünni ma pääl töist wiisi, kui Summala sõnna nink sakramente läbbi. Ristmisse sakramenti läbbi sünnitap pühha Waim wastset innewist meije sisse, nink teep meid sen pühhan wasttesündimisse mõskmissen Kristusse ihho luliikmissis; altari sakramentii toidap temma meid Kristusse ärraselletedu ihho nink werrega, nink lassap ikkes jälle armo rõhkust meije wastse innemisse sisse joosta, et meije kui ellawa luliikmisse Kristusse ihho külle — halsendasse nink wilja kannasse, ni et jo süin ma pääl meije süssen sedda wastset ihho walmistedas, minkaga meid üllestõffemisse päiwal peap ehhitetama. Summala sõnna läbbi walmistap pühha Waim meid ristifoggodusen, nink hoiap meid õigen ussun, et meije ei essi kõrwulisse, essi wallitsetu te päle, mes ei sünni Summala sõnnaga kokko, — enge ikkes jäässe apostlide oppusse nink ossausse mannu, nink sen ossaussen õnsust perrandasse ussu läbbi.

Sis omma nüüd Summala sõnna, ristmisse nink altari-sakrament Issandast essi säetu armo ande nink õnjusse-riista, mink läbbi pühha Waim ristifoggodust ma pääl kutsup, foggup, walgustap, pühhendap nink Jesusse Kristusse man peap õigen ainun ussun. Ent konna Summal ei olle mitte üts seggamisse, enge rahho-Summal, ke tahhap, et temma foggodusen küf sündko ausaste nink kõrra perrast, sis ei tohhi Summala sõnna perra Issanda foggodusen mitte eggäüts, kes tahhap, Summala sõnna kulutada nink sakramente jaggada, enge ütfinda ne, ke Issandast se päle essiterralikko kutsmist nink säädmist omma sanu. Seperrast om sis õnisteggija essi omma foggodusse kaswus nink õnnistamisses enne taiwaminnetit karjusse ehk oppetaja ammetit säädnu, nink selle ammeti kätte Summala rigi wõtnuid usku, et ne kutsutu nink säetu Summala sulase, kelle temma karjusse ammetit om andnu, Kristusse nimmel temma wonakeisi peawa kaitsuma, Summala

šonna nink sakramente temma säädmissē perra kuluta-
ma nink jaggama, neile, kea omme pattu kahhitsuwa,
pattu andisandma, ent neile, kea henda pattust ei kána,
pattu kinnitama.

Selle ammeti kaitsmisse al om nūūd Kristus —
se koggodusse pä — omma ihho, se om ristikoggodust,
apostilide ajast seni ajani — ūllespiddanu nink kaswa-
tanu puhta Jummalā šonna kulutamisse nink seggamata
sakramente jaggamisse läbbi. Ent Kristusse wain-
laune — se wanna Siug — om ikkes ka temma kog-
godusse wainlane olnu; nink nida kui Sadan Kris-
tust effi pūūs ārrahāwitada temma ello päiwil, ehk
temma temmast wōimust kül es sa, nida om ka alg-
missēst sani Sadani pūūdminne olnu, Kristusse koggodust
ārrahāwitada. Eddimātsen 300 ajastajan perran
Šnisteggija surma pūūs temma ristikoggodussele otsa
tetta se läbbi, et temma eesmālt Sudarahwast nink per-
ran sedda pagganid aije ristirahwast perrankiusama nink
temma luliitmissi wāe kaupā, tulle nink mōgaga ārra-
hukkama. Ent se perrankiusaminne es lā ristikoggo-
dussele mitte kahjus, enge temma luliitmistē ārrawalletu
werri sai Šsanda immetaolikkō saatmissē läbbi fige
kindmambas lubjas, miukaga Zionit ehhtedi, nink ris-
tikoggodusse pōld, mes paljo werrega wāeteti, nakkas
kuisamisse ajal weel kaunibal wiwil hāitsēma nink wilja
kandma. Seperrast wōt Sadan kätte umbrohho kül-
wamisse läbbi omma ārrarikmissē nōuwo eddesi jata,
nink se kawwal nōu lāts täl parrembide kōrda. Rist-
tikoggodusse keskest tōusima seggaja nink walleprohwete,
ke puhhast apostilide oppust nakkiswā ārraseggama wal-
leoppusse nink innemiste liigsāadmiste läbbi. Se umb-
rohhi teggini essierralikult kätte meeste walle-oppuste
nink tō läbbi. Eddimānne olli Ahwrika ma piiskop
Donatus. Temma nōu olli — Šnisteggija selge šon-
na nink kelo wasta — ūtte puhhast koggodust, koggodust
koggodusse siffen, ūllesrōtta, nink om temma om-

ma lahutamisse töga kife wäikeste seltside wahheteggemisse töle teed walmistanu. Iwine mees, Ingulus ma munk Pelagius, oppet pühha kirja oppusse wasta, et inneminne ei ollewatke pattu läbbi nida rikkutu, et ta es jöwwas Summala armo hennele omme teggode läbbi ärratenida. — Gest otsa, kui ne 2 esfitust üllestulliwä, olli ristifoggodussen weel walgus üllem b — pimmedust; ent aigupitte, kui Roma paapst kirjotedu*) sönnä lättet kinni pand — se läbbi et temma Piibli luggemist rahwale ärrakeeld, — sis wöt walleusk weerd ristirahwa sean. Ent kui hädda figesuremb, sis olli ka Summala abbi figelähhem b. Kui aig olli täüdetu, sis lähhäät Issand omma sullast Lutterust prohwetä Glia wäen omma wäikeste kirja pästjas. Lutterus olli Summala käre-riist, kes Summala sönnä kinnipantu lättet jälle wallale teggi, nink tedda joosima pand rahwa sekka, ni et eggäüts, kel tahtminne olli, omma annumaga sest lättest hennele ello wet wöis ammutada. Lutterus es wötta wastset usku ülles, enge temma juhhat ennege rahwast jälle selle ütte wanna ussu põhja mannu taggasi, mes apostlidest Jesussen Kristussen olli pantu, nink mes päle innemisse aiga möda omma walle ussu nink liigsäadmiste prüggi olliwä üllestennu. Seperrast es olle ka Lutteri ussu kirrik üts wastne offaus, mes innemissest olles tettu, enge se olli se wanna offaus, mes apostlide nink eddimätsse ristifoggodusse ajast sani sais, puhta Summala sönnä kulutamisse nink seggamata sakramenti jaggamisse pääl. Nink et se öige ussu ülleswötmisse tö, mes 300 aasta eest sai ülleswötetus, es sa rikkutus wainulaste läbbi, enge häste förda läts, nink saisma om jänu seni päiwani, se es tulle mitte Lutteri tarkussest ehk jöwwust, enge sest, et Lutterus Summala sönnä põhja pääl saisden nink ütfinda

---

*) Kirjotedu sönnä om se sönnä, mes prohwetest nink apostlistest essi sai kirja üllespantus.

Summala päle loten — es otfi omma awwo enge Issanda awwo. Lutterus olli nõrk essi hennest, seper-
rast olli Issand wäggen temma nõrkussen. Lutteri
ainus tuggi olli Issand Zebao, se wõök, minkaga
temma tappel, olli Summala sõnna, temma wäggi sais
õigen ussun, sega temma sõddis kui Dawid Koliatiga,
nink sai wõimust Summala wäen.

Ne 2 pä-oppust, minkaga Lutterus paapsti-ussuliste
wasta tappel olliwa ne: 1) et pühha kirri om ainus
tundmisse lätte, kost kätte same, mes õnusses tarbis
lät; seperrast ei wõi ristiinneminne üttele asja usku
eht ommas wõtta, mes pühha kirjaga kokko ei sünni;
2) et meije Summala een õiges same ilma sädusse
töta — selgest Summala armust — ütfinda läbbi ussu
Jesusse Kristusse sisse. Nink sete es olle wastne op-
pus, ni kui temma wainlasse ütliwa, enge se olli se
wanna oppus, mes jo apostli olliwa pühhan kirjan
oppetanu nink kimitanu, eht ta kül innemistile Lutteri
ajal olli wõras lännu, et nemma pühha kirja olliwa
kõrwale jätnu. Kui nüüd wiimselt Lutteri wainlasse
omma seggatu usku tahhiwa sädelda, nink pühha kirja
sõnnuga toetada, sis teggiwa Lutterus nink temma selt-
simehhe wainlaste kõrwerat ja kawwalat pühha kirja
selletamist awwalikkus, nink tunnistiwa, et se ei olle
õige kirja selletaminne, kui ennege pühhast kirjast mõn-
ne sõnnu wäljakorjatas, nink tahhetas neidega inne-
misse walle oppust kinnikatta nink toetada; — enge et
õige kirja selletamisse wiis om ikkes se, kui mitte üffi-
sõnnu, enge terwet pühha kirja oppust faetas, nink se
man kirja kirja perra selletedas. Sedda wiifi omma
sis Lutterus nink temma selttimehhe terwet pühha kirja
selletanu, nink panti aigamõda sedda ussutunnistust,
mes terwe pühha kirja oppussest olli wõetu, effieralikko
ramatuide sisse ülles. Reid ramatuid, mes meil weel
seni päiwani allale omma, kutsutas Ewangeliumi Lut-
teri ussu tunnistusse ramatuis; nink om neide sean

tige tutwamb ramat meije wäikenne Lutteri katekismus, mes ristirahwale lühhidelt ussu- nink õnsusse teed selle- tap*). Neide ussu-tunnistusse ramatuide perra oppete- das pühha kirja põhja pääl, et Kristusel algmissest seni mani om olnu nink saap otsani jäma üts ainus õige koggodus, mes sääl om löida, kum Summala sõnna puhtaste oppetedas, nink sakramente Dnnisteggija sääd- misse perra jaetas; sest nida loeme Nutsburri ussu- tunnistusse 7. pätükkin: „Oppetedas meije man, et eg- gal ajal om olnu nink saap ka jäma üts pühha krist- lik kirrik, mes om pühhide ossaus, kelle man Summala sõnna puhtaste oppetedas nink pühha sakramente ewan- geliumi perra jaetas.“ Sedda koggodust nimmitap pühha kirri Kristusse ihhus, nink Sedda koggodusse pääs; sest nida kui ihho luliikmisse omma ühhendetu henda wajjel nink päga, nida om ka Kristus omma lunnastamisse tö läbbi usklikkuide pääs sanu, nink om neid ommas ihhus ärravallitsenu. Temma ellap om- man armun neide sissen, nink nemma ussun temma sissen. Sedda wiisi ühhendap Kristus pühhide ossaussen kiik usklikkuid hengi hennega nink tõine tõisega. Ent sesamma ossaus om ka pühha Waimo kodda, et pühha

*) Kiik Lutteri ussu tunnistusse ramatuid om kuurwen jaun. Eddimanne om Nutsburri tunnistus, mes Nutsburri linan Saksama teisrile 1530 selle nõrwoga meije ussuwõtjisi kätte anti, et temma sest lühhitsest tunnistussest wõis ärratutta, et meije ussu oppus et olle wastne, enge se wanna, mes jo apostilidest olli illeswõetu. Tõine om Nutsburri tunnistusse selletus ja kinnitus. Kolmas om wäikenne Lutteri kate- kismus; neljas om suremb Lutteri katekismus; wijes omma Schmalkaldi pätükki; kuurwes om ühhendamisse ramat. Rige neide tunnistusse rama- tuin tunnistedas pühha kirja põhja pääl walle usko wõltsis, nink näide- tas, kuis meije Ewangeliumi usf Summala sõnna ütte käüp. — Ne 6 ussutunnistusse ramatut näütwa sis sedda ussu-wahhet, mes meije Lutteri ussu rahwa nink mu ristirahwa wajjel om. Ent sedda ussu-üt- teust, mes meil weel mu ussuwõtjidega om, kea kolmaino Summala sisse uswa, löitas kolmen wannan ussu tunnistusjen. Ne omma ne: 1) pühha risti-usf ehf apostilide tunnistus, mes meije man eggal püh- halpäawal altri een loetas 2) Nizea-ussu-tunnistus, mes meije kirko- agenda perra ka suwil pühhil pühha risti ussu- assemel wõip luggeda 3) Atanasiusse ussu-tunnistus.

Waim temma siffen tööd teep Summala sönna ninf sakramente läbbi, mes Kristus omma koggodussele — temma kaswatamiffes ninf üllespiddamiffes — om andnu hoita ninf jaggada. — Se koggodus om ütteliffi näggemata ning nättaw, ärrapedetu ninf awwalik. Näggemata om temma se polest, et temma töttelikkuid luliikmiffi mu keake ei näe ninf ei tunne, kui Summal ütfinda; ninf nättaw om temma omin armo andiden, mes förwuga kuultas ninf filmiga nättas. Koggodusse siffespiddine ussu-ello om ärrapedetu ilma filmiin, sest et se söamen om; ent temma ussu palge om awwalik, ninf tunnus ärra tunnistussest, minnaga temma ilma een omma usku tunnustap; seperrast kutsup tedda ka Dnnisteggija linas, mes mäe pääl paistap, ninf ei wöi mitte warjun olla. Ent kunna öige koggodusse armoande omma awwalikko, fis peap temma ka ikkes awwalikko ussutunnustust andma, ninf ei tohhi mitte ilma eest pakko minna ehk henda ärrakäkki. Summala koa usse olgo figile wallale, ninf siina tulgo kokko kiil rahwas, sest et armooppust peap figile kulutama, nida kui Dssand effi ninf temma apostli omma temnu; Summala koggodussele ei olle üttele fallajat asja ehk säadmist, mes koggodusse luliikmiste eest peas warjul hoijetama.

Kristusse koggodusse ossaussen löitas nüüd seggite ellawid ninf koluid luliikmiffi, usklikkuid hengi ninf umbusklikkuid, Summala latsi ninf ilmalatsi. Ne eddimäse, ke uskwa omma kutsmiffi ninf ärrawallitssemist, mes neile puhtan Summala sönnan ninf sakramenten om sanu, ninf sedda ka wäitawa kindmas tetta eggapäiwasse kahhitemisse ninf pattust käändmisse läbbi, omma ötse kui nisso ristikoggodusse põllo pääl, ehk kui ellawa kiwi, kellest Wastse Testamenti Zionit ehhitedas. Ne töise, ke sedda kallist kutsmiffi ninf ärrawallitssemist umbussun oddawas arwawa, ninf Kristusse armoandid ristikoggodusse ennege sädusse wiwil ehk

filma kirjas pruukwa, ei olle mitte töttelekko luliikmisse Kristusse ihho källen, enge neid tullep ötje kui umbrohhus arwada. Ent neidke fallip ristikoggodus henne sean kui kannatlik emma, neide hengide eest hoolt kanden sen lotussen, et ka nemma ümbrekänasse ussule. Ma pääl ei olle Kristusel weel koggodust, mes kohalt puhhas nink täwvelik olles luliikmiste polest; — nink se ei wöike töistwisi olla, ni kawwa kui Zion weel om kaswamissen, nink täl taplemist om ilma nink kuratiga. Seperrast om ilmasjanda kiik püüdminne, mes wannal nink wastjel ajal innemissist om ettewöetu, Kristussele ütte koggodust selgest nissust ehk Summala latstist kokko korjata, nink om särane tö päleke Önnisteggija kässu nink oppusse wasta, mes temma neile annap Matt. Ev. 13, 28—30 w. Kül om Kristus omnile sullastile kästnu, allati hoolt kanda, et armo oppusse kulutamisse läbbi umbrohhi wähhenes temma koggodusse luliikmiste söamist, ent sedda om temma keelnu, enne pöimo päiwa nisso essierralikko koggodusse ehk seltsi kokko korjata, mes ei olle nuud kui paljas innemisse teggo, lahjutamisse nink pahhandusse töstminne Kristusse koggodusse sekka (Rom. 16, 17 n. 18.)

Et nüüd Kristusse ihhul ma pääl ei olle näkko ei ka auwustust — ni häste temma armo andide, kui temma luliikmiste nink allandlikko saiusse polest, — sis pahhandawa kiik uhkewaimolisse sest maddalast allandamisse põlwest, nink põlletas ristikoggodust ilmast ärra. Sedda wisi kannap Kristusse ihho nisammute kui temma pä ma pääl sullase palget. Ent ni kui Kristus essi ka kigefuremba teotusse nink allandamisse põlwen olli siski ilma Önnisteggija nink Issa ainus nink armastedu poig, kellest temma ilma een tunnistust and taiwast, — nida om ka ristikoggodus, mes kigest ilmast teotedas nink põlletas, siski Kristusse ainus mörjsja, sedda temma armastap kui omuna filmaterrakest, sedda temma ilma Önnistamisses om ärrawallitsenu omme

armoandide hoitjas nink jaggajas, nink kel temma tunnistust nink tövotust om andnu, et ka pörgo väraraja tedda ei pea ärraväärnma. Kristus essi wäärnd omme wainlaifi mahhalangemissen, kui tedda risti podi, nink sai päle allandamist surmani — üllendetus Issa häle kaele, — nida selletap Kristus omma foggodust ka risti nink allandamisse läbbi ma pääl, seni kui temma tälle wiimselt wõimust annap ülle fige temma wainlaifi, nink omma allandetu nink tapleja foggodust tõstap aawustusse nink hõiskamisse põlwe sisse taiwa Zionin, sis om waffses sanu waina ma nink taiwas, Serusa-lem paistap omnest perle-wärarajist nink kullatfist ulitfist, Zioni foggodus, mes ma pääl olli, om üttes sanu üllewätse Zioniga, mõrsja om täwmes tettu wona werren, nink ehitedu walge rōiwastega, wona saja omma kätte tulnu, nink Peigmees peap ärrawallituidega, kea usku omma piddanu otsani, omma iggawest õddango - sõomaiga.

Kuis illus Jesu mõrsja om, Se taiwa liin Jerusa-lem, Kui tedda enne karwest näet, Mes olnes weel, kui mannu saat! Hä meil, so näeme, sull' lau-lame; Dh õnnis, ke saap ütškõrd sinnake. Mo terwe südda rōõmsas lät Et ma ka olle kirjotet' Se wona ello-ramatun, Sääle äcrawalituide man. Ma taggane kiit pattu purretust Et null' saas Jesu mõrsja offaust. (372, 1. 10.)

Viisa-leht A.,

mes kiih Önnisteggija mõistokõnnid *) juhhatap.

1. Matt. 7, 24—27. (Luf. 6, 47—49). Tark nink rummal majaehhitaja. Ürra olgo paljas Summala sõnna kuulja, enge ka temma teggija.
2. Matt. 9, 16. 17. (Mark. 2, 21. 22. Luf. 5, 36—39). Wannast rõiwast nink wastsest (wanutamata) kallewe paigast. Ei massa polik parrandaminne, se om paigatu tö. — Wastsest winast nink wannust annumist. Armooppust ei wõi wanna (lihhalikko) sõamega wastawõtta, enge se tarbis om wastset sõand waja.
3. Matt. 13, 1—9. 18—23. (Mark. 4, 3—9, 14—20. Luf. 8, 4—15). Külwja n. nelja-suggune ma. Sedda möda kui Summala sõnna sõamega wastawõtetas, kannap temma wilja ehk jääp sugguta, lät innemissele õnõusões ehk hukkatõusse.
4. Matt. 13, 24—30. 36—43. Umbrohhi nisso sean. Kurrati tiggedusse läbbi om ristikoggodusse nurme pääl umbrohhi tegginu, nida et ma pääl umbuslikko nink usklikko seggi omma. Kül tahhasse innemisse omma modo puhhast kõrda sata, ent Issiand kelap sedda; sest wahheteggemissest tullep ennege kõrõus, nink päleke ei kõrõba meije silma selle tõle, se om englide tö wiimõsel päiwal.

*) Mõistokõnne om sõarane õppetamisse wiis, kui ajalikkust asjust kõnneldas nink waimolittu asju tähõndetas.

5. Matt. 13, 31. 32. (Mark. 4, 30—32. Luf. 13, 18. 19). Sinnepi terra. Ristifoggodusse wäike alginne nink immetaolinne kaswaminne.
6. Matt. 13, 33. (Luf. 13, 20. 21). Sappu taigne. Armo oppussel om siffespiddine wäggi, kiik ümbremudutada nink wastfes tetta.
7. Matt. 13, 44. Ärrapedetu warra nurmen. Ilma cest om ristifoggodusse warra ärrapedetu, ent usk löwwap sedda Summala söman nink sakramentin, nink perrip sedda hennele.
8. Matt. 13, 45. 46. Otsja kaupmees. Anna kiik ärrä, et sa sedda ütte hennele perrit, mes önsusfes tarwis om.
9. Matt. 13, 47—50. Kalla noot. Ristifoggodusse offauste korjatas ilma merrest häid nink kurji; wahhetegginne tullep wiimisel päiwal.
10. Matt. 12, 52. Öige kirjatundja. Summala rigi tarf majawannemb om se, kes sest warrast, mes pühha Waim tälle om atwaldanu Summala söuna läbbi, möllembat möistap kuuljile jaggada: säduft nink armooppust, Moseft nink Kristust.
11. Matt. 18, 23—35. Kawwal fullane. Kes Summala käest tahhap andis andnist sada omma sure sü perrast, se olgo ka ussin, lähhembaga lepma temma wäikesse sü perrast, muido sattap temma armeto kohto alla.
12. Matt. 20, 1—6. Töteggija wina mäen. Summala rigin ei massa muud kui Temma selge arm, minlaga Temma meid kutsup nink töle sadap. Kes ei loda omma tö päle, enge ütfinda Summala armo päle, se saap armo palka. Nink ehk kül Summala pikneel palgaliffelke nink sädusse mehhel ma pääl weel eggal öddangul omma sädusse tenga annap, fiski armo tengast jääp ta ilma — fiin ajalikkult nink sääl iggawes.

13. Matt. 21, 28—32. Kats poiga. Parremb teggeminne ilma lubbamiffeta kui lubbaminne ilma teggemiffeta.
14. Matt. 21, 33—46. (Mark. 12, 1—12. Luf. 20, 9—19). Kurja tallomehhe winamäen. Kes Issanda armo ärrapöllep, se tõmbap temma nuhtlust henne päle.
15. Matt. 22, 1—14. Kuninglikko saja. Kiik, kes ristikogodusse offausßen ellawa, omma kutsutu, ent ärravallitfetu om ennege se, kes Kristusse werreõigust hennele perrip, nink omma ristmisse kutsmist kindmas teep otsani. Kae selletamist 51 pätükki katten otsa lissan.
16. Matt. 25, 1—13. Kümme neitsi. Dige walmistaminne Issanda tullemisse päle. Kae selletamist 54 pätükki eddimatsen lissan.
17. Matt. 25, 14—30. Kätteussutu punna. Issand ei falli kelleke man laisklemist, enge nõwwap eggäüttest jullasest ussutawa kauplemist eht kaswusaatmist selle andega, mes Lemma kellekele om andnu. Kae selletamist 54 katten otsa lissan.
18. Mark. 4, 26—29. Kaswaja semen. Summala riik tullep waikliffult, nink ilma meije murreta effi hennesest; ent meije hool olgo se, et temma ka meije sissen weerd wõttas, nink suggu kannas pöimo päle.
19. Luf. 7, 41—43. Rahha wäljapanneja nink temma kats wõlglast. Sedda enuamb sinna hennele Issandast lasset pattu andisanda, sedda enuamb kaswap sinno armastus Lemma wasta; sedda enuamb Lemmalt wõetas ussun, sedda enuamb antas lähhembale armastussen.
20. Luf. 10, 25—35. Hallastaja Samaritalinne. Kristiinnemisse kohhus, tõine tõist armastada kui effi henda.

21. Luk. 11, 5—8. Palleja söbber. Kes ilunwäffimata nink kindma om omman pallenimisen, se löw-wap eggal ajal, mes ta otšip.
22. Luk. 12, 13—21. Rikkas põllomees. Mhnuš teep meid rummalas — huffatuses; rikkus Sum-malan teep meid targas õnsussele.
23. Luk. 12, 35—48. (Matt. 24, 42—51). Ušsu-taw nink holeto fullane. Ššsanda tullemisse päle sünnis walwamissen nink uššutawussen henda walmistada.
24. Luk. 13, 6—9. Sugguta wijipu. Ššsanda arm nink pikneel kannatap pattatšidega ma pääl; ent kes temma armo ärrapõšlep nink pattuškäänd-misse wilja ei kannu, se lät tšest huffa.
25. Luk. 14, 16—24. Suur õddango šöömaig. Vihha himmo, šilma himmo nink ello šörkus omma šuremba offale keelmises, et nemma õddango šööm-aja armušt nink õnsusšest ilma jäwa.
26. Luk. 14, 28—30, Torni ehhitaminne. Kes ei tahha häü šisse sada, se kaego henda fige man, mes ta kätte wõttap, holega läbbi, kas temma walmis om, kii mahhajätma, mes temma perralt om, et ta nida ešš heimesest wallale šaas nink kii tenma lotuš šaišas ütšinda Kristuše pääl, kellest tenma wõtko eggapäiwa armo, tarkušt nink jšudo ommale tšöle. Kes mu wišil ehhitap, se om Šabeli torni ehhitaja.
27. Luk. 14, 31—33. Šötta minneminne. Kris-tuše perrakäämimisen ei ša šinna muido wõinušt wainlaste ülle, kui ša ei tunne lohhalt ja koggona omma tühhjušt nink nõrkust, nink ei otšil abbi Šelle kääst, kes šinno nõrkussen wäggew om.
28. Luk. 15, 1—7. (Matt. 18, 12, 13). Ärra-kaddonu lammas. Ššsanda otšja karjuše ar-

- mastus ärraefinu pattatse wasta, nink rööm temma ümbrekäändmissest.
29. Luf. 15, 8—10. Ärrakaddonu teng. Kuis kallis Issanda melest üts ainus ümbrekääntnu pattane om.
30. Luf. 15, 11—32. Ärrakaddanu poig. Pattatse innemisse ümbrekäändminne.
31. Luf. 16, 1—8. Üllekohtune majapidaja. Summala latse opko ilma latsist, mil wiisil kadduwat nink petlikko mamõnat pruki, et neil sest jäädwat kaswu saas. Ilma lats prugip sedda üllekohtutsel nink petlikkult wiisil henda ajalikko kaswus; Summala lats pruko sedda õigusfen nink puhtusfen Summala auwus nink lähhemba kaswus; ilma latse omma ussina kurja tõle, Summala latse olgo ussina häle tõle; ilma latse omma targa se päle, mes huffatust sadap, Summala latse olgo targa se päle, mes õnsusfes lät, sis saap Summisteggija tõwotus neide man täüdetus sama: „mes teije üttele neide õigewähembide seast ollete temnu, sedda ollete Mulle temnu.“
32. Luf. 16, 19—32. Rikkas mees nink waine Yazarus. Kes lihha päle külwap umbuffun, se saap lihha külwist ärrarikmist põimama; kes ussun waimio päle külwap, se saap waimust iggawest ello põimama.
33. Luf. 17, 7—10. Tõteggia sullane. Inneminne ei wõi konnake Summalat wasta sunstelleda ehk temma armo ärratenida. Summalal ei olle meije innemisse tööd waja; se om temma selge arm, et temma meid tõle palgap nink päleke meile jõudo annap, tööd tetta temma winamäen.
34. Luf. 18, 1—8. Üllekohtune kohtomees nink läst. Kui kurja innemisse wõtwa wiimselt palwid kuulda, mes jätmata neide ette kanjetas, kuis paljo

ennamb ei sa Summal omme laste palwid kuulma,
mes allati temma pole üllesläwa?

35. Lut. 18, 9—14. Wariseer nink müütnik.
Kes omma õigust täüs henda üllendap, se jääp
Issanda õigussest ilma; kes omma pudust tutten
henda allandap nink Summala armo ottip, se löw-
wap hallestust.

36. Lut. 19, 11—27. Kaupleja nink laisk sullane.
Kel Summala rigin om ussutawust, sel antas Is-
sanda armoandid päle siin ilman nink tõijen el-
lun iggawest õnsust; kes laisklemissen Issandale
kaswu ei sada, se kaotap ärra sedda, mes tal siin
olli antu, nink jääp iggawetsest õnsussest ilma.

Kiik neid mõistokõnnid wõip ülliütselt kolmen
arwun kaeda:

I. arwun omma ne, mes taiwarigi fellestawa õtse
kui armooppusse wäkke — õnsuses neile, kea sedda
wastawõitwa. Siina tullep arwata № 3. 6. 7. 18.

II. arwun omma ne, mes taiwarigi fellestawa kui
ristifoggodusse ossaust, mes armooppusse wäe läbbi
foggotas. Siina arwatas: № 4. 5. 9. 14. 15. 24.
25. 28. 29. 30.

III. arwun omma ne, mis taiwarigi luliikmissi
fellestawa

1) neide armootsmisse polest: № 1. 2. 8. 12.
21. 22. 26. 27. 31. 32. 34.

2) neide ussu polest: № 10. 33. 35.

3) neide armastusse polest: № 11. 19. 20.

4) neide lotusse polest: № 16. 17. 23. 36.

Viisa-leht B.,

mes küf Önnisteggija immetefku*) jubhatap.

I. P. Matteusse Ewangeliumin:

1. Pät. 8, 1—4. Piddalitöbbitse süttitamine. (Mark. 1, 40—45. Luf. 5, 12—16.)
2. Pät. 8, 5—13. Kapernaumi söa-pälifo sullast süttitedas. (Luf. 7, 1—10.)
3. Pät. 8, 14—17. Peetrusse ämma süttitedas. (Mark. 1, 29—34. Luf. 4, 38—41.)
4. Pät. 8, 23—27. Jesus taldutap marro-tuult. (Mark. 4, 35—41. Luf. 8, 22—25.)
5. Pät. 8, 28—34. Jesus süttitap 2 kurjest waimest waiwatut Kergesea rahwa sean. (Mark. 5, 1—20. Luf. 8, 26—39.)
6. Pät. 9, 1—8. Luwallutse süttitamine. (Mark. 2, 1—12. Luf. 5, 17—26.)
7. Pät. 9, 18—26. Sairusse ärrakolu tütrekesse ärratamine ninf
8. Pät. 9, 18—26. Werretöbbitse naise süttitamine. (Mark. 5, 21—43. Luf. 8, 40—56.)
9. Pät. 9, 27—32. Kats söggedat süttitedas.

*) Summeteo omma säratse teo, mes inneminne efü hennesest eht palja lomolifo wäega ei sa tetta, enge telle täütmisses täl Summalast efürralikko wöimust olgo antu.

10. Pät. 9, 33—34. Keleto nink kurradist waiwatu innemisse süttitamine.
11. Pät. 12, 9—21. Jesus süttitap ütte ärrakuijonu kät. (Mark. 3, 1—6. Luf. 6, 6—11.)
12. Pät. 12, 22—45. Jesus föttitap kurradist waiwatu innemist, kes sökke nink keleto olli. (Mark. 3, 20—30. Luf. 11, 14—36.)
13. Pät. 14, 13—21. Jesus södap 5000 meest 5 leiwa nink 2 kallaga. (Mark. 6, 30—44. Luf. 9, 10—17. Jan. 6, 1—15.)
14. Pät. 14, 22—36. Jesus kõnnip wee pääl. Mark. 6, 45—56. Joh. 6, 16—21.)
15. Pät. 15, 21—28. Kananea-ma naise tütrekest süttitedas. (Mark. 7, 24—30.)
16. Pät. 15, 32—39. Jesus södap 4000 meest 7 leiwa nink weidi kallakesega. (Mark. 8, 1—10.)
17. Pät. 17, 14—23. Jesus süttitap kutõbbist poisifest. (Mark. 9, 14—32. Luf. 9, 37—45.)
18. Pät. 17, 24—27. Summeteggo kalla hõngitsemisse man.
19. Pät. 20, 29—34. Kats pinne santi Seriko lina man süttitedas. (Mark. 10, 46—52. Luf. 18, 35—43.)
20. Pät. 21, 18—22. Wijipu ärrakuiwamine. (Mark. 11, 12—14.)

II. P. Markusse Ewangeliumin:

21. Pät. 1, 23—28. Jesus süttitap rojatsfest waimust waiwatud innemist. (Luf. 4, 33—37.)
22. Pät. 7, 31—37. Jesus süttitap ütte kõrweto nink keleto innemist.
23. Pät. 8, 22—26. Jesus süttitap söggedat.

III. P. Lufasse Ewangeliumin:

24. Pät. 5, 1—11. Peetrusse rikkas kalla lonus.
25. Pät. 7, 11—17. Jesus ärratap Maini lina läsja poiga foolnuist.
26. Pät. 13, 10—17. Jesus teep 18 ajastaiga többist nait terwes.
27. Pät. 14, 1—6. Weetöbbitse süttitamine.
28. Pät. 17, 11—19. Jesus süttitap 10 piddalitöb-
bist meest.
29. Pät. 22, 50—51. Jesus süttitap kõrgepreestre
sullase kõrwa.

IV. P. Jani Ewangeliumin:

30. Pät. 2, 1—12. Immeteggo Kana sajan.
31. Pät. 4, 47—51. Jesus süttitap Kapernaumi kun-
ninga teenre poja.
32. Pät. 5, 1—15. Jesus süttitap többist Petesda
tigi man.
33. Pät. 9. Eöfkesündinu innemisse süttitamine.
34. Pät. 11. Lazarust ärratedas foolnuist.

Aristusse immeteo olliwa mitmasuggutse. Mönni
neist tunnistiwa temma wäkke nink wöimust

1) möistmata Ioduasju ülle, ni kui № 4. 13.
14. 16. 18. 20. 30.

mönni temma wöimust

2) többitsid terwes tetta, ni kui № 1. 2. 3.
6. 8. 9. 11. 19. 22. 23. 26. 27. 28. 29. 31.
32. 33.

mönni jälle

3) rojaste waime ülle, ni fui № 5. 10. 12.
15. 17. 21.
mõnni

4) surmake ülle, ni fui № 7. 25. 34.
ent kike omme immeteffu man olli Kristusel its se
nõu, omma armo nink aarvustust aarwaldada, et inne-
misse uffusse temma nimme fisse nink ussu läbbi õnfas
saasse.

Pätükke jubhataja.

I.

Kristusese lastepölv nink walmistamisse aig.

Nummer.	lebbe pool.
1. Zakkarias, ristija Jani essa	3
2. Maria, Onnisteggija emma	5
3. Ristija Jani sündimine	7
4. Jeesuse Kristusese sündimine	8
5. Jeesust õnnistetas Jerusalemin	10
6. Larga hommungo maalt	11
7. Paggimine Egiptusese male nink Betlehemi laste karmimine	13
8. Jeesuse laste põlwest	14
9. Ristija Jani juttust nink tunnistus	15
10. Jeesust ristitas Janist	17
11. Kristust kiusatas kurradist	18
12. Jeesuse jüngeride eddimänne kutsimine	20

II.

Kristusese oppetamine nink immeteo.

13. Kristusese eddimänne immeteggo Kana sajan	21
14. Jeesus nink Nifodemus	22
15. Jeesus nink Samaria-ma naine	24
16. Jeesuse juttus Nazareti kolimajan	27
17. Kapernaumi tunnuga tener	28
18. Peetruse rikkas talla lomsus	29
19. 12 apostilide nink 70 jüngeride wallitsemine	30
20. Jeesuse mäe-juttus	32
21. Kapernaumi jda-pälito ust	36
22. Jeesus talbutap marro-tuult järwe pääl	37
23. Kergejasa rahwas peap ilnikko hääd kallimbas kui waimelikko warra	37
24. Kapernauma kosi-wannemba tütrekenne nink werre-többine naine	38
25. Läsja naise poig Naini linast	40
26. Rõrk wariseer nink tashitseja naine	41
27. Többine Petesda tigi man	42
28. Pühhapäiwa hädda nink armo-tö	44
29. Sätse mõistokõnnet taiwarigist	47
30. Ristija Jani surm	49
31. Jeesus södap 5000 meest immetaolikkul wisil	50
32. Jeesus lõnnip wee pääl nink karristap Peetri nõrka usku	51
33. Kananea-ma naise kindma ust	52
34. Sõtte sündinu inneminne	53
35. Peetruse tunnistus nink karristus	56
36. Kristust selletedas mäe pääl ärra	57

Nummer.	lehe pool.
37. Jeesus süttitap kutõbbist poisikest	58
38. Hallestaja Samaritiline	59
39. Maria nint Maria	61
40. Moistõkõnne rikkast mehhest nint wiji-puust	61
41. Moistõkõnne Isfanda otõja nint hallestaja armust pattuläändja pattasse wasta	63
42. Rikkas mees nint waine Lazarus	65
43. Bariseer nint müüdnit	66
44. Jeesus, laste armastaja	67
45. Rikkas noor mees	68
46. Lazarusse üllesärratamine	70
47. Pimne sant Jeriko linan nint Balteus wiji-pu pääl jawa armo nint abbi Jesu käest	72
48. Maria armastus nint Juda wiha Jeesusse wasta	74
49. Kristus lät wimast kõrda Jerusalemi lina sisse	75
50. Dnistõggija wannup wiji-puud ärra	78
51. Moistõkõnne Israeli rahwa ärraheitmissest nint paggana rahwa ärrawallitsemisest	79
52. Jeesus tapley wariiseerdega, nint aiwalõdap neide waaspannemist ning tiggedust	81
53. Kristusse ettefulutamine ommaist tullemisest	84
54. Kolm moistõkõnnet wiimsest kohtust	88

III.

Kristusse kannatamine, surm, ülestõffeminne nint taiwaminneminne.

55. Jeesus peap jüngridega paasjõõmaja	92
56. Jeesus mõssep jüngride jalgu nint säep pühha õddango sõõmaja	93
57. Jeesusse wiimse lahkumisse sõõnna jüngri	96
58. Jeesusse kannatamine keisemani aijan	98
59. Jeesust antas Judasse läbbi ärra	100
60. Jeesus kõrgepreetri kaiwasse een, nint Peetri ärrasalgamine	102
61. Jeesus Judalike sure kohto een, nint Judasse otõ	105
62. Jeesus Romalike kohto een	107
63. Jeesust mõistetas hutka	109
64. Jeesust puwwas kolgata mäe pääl risti külge	111
65. Jeesusse 7 sõõnna risti pääl nint temma surm	113
66. Jeesusse mahhamatmine	116
67. Kristusse ülestõffeminne	118
68. Ülestõõnu Dnistõggija näütap henda figeesmält murrelikko naifile nint Peetri	120
69. Ülestõõnu Dnistõggija käüp tatte turblikko jüngridega Em- mausse allewette	122
70. Kristus näütap henda ülestõffemisse päiwa õddangul 10 apost- like nint säep tarjusse ammetit	123
71. Kristus larristap Tomast umbussu perrast, nint säep Peetrit jälle ammeti päle	125
72. Kristus finnitap tõist kõrda juttusse ammetit, nint säep rist- misse saafamenti	127
73. Kristusse taiwaminneminne	128

VI.

Pühha ristifoggodusse üllesteeggeminne nink fašwaminne.

Nummer.	lehte pool.
74. Pühha waimo wäljakaldaminne eddimätjel suwwiſte pühhal eht kriſtlikko kirko üllesteeggeminne	130
75. Beetrus teep jalloto innemiſt terwes	133
76. Ananias nink Sawira eht umbrohhi niſſo ſean	136
77. Apoſtlide perrankiuſaminne tötte tunnituſſe perrast	137
78. Leppan, eddimänne werretunnitaja	139
79. Nid Simon	141
80. Morama funninga teenrit riſtitas	143
81. Pauluſt känetas ümbre nink wallitſedas Kriſtuſeſt apoſtlis	144
82. Korneelt woetas riſtinuſſe läbbi riſtifoggodusse oſſauſte waſta	147
83. Riſtifoggodusse perrankiuſaminne funninga Herodeſſe Agrippa al nink Beetrusſe immetaolil päſſeminne wangi toaſt	151
84. Pauluſ kulutap armooppuſt miiman paigan	153
85. Pauluſſel antas pagganuſt jummalikko auwo nink Judaliſſiſt turjateggija nuhtluſt	154
86. Lidia nink Wilippi lina wangihoiſta ſawa uſſliktuſ	156
87. Pauluſ Ateni nink Korinti linan	158
88. Pauluſ Eweſo linan	161
89. Pauluſt wötetas Jeruſalemi linan kinni	163
90. Pauluſ wangipölwen Beſaria linan	166
91. Pauluſt wötetas ärra Roma lina	168

Lühikenne teda-andminne apoſtlide elluſt ja ſurmaſt 171

Lühikenne ſelleuſ:

Geſmäkt: Jummal ſönnäſt	174
Töiſelt: Kriſtlikkuſt kikuſt eht pühhide oſſauſeſt	178
Liſſa-leht A., meſ kiit Dnniſteggija möiſtokönnet juhhatap	187
Liſſa-leht B., meſ kiit Dnniſteggija immeteſtu juhhatap	193

Handwritten text, likely a table of contents or index, oriented upside down. The text is mirrored across the page, suggesting it was scanned from a double-page spread. The entries consist of numbers and corresponding text, which is mostly illegible due to the orientation and handwriting.

Handwritten text, likely a table of contents or index, oriented upside down. The text is mirrored across the page, suggesting it was scanned from a double-page spread. The entries consist of numbers and corresponding text, which is mostly illegible due to the orientation and handwriting.

22

RA-538